

การศึกษาการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กรณีศึกษา: โรงเรียนสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นางสาวขวัญทิชา เชื้อหอม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2559

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A STUDY OF LEARNING MANAGEMENT IN THAI HISTORY SUBJECT IN FIFTH GRADE:
CASE STUDIES IN PRIMARY SCHOOLS UNDER THE DEPARTMENT OF PHRA NAKHON SI
AYUTTHAYA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

Miss Kwanticha Chuahom

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Elementary Education

Department of Curriculum and Instruction

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2016

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาการจัดการเรียนรู้อาเซียนประวัติศาสตร์ไทย ชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 5 กรณีศึกษา: โรงเรียนสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

โดย

นางสาวขวัญทิชา เชื้อหอม

สาขาวิชา

ประถมศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

อาจารย์ ดร. ภาวิณี โสธายะเพชร

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริเดช สุชีวะ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. สมพงษ์ จิตระดับ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(อาจารย์ ดร. ภาวิณี โสธายะเพชร)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ อมรา รอดดารา)

ขวัญทิชา เชื้อหอม : การศึกษาการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
 กรณีศึกษา: โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (A
 STUDY OF LEARNING MANAGEMENT IN THAI HISTORY SUBJECT IN FIFTH GRADE: CASE
 STUDIES IN PRIMARY SCHOOLS UNDER THE DEPARTMENT OF PHRA NAKHON SI
 AYUTTHAYA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: อ.
 ดร. ภาวิณี โสธายะเพ็ชร, 190 หน้า.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย
 ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการใช้หลักสูตรเพื่อการจัดการเรียนรู้ (2) ด้านการจัด
 กิจกรรมและการใช้สื่อจัดการเรียนรู้ (3) ด้านความพร้อมของครูผู้สอน (4) ด้านการวัดและประเมินผลการจัดเรียนรู้
 และ (5) ด้านผู้เรียน และ 2) เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชา
 ประวัติศาสตร์ไทยระดับประถมศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบการศึกษา
 พหุพื้นที่ (Multisite studies) โดยเลือกกรณีศึกษาพิจารณาจากโรงเรียนแกนนำที่เป็นต้นแบบในการจัดการเรียนรู้
 ประวัติศาสตร์ และกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ข้อมูลประกอบไปด้วย 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชา
 ประวัติศาสตร์ไทย ผู้เรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งสิ้น 17 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบ
 สัมภาษณ์และแบบบันทึกการสังเกต จากนั้นข้อมูลที่ได้จะใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในการ
 นำเสนอผล

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5(1)
 ด้านการใช้หลักสูตรเพื่อการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนจัดการเรียนรู้อิงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 พุทธศักราช 2551 และได้เพิ่มเติมเนื้อหาความเป็นอยุธยา โดยการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้งของนโยบายรัฐบาล/
 หลักสูตรเป็นอุปสรรค (2) ด้านการจัดกิจกรรมและการใช้สื่อจัดการเรียนรู้ ครูเน้นวิธีบรรยาย เนื่องจากมีข้อจำกัด
 ทางด้านเวลา (3)ด้านความพร้อมของครู ทางจังหวัดมีการจัดอบรมครูผู้สอน ครูจึงมีความพร้อมที่จะจัดการ
 เรียนรู้ แต่ยังคงพบหลายปัจจัยที่เป็นปัญหาของครู ได้แก่ ภาระงานด้านเอกสาร ครูขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ ฯลฯ
 (4) ด้านการวัดและประเมินผลการจัดเรียนรู้ ผู้เรียนส่วนใหญ่ผ่านเกณฑ์การประเมินผลของสถานศึกษา (5) ด้าน
 ผู้เรียน ให้ความร่วมมือกับการจัดการเรียนรู้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามพบว่าบางส่วนมีทัศนคติทางลบกับวิชา
 ประวัติศาสตร์

2) แนวทางการปรับปรุงแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทยระดับ
 ประถมศึกษา สามารถสรุปแนวทางเป็น 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการจัดนโยบายรัฐบาลและหลักสูตร ที่สอดคล้องกับ
 ความต้องการของประเทศและการเปลี่ยนแปลงของสังคม (2) ด้านการจัดการเรียนรู้ และ (3) ด้านการพัฒนา
 เสริมสร้างสมรรถภาพครูให้ได้ครูที่มีความรู้ ทักษะ และทัศนคติทางบวกกับวิชาประวัติศาสตร์

ภาควิชา หลักสูตรและการสอน ปลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา ประถมศึกษา ปลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

ปีการศึกษา 2559

5783307427 : MAJOR ELEMENTARY EDUCATION

KEYWORDS: THAI HISTORY SUBJECT / LEARNING MANAGEMENT / ELEMENTARY EDUCATION

KWANTICHA CHUAHOM: A STUDY OF LEARNING MANAGEMENT IN THAI HISTORY SUBJECT IN FIFTH GRADE: CASE STUDIES IN PRIMARY SCHOOLS UNDER THE DEPARTMENT OF PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE. ADVISOR: PAVINEE SOTHAYAPETCH, Ph.D., 190 pp.

The objective of this research is to 1) study about learning management in Thai History subject in fifth grade students which consists of 5 topics i.e. (1) Use of Curriculum in Learning Management (2) Learning Management and instructional media (3) Readiness of teachers (4) Evaluation and assessment (5) Learners. 2) propose guidelines for solving and development of learning management in Thai History subject. Multisite studies were used as the research design. The cases were selected by leading schools of learning management of Thai history subject. Data were collected from different 4 groups of people such as school administrators, Thai history 5th grade teachers, fifth-grade students, and relevant institutes totaling 17 persons. The research instruments were interview form and classroom observation form. The data were analyzed by content analysis technique.

The research results indicated that,

Learning management in Thai History 1) All schools organized the learning management based on the Basic Education Core Curriculum. B.E. 2551(A.D. 2008) and also applied The Ayutthaya Local Traditions in learning areas. The problem was changeable education policy. 2) Most teachers always used lecture method to teach students due to the limit of time in offering activities both "in" and "out" of school. 3) There were some teacher trainings about the Thai history subject but there were still some problems like document job, lack of analytical thinking, etc. 4) A majority of students passed school assessment criteria. 5) Learners cooperated with the learning management well however, some students still had negative attitudes.

There were 3 dimensions in the proposed guidelines for solving and development of learning management in Thai history subject 1) government policy and curriculum design according to social demand and social change. 2) Learning management and, 3) developing and training teachers to be expertise and also having positive attitudes in history subject instruction.

Department: Curriculum and Instruction Student's Signature

Field of Study: Elementary Education Advisor's Signature

Academic Year: 2016

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสำเร็จและความเมตตาและกรุณาจาก ดร.ภาวิณี โสธายะเพชร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ และระลึกในพระคุณของอาจารย์ในความเมตตา ความเอาใจใส่ และความเสียสละเวลาอันมีค่าให้แก่ผู้วิจัยอย่างเสมอมา ตลอดจนชี้แนะแนวทางให้ข้อคิด ให้คำปรึกษา ให้กำลังใจ และสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าแก่ผู้วิจัย

กราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ จิตระดับ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์อมรา รอดดารา กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ความเมตตา ให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทาง ตลอดจนเติมเต็มวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กราบขอบพระคุณคณาจารย์คณะครุศาสตร์ คณาจารย์ในสาขาวิชาประถมศึกษา ตลอดจนครูอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้แก่ศิษย์จนกระทั่งสำเร็จการศึกษา

กราบขอบพระคุณกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่ได้สละเวลาให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล และได้ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้อย่างเต็มใจเสมอมา

ขอบคุณกำลังใจสำคัญจากอวภาค คำมูล ที่สร้างแรงจูงใจ ผลักดัน ช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ และอยู่เคียงข้างผู้วิจัยเสมอมา และขอบคุณเพื่อนที่จริงใจและปรารถนาดี ได้แก่

สุภาวรรณ ศิริราช ที่ให้ความช่วยเหลือในการเดินทางไปเก็บข้อมูลตลอดระยะเวลา 4 เดือน
ขอบคุณ

สุคนทิพย์ รื่นเรใจ นุชนภา ราชนิยม สุภัทสร วะจโนภาส ที่ให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำในการจัดทำวิทยานิพนธ์
ขอบคุณยุพาวดี วงศ์ษา ที่ให้คำปรึกษาและกำลังใจแก่ผู้วิจัย

ความสำเร็จในครั้งนี้ผู้วิจัยระลึกถึงพระคุณของทุกท่าน และขอยกความดีความชอบให้แก่
ครูบาอาจารย์ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา และครอบครัวที่ได้เลี้ยงดูผู้วิจัยด้วยความรัก ความ
เมตตา

จนจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1	10
บทนำ.....	10
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	10
2. คำถามในการวิจัย.....	17
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	17
4. ขอบเขตการวิจัย.....	17
5. นิยามคำศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	18
6. ประโยชน์ที่ได้รับ	19
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	20
บทที่ 2	21
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	21
1. วิชาประวัติศาสตร์	23
2. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์.....	36
3. การจัดการเรียนการรู้.....	39
4. สื่อการเรียนรู้.....	44
5. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้.....	47
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	51
บทที่ 3	55

วิธีการดำเนินการวิจัย	55
3.1 การศึกษาและรวบรวมข้อมูลก่อนลงภาคสนาม	55
3.2 การเริ่มต้นเข้าสู่สนาม (Approach/Pre-field).....	59
3.3 การเตรียมตัวสู่ภาคสนาม	60
3.4 การศึกษาภาคสนาม.....	63
3.5 การจัดกระทำข้อมูล	63
3.6 ความน่าเชื่อถือของงานวิจัย	64
3.7 การนำเสนอข้อมูล (Presentation).....	65
บทที่ 4	66
ผลวิเคราะห์ข้อมูล	66
ตอนที่ 1 สภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทย.....	66
1. ด้านการใช้หลักสูตรเพื่อการเรียนรู้.....	66
2. ด้านการจัดกิจกรรมและการใช้สื่อจัดการเรียนรู้.....	75
3. ด้านความพร้อมของครูผู้สอน.....	97
4. ด้านการวัดและประเมินผลการจัดเรียนรู้.....	111
5. ด้านผู้เรียน.....	118
ตอนที่ 2 แนวทางการปรับปรุงแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ไทยระดับประถมศึกษา.....	127
1. ด้านการจัดนโยบายรัฐบาลและหลักสูตร ที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ และการเปลี่ยนแปลงของสังคม	128
2. ด้านการจัดการเรียนรู้.....	132
3. ด้านการพัฒนาเสริมสร้างสมรรถภาพครูให้ได้ครูที่มีความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ทางบวกกับวิชาประวัติศาสตร์	135
บทที่ 5	144

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	144
สรุปผลการวิจัย.....	145
วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทย ใน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในด้านต่างๆ	145
วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการจัดการ เรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทยระดับประถมศึกษา	148
อภิปรายผล.....	150
ข้อเสนอแนะ	159
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	159
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	159
ภาคผนวก.....	160
รายการอ้างอิง	182
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	190

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างคนของประเทศให้มีคุณภาพตามที่มุ่งหวัง โดยบทบาทของการศึกษาจะแทรกซึมเข้าไปในกระบวนการถ่ายทอด ค่านิยม และเจตคติ ให้คนมีความรู้ความสามารถตามความจำเป็นเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่และมาตรฐานการดำรงชีวิต ทั้งนี้การศึกษาของไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงมาหลายยุคหลายสมัยเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของสังคม ซึ่งลักษณะการจัดการศึกษาที่ปรากฏนั้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากสังคม ในขณะที่เดียวกันบางครั้งสภาพเศรษฐกิจสังคมที่เกิดขึ้นต่อมาก็เป็นผลมาจากการพัฒนาต้นทุนมนุษย์ผ่านการศึกษาเช่นกัน ดังนั้นการศึกษากับสังคมจึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้อกันแบบสองทาง (วิทยากร เชียงกูล, 2552) การเรียนสังคมศึกษาจึงช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลาตามเหตุปัจจัยต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทนอดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

วิชาประวัติศาสตร์เป็นสาระหนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่ถูกกำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษา พุทธศักราช 2551 เป็นวิชาที่มีความสำคัญเพราะถือว่าเป็นรากฐานของวิชาการทุกสาขา (สมศักดิ์ ชูโต, 2527) และงานค้นคว้าทางประวัติศาสตร์เป็นรากฐานของความรู้ที่นักประวัติศาสตร์รุ่นหลังจะนำไปต่อยอด นักวิชาการสาขาที่ใกล้เคียงอาจนำไปใช้อ้างอิง หรืออาจารย์นำไปปรับใช้ในการสอน ซึ่งล้วนเป็นประโยชน์ทางวิชาการ (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2556) ทั้งนี้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงนิพนธ์ในบทนำเอกสารประกอบคำสอนวิชาประวัติศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าครั้ง สมัยพระองค์ทรงเข้ารับราชการเป็นอาจารย์สอนวิชาประวัติศาสตร์ (กรมยุทธการทหารบก, 2554) ความว่า “การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ทำให้เราเข้าใจสังคมของเรา ทั้งในด้านสิ่งที่ผ่านมาแล้วสิ่งที่เป็นอย่างอยู่ในปัจจุบัน และสิ่งที่

จะดำเนินต่อไปในอนาคตได้แจ่มชัดขึ้น” ซึ่ง Carr (คาร์, 2525) มีความเห็นสอดคล้องว่า ประวัติศาสตร์คือเรื่องราวอันต่อเนื่องกันของการโต้ตอบระหว่างนักประวัติศาสตร์กับหลักฐาน ข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นการถกเถียงกันระหว่างปัจจุบันกับอดีตที่ไม่มีที่สิ้นสุด ประวัติศาสตร์จะช่วยให้ มนุษย์เข้าใจสังคมกับอดีตและช่วยให้มนุษย์ควบคุมสังคมในปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น และความคิดของ ประ ฟีร์พอร์ธ ภาณวะวัฒน์ (เดลินิวส์ออนไลน์, 2557a) ที่กล่าวว่า ประวัติศาสตร์ทำให้รู้จักและเข้าใจ ความเป็นมาของบ้านเมืองและรู้ถึงบทบาทหน้าที่ซึ่งควรกระทำเพื่อให้ตนเป็นพลเมืองที่ดีมี ประโยชน์ต่อบ้านเมือง นอกจากนี้วิชาประวัติศาสตร์จะช่วยให้มนุษย์รู้จักและเข้าใจตัวเองมาก ขึ้น รวมทั้งเข้าใจสังคมของมนุษย์โดยส่วนรวมแล้ว อาจใช้เป็นประสบการณ์พื้นฐานการตัดสินใจ เหตุการณ์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน หรืออนาคต และประยุกต์ใช้ในกระบวนการแก้ไขปัญหา และวิกฤตการณ์ต่างๆ ให้เป็นไปตามหลักจริยธรรม คุณธรรม และสร้างความสามัคคีในคนในชาติ ด้วยการ นำเสนอประสบการณ์ความกล้าหาญ เสียสละ ของบรรพบุรุษ (กรมยุทธการทหารบก, 2554) รวมถึงเสริมสร้างความสามัคคีในชาติจนนำไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง จากการตระหนักถึงคุณความดี ของบรรพบุรุษที่แสดงความกล้าหาญ และเสียสละเพื่อให้คนในชาติอยู่อย่างสงบสุข ดังพระราชดำรัส ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พุทธศักราช 2495 ความว่า

“...ประวัติศาสตร์ได้แสดงให้เห็นปรากฏตลอดมาว่าชาติใดเสื่อมสูญย่อยยับ อับปางไป ก็เพราะประชาชนชาติขาดสามัคคีธรรม แยกแยกเป็นหมู่คณะ เป็น พรรคเป็นพวกคอยเอารัดเอาเปรียบ ประหลัประหารซึ่งกันและกัน บาง พรรคบางพวก ถึงกับเป็นไส้ศึกให้ศัตรูมาจู่โจมทำลายชาติของตนดังนี้ ข้าพเจ้าจึงขอชักชวนพี่น้องชาวไทยทั้งหลาย ให้ระลึกถึงพระคุณของบรรพ บุรุษ ซึ่งได้กอบกู้รักษาบ้านเกิดเมืองนอนของเรามาขึ้นให้จงหนัก แล้ว ถือเอาความสามัคคี ความยินยอมเสียสละส่วนตัวเพื่อประโยชน์ยิ่งใหญ่ ของประเทศชาติเป็นคุณธรรมประจำใจอยู่เนืองนิจ...”

สำหรับต่างประเทศก็ได้เล็งเห็นความคุณค่าความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์และบรรจุให้มี การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน ทำให้การเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์มีประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการ มายาวนาน จากหนังสือเทคนิควิธีการสอนประวัติศาสตร์ (เฉลิม นิติเขตต์ปรีชา, 2545) ได้กล่าวถึง ประเทศเยอรมนี ซึ่งพบว่าปรากฏหลักฐานการเรียนรู้ตั้งแต่ ค.ศ. 1500 โดยมีการจัดการเรียนรู้เฉพาะ ระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา หลังจากนั้นได้มีการทำหลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์ฉบับแรกที่มี จุดมุ่งหมายให้ใช้สำหรับเด็กอายุ 12 – 18 ปี รวมเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 10 ปี และในช่วงปลาย

คริสต์ศตวรรษที่ 18 – 19 วิชาประวัติศาสตร์รุ่งเรืองอย่างมาก มีการพัฒนาโดยนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์เข้ามาใช้อ้างอิง อาจกล่าวได้ว่าอิทธิพลของกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนารัฐชาติเยอรมนี ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในส่วนของประเทศอังกฤษ การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในช่วงแรก (ปลายศตวรรษที่16) มีจุดมุ่งหมายเพื่อปลูกฝังลัทธิชาตินิยม ซึ่งต่อมาได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเตรียมคนให้มีประสบการณ์และเผชิญชีวิตสังคมได้เป็นอย่างดี คล้ายกับการจัดการเรียนรู้ของประเทศฝรั่งเศสในช่วงแรกมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้รัก เลื่อมใส และศรัทธาในระบอบการปกครองแบบสาธารณรัฐ โดยจัดให้เรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐบาลแห่งรัฐแมสซาชูเซตส์ออกกฎหมายบังคับให้โรงเรียนทุกแห่งจัดให้มีการสอนประวัติศาสตร์ตั้งแต่ ค.ศ.1812 และกระตือรือร้นที่พัฒนาการสอนประวัติศาสตร์ในระดับต่างๆ ให้ได้มาตรฐานหรือแม้แต่ประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ประเทศพม่า จากหนังสือไทยเที่ยวพม่า ระบุว่าประเทศพม่ามีมหาวิทยาลัยสอนประวัติศาสตร์โดยตรง และตั้งกรมกองเอาภาษาต่างๆ มาแปล และมีคำว่าการศึกษาประวัติศาสตร์นั้นนำมาซึ่งการพัฒนาประเทศ (เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2539)

แม้ว่าวิชาประวัติศาสตร์จะเป็นวิชาที่มีคุณค่า แต่สำหรับวิชาประวัติศาสตร์ในประเทศไทยยังคงเป็นวิชาที่ไม่ได้รับความสำคัญ หยิบยกเฉพาะประเด็นชาตินิยมขึ้นมาสอน ทำให้ผู้เรียนต้องจำบทบาทวีรบุรุษ วันสำคัญ และวัดความรู้ที่การจำ ด้วยเนื้อหาที่ยากและขาดความต่อเนื่องส่งผลให้การเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไม่เกิดการเรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้ได้เท่าที่ควร ซึ่งปัญหาสำคัญ คือ คนจำนวนน้อยที่จะเป็นนักวิจัยด้านประวัติศาสตร์ และในมหาวิทยาลัยวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาพื้นฐานที่ไม่ได้รับความสนใจ โดยสังคมให้ความสนใจเฉพาะประวัติศาสตร์ในประเด็นที่เป็นกระแสเท่านั้น ทำให้การเรียนรู้ประวัติศาสตร์มีเพียงแนวคิดที่เป็นนามธรรม ไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียนได้ การเรียนรู้จึงยังคงดำเนินตามสภาพเดิมเรื่อยมา กล่าวคือเรียนรู้จากมรดกทางวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดกันมา ต้องเชื่อตามแนวคิดดั้งเดิมเท่านั้น อีกทั้งเน้นการเรียนรู้ที่เป็นระบบท่องจำและวัดความรู้ด้วยความจำ จึงกลายเป็นจุดอ่อนของระบบการจัดการเรียนรู้ของไทยตามมา ต่างจากประเทศอังกฤษที่มีนโยบายกำหนดไม่ให้อัดแน่นการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ในชั้นเล็ก เพื่อไม่ให้เกิดการปลูกฝังการเรียนรู้ด้วยวิธีท่องจำ ทั้งนี้ได้ตั้งข้อสังเกตว่า การศึกษาประวัติศาสตร์เหมาะกับสังคมประชาธิปไตยมากที่สุด เพราะทุกคนมีสิทธิ์คิด และมีสิทธิถกเถียง (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2556) สอดคล้องกับแนวคิดที่กล่าวว่า การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ผ่านมามีลักษณะเป็นการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม จากการถ่ายทอดข้อมูลประวัติศาสตร์สำเร็จรูป ครูมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ หากครูมีอคติและลำเอียงในการถ่ายทอด จะไม่สามารถสร้างความองกวมทางด้านสติปัญญาของผู้เรียน และอาจเป็นผู้ทำลายผู้เรียน ซึ่งสิ่งที่ขาดหายไปจากการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของไทยจึงไม่ใช่เรื่องของเนื้อหา หากแต่ว่าเป็นวิธีการ

ทางประวัติศาสตร์ (เฉลิม นิติเขตต์ปรีชา, 2545) ทางด้านแนวคิดของสมพงษ์ จิตระดับ (ไทยรัฐออนไลน์, 2557) กล่าวว่า วิชาประวัติศาสตร์ เป็นวิชาที่เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสังคมศึกษา ซึ่งไม่มีน้ำหนักพอที่จะสอนให้รักชาติ และในแง่ของคนไทยนั้น การสอนให้คนไทยเกิดเจตคติเรื่องการรักชาติค่อนข้างยาก เพราะในการเรียนปัจจุบัน มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับกลุ่มวิชาอื่นมากกว่า นอกจากนี้วิชาประวัติศาสตร์ถูกนำไปอยู่ในวิชาเลือกทำให้ทั้งผู้เรียนและผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่เลือกเรียนวิชานี้ เพราะไม่มีผลต่อการสอบเข้าเรียนต่อ ทั้งนี้แนวคิดที่กล่าวว่าประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่น่าเบื่อที่สุด มักถูกใช้ประโยชน์จากผู้นำทางการเมือง โดยการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยยังไม่ได้รับการแก้ไขที่ผู้สอนและผู้เรียน และไม่มีใครจริงจังกับประวัติศาสตร์ หรืออาจถูกมองว่าเป็นวิชาท้ายแถว ยิ่งย่ำชัดว่า ทรศนะในเชิงลบเกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์ยังมีอยู่มากในสังคมไทย (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2557)

จากรายงานการสัมมนาโต๊ะกลม เรื่องทิศทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2539) ยิ่งชี้ชัดให้เห็นถึงสภาพปัญหาของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทย โดยสามารถแบ่งได้เป็น 3 ด้าน คือ 1) ในส่วนของท้องถิ่นยังละเลยการให้ความสำคัญกับแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ เช่น ศูนย์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ หรือโบราณสถาน ทำให้เยาวชนขาดแหล่งเรียนรู้ที่สามารถสัมผัสได้ ซึ่งจะเกิดประโยชน์มาก หากเด็กได้เรียนรู้นอกห้องเรียนและเรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัว 2) ด้านหลักสูตรและเนื้อหาในแบบเรียน พบว่า การเขียนประวัติศาสตร์ขาดการพูดคุยกัน ระหว่างผู้กำหนดหลักสูตร ผู้เขียนตำราเรียน และผู้สอน ทำให้ขาดความสัมพันธ์กัน อีกทั้งมีการเปลี่ยนแปลงบ่อย ทำให้ผู้สอนเกิดความสับสนได้ 3) แบบเรียนยังมีวิธีคิดเป็นอนุรักษนิยมสูง เน้นการส่งเสริมให้รักชาติ ผ่านการซึมซาบและปลูกฝังความเชื่อ ซึ่งเรื่องความรักชาติและความจงรักภักดี เป็นเรื่องที่ไม่สามารถเรียนรู้ด้วยตัวหนังสือได้ จำเป็นต้องพัฒนาผ่านพฤติกรรมต้นแบบหรือเหตุการณ์ตัวอย่าง ทำให้เกิดความตระหนักและรับรู้ได้ด้วยตนเอง การสอนในลักษณะข้างต้นจึงค่อนข้างขัดแย้งกับจุดประสงค์ของวิชาประวัติศาสตร์ที่ต้องการให้ผู้ศึกษารู้จักตนเอง รู้จักแยกแยะข้อเท็จจริง และสามารถโต้แย้ง เปลี่ยนความคิดได้โดยอาศัยหลักฐานประกอบ และอาจทำให้ผู้เรียนเกิดการปิดกั้นการเรียนรู้ในโลกที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม นอกจากนี้เนื้อหาที่กำหนดให้เรียนนั้น เป็นการเรียนที่หิวยกบางประเด็นบางสถานการณ์ขึ้นมาวิเคราะห์ ทำให้ขาดความต่อเนื่องทางพัฒนาการและความสัมพันธ์ในภาพรวม ยกตัวอย่างเช่น การให้ความสำคัญกับการสอน 3 เมืองหลวง คือ สุโขทัย อโยธยา และรัตนโกสินทร์ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง นอกจากนี้ งานวิจัยชี้ให้เห็นว่า ผู้เรียนมีความสนใจ มีความกระตือรือร้น มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาประวัติศาสตร์และครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ แต่ผู้เรียนยังขาดความรู้พื้นฐานด้านประวัติศาสตร์ ขาดการทบทวนค้นคว้าเพิ่มเติม ไม่กล้าซักถาม รวมถึงเนื้อหาวิชาที่ยากเกินวัยผู้เรียนและขาดความต่อเนื่อง (รุ่งศักดิ์ ช้อนทอง, 2554) และงานวิจัยที่กล่าว

ว่า ครูสังคมศึกษามีปัญหา มาก ในด้านการใช้หลักสูตรเพื่อการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียน การสอน การใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการในห้องถื่น (พรกมล จันทรี, 2554)

ในด้านผู้สอน ผู้สอนระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาเพียงระดับปริญญาตรี ทำให้อาจไม่มีความรู้ลึกและกว้างพอ รวมถึงขาดทักษะในการถ่ายทอดความรู้วิชาประวัติศาสตร์ และ ขาดจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากครูหนึ่งคนอาจต้องรับผิดชอบสอนหลายวิชา และเน้นยังคง เน้นการสอนตามหนังสือเพียงเล่มเดียว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชินภัทร ภูมิรัตน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) ว่า รายงานหลายฉบับให้ข้อมูลตรงกันในประเด็นครุมีจำนวนไม่เพียงพอ และครูส่วนใหญ่ยังขาดความรู้พื้นฐานด้านประวัติศาสตร์ ซึ่งการพัฒนาครุมีน้อยมาก และเอกสารที่ให้ ความรู้ด้านการสอนประวัติศาสตร์มีเพียงเล่มเดียว คือ ประวัติศาสตร์ไทย : จะเรียนจะสอนกันอย่างไร ส่งผลให้ครูไม่สามารถจัดการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายหลักสูตรและไม่สนองความต้องการของสังคมใน ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง และข้อมูลจากเว็บไซต์ (ผู้จัดการออนไลน์, 2551b) ระบุว่า จำนวนนักศึกษา ระดับปริญญาตรี โท และเอก เลือกเรียนสาขาประวัติศาสตร์ไทยน้อยมาก และนักศึกษาปริญญาตรีมี ความสนใจความรู้ทางประวัติศาสตร์น้อยมากเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่ ไม่ได้รับความสำคัญ และมีผู้เรียนจำนวนน้อยเท่านั้นที่สนใจเลือกศึกษา ซึ่งไม่สามารถมั่นใจได้ว่า บรรดาผู้สนใจเพียงหยิบมือนั้น จะสามารถถ่ายทอดข้อมูลออกมาได้มีคุณภาพและเหมาะสมเพียงใด

จนกระทั่งในปี พุทธศักราช 2551 ทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้สนองพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงเห็นความสำคัญของ การจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ในโรงเรียน โดยกำหนดให้สถานศึกษาในสังกัดจัดการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นวิชาเฉพาะ อย่างน้อยสัปดาห์ละหนึ่ง ชั่วโมง โดยปรับโครงสร้างเวลาเรียนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตั้งแต่ พุทธศักราช 2552) โดยจัดกระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตรสถานศึกษารายวิชา ประวัติศาสตร์ การสร้างองค์ความรู้ในชุมชนในมิติที่หลากหลายตามมุมมองของศาสตร์ต่างๆ นำเสนอ ในรูปแบบที่เหมาะสมกับผู้เรียนชั้นประถมศึกษา เช่น หนังสือการ์ตูนประกอบ และการพัฒนาครูและ ผู้เรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ให้เรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ไม่ปรากฏปีพิมพ์) ซึ่งภายหลังคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้มีนโยบายให้ กระทรวงศึกษาธิการจัดการสอนเน้นวิชาประวัติศาสตร์และหน้าที่พลเมืองให้มีความเข้มข้น เพื่อให้ ข้อมูลที่ถูกต้องแก่เยาวชน เกิดความสำนึกถึงวีรกรรมบรรพบุรุษ และความสามัคคีในชาติ โดยให้ ทดลองในรูปแบบของหนังสืออ่านประกอบในภาคเรียนที่2 ปีการศึกษา 2557 และจะมีการสอนจริงปี การศึกษา 2558 (เดลินิวส์ออนไลน์, 2557b) ทั้งนี้ทางกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางการ

ปฏิบัติถึงผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขตให้จัดการเรียนการรัฐวิชาประวัติศาสตร์ตามโครงสร้างเวลาเรียนของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยระดับชั้นประถมศึกษา กำหนดจำนวนเวลาเรียนสาระสังคมศึกษา 120 ชั่วโมงให้เป็นสาระประวัติศาสตร์ 40 ชั่วโมง ที่เหลือ 80 ชั่วโมงเป็นสาระศาสนา หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์

ในส่วนของหนังสือสำหรับการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ที่จัดทำขึ้นใหม่โดยข้าราชการจากสำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กระทรวงวัฒนธรรม ภายใต้การมอบหมายของ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ถูกนักวิชาการวิพากษ์ถึงความไม่ครบถ้วนรอบด้านของข้อมูลและการมีข้อขัดแย้งในตัวเองของหนังสือ โดยหนังสือถูกจำกัดเวลาให้เขียนเพียง 2 เดือน ซึ่งเป็นไปได้ยากที่จะมีความสมบูรณ์ ยิ่งเนื้อหาที่มีข้อเท็จจริงที่อาจขัดแย้งกับประวัติศาสตร์ต่างชาติ และมีข้อมูลที่อาจถูกหยิบยกมาเป็นประเด็นให้เกิดความขัดแย้งในชาติได้ รวมถึงมีความลำเอียงในการเสนอข้อมูล ทำให้ขัดต่อเป้าหมายของการจัดทำหนังสือที่ต้องการให้เกิดความสามัคคีและความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทย (สุนทร ชูติธรานนท์, 2558)

ทางด้านงานวิจัยเกี่ยวกับประวัติศาสตร์นั้น ยังคงมีการศึกษาอย่างจำกัดในวงแคบ ผู้วิจัยมักเลือกศึกษาวิจัยในศาสตร์อื่นหรือหากเป็นศาสตร์ทางสังคมศึกษา มักให้ความสำคัญกับประเด็นทางด้านสิ่งแวดล้อมมากกว่าประวัติศาสตร์ ทำให้งานวิจัยทางด้านประวัติศาสตร์มีจำนวนน้อย และงานวิจัยส่วนมากเป็นงานวิจัยในชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษา จากหลากหลายสภาพปัญหาเบื้องต้นดังกล่าวของวิชาประวัติศาสตร์ที่มีมาประมาณเกือบ 20 ปี หลายฝ่ายมองเห็นถึงปัญหาและเริ่มให้ความสำคัญ แต่อย่างไรก็ตามปัญหาการจัดการเรียนรัฐวิชาประวัติศาสตร์ยังคงเป็นปัญหาเดิมและไม่พบความเคลื่อนไหวทางประวัติศาสตร์มากนัก ไม่ว่าจะเป็นบทความ งานวิจัย หรือการดำเนินการและการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนรัฐวิชาประวัติศาสตร์ที่ชัดเจน

สำหรับปัจจุบันเรื่องที่ว่าการศึกษากล่าวถึงและให้ความสำคัญในทุกระดับชั้น คือ การเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในปี 2558 โดยเฉพาะโรงเรียนบริเวณชายแดน ที่เน้นการเรียนภาษาประเทศเพื่อนบ้าน ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอาเซียน โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ แต่นอกจากความพร้อมทางด้านภาษาและความรู้ทั่วไปแล้ว สิ่งที่สำคัญมากสำหรับการอยู่ร่วมกัน คือ ทักษะคติทางบวกที่มีต่อกัน เพื่อให้สอดคล้องกับจุดเน้นอาเซียนที่ประกาศว่า หนึ่งประชาคม หนึ่งอัตลักษณ์ (สายพิน แก้วงามประเสริฐ, 2555) ประเทศไทยคงไม่อาจขับเคลื่อนบนการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ได้อย่างราบรื่น หากการสอนและแบบเรียนประวัติศาสตร์ประวัติศาสตร์ยังคงรูปแบบและแนวคิดที่มอง

ว่าเพื่อนบ้านเป็นศัตรูมายาวนาน เพราะต่างฝ่ายจะอยู่ด้วยกันอย่างหวาดระแวง แม้ว่าประชาคมอาเซียนจะเกิดขึ้น แต่ก็ยังเป็นเพียงประชาคมปลอมๆ (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555)

การจะขับเคลื่อนและพัฒนาการเรียนรู้อาชีวประวัติศาสตร์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง บรรลุวัตถุประสงค์การเตรียมความพร้อมเพื่อก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนท่ามกลางความแตกต่างทางวัฒนธรรม จึงเป็นจำเป็นอย่างยิ่งต้องปรับกระบวนการเรียนรู้ โดยเฉพาะการถ่ายทอดทัศนคติเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านที่เคยมีปัญหาการสู้รบ นำเสนอมุมมองการรับรู้ของแต่ละชาติหลากหลายมิติ และไม่ยึดชาติของตนเป็นหลัก เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งอย่างเช่นที่เคยเกิดมาในอดีต และเป็นการเรียนรู้เพื่อศึกษา ทำความเข้าใจแทนที่เรียนรู้เพื่อพิสูจน์ว่าฝ่ายใดถูกหรือฝ่ายใดผิด (สุพจน์ หุตายน, 2555) การเรียนรู้ตั้งแต่การศึกษาระดับขั้นพื้นฐานจึงเป็นช่วงเวลาที่สำคัญ เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และความสนใจประวัติศาสตร์ (ผู้จัดการออนไลน์, 2551a) ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงต้องสร้างความรู้และทักษะ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจมีทัศนคติที่ดี และตระหนักถึงความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ อันนำไปสู่การปฏิบัติในแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมในการเป็นพลเมืองของประเทศและพลเมืองโลก

จากข้อมูลเบื้องต้นสะท้อนให้เห็นถึงสภาพการจัดการเรียนรู้อาชีวประวัติศาสตร์ไทยที่ยังคงไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่มีมาแต่เดิมให้หมดสิ้นไปได้ แม้ว่าปัจจุบันหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้เกิดความตื่นตัว มีการวิพากษ์วิจารณ์ถึงการสอนประวัติศาสตร์ และกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้อาชีวประวัติศาสตร์ขึ้นมาจำนวนมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้อาชีวประวัติศาสตร์ไทย ระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีความโดดเด่นทางด้านประวัติศาสตร์ที่สุดจังหวัดหนึ่งของประเทศไทยและมีปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการเรียนรู้อาชีวประวัติศาสตร์ไทย โดยเลือกศึกษาเชิงลึกในโรงเรียนที่มีความพร้อมและเป็นต้นแบบในการจัดการเรียนรู้ เพื่อทราบถึงสภาพการจัดการเรียนรู้อาชีวประวัติศาสตร์ไทย ปัญหาและอุปสรรค รวมถึงข้อเสนอแนะ สำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรและปรับปรุงการเรียนรู้อาชีวประวัติศาสตร์ให้เกิดประสิทธิภาพต่อผู้เรียนสอดคล้องกับความต้องการของสังคมต่อไป

2. คำถามในการวิจัย

2.1 สภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทย ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นอย่างไร

2.2 แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทย ระดับประถมศึกษาควรเป็นอย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทย ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในด้านการใช้หลักสูตรเพื่อการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมและการใช้สื่อการเรียนรู้ ด้านความพร้อมของครูผู้สอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านผู้เรียน

3.2 เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทยระดับประถมศึกษา

4. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการจัดการเรียนรู้ วิชาประวัติศาสตร์ไทย ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ประจำปีการศึกษา 2559

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ วิชาประวัติศาสตร์ไทย ระดับประถมศึกษาปีที่ 5 โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ 1) ด้านการใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้ 2) การจัดกิจกรรมและการใช้สื่อการเรียนรู้ 3) ความพร้อมของครูผู้สอน 4) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 5) ด้านผู้เรียน ทั้งนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้เรียน

4.2 ขอบเขตด้านประชากร

1. ประชากรในการวิจัยประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นครูสังคมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต1 จำนวน 181 โรงเรียน

2. กลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์และสังเกตการจัดการเรียนรู้เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนวิชา ผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้

ประวัติศาสตร์ไทยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้ ผู้บริหาร สถานศึกษา ครูผู้สอนวิชา และผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 3 โรงเรียน จากการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ได้แก่ โรงเรียน ก โรงเรียน ข และโรงเรียน ค และ ในส่วนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หน่วยงาน ก และ หน่วยงาน ข

4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2558 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2560 รวมระยะเวลาทำการวิจัย 1 ปี 6 เดือน

5. นิยามคำศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1. สภาพการจัดการเรียนรู้ หมายถึง ลักษณะโดยทั่วไปที่เป็นอยู่จริงของการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทย ในด้านการใช้หลักสูตรเพื่อการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมและการใช้สื่อการเรียนรู้ ความพร้อมของครูผู้สอน และการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้

2. ปัญหาการจัดการเรียนรู้ หมายถึง อุปสรรคของครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ในด้านการใช้หลักสูตรเพื่อการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมและการใช้สื่อการเรียนรู้ ความพร้อมของครูผู้สอน และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และอุปสรรคของผู้เรียนในการเรียนรู้

3. วิชาประวัติศาสตร์ไทย หมายถึง วิชาที่สอนเกี่ยวกับเรื่องราว พัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์และสังคมไทยในอดีต ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งจัดการเรียนรู้โดยอิงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา พุทธศักราช 2551 สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระการเรียนรู้ที่ 4

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หมายถึง หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานเอกชน ที่มีหน้าที่จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5. ความเป็นอยุธยา หมายถึง การศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในหลากหลายมิติ อันได้แก่ ประวัติความเป็นมา วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์

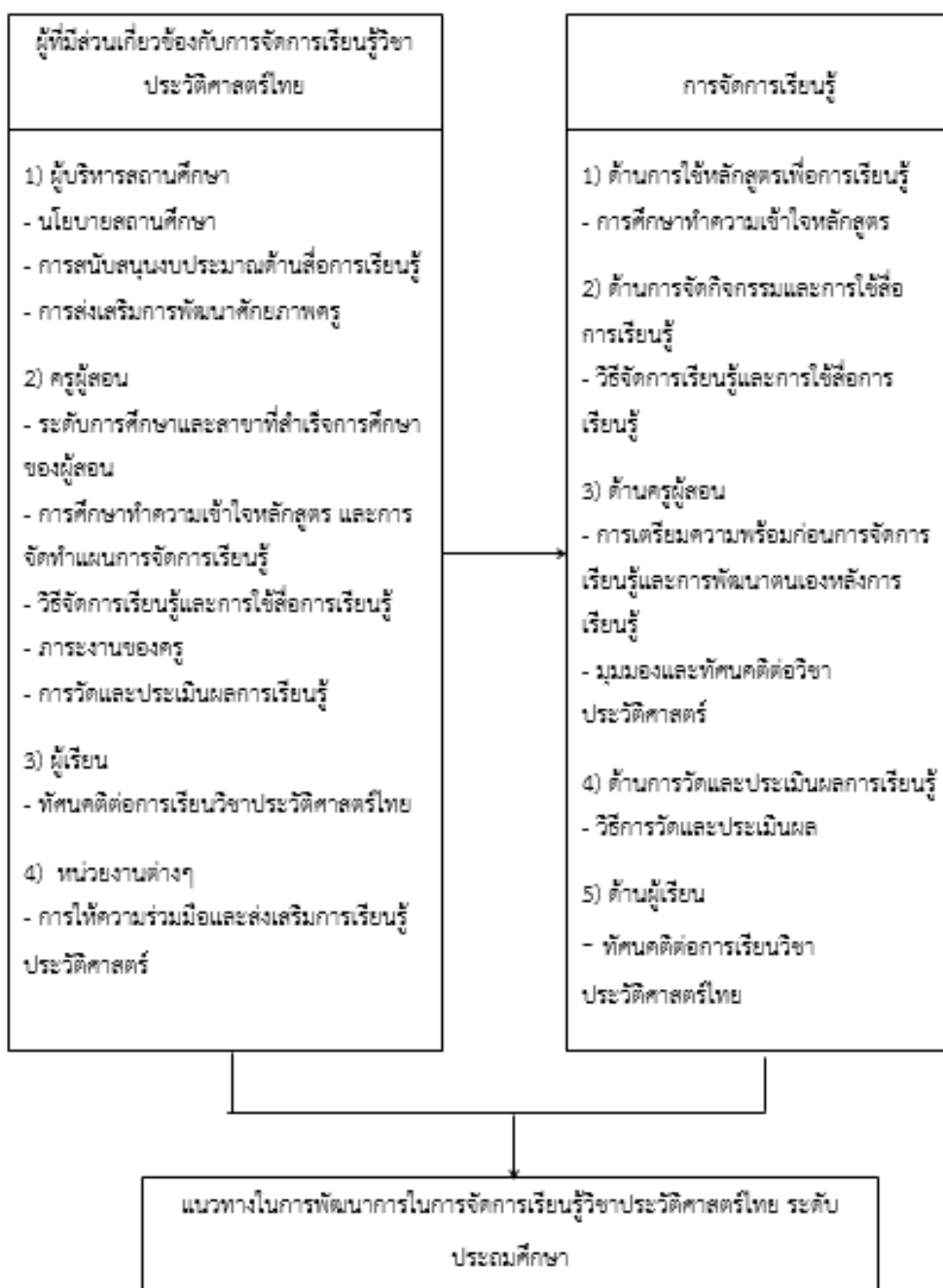
6. ประโยชน์ที่ได้รับ

เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการศึกษาแบบเฉพาะกรณีในโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ที่เป็นต้นแบบหรือเป็นโรงเรียนแกนนำ ผลจากการวิจัยนี้อาจเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยในระดับประถมศึกษาให้ดียิ่งๆ ขึ้นไปได้ นอกจากนี้จากสภาพและปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเก็บข้อมูล อาจสะท้อนให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้ตั้งแต่ระดับนโยบายมาจนกระทั่งถึงระดับปฏิบัติได้มีการตื่นตัว และมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้การสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยเป็นวิชาที่สำคัญ ซึ่งไม่ใช่เป็นแค่เพียงรายวิชาหนึ่งในหลักสูตรหากแต่เป็นการให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงรากเหง้าความเป็นมาของประเทศชาติตน

7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทย
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
กรณีศึกษา: โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาผู้วิจัย
ได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในรายละเอียดหัวข้อดังนี้

1. วิชาประวัติศาสตร์

- 1.1 ความหมายของประวัติศาสตร์
- 1.2 ความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์
- 1.3 องค์ความรู้ของประวัติศาสตร์
- 1.4 ปรัชญาประวัติศาสตร์
- 1.5 ปรัชญาประวัติศาสตร์ไทย
- 1.6 แนวคิดหลังสมัยใหม่ในการศึกษาประวัติศาสตร์

2. หลักสูตรแกนกลาง พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์

3. การจัดการเรียนรู้

- 3.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้
- 3.2 องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้
- 3.3 วิธีการจัดการเรียนรู้

4. สื่อการเรียนรู้

- 4.1 ความหมายของสื่อการเรียนรู้
- 4.2 ประเภทของสื่อการเรียนรู้
- 4.3 หลักในการเลือกสื่อการเรียนรู้

5. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

- 5.1 ความหมายและความสำคัญของการวัดและประเมินผล

5.2 ลักษณะการวัดและประเมินผล

5.3 วิธีการวัดและประเมินผล

6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. วิชาประวัติศาสตร์

การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคมและเป็นปัจจัยหนึ่งที่วัดความเจริญของสังคม เนื่องจากการศึกษาก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี ทำให้คนมีความรู้ ความเข้าใจวิทยาการใหม่ๆ กระตุ้นให้เกิดการคิด และการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ทั้งนี้การศึกษาย่อมมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน ซึ่งการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้นเจริญขึ้น อาจไม่จำเป็นต้องหมายถึงการทำประเทศให้ทันสมัยแบบทุนนิยมตะวันตกเสมอไป ถ้าหากประชาชนในประเทศเข้าใจว่าตนพัฒนาซ้ำในด้านใดบ้าง และฉลาดเพียงพอที่จะศึกษารากฐานทางเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม ของตนเอง ควบคู่กันไปกับการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองของระบบทุนนิยมโลก ก็อาจไม่จำเป็นต้องปฏิบัติโดยยึดแนวทางการพัฒนาจากภายนอก และสร้างสรรค์แนวทางการพัฒนาที่เป็นตัวของตัวเอง ที่เน้นคุณภาพของชีวิต และสันติสุขของคนส่วนใหญ่มากกว่าความมั่งคั่งทางวัตถุ และการเสพสุขของคนส่วนน้อยอย่างที่เป็นอยู่ (อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ นคร, ไม่ปรากฏปีพิมพ์) การศึกษากลุ่มวิชาสังคมศึกษาจึงมีความสำคัญ เพราะช่วยให้ผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติ ให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับ อิทธิพลของสภาพแวดล้อม ที่มีผลต่อการดำรงชีวิต การอยู่ร่วมกันในสังคม ปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เป็นพลเมืองที่รับผิดชอบ มีความสามารถทางสังคม มีความรู้ มีทักษะ และมีคุณธรรมเพื่อเกิดค่านิยมที่เหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

1.1 ความหมายของวิชาประวัติศาสตร์

คำว่า “ประวัติศาสตร์” เป็นคำที่ได้จากการสมาสคำภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต กล่าวคือ “ประวัติ” (ปวัตติ) เป็นคำภาษาบาลี หมายถึงเรื่องราวว่าด้วยความเป็นไปของคน สถานที่ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ส่วน “ศาสตร์” (ศาสตร) เป็นคำภาษาสันสกฤต หมายถึง ระบบวิชาความรู้ โดย “ประวัติศาสตร์” เป็นคำใหม่ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) ทรงบัญญัติขึ้นเพื่อใช้ในความหมายของศัพท์ภาษาอังกฤษที่เขียนว่า “History” ที่มีรากศัพท์เดิมในภาษากรีกว่า “Historia” ซึ่งมีความหมายว่าการไต่สวนหรือค้นคว้า (กรมยุทธการทหารบก, 2554)

วิชาประวัติศาสตร์เป็นสาระหนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งประวัติศาสตร์ไม่ได้จำกัดเพียงแต่การศึกษาเรื่องราวในอดีตโบราณของคนที่มิอำนาจหรือมีชื่อเสียงเท่านั้น อย่างที่หนังสือประวัติศาสตร์ไทยส่วนใหญ่มักสะท้อนให้เห็น แต่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับสังคมมนุษย์ ความเป็นมา การเปลี่ยนแปลงตลอดจนวิวัฒนาการอันจะเป็นกุญแจสำคัญที่นำไปสู่ตัวประกอบที่เกี่ยวข้องที่ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นการโต้ตอบระหว่างประวัติศาสตร์กับหลักฐานข้อเท็จจริง เป็นการถกเถียงระหว่างปัจจุบันกับอดีตที่ไม่มีที่สิ้นสุด (มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, ไม่

ปรากฏปีที่พิมพ์) วิชาประวัติศาสตร์จึงเป็นสาขาวิชาเดียวในบรรดาวิชาสังคมศาสตร์ทั้งหมดที่ทำให้ วิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์มีความหมายและเชื่อมโยงติดต่อกัน (เฉลิม นิติเขตต์ปรีชา, 2545) นอกจากนี้ ประวัติศาสตร์เป็นความเจริญรุ่งเรือง และเป็นรากฐานของความเจริญสมัยต่อๆ มา ดังนั้น เราจึงมีประวัติศาสตร์หลายแขนง เช่น ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์อวกาศ ประวัติศาสตร์ การเมือง ฯลฯ (มหิตลวิทยานุสรณ์, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์) โดยหัวใจสำคัญของประวัติศาสตร์ คือ เรื่องราวของอดีต ซึ่งคิดค้นอย่างมีหลักฐานแล้วนำมาถกเถียงถึงความหมายของมันในปัจจุบัน ซึ่ง หมายความว่า ประวัติศาสตร์เป็นอดีตที่ถกเถียงกับปัจจุบันไม่ใช่เรื่องของอดีตเฉยๆ (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2540) จากนิยามดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปได้ว่า ประวัติศาสตร์ (History) เป็นศาสตร์ที่ เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีปัจจัยที่ทำให้การกระทำในแต่ละยุค สมัยแตกต่างกัน ซึ่งข้อเท็จจริงอาจเปลี่ยนแปลงได้หากมีหลักฐานที่ค้นพบใหม่

1.2 ความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์

สังคมปัจจุบันเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และโลกของตลาดเสรีที่ ผู้คนให้ความสำคัญกับความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ การใช้ชีวิตแบบทันสมัยที่มีความเป็นสากล เด็กไทย เห็นและหลงใหลความเป็นปัจเจกชนมากกว่าจิตสาธารณะ ซึ่งส่งผลกระทบต่อค่านิยมความเป็นไทย วัฒนธรรมไทย และภูมิปัญญาไทยอย่างเลี่ยงไม่ได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) การสร้างความรัก และความภาคภูมิใจในความเป็นผ่านทางวิชาประวัติศาสตร์ จึงเป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้เยาวชนเห็นคุณค่า ของความเป็นไทย ทั้งนี้เพราะวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่มีคุณค่าเป็นศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับ ศาสตร์แขนงต่างๆ และเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน

ทั้งนี้หนังสือเพื่อนคู่คิด มิตรคู่ครู (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) ได้เสนอความสำคัญของวิชา ประวัติศาสตร์เป็น 6 ข้อ ดังนี้

- 1) สร้างความเข้าใจปัญหาและสิ่งแวดล้อมของสังคมปัจจุบัน ประวัติศาสตร์ทำให้เราได้ว่ารู้ ว่า พฤติกรรมและความคิดความเชื่อของผู้คนในสังคมเกิดขึ้นได้อย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร อัน นำไปสู่การวิเคราะห์เพื่อเข้าใจปัญหาอย่างมีเหตุผล และแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการศึกษา อดีตเพื่อเข้าใจปัจจุบัน เห็นแนวทางสู่อนาคต ในแต่ละสังคมย่อมมีพัฒนาการ ย่อมมีพัฒนาการ ซึ่ง เกิดปัจจัยแวดล้อมอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่เรียกว่า บริบทของเวลา สังคมปัจจุบันคือผลพวงจาก อดีตที่เราต้องยอมรับว่าล้วนเป็นผลผลิตของประสบการณ์ในอดีตที่เราและบรรพบุรุษของเราก่อไว้ ทั้งสิ้น

- 2) รู้รากเหง้าความเป็นไทย เข้าใจและภูมิใจในชาติตน เหตุการณ์ในอดีตของสังคมไทย ตั้งแต่การตั้งถิ่นฐาน การสร้างเมือง การขยายอาณาเขตเพื่อสร้างความมั่นคง เป็นผลจากวีรกรรมและ

ความเสียสละของบรรพบุรุษ ว่าว่าจะถึงวันนี้ต้องต่อสู้พลีชีพ ต้องอดทน ต้องปรับตัวอย่างไรจึงสามารถครอบครองดินแดนไทยไว้ได้ นอกจากสร้างความเข้าใจและรู้จักความเป็นมาของชาติแล้ว ความรู้ประวัติศาสตร์ในแง่นี้ย่อมสร้างความรัก ความภูมิใจในชาติตนให้กับผู้เรียน

3) รู้บทเรียนในอดีต เห็นข้อบกพร่อง - ความผิดพลาด ความสำเร็จ ความดั่งามของบรรพบุรุษ ประวัติศาสตร์เป็นเรียนรู้ทั้งในแง่ความสำเร็จและความล่มสลายของอาณาจักรไทยในอดีต เป็นความรู้ที่จำเป็นต้องวิเคราะห์มากกว่าข้อมูลเบื้องต้นว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน และเมื่อไร แต่เป็นการเรียนรู้ว่าทำไมและอย่างไร เพื่อให้ผู้เข้าใจประวัติศาสตร์ในแง่ที่เป็นบทเรียนในอดีต ว่าความโลภ ความเห็นแก่ตัว ความอ่อนแอของผู้นำ ความลุ่มหลงในอำนาจหรือการสะสมปัญหาความยากจนจนยากจะแก้ไข ความขัดแย้งผลประโยชน์ทางการเมือง ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ รวมถึงปัจจัยทางธรรมชาติล้วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเหตุการณ์สำคัญในอดีตได้ทั้งสิ้น การเรียนรู้ลักษณะนี้จะทำให้อดีตเป็นบทเรียนสำหรับมองเห็นปัญหาในปัจจุบันได้ชัดเจน

4) รู้ความเป็นมาและวัฒนธรรมของประเทศตนและประเทศอื่นๆ วัฒนธรรมในทางประวัติศาสตร์ย่อมสะท้อนถึงวิถีคิด วิถีปฏิบัติ อันทำให้สามารถแยกแยะ ความเป็นไทย วัฒนธรรมไทย และวิถีไทย ออกจากสังคมมนุษย์อื่นๆ ได้ ซึ่งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในทำให้วัฒนธรรมไทยมีลักษณะผสมผสาน รวมถึงสภาพภูมิอากาศที่ทำให้วัฒนธรรมมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งหมายถึงว่า ผู้ที่อาศัยที่ราบลุ่มเขตร้อนชื้น ย่อมมีการปลูกข้าว มีความความเชื่อ และพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวเหมือนกัน ดังนั้นประวัติศาสตร์นอกจากทำให้เข้าใจรากเหง้าความเป็นไทยแล้วยังทำให้เข้าใจรากเหง้าของมนุษยชาติที่อยู่ในพื้นที่ต่างๆ กัน อันเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีอย่างแท้จริง

5) รู้บันทึกเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ในอดีต การรับรู้เรื่องราวในอดีตไม่จำเป็นต้องมาจากการเรียนจากครูในห้องเรียนเท่านั้น แต่ผู้เรียนหาความรู้ได้จากการอ่านบันทึกของเหตุการณ์ ซึ่งบันทึกของเหตุการณ์นั้นสร้างขึ้นในบริบทที่ต่างกัน ขึ้นอยู่กับข้อมูลที่มีอยู่ ค่านิยมของสังคมที่เปลี่ยนแปลงตามเวลา และการครอบงำจาก “มือที่มองไม่เห็น” ที่มีอิทธิพลต่อผู้บันทึกเหตุการณ์ (การเมือง การปกครอง หรือเศรษฐกิจ อาจรวมถึงความเชื่อความศรัทธาในศาสนา) ฉะนั้นประวัติศาสตร์ต้องอ่านอย่างระมัดระวัง โดยข้อมูลที่ปรากฏนั้นอาจเป็นเพียงบางส่วนของที่ได้จากการติดต่อที่ไม่ตรวจสอบความถูกต้อง ผู้อ่านจึงควรติดตามและตรวจสอบจากส่วนที่เป็นอ้างอิง การอ่านที่จำเป็นในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ คือ การอ่านอย่างกว้างขวางและจับใจความสำคัญให้ชัดเจน ต้องอาศัยทักษะการสังเกต การเปรียบเทียบ การแยกแยะ และจัดระบบข้อมูล การสรุปใจความความรอบคอบในการตรวจสอบข้อมูล สิ่งสำคัญคือ ความเพียร ความพยายาม และความอดทนที่จะสืบค้นข้อเท็จจริง

การอ่านเพื่อให้รู้เรื่องเร็วเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง สำหรับเด็กประถมอาจเริ่มจากอ่านไม่กี่บรรทัดแล้วตอบสั้นแบบตรงไปตรงมา แล้วจึงให้ผู้เรียนแยกแยะว่าอะไรคือข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่พบในเรื่องการอ่าน ซึ่งการอ่านบันทึกเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์เป็นการศึกษาในรูปแบบหนึ่ง จึงต้องมีการจดช่วยจำ หรือสรุปบันทึกที่มาของข้อมูล เช่น ชื่อผู้แต่ง ชื่อหนังสือ เลขหน้า เพื่อที่จะกลับไปค้นหาข้อความได้อีก

ประวัติศาสตร์ในแง่ของการเป็น “บันทึกเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ในอดีต” จะช่วยสร้างประโยชน์โดยตรงในการฝึกทักษะให้กับผู้เรียน การคิดวิเคราะห์รู้เท่าทันข้อมูล มีความรู้กว้างขวาง ทนคน ทนเหตุการณ์ และพัฒนาสติปัญญา พฤติกรรมและความคิดมนุษย์

6) รู้วิธีการศึกษาเรื่องราวสำคัญๆ ที่เชื่อว่าเกิดขึ้นจริง หรือที่เรียกว่า วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical method) โดยสิ่งที่เป็นร่องรอยให้สืบค้น เรียกว่า หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นสิ่งที่บ่งบอกร่องรอยในอดีตได้ ทั้งคน สิ่งของ สถานที่ ใจจใสหรือไม่จใส สร้าง หรือที่มีลายลักษณ์อักษรและไม่มีลายลักษณ์อักษร ล้วนเป็นข้อมูลหรือข้อเท็จจริง ซึ่งอาจไม่ใช่ความจริงเสมอไป อาจเพราะความไม่รู้จริง ไม่รู้ครบถ้วน หรือไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องบางเรื่อง อาจเจตนาปิดบังความจริงบางส่วน เป็นต้น ดังนั้นผู้ที่แสวงหาความรู้จึงต้องตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ซึ่งเรียกขั้นนี้ว่า วิพากษ์วิธีทางประวัติศาสตร์สำหรับการนำเสนอที่นิยมกันมากที่สุด คือ การเขียนความเรียงรายงานความรู้พร้อมอ้างอิงหลักฐานเพื่อให้สามารถตรวจสอบได้

การประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลต่างๆ เป็นกระบวนการศึกษาที่จะฝึกฝนให้ผู้เรียนยึดถือเหตุผลเป็นสำคัญ ผ่านการตรวจสอบ และให้น้ำหนักความน่าเชื่อถือของข้อมูลหลักฐาน รวมทั้งการขจัดอคติส่วนตัว และความเชื่อดั้งเดิมออกไป อันก่อให้เกิดประโยชน์ คือ ส่งเสริมจิตใจใฝ่เรียนรู้เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสังคม ปลูกฝังแนวคิดเชิงวิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานข้อเท็จจริง ฝึกทักษะในการจัดระบบข้อมูล การวินิจฉัย แยกแยะข้อเท็จจริงจากสารสนเทศที่หลากหลาย และฝึกทักษะในการเขียนความเรียง การเล่าเรื่อง และการนำเสนออย่างมีเหตุผล

ในส่วนของเอกสารประกอบการสอนวิชาประวัติศาสตร์ (กรมยุทธการทหารบก, 2554) ได้อธิบายความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ไว้ใกล้เคียงกันว่า ประวัติศาสตร์ช่วยให้มนุษย์รู้จักและเข้าใจตัวเองมากขึ้น รวมทั้งเข้าใจสังคมของมนุษย์โดยรวม และยังมีความสำคัญในฐานะที่เป็นบทเรียนแก่คนในชาติ โดยอาศัยบทเรียนเป็นประสบการณ์พื้นฐานในการตัดสินใจเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันหรืออนาคต นอกจากนี้ ประวัติศาสตร์สอนให้คนรู้จักคิดเป็น ไม่หลงเชื่อโดยมิได้ไตร่ตรองพิจารณาให้ถี่ถ้วน และสิ่งสำคัญคือ การศึกษาประวัติศาสตร์ของชาติ ย่อมทำให้เกิดความรู้ ความมีจิตสำนึกร่วมกัน และเกิดความภูมิใจในบรรพบุรุษ ในมรดกของชาติ รวมทั้งในความ

เป็นชาติ ซึ่งก่อให้เกิดความสามัคคี ความรักชาติ และช่วยภัยรักษาชาติบ้านเมือง ให้ก้าวหน้าไปสู่ความเจริญ ทั้งนี้ ในเรื่องประโยชน์ของการศึกษาประวัติศาสตร์ไว้อย่างน่าสนใจว่า การศึกษาประวัติศาสตร์ช่วยให้เราเข้าใจเพื่อนร่วมโลก ทุกคนมีความคิดและความเชื่อต่างไปจากเรา ทำให้เข้าใจได้ว่า การมีทัศนคติแตกต่างกันเป็นเรื่องธรรมดาของมนุษย์ เราควรยอมรับซึ่งกันและกัน (ไพฑูริย์ มีกุล & และ ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม, 2546)

นอกจากนี้ ความสำคัญของประวัติศาสตร์ว่า การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน ตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นในเรื่องราวของชนชาติต่างๆ เกี่ยวกับการดำรงชีวิต บุคลิกภาพ และลักษณะนิสัย ผู้เรียนจะเป็นคนเฉลียวฉลาด มีไหวพริบ ทันคนทันเหตุการณ์ ตลอดจนเป็นผู้มีมนุษยธรรม มีเหตุผล รู้จักเสียสละ เอื้อเฟื้อ และเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ (เฉลิม มลิลิต, 2523)

ดังนั้น การศึกษาวิชาประวัติศาสตร์จะทำให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ทั้งความเข้าใจเกี่ยวกับชาติของตน ประเทศเพื่อนบ้าน หรือสังคมโดยรวม ซึ่งเราสามารถนำเหตุการณ์หรือข้อผิดพลาดมาเป็นบทเรียนสำหรับปัจจุบันและอนาคต และในอีกแง่มุมคือวิชาประวัติศาสตร์จะช่วยทำให้เราเป็นคนมีเหตุผล มีความรอบคอบ รู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณ และตัดสินใจโดยมีการตรวจสอบและมีการอ้างอิงแหล่งที่มา

1.3 องค์ความรู้ของประวัติศาสตร์

องค์ความรู้หลักของประวัติศาสตร์นั้น มีสาระสำคัญที่ประกอบไปด้วย ความรู้เกี่ยวกับอดีต ร่องรอยหรือหลักฐาน และวิธีการศึกษาอดีต (อดิศร ศักดิ์สูง, 2550) ซึ่งองค์ความรู้เหล่านี้จะส่งผลให้ประวัติศาสตร์มีความน่าเชื่อถือในฐานะศาสตร์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) อดีต ขอบเขตของวิชาประวัติศาสตร์มุ่งศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์โดยส่วนรวม หรือปัจเจกชนที่มีพลังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม ส่วนขอบเขตทางด้านเวลานั้น ไม่ได้กำหนดตายตัว และเป็นสิ่งไม่หยุดนิ่ง ประวัติศาสตร์จึงครอบคลุมการศึกษาวิวัฒนาการของพฤติกรรมมนุษย์ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันและอนาคตด้วย

2) ร่องรอยของอดีตหรือหลักฐาน หมายถึงร่องรอยของพฤติกรรมที่เหลือไว้ อาจเป็นร่องรอยทางวัตถุหรือบันทึกที่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยเรียกรวมๆ กันว่า “หลักฐานทางประวัติศาสตร์” ซึ่งเป็นสิ่งเดียวที่ใช้ในการสืบค้นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ที่ผ่านไปแล้ว ไม่ว่าจะเรื่องการทำเหตุการณ์ อารมณ์ และความคิด อาจแบ่งข้อมูลตามการใช้สอยออกเป็นข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยทั่วไปในการค้นรูปอดีตตามแนวทางของประวัติศาสตร์นั้น มักถูกสร้างขึ้นบนพื้นฐานของข้อมูลประเภทลายลักษณ์อักษรเป็นหลัก

3) วิธีการศึกษาอดีต การรื้อฟื้นอดีตให้ได้ภาพใกล้เคียงความเป็นจริงนั้น จำเป็นต้องมีกระบวนการค้นหาความรู้และนำเสนอตามหลักการของวิชาที่น่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับ ซึ่งจำต้องผ่านระเบียบวิธีที่เรียกว่า “วิธีการทางประวัติศาสตร์” ที่มีขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน ดังนี้

3.1) การกำหนดเป้าหมายการค้นคว้า เริ่มจากการตั้งจุดประสงค์ให้ชัดเจนว่าจะศึกษาอะไร อดีตส่วนไหน สมัยไหน หลักการสำคัญในการตั้งคำถามและแสวงหาคำตอบนั้นจำเป็นต้องอยู่บนพื้นฐานของคำถามหลัก 2 ประการ คือ ทำไมเหตุการณ์จึงเกิดขึ้น และเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร การที่จะตั้งคำถามได้นั้นต้องมีความรู้พื้นฐานเสียก่อน เพื่อให้เห็นภาพรวมว่ามีส่วนใดที่ยังคลุมเครือหรือยังขาดหายไป

3.2) การค้นหาข้อมูลประเภทต่างๆ หลักฐาน เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ทำให้เข้าถึงความจริงในอดีตมากที่สุด ดังนั้นเมื่อจะค้นคว้าประเด็นใดประเด็นหนึ่ง จึงต้องรวบรวมหลักฐานทุกประเภทให้ได้มากที่สุด เพื่อเปิดกว้างทัศนะใหม่ๆ

3.3) การแสวงหาความหมายคุณค่าและความสัมพันธ์ของข้อมูลในขั้นตอนนี้ต้องยึดหลักการเบื้องต้นก่อนว่า หน้าที่ของนักประวัติศาสตร์ คือ พึงรักษาความซื่อสัตย์ต่อหลักฐานเป็นหลัก และต้องซื่อสัตย์ต่อผู้อ่านด้วย ดังนั้นการสร้างสรรค์ผลงานจึงต้องตรวจสอบความเที่ยงแท้ของหลักฐานที่นำมาใช้ และวิเคราะห์สิ่งที่หลักฐานบอกกับเรา จากนั้นเลือกข้อมูลที่สอดคล้องกับคำถามและความเป็นไปได้ของเรื่อง และประเมินความสำคัญของข้อเท็จจริง ว่ามีความน่าเชื่อถือเพียงไร พร้อมหาเหตุผลอธิบายแต่ละเหตุการณ์ ซึ่งจะต้องชี้ให้เห็นว่าเหตุการณ์ในอดีตบางเหตุการณ์อาจมีความสำคัญ และมีความสัมพันธ์เป็นผลต่อกันและกันเป็นพิเศษและอาจเป็นพลังผลักดันให้เกิดวิวัฒนาการจากอดีตมาสู่ปัจจุบันไม่ทางตรงก็ทางอ้อม

3.4) การอธิบายให้ได้คำตอบเป็นกระบวนการจัดระเบียบ หาเอกภาพและความกลมกลืนให้กับข้อมูลหลากหลายที่ตนคัดสรรมา นักประวัติศาสตร์พึงตระหนักอยู่เสมอว่าเพื่อให้งานเขียนมีความสละสลวย มีน้ำหนักและมีความหมาย จะต้องมีความศิลปะในการนำเสนอ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ตรงไปตรงมา และหลีกเลี่ยงคำที่มีความหมายกำกวม

วิธีการทางประวัติศาสตร์ถือเป็นขั้นตอนสำคัญ มีการศึกษาและวิจัยเอกสารเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ใหม่บนพื้นฐานการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาอย่างเป็นระบบและมีเหตุผล อีกทั้งขั้นตอนการตรวจสอบความจริงจากข้อมูล ยังทำให้ผู้ศึกษาระมัดระวัง และคิดพิจารณาข้อเท็จจริงให้ชัดเจน จึงเป็นกระบวนการที่ทำให้อดีตเป็นกลาง มีความเที่ยงตรง และมีความน่าเชื่อถือเช่นความรู้แบบวิทยาศาสตร์

1.4 ปรัชญาประวัติศาสตร์

ประวัติศาสตร์ (Philosophy of History) เป็นแนวคิดของนักปรัชญาฝรั่งเศสชื่อ วอลแตร์ (Francois Marie Aruet Voltaire) เพื่ออธิบายแนวคิดและมุมมองในเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับพัฒนาการของอารยธรรมมนุษยชาติ รวมทั้งวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์โดยใช้ความคิดแบบมีเหตุผล (อดิศรศักดิ์สูง, 2550) เป็นการยกระดับจากการเล่าเชิงวรรณกรรมสู่กระบวนการค้นหาความจริงในอดีต หรือศึกษาว่าอะไรอยู่เบื้องหลังความจริงเหล่านั้น รวมถึงการพยายามสร้างกฎเกณฑ์ ซึ่งมีด้วยกัน 2 แนวทาง คือ

1) ปรัชญาประวัติศาสตร์ทฤษฎีหรือเรียกอีกอย่างว่า ปรัชญาประวัติศาสตร์อัตถศาสตร์ ปรัชญาแขนงนี้มุ่งศึกษาความหมาย (Meaning) ของเหตุการณ์อดีตโดยรวม ด้วยการสังเกตความสำคัญที่แฝงอยู่ของเหตุการณ์ในอดีต เพื่อนำข้อสรุปความรู้เกี่ยวกับอดีตมามองในระดับมหภาค กล่าวคือ บางเหตุการณ์เท่านั้นที่มีสำคัญจนเป็นเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ได้ และความเกี่ยวข้องของหลายเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ทำให้เห็นปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์ ซึ่งหลายเหตุการณ์ในอดีตก็จะทำให้เห็นภาพอดีตโดยรวมได้

การศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐานและมองเห็นปัจจัยที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์ ความพยายามในการหาเหตุผลตายตัวมาควบคุมประวัติศาสตร์ให้เป็นไปในแนวทางใดแนวทางหนึ่งนั้น ทำให้เกิดแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีประวัติศาสตร์ขึ้นมา

ทฤษฎีแรก เป็นทฤษฎีที่เก่าแก่ที่สุดประวัติศาสตร์ตามทฤษฎีนี้นำเสนอในรูปแบบการยกย่องสรรเสริญ และเทิดทูนความสามารถของวีรบุรุษ เพราะเชื่อว่าการศึกษาบทบาทของกลุ่มผู้นำหรือบุคคลเพียงคนเดียวจะทำให้เกิดความเข้าใจทิศทางของประวัติศาสตร์ หรืออาจเรียกว่าทฤษฎีนี้ว่า ทฤษฎีมหาบุรุษ ปัจจุบันความเชื่อตามแนวทฤษฎีนี้มีอยู่มาก โดยเฉพาะในแนวการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยที่มักให้ความสำคัญต่อชนชั้นปกครอง หรือปรากฏการณ์ใหม่ๆ ในประวัติศาสตร์ ก็มักอธิบายด้วยการกระทำของบุคคล

ทฤษฎีที่สอง เป็นทฤษฎีที่เชื่อว่าสิ่งที่ควบคุมการกระทำของคนในสังคมได้นั้น คือ ความคิดเห็นของมนุษย์ โดยเฉพาะมหาบุรุษและกลุ่มคนที่มีบทบาทสำคัญในสังคมสมัยนั้น

ทฤษฎีที่สาม เป็นทฤษฎีที่ถือว่ามียุทธศาสตร์ต่อการตีความทางประวัติศาสตร์มากที่สุด มีสาระสำคัญสามประการคือ พลังการผลิต ความสัมพันธ์ในการผลิต และโครงสร้างส่วนบน เป็นการมองเรื่องราวของมนุษย์แบบวัตถุนิยมวิภาษวิธี หรือกล่าวคืออำนาจเศรษฐกิจเท่านั้นที่ควบคุมทิศทางของประวัติศาสตร์

จะเห็นได้ว่าทั้งสามทฤษฎีได้พยายามแสวงหาความหมายและจุดประสงค์ของประวัติศาสตร์ในแง่มุมที่ต่างกันไป เพื่อนำมาอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์โดยส่วนรวมทั้งหมด

2) ปรัชญาประวัติศาสตร์วิเคราะห์ เป็นการศึกษาที่เน้นลักษณะวิพากษ์วิธี ซึ่งได้รับความนิยมในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ต่อเนื่องมาถึงคริสต์ศตวรรษที่ 20 สำหรับแนวทางการศึกษามักเกิดจากคำถามที่ว่า “ประวัติศาสตร์คืออะไร” (What is history) และ “ศึกษาประวัติศาสตร์เพื่อใคร” (What is history for) โดยมากจึงเน้นไปยังการวิพากษ์ญาณวิทยาทางประวัติศาสตร์ (Epistemology of History) หรือทฤษฎีความรู้ทางประวัติศาสตร์ ข้อเท็จจริง และความจริงทางประวัติศาสตร์ (Fact and Truth) วิธีการอธิบายประวัติศาสตร์ (Historical Explanation) ตลอดจนสาเหตุในประวัติศาสตร์ (Historical Causation) เป็นสำคัญ ปรัชญาประวัติศาสตร์วิเคราะห์จึงเป็นการศึกษาปรัชญาประวัติศาสตร์ในรูปแบบของการเป็นแนวทางพิจารณาลักษณะพื้นฐาน ทิศทางและกระบวนการแสวงหาความรู้ ตลอดจนปัญหาสถานะเงื่อนไข และข้อจำกัดต่างๆ ของความรู้ทางประวัติศาสตร์ ดังนั้นนักประวัติศาสตร์มุ่งหวังที่จะได้รับความรู้ความเข้าใจลักษณะใดในการศึกษาอันเป็นเงื่อนไขกำหนดความน่าเชื่อถือและการยอมรับในสถานภาพแห่งการเป็น “ศาสตร์” หรือกิจกรรมทางปัญญาที่แท้จริง (Intellectual Discipline) ปรัชญาประวัติศาสตร์วิเคราะห์จะมีขอบเขตการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านี้

2.1) ทฤษฎีแห่งความรู้ (Epistemology) เป็นการวิพากษ์ธรรมชาติของวิชาประวัติศาสตร์ในการนำเสนอความรู้ใหม่เกี่ยวกับคนและสังคมในอดีตด้วยเหตุผลคือ อดีตเป็นสิ่งที่ห่างไกลซึ่งไม่มีใครพิสูจน์ได้ ดังนั้นญาณวิทยาทางประวัติศาสตร์จึงมักเน้นไปยังวิธีการที่ได้มาซึ่งความรู้และความน่าเชื่อถือของความรู้นั้น

2.2) วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นศิลปะหรือวิทยาศาสตร์ เป็นการถกเถียงว่าการศึกษาประวัติศาสตร์จำเป็นต้องมีวิธีการแบบวิทยาศาสตร์ มีกรอบคิด ทฤษฎีที่พิสูจน์ได้ หรือเป็นแขนงหนึ่งของวิชาการในสายมนุษยศาสตร์ ซึ่งยังไม่สามารถหาข้อยุติได้ในปัจจุบัน ในขณะที่นักประวัติศาสตร์บางกลุ่มเห็นว่าประวัติศาสตร์ควรมีแนวทางการศึกษาที่เป็นของตนเอง ทั้งในแง่องค์ความรู้ และวิธีการได้มาซึ่งองค์ความรู้ เพราะแก่นของประวัติศาสตร์เป็นเรื่องราวของมนุษย์ที่แตกต่างจากปรากฏการณ์ธรรมชาติที่วิทยาศาสตร์ศึกษา จึงไม่อยู่ในสถานภาพเป็นทฤษฎี แต่ก็ไม่ใช่งานทางวรรณกรรมของมนุษยศาสตร์อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามอิทธิพลของฝ่ายที่เห็นชอบกับอุดมคติวิทยาศาสตร์ (Positivists) ทำให้ประวัติศาสตร์ได้พัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นประวัติศาสตร์นิพนธ์ในแต่ละยุคสมัยก็ได้เปลี่ยนไปตามกระแสอุดมการณ์และวิชาการร่วมสมัย แต่ยังคงคำนึงถึงอัตโนภาพแห่งประวัติศาสตร์ในประเด็นต่อไปนี้

- แก่นสารของประวัติศาสตร์เป็นมนุษยศาสตร์ องค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ได้มาจากการวิพากษ์หลักฐานและการตีความด้วยหลักตรรกศาสตร์และวิจักษณ์ญาณ มากกว่าการใช้ทฤษฎี ซึ่งต้องใช้ความละเอียดอ่อนและอาศัยประสบการณ์

- ความจริง ข้อเท็จจริง และ ข้อสรุป ของประวัติศาสตร์ ไม่ใช่ทฤษฎี แต่เป็นเพียงข้อสรุปกว้างๆ ในแง่ประวัติศาสตร์มีศักยภาพในการแสวงหาความรู้ใหม่ตลอดเวลา

- ประวัติศาสตร์ไม่ใช่สังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์เพียงเพราะมีวิธีการบางส่วนที่ยืมมาจากสังคมศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์

- ประวัติศาสตร์เป็นแม่บทของมนุษยศึกษา เพราะประวัติศาสตร์เป็นพื้นฐานความรู้ที่สาขาวิชาอื่นจะนำไปต่อยอด ดังนั้นคุณภาพการสร้งภาพอดีตจึงขึ้นกับการใช้ความรู้จากสาขาวิชาเฉพาะต่างๆ

2.3) ภาววิสัย (Objective) และอัตตวิสัย (Subjective) เป็นการวิพากษ์ในแง่ที่ว่านักประวัติศาสตร์สามารถทำตัวเป็นกลางได้หรือไม่ เนื่องจากนักประวัติศาสตร์เป็นผลผลิตจากสังคมย่อมได้รับอิทธิพล ค่านิยม ทศนะทางจริยธรรมและมาตรฐานทางศีลธรรมของสังคมในแง่มุมต่างๆ จนทำให้เกิดอคติได้ หากนักประวัติศาสตร์แสดงออกถึงเจตนาที่ว่าจะตีความอย่างเที่ยงตรง ก็จะมีข้อพิพาทและเข้าใจความหมายของอดีตได้ใกล้เคียงกับความจริงได้

2.4) หลักฐานและการตีความหลักฐานหัวใจสำคัญของประวัติศาสตร์คือการแสวงหาความหมายจากร่องรอยของอดีตที่ยังหลงเหลืออยู่ในรูปแบบอื่นๆ โดยนักประวัติศาสตร์จะอาศัยร่องรอยเป็นหลักฐานในการนำเสนอข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ซึ่งในการรื้อฟื้นอดีตนอกจากจะต้องเลือกร่องรอยเพื่อเป็นหลักฐานแล้ว ยังต้องวิพากษ์ความน่าเชื่อถือของหลักฐานด้วย โดยนักประวัติศาสตร์ต้องมีความรู้อย่างมากในเรื่องที่ตนดำเนินการศึกษา และมีความเป็นกลางในการตีความ

ปรัชญาประวัติศาสตร์วิเคราะห์ เป็นสาขาหนึ่งของปรัชญาประวัติศาสตร์ที่มุ่งศึกษาแนวทางการพิจารณาลักษณะพื้นฐาน ทิศทาง และ กระบวนการแสวงหาความรู้ ตลอดจนปัญหา เงื่อนไข และข้อจำกัดของความรู้ทางประวัติศาสตร์ โดยเห็นว่าความรู้ต้องมาจากการค้นคว้าเชิงประจักษ์ ร่วมกับการวิเคราะห์ผลของการศึกษาในเชิงตรรกะ

1.5 ปรัชญาประวัติศาสตร์ไทย

ปรัชญาประวัติศาสตร์ หมายถึงลักษณะทั่วไปของวิชาประวัติศาสตร์ ในแง่ของการเขียนประวัติศาสตร์แต่ละยุคสมัย ต้องการนำเสนอสิ่งใด เพื่ออะไร และมีจุดประสงค์บั้นปลายอย่างไร (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ & สุชาติ สวัสดิ์ศรี, 2519) ซึ่งประวัติศาสตร์ไทยได้เปลี่ยนแปลงเรื่อยมาตามกาลเวลา

ทำให้ปรัชญาประวัติศาสตร์ไทยเปลี่ยนแปลงเช่นกันภายใต้ขบวนการของประวัติศาสตร์ โดยขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมสังคม ปรัชญาประวัติศาสตร์ไทยสามารถแบ่งออกเป็น 3 สมัยด้วยกัน ดังนี้

1) สมัยตำนาน เป็นลักษณะที่เก่าแก่ที่สุด สะท้อนให้เห็นอิทธิพลของพุทธศาสนาอย่างเด่นชัด เนื้อหาของประวัติศาสตร์ดำเนินภายใต้กรอบของพุทธศาสนา หัวใจและความสำคัญของอาณาจักรต่างๆ ขึ้นอยู่กับการเผยแพร่และธำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา โดยการกล่าวถึงกาลเวลาและสถานที่ (time and space) จึงเกี่ยวข้องกับศาสนา กาลเวลาเริ่มต้นจากประวัติของพระพุทธเจ้าในชาติต่างๆ ดำเนินเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน และต่อไปในอนาคตอันมีจุดจบที่พุทธศักราช 5000 เมื่อถึงที่สิ้นสุดจะเริ่มต้นกาลเวลาใหม่ เป็นกาลเวลาที่เน้นกาลเวลาของพระพุทธเจ้าองค์ที่นับถืออยู่ ส่วนสถานที่นั้นได้เน้นความสำคัญอยู่ในโลกของพระพุทธศาสนา หรือชมพูทวีป ปรัชญาประวัติศาสตร์ไทยจึงเป็นส่วนของโลกพุทธศาสนา ไม่ใช่ประวัติศาสตร์ของชนกลุ่มใดหรือเชื้อชาติใดโดยเฉพาะ กล่าวได้ว่ามีประวัติศาสตร์ลักษณะนี้มีความเป็นสากลอย่างมาก

2) สมัยพงศาวดาร เริ่มมีอิทธิพลสมัยตอนปลายของสมัยอยุธยา และมีอิทธิพลถึงสมัยรัชกาลที่ 4 และที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ปรัชญาประวัติศาสตร์แบบพงศาวดารสะท้อนให้เห็นอิทธิพลของอาณาจักรและสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างเด่นชัด เห็นได้จากเนื้อหาของประวัติศาสตร์ พงศาวดารที่เน้นความสำคัญของอาณาจักรและบทบาทของกษัตริย์ที่ปกครองอาณาจักรนั้นประวัติศาสตร์จึงมักเริ่มต้นด้วยการกล่าวถึงการสถาปนาอาณาจักร การครองราชย์ และการสวรรคต อย่างไรก็ตาม บทบาทหรืออิทธิพลของศาสนายังคงมีความสำคัญอย่างมาก ในส่วนของกาลเวลาและสถานที่ ประวัติศาสตร์แบบพงศาวดารได้จำกัดสถานที่เล็กน้อย โดยกล่าวถึงอาณาจักรที่เป็นศูนย์กลางของความเปลี่ยนแปลงหรือเป็นศูนย์กลางของประวัติศาสตร์ นอกจากนี้นักประวัติศาสตร์มักเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับราชสำนักอย่างใกล้ชิด และเขียนงานประวัติศาสตร์ขึ้นมาจากพระบรมราชโองการของพระมหากษัตริย์หรือคำสั่งเจ้านาย โลกทัศน์ของนักประวัติศาสตร์จึงมาจากแวดวงของราชสำนัก อีกหนึ่งข้อสังเกตคือการใช้ภาษาไทยเป็นหลักในการเขียนประวัติศาสตร์ สะท้อนให้เห็นอาณาจักรไทยที่ลงหลักเป็นปีกแผ่นหรือการมีลักษณะเฉพาะของอาณาจักรไทยอันเป็นศูนย์กลางของประวัติศาสตร์

3) สมัยปัจจุบัน เริ่มต้นในสมัยรัชกาลที่ 4 และที่ 5 ซึ่งตรงกับยุคลัทธิล่าอาณานิคมตะวันตกและเป็นสมัยที่อิทธิพลของตะวันตกก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในประเทศไทย ซึ่งปรัชญาประวัติศาสตร์สมัยปัจจุบันสะท้อนผ่านนักประวัติศาสตร์ที่เด่น 3 ท่านคือ สมเด็จพระกรมพระยาดำรงราชานุภาพ หลวงวิจิตรวาทการ และจิตร ภูมิศักดิ์ กล่าวคือ สมเด็จพระยาดำรงฯ ทรงเป็นนักประวัติศาสตร์ไทย

บุคคลแรกที่บุกเบิกวิชาประวัติศาสตร์สมัยใหม่ที่ได้รับอิทธิพลจากทางตะวันตกอย่างมากในขณะเดียวกันยังคงมีอิทธิพลของสมัยพงศาวดารอยู่อย่างมาก งานเขียนของพระองค์เริ่มปฏิเสธความเชื่อทางไสยศาสตร์และศาสนา หันไปใช้หลักฐานและเหตุผลที่พิสูจน์จับต้องได้ เน้นความสำคัญอยู่ที่ชาติไทยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์กลาง และเป็นเรื่องราวของชาติไทยที่ถูกแวดล้อมด้วยชนชาติต่างๆ ส่วนงานประวัติศาสตร์ของหลวงวิจิตรวาทการ ออกมาในสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ จากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบบรัฐธรรมนูญ และเป็นงานที่ออกมาในสมัยชาตินิยมอย่างรุนแรงที่ปรากฏในรูปของนาซีฟาสซิสต์ดังที่เห็นในยุโรป งานจึงเน้นเรื่องชนชาติไทยเป็นหัวใจสำคัญในประวัติศาสตร์ สำหรับจิตร ภูมิศักดิ์เป็นนักประวัติศาสตร์ที่มีความแตกต่าง ไม่รับการยอมรับอย่างเป็นทางการ และมีระยะเวลาการทำงานที่สั้นเพราะถือว่าเป็นผู้ก่อร้าย งานประวัติศาสตร์ได้เน้นความสำคัญของประชาชน แสดงสภาพสังคมศักดินาของไทย ความขัดแย้งทางชนชั้น และสะท้อนให้เห็นการเอาเปรียบของชนชั้นเจ้าและขุนนางต่อชนชั้นไพร่และทาส นอกจากนี้จิตร ภูมิศักดิ์ อาจเป็นนักประวัติศาสตร์คนแรกที่ปฏิเสธวิธีการทางประวัติศาสตร์แบบเดิมพร้อมให้เหตุผลของการปฏิเสธ ถือเป็นความท้าทายหลักความเชื่อเดิมที่มีอยู่ในวิธีการและปรัชญาของประวัติศาสตร์ไทย

สังคมไทยในช่วงเวลาที่ผ่านมาเกิดภายใต้ความคิดประวัติศาสตร์ 3 กระแสด้วยกัน (ชัยพงษ์ สำเนียง, 2556) ได้แก่

กระแสที่หนึ่ง “ประวัติศาสตร์ชาตินิยม” หรือต่อมานิยมเรียกว่า “ประวัติศาสตร์ราชาชาตินิยม” เป็นแนวคิดของธงชัย วินิจกูล ที่แสดงให้เห็นถึงพลังของอุดมการณ์ที่ถือเอาพระมหากษัตริย์เป็นผู้พัฒนาและถือเอาชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นแก่นในการอธิบายประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์สกุลนี้มีพัฒนาการมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ที่มีการปฏิรูปการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจ โดยชนชั้นนำให้ความสนใจต่อประวัติศาสตร์ภายใต้บริบทของการคุกคามจากจักรวรรดินิยมตะวันตก ทำให้เกิดการรวบรวมประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นต่างๆ และประวัติศาสตร์ประเทศเพื่อนบ้านอย่างละเอียด รวมถึงการใช้ประวัติศาสตร์เพื่อยืนยันสิทธิเหนือดินแดนที่ผนวกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสยาม คือ ล้านนา และภาคอีสาน ในรัชสมัยนี้มีความมุ่งหมายในการใช้ประวัติศาสตร์เพื่อเป็นเครื่องมือทางการเมือง เพื่อสร้าง “ชาติ” ต่อมาสมัย จอมพล ป. พิบูลสงคราม ยุคนี้ถือว่าเป็นยุค “ชาตินิยม” เพื่อนำไทยสู่อารยะ มีการออก “รัฐนิยม” เพื่อให้ราษฎรปฏิบัติ แต่เนื่องด้วยจอมพล ป. เป็นผู้ก่อการที่สำคัญในการปฏิวัติ พุทธศักราช 2475 จากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ทำให้ประวัติศาสตร์ลบบทบาทและพื้นที่ของพระมหากษัตริย์ลง และเพิ่มพื้นที่

ให้แก่ผู้นำที่เป็นสามัญ ในขณะที่อุดมการณ์ “ราชาชาตินิยม” เป็นอุดมการณ์ที่เริ่มก่อตัวขึ้นภายหลังจากรัชกาลที่ 9 ทรงกลับมาประทับในประเทศไทยในช่วงทศวรรษที่ 2490 เป็นอุดมการณ์ที่ถือว่าพระมหากษัตริย์ เป็น “หัวใจของชาติ” อุดมการณ์ “ราชาชาตินิยม” สนองต่อการปกครองระบอบเผด็จการของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ โดยในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ได้สร้างเสริมพระบารมีให้แก่สถาบันกษัตริย์เป็นอย่างมาก ได้เปลี่ยนแปลงวันชาติมาเป็นวันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคมแทน รวมถึงรื้อฟื้นสถานภาพและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับสถาบันกษัตริย์ ทำให้อุดมการณ์ “ราชาชาตินิยม” ฝังลึกในสังคมไทย และมีผลต่อการเขียนประวัติศาสตร์ให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับสถาบันพระมหากษัตริย์ แม้ว่าในเวลาเดียวกันนี้จะเกิดแนวทางการเขียนประวัติศาสตร์แนวอื่น แต่ไม่ได้ทรงพลังเท่าประวัติศาสตร์แบบ “ราชาชาตินิยม” ที่ถือว่าเป็นประวัติศาสตร์กระแสหลักที่ครอบงำการรับรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทย และคงอิทธิพลมาจนถึงปัจจุบัน

กระแสที่สอง คือ “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนิยม” เป็นประวัติศาสตร์กระแสใหม่ที่เกิดในทศวรรษที่ 2520 เป็นประวัติศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับสังคม ความเป็นมาของผู้คนในท้องถิ่นเดียวกัน ทั้งด้านประเพณี ความเชื่อ และความทรงจำ โดยถือเอาท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางการอธิบายประวัติศาสตร์ ซึ่งประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้รับความสนใจอย่างจริงจังภายหลังมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ปี 2540 ที่มีหลายมาตราเอื้อต่อการสร้างสำนักท้องถิ่นนิยม เช่น มาตราที่ 46 ที่กำหนดให้ “บุคคลที่รวมตัวกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์ฟื้นฟูจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ” และมาตราที่ 56 “สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้อยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่อง” โดยเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นได้เข้ามาจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นมากขึ้น

กระแสที่สาม ประวัติศาสตร์ “ท้องถิ่นชาตินิยม” คือ การผสมระหว่างประวัติศาสตร์ชาตินิยม และท้องถิ่นนิยม เกิดในราวทศวรรษที่ 2530 เป็นการอธิบายประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ชาติเพื่อให้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีตำแหน่งแห่งที่ในประวัติศาสตร์ ซึ่งประวัติศาสตร์กระแสนี้มีอิทธิพลสูง และมีสัมพันธ์ภาพกับการจัดวางตำแหน่งแห่งที่ของคนกลุ่มต่างๆ อย่างซับซ้อน

ผลงานทางประวัติศาสตร์มีการเปลี่ยนแปลงตามเวลา สภาพแวดล้อม ความคิดของแต่ละสมัย ซึ่งผู้เขียนจะนำเสนองานเขียนตามสิ่งที่เป็นอิทธิพลโดยตรง ดังนั้นการเขียนงานประวัติศาสตร์จึงเป็นการนำอิทธิพลในอดีตรวมกับอิทธิพลสังคมแวดล้อมปัจจุบัน สร้างแนวทางเป็นหลักในการเขียนประวัติศาสตร์ขึ้นมา

1.6 แนวคิดหลังสมัยใหม่ในการศึกษาประวัติศาสตร์

แนวคิดในการศึกษาประวัติศาสตร์แต่ละสมัยมีแนวคิดและวิธีการศึกษาที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับมุมมองของนักปรัชญาและนักวิชาการในสมัยนั้นที่จะเลือกนำสิ่งใดมาเป็นเกณฑ์ในการศึกษา ประกอบกับปัจจัยหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในยุคนั้นๆ

แนวคิดหลังสมัยใหม่หรือโพสท์โมเดิร์น (Postmodern) เป็นแนวคิดล่าสุดที่เกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นการเคลื่อนไหวทางความคิดและแสดงออกในด้านต่างๆ ทั้งศิลปะ ปรัชญา วรรณกรรม รัฐศาสตร์ จึงไม่มีค่านิยมที่ครอบคลุม แต่เป็นประเด็นถกเถียงตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับศาสตร์ ซึ่งเป็นแนวคิดที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดในยุคสมัยใหม่หรือยุคโมเดิร์น (ความคิดในคริสต์ศตวรรษที่ 20) ที่ให้ความสำคัญกับการค้นพบทางวิทยาศาสตร์และเชื่อว่าการสร้างกฎเกณฑ์ที่เข้าใจว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องแน่นอน เป็นหนทางนำไปสู่ความแท้จริง และความก้าวหน้าของมนุษยชาติ หลักการสมัยใหม่เชื่อว่า ไม่มีข้อเท็จจริงใดใช้ได้กับทุกเหตุการณ์ ทุกเวลา ทุกโอกาส กล่าวคือเหตุผลหรือความเป็นจริงนั้นไม่ใช่ข้อสรุปเดี่ยวหลักพื้นฐาน (Fundamental) ของแนวคิดหลังสมัยใหม่ (อดิศร ศักดิ์สูง, 2550) โดยรวมคือ

- 1) ความจริงทางวิทยาศาสตร์ ปรัชญา คุณค่าทางวรรณกรรมและดนตรีไม่ได้มีเพียงหนึ่งเดียว แต่มีหลายอย่าง และหลายวิธีที่จะเข้าถึง ซึ่งขึ้นอยู่กับเงื่อนไข เวลา สถานที่
- 2) ภาษาไม่อาจสื่อความหมายได้ตรงความจริงเสมอไป ความบิดเบือนของภาษาทำให้เกิดการสื่อความหมายไม่ตรงกัน ซึ่งบางเรื่องมนุษย์ก็ไม่สามารถสื่อออกมาเป็นภาษาได้ ความรู้ที่สื่อผ่านภาษาจึงเป็นความรู้เท่าที่ปรากฏต่อการรับรู้ของเราเท่านั้น
- 3) ทุกคนมีความสามารถ มีความรู้ มีประสบการณ์และทักษะที่แตกต่างกัน ดังนั้นทุกคนต้องเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และทุกคนมีเสรีภาพในการเลือกและตัดสินใจ ทั้งต้องรับผิดชอบในสิ่งที่เขาเลือก หากสิ่งนั้นส่งผลต่อผู้อื่น ซึ่งต่างจากสังคมนิยมยุคสมัยใหม่ที่ปิดกั้น กีดกันผู้ด้อยกว่า และบังคับให้ต้องทำตามสังคมนิยม
- 4) ทุกยุคสมัยของมนุษยชาติล้วนเป็นเวลาสำคัญ น่าสนใจ และน่าศึกษา ไม่มียุคทองหรือยุคมืด เพราะแต่ละยุคมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง และชาวตะวันตกไม่ใช่เอริยะชนเพียงกลุ่มเดียว หากแต่ทุกคนมีความสามารถ และลักษณะเด่นทั้งสิ้น
- 5) ยุติการยึดมั่นว่าอะไรดีที่สุดใน อะไรเป็นสิ่งที่ตายตัว เพราะทุกสิ่งในโลกไม่มีอะไรคงทนถาวร แนวคิดหลังสมัยใหม่เชื่อว่าความเป็นหนึ่งเดียวแบบสมบูรณ์ไม่มี มีแต่ความหลากหลายทางชีวภาพ ดังนั้นมนุษย์จึงต้องมีมิตรภาพ ให้ความรัก และช่วยเหลือกันด้วยความจริงใจ

อาจกล่าวได้ว่า แนวคิดหลังสมัยใหม่มองว่า ทุกสิ่งที่เราอยู่ภายใต้เงื่อนไขของเวลาและสถานที่กับผู้รับรู้ ทั้งนี้ผลงานที่มนุษย์สร้างล้วนมีความสำคัญเท่าเทียมกันทั้งสิ้น

2. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์

หลักสูตรเป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีความสำคัญในการถ่ายทอดเจตนารมณ์หรือจุดประสงค์ของการศึกษาของชาติลงสู่การปฏิบัติ ด้วยความสำคัญของหลักสูตรที่เป็นเหมือนกรอบในการดำเนินการ จึงได้มีการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรประถมศึกษาขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้หลักสูตรการศึกษาประถมศึกษาที่ใช้ในปัจจุบันคือหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นการต่อยอดจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ได้ติดตามผลและดำเนินการวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักสูตรแล้วพบว่ามีปัญหาบางประการ จึงทบทวนและพัฒนาให้มีความเหมาะสมและชัดเจนมากขึ้น โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกใน ความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติ ที่จำเป็นต่อการเรียนต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม จะช่วยให้เข้าใจการดำเนินชีวิตและการพัฒนาการของมนุษย์ที่เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยด้วยเหตุปัจจัยต่างๆ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับหลากหลายสังคมที่มีความแตกต่าง ดังนั้นเพื่อช่วยให้สามารถปรับตัวเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศและสังคมโลก กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงได้กำหนดสาระต่างๆ เป็น 5 สาระ ได้แก่ สาระศาสนา ศิลปะและจริยธรรม สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต สาระเศรษฐกิจศาสตร์ สาระประวัติศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์

สำหรับสาระประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย 3 มาตรฐาน คือ

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

ตัวชี้วัด ป.5/1 สืบค้นความเป็นมาท้องถิ่นโดยใช้หลักฐานที่หลากหลาย

ตัวชี้วัด ป.5/2 รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เพื่อตอบคำถามทางประวัติศาสตร์ อย่างมี
เหตุผล

ตัวชี้วัด ป.5/3 อธิบายความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวใน
ท้องถิ่น

โดยสาระการเรียนรู้ ได้แก่

- 1) วิธีการสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น
- 2) หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่เกิดขึ้นตามช่วงเวลาต่างๆ เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ อาวุธ โบราณสถาน โบราณวัตถุ
- 3) การนำเสนอความเป็นมาของท้องถิ่นโดยอ้างอิงหลักฐานที่หลากหลายด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การเล่าเรื่อง การเขียนอย่างง่าย การจัดนิทรรศการ
- 4) การตั้งคำถามทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับความเป็นมาของท้องถิ่น เช่น มีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นในช่วงเวลาใด เพราะสาเหตุใด และมีผลกระทบอย่างไร
- 5) แหล่งข้อมูลและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นเพื่อตอบคำถามดังกล่าว เช่น เอกสาร เรื่องเล่า ตำนานท้องถิ่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ฯลฯ
- 6) การใช้ข้อมูลที่พบเพื่อตอบคำถามได้อย่างมีเหตุผล
- 7) ตัวอย่างเรื่องราวจากเอกสารต่างๆ ที่สามารถแสดงนัยของความคิดเห็นกับข้อมูล เช่น หนังสือพิมพ์ บทความจากเอกสารต่างๆ เป็นต้น
- 8) ตัวอย่างข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นที่แสดงความจริงกับข้อเท็จจริง
- 9) สรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับข้อมูลในท้องถิ่น

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ในด้านความสำคัญและการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ตัวชี้วัด ป.5/1 อธิบายอิทธิพลของอารยธรรมอินเดียและจีนที่มีต่อไทย และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยสังเขป

ตัวชี้วัด ป.5/2 อภิปรายอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติที่มีต่อสังคมไทยปัจจุบันโดยสังเขป
โดยสาระการเรียนรู้ ได้แก่

- 1) การเข้ามาของอารยธรรมอินเดียและจีนในดินแดนไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยสังเขป

2) อิทธิพลของอารยธรรมอินเดียและจีนที่มีต่อไทย และคนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ศาสนาและความเชื่อ ภาษา การแต่งกาย อาหาร

3) การเข้ามาของวัฒนธรรมต่างชาติในสังคมไทย เช่น อาหาร ภาษา การแต่งกาย ดนตรี โดยระบุลักษณะ สาเหตุและผล

4) อิทธิพลที่หลากหลายในกระแสของวัฒนธรรมต่างชาติต่อสังคมไทยในปัจจุบัน
มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความเข้าใจและธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด ป.5/1 อธิบายพัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและธนบุรีโดยสังเขป

ตัวชี้วัด ป.5/2 อธิบายปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองของอาณาจักรอยุธยา

ตัวชี้วัด ป.5/3 บอกประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญสมัยอยุธยาและธนบุรีที่น่าภาคภูมิใจ

ตัวชี้วัด ป.5/4 อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญสมัยอยุธยาและธนบุรีที่น่าภูมิใจ และควรคุณค่าแก่การอนุรักษ์

โดยสาระการเรียนรู้ ได้แก่

1) การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา โดยสังเขป
2) ปัจจัยที่ส่งเสริมความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ และการปกครองของอาณาจักรอยุธยา

3) พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยา ด้านการเมือง การปกครอง และเศรษฐกิจ โดยสังเขป

4) ผลงานของบุคคลสำคัญในสมัยอยุธยา เช่น สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ชาวบ้านบางระจัน เป็นต้น

5) ภูมิปัญญาไทยสมัยอยุธยาโดยสังเขป เช่น ศิลปกรรม การค้า วรรณกรรม

6) การกอบกู้เอกราชและการสถาปนาอาณาจักรธนบุรี โดยสังเขป

7) พระราชประวัติ และผลงานของพระเจ้าตากสินมหาราช โดยสังเขป

8) ภูมิปัญญาไทยสมัยธนบุรีโดยสังเขป เช่น ศิลปกรรม การค้า วรรณกรรม

ซึ่งทางหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้คาดหวังคุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดังนี้

1) ได้เรียนรู้จังหวัด ภาค และประเทศของตน ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพ สังคม ประเพณี และวัฒนธรรม รวมถึงการเมืองการปกครอง สภาพเศรษฐกิจ โดยเน้นความเป็นประเทศไทย

2) ได้รับการพัฒนาความรู้และความเข้าใจ ในเรื่องศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีส่วนร่วมศาสนพิธี และพิธีกรรมทางศาสนามากยิ่งขึ้น

3) ได้ศึกษาและปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาท สิทธิหน้าที่ในฐานะพลเมืองที่ดีของท้องถิ่น จังหวัด ภาค และประเทศ รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ของท้องถิ่นตนเองมากยิ่งขึ้น

4) ได้ศึกษาเปรียบเทียบเรื่องราวของจังหวัดและภาคต่างๆ ของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้รับการพัฒนาแนวคิดทางสังคมศาสตร์ เกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยมความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต การจัดระเบียบทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากอดีตสู่ปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีการกำหนดรายละเอียดของสาระประวัติศาสตร์อย่างชัดเจนแบบเป็นลายลักษณ์อักษร แต่คุณภาพของผู้เรียนจะเป็นไปตามที่คาดหวังได้หรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนว่าจะออกแบบกิจกรรมอย่างไร ให้มีความครอบคลุมและเหมาะสมกับผู้เรียนและบริบทในขณะนั้นมากที่สุด

3. การจัดการเรียนการรู้

ภารกิจของผู้สอนประวัติศาสตร์ คือ การสร้างอดีตที่ยั่งยืนและทรงภูมิขึ้นมาใหม่ นักประวัติศาสตร์ไม่เพียงเป็นผู้เล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับเท่านั้น แต่ต้องวิเคราะห์โครงสร้างและแปลความหมายในอดีตด้วย เช่นเดียวกับผู้สอนประวัติศาสตร์ที่ต้องกระทำการนี้ต่อผู้เรียน และต้องสอนให้ผู้เรียนฝึกกระทำภารกิจดังกล่าวด้วยตนเอง (กาญจนา ศิริมุสิกะ, 2543) การสอนวิชาประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นวิชาที่ความยากพอสมควร เพราะเป็นวิชาที่มีเนื้อหาต่อเนื่อง ต้องใช้ทักษะในการคิด วิเคราะห์ และตีความ โดยหลักการทั่วไปของการสอนประวัติศาสตร์ ดังนี้

1) ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้สอนและสื่อเป็นเพียงสิ่งอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ประสบการณ์อย่างดีที่สุด

2) ผู้สอนควรใช้วิธีและเทคนิคการสอนหลากหลายรูปแบบ เพื่อสร้างความสนใจ

3) สอนให้ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดประสงค์ของวิชา

4) สอนให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เข้าใจ และมีส่วนร่วมในการฝึกทักษะในการแสดงความคิดเห็น โดยใช้เหตุผลของตนเอง

3.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ คือ กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ของผู้สอน (อุษา คงทอง, 2553)

การจัดการเรียนรู้ที่ดีจะต้องคำนึงถึงธรรมชาติของผู้เรียนแต่ละคนว่ามีความแตกต่างกันในด้านต่างๆ ได้แก่ เชาวน์ปัญญา บุคลิกภาพ ความคิดสร้างสรรค์ และพฤติกรรมอื่นๆ การจัดการเรียนรู้จึงมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ ทั้งด้านความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติไปพร้อมๆ กัน โดยผู้เรียนควรเป็นผู้แสดงออกมากกว่าผู้สอน (เทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ, 2552) สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) มาตรา 6 ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

3.2 องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้

องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ได้แบ่งเป็น 3 ประการ คือ 1) ผู้เรียน 2) บรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ และ 3) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียน (อุษา คงทอง, 2553) ซึ่งแตกต่างจากสุราษฎร์ พรหมจันทร์ ที่แบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ 1) ครูผู้สอน 2) ผู้เรียน และ 3) วัสดุการเรียนการสอน รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ (สุราษฎร์ พรหมจันทร์, 2553)

3.3 วิธีการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง วิธีการจัดการเรียนรู้อาจมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย อันได้แก่ หลักสูตร ผู้สอน ผู้เรียน และสถานที่เรียนครูผู้สอนจึงควรเลือกจัดการเรียนรู้ให้ในความเหมาะสมและหลากหลาย ทั้งนี้วิธีการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ที่นิยมใช้มี 5 วิธี ได้แก่ การบรรยาย การอภิปรายกลุ่มย่อย การไปทัศนศึกษา การแสดงละคร และการแสดงบทบาทสมมติ อันมีรายละเอียด ดังนี้

1) วิธีการสอนโดยใช้การบรรยาย (Lecture)

วิธีสอนโดยใช้การบรรยายเป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการพูด บอก เล่า อธิบาย สิ่งที่ต้องการสอนแก่ผู้เรียนให้ผู้เรียนซักถาม แล้วประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง วิธีสอนโดยใช้การบรรยายเป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนจำนวนมากได้เรียนรู้เนื้อหาสาระหรือข้อความรู้จำนวนมากพร้อมๆ กันได้ในเวลาที่จำกัด โดยมี

องค์ประกอบสำคัญคือมีเนื้อหาสาระ หรือข้อความรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รู้มีการบรรยาย (พูด บอก เล่า อธิบาย) และมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดจากการบรรยาย

สำหรับข้อดีของวิธีสอนโดยใช้การบรรยาย คือ เป็นวิธีสอนที่ใช้เวลาน้อย สะดวก ไม่ยุ่งยาก เมื่อเทียบกับวิธีสอนแบบอื่นๆ สามารถถ่ายทอดเนื้อหาสาระได้มาก และเหมาะสำหรับใช้กับผู้เรียนจำนวนมาก ส่วนข้อจำกัด คือ เป็นวิธีสอนที่ผู้เรียนมีบทบาทน้อย จึงอาจทำให้ผู้เรียนขาดความสนใจในการบรรยาย เป็นวิธีสอนที่อาศัยความสามารถของผู้บรรยาย ถ้าผู้บรรยายไม่มีศิลปะในการบรรยายที่ดึงดูดใจผู้เรียน ผู้เรียนอาจขาดความสนใจ และถ้าผู้สอนขาดการเรียบเรียงเนื้อหาสาระอย่างเหมาะสม ผู้เรียนอาจเกิดความไม่เข้าใจ และไม่สามารถซักถามได้ (ถ้าผู้บรรยายไม่เปิดโอกาส) และเป็นวิธีสอนที่ไม่สามารถสนองตอบความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคล (ทิตานา แชมมณี, 2554a)

2) วิธีสอนโดยใช้การอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discussion)

วิธีสอนโดยใช้การอภิปรายกลุ่มย่อยว่าเป็น กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดโดยการจัดผู้เรียนเป็นกลุ่มเล็ก และให้ผู้เรียนในกลุ่มพูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น และประสบการณ์ในประเด็นที่กำหนด และสรุปผลการอภิปรายออกมาเป็นข้อสรุปของกลุ่ม มีองค์ประกอบสำคัญ คือ มีการจัดผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อยๆ กลุ่มละประมาณ 4-8 คน มีประเด็นในการอภิปราย มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการสรุปสาระที่สมาชิกกลุ่มได้อภิปรายกันเป็นข้อสรุปของกลุ่ม และมีการนำข้อสรุปของกลุ่มมาใช้ในการสรุปบทเรียน (ทิตานา แชมมณี, 2554a) สอดคล้องกับแนวคิดที่กล่าวว่า การแบ่งผู้เรียนเข้ากลุ่มทำได้หลายวิธี อาจทำได้โดยวิธีการสุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ร่วมกลุ่มกับเพื่อนไม่ซ้ำกัน หรืออาจจัดผู้เรียนเข้ากลุ่มตามความสามารถ เพื่อให้ผู้เรียนที่เก่งช่วยเหลือผู้ที่เรียนอ่อน หรืออาจจัดผู้เรียนเข้ากลุ่มจำแนกตามเพศวัย (ถ้าผู้เรียนมีหลายวัย) หรือตามความสมัครใจ ขึ้นกับวัตถุประสงค์ของผู้สอน เทคนิคการจัดกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการแบ่งกลุ่ม โดยเฉพาะเมื่อครูจำเป็นต้องแบ่งกลุ่มบ่อยๆ จะช่วยให้ให้นักเรียนรู้สึกสนุกและสนใจที่จะเรียนรู้ในกิจกรรมต่อไป ผู้สอนควรจัดกลุ่มให้ห่างกันพอสมควร เพื่อไม่ให้เสียงอภิปรายจากกลุ่มรบกวนกันและกัน (กาญจนา ศิริมุสิกะ, 2543)

สำหรับข้อดีของวิธีสอนโดยใช้การอภิปรายรายกลุ่มย่อย เป็นวิธีสอนที่เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการฝึกทักษะการทำงานเป็นหมู่คณะ ผลัดเปลี่ยนแสดงบทบาท และฝึกให้ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ผู้เรียนและผู้สอนได้ข้อมูลและความคิดเห็นที่หลากหลาย และเป็นวิธีสอนที่ช่วยส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้เรียน ส่วนข้อจำกัด คือ เป็นวิธีสอนที่ใช้เวลามาก ต้องอาศัยสถานที่หรือบริเวณที่กว้างพอจะจัดกลุ่ม เนื้อหาของการอภิปรายอาจไม่

ครอบคลุมตามจุดประสงค์ของหลักสูตร และหากผู้เรียนไม่รู้หรือไม่ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มที่ดี การอภิปรายอาจไม่ได้ผลดี (เฉลิม นิติเขตต์ปรีชา, 2545)

3) วิธีสอนโดยใช้การไปทัศนศึกษา (Field Trip or Tour)

วิธีสอนโดยใช้การไปทัศนศึกษา คือ กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันวางแผนเดินทางไปศึกษาเรียนรู้ โดยมีการศึกษาสิ่งต่างๆ ในสถานที่นั้นตามกระบวนการหรือวิธีการที่ได้วางแผนไว้ และมีการอภิปรายสรุปการเรียนรู้จากข้อมูลที่ได้ศึกษามา เป็นวิธีการที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง (direct experience) เรียนรู้สภาพความเป็นจริง ทำให้เปิดความเข้าใจ และเกิดเจตคติที่ดี

ลำดับขั้นตอนในการจัด ได้แก่ ผู้สอนและผู้เรียนการวางแผนร่วมกันก่อนจะเดินทางไปทัศนศึกษา กำหนดจุดประสงค์ สถานที่ สิ่งที่จะไปศึกษา วิธีศึกษา ค่าใช้จ่าย กำหนดการเดินทาง และหน้าที่ความรับผิดชอบ ซึ่งหากมีเวลาอาจไปสำรวจสถานที่นั้นก่อน จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่ดีในการวางแผนขั้นต่อไป และช่วยลดปัญหาเมื่อมีการเดินทางจริง จากนั้นดำเนินการขออนุมัติผู้บังคับบัญชา และผู้ปกครอง ต่อมาจึงติดต่อบุคคลสถานที่ แล้วจึงจัดทำเป็นเอกสารแจกให้สมาชิกทุกคน ซึ่งตลอดการทัศนศึกษาผู้สอนควรดูแล เอาใจใส่ในเรื่องความปลอดภัย สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน และให้คำปรึกษาแนะนำตามความเหมาะสม โดยยึดถึงวัตถุประสงค์ของการมาศึกษา การเคารพและปฏิบัติตามต่อสถานที่ ความปลอดภัย การศึกษาด้วยวิธีการที่เตรียมมา และการนัดหมายและการตรงต่อเวลา (เฉลิม นิติเขตต์ปรีชา, 2545)

การสรุปบทเรียนจะให้ผลดีมากถ้ามีการสรุปการเรียนรู้ในทันที เนื่องจากผู้เรียนยังจำ ความคิด ประสบการณ์ และความรู้สึกต่างๆ ได้ดี ซึ่งทำได้หลายวิธี เช่น การให้ผู้เรียนแต่ละคน นำเสนอและอภิปรายร่วมกัน หรือผู้สอนอาจให้ผู้เรียนได้เขียนเป็นรายงาน นิทรรศการ หรือถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับแก่ผู้อื่น อย่างไรก็ตามไม่ว่าผู้สอนจะใช้วิธีใด ในการสรุปผลการเรียนรู้ ผู้สอนควรดูแลให้มีการสรุปให้ครอบคลุมประเด็นการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน คือ 1) การเรียนรู้ในด้านความรู้ (สิ่งที่ศึกษา) 2) การเรียนรู้ในด้านเจตคติ 3) การเรียนรู้ในด้านกระบวนการต่าง ๆ (เช่น กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่น ฯลฯ)

สำหรับข้อดีของวิธีสอนโดยใช้การไปทัศนศึกษา คือ เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง มีการเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียนและความเป็นจริง ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นและชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เอื้อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ฝึกทักษะต่างๆ จำนวนมากเช่น ทักษะการวางแผน ทักษะการประสานงาน ทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะการแสวงหาความรู้ นอกจากนั้นยัง

ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมต่าง ๆ เช่น ความรับผิดชอบ ความสามัคคี ความเสียสละ เป็นต้น เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เปลี่ยนบรรยากาศในการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น และความสนใจในการเรียนเพิ่มขึ้น ในส่วนของข้อจำกัด คือ เป็นวิธีสอนที่ยุ่งยากสำหรับผู้สอน เนื่องจากต้องมีการเตรียมการติดต่อประสานงาน จัดการ และรับผิดชอบงานหลายด้าน มีค่าใช้จ่ายสูง ใช้เวลามาก และมีความเสี่ยงจากการเกิดอันตรายระหว่างการเดินทาง และอาจเกิดผลไม่คุ้มค่า หากการจัดการและกระบวนการศึกษาไม่ดีเท่าที่ควร (ทิตานา แคมมณี, 2554a)

4) วิธีสอนโดยใช้การแสดงละคร (Dramatization)

วิธีสอนโดยใช้การแสดงละคร เป็นกระบวนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ โดยการให้ผู้เรียนแสดงละคร ตามเนื้อหาและบทละครที่ได้กำหนดไว้ตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง ทำให้ทั้งผู้แสดงและผู้ชมเกิดความเข้าใจและจดจำเรื่องนั้นได้นานเป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาพของเรื่องราวที่ต้องการเรียนรู้ ประจักษ์ชัดด้วยตนเอง จึงช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ชัดเจนและจดจำได้นาน องค์ประกอบสำคัญ คือ บทละคร ที่มีเนื้อหาและบทพูดหรือบทแสดงกำหนดไว้เรียบร้อยแล้วตั้งแต่ต้นจนจบ การแสดงตามบทที่กำหนด และมีการชมและสังเกตการแสดง การอภิปรายเกี่ยวกับเรื่องราวหรือเนื้อหาการแสดง การแสดงของผู้รับบทบาทต่าง ๆ และมีการสรุปการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ได้จากการแสดงและชมการแสดง

ข้อดีของวิธีสอนโดยใช้การแสดงละคร คือ เป็นวิธีสอนที่ช่วยทำให้การเรียนรู้มีความเป็นจริง และมีความหมายสำหรับผู้เรียน ผู้เรียนได้รู้อย่างสนุกสนาน มีส่วนร่วมในการเรียนรู้สูง และเป็นวิธีสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะต่างๆ จำนวนมาก เช่น ทักษะการพูด การเขียน การแสดงออก การจัดการ การแสวงหาข้อมูลความรู้ และการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นต้น ส่วนข้อจำกัด คือ เป็นวิธีสอนที่ใช้เวลามาก ต้องมีการจัดเตรียมบทละคร และการแสดงที่ยุ่งยาก ต้องใช้วัสดุเครื่องหรือแต่งกายประกอบการแสดง ซึ่งทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น และเป็นวิธีสอนที่ต้องอาศัยการแสวงหาข้อมูลที่ถูกต้องมาใช้ในการเขียนบท หากผู้สอนไม่มีข้อมูลเพียงพอ หรือไม่สามารแสวงหาข้อมูลที่ต้องการได้ จะทำให้เรื่องราวหรือการแสดงไม่สมบูรณ์ (ทิตานา แคมมณี, 2554a)

5) วิธีสอนแบบการแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing)

วิธีสอนแบบการแสดงบทบาทสมมติ เป็นการสอนโดยสร้างสถานการณ์สมมติขึ้นให้สอดคล้องกับบทเรียน โดยการให้ผู้เรียนสวมบทบาทในสถานการณ์ซึ่งมีความใกล้เคียงกับความจริง และแสดงออกตามความรู้สึกนึกคิดของตน และนำเอาการแสดงออกของผู้แสดง ซึ่งเป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ การเอาใจเขามาใส่ใจเรา เกิดความเข้าใจในความรู้สึกและพฤติกรรมทั้งของตนเอง

และผู้อื่น หรือเกิดความเข้าใจในเรื่อง หรือปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับบทบาทสมมติที่ตนแสดง (อุษา คงทอง, 2553)

สำหรับข้อดีของวิธีสอนโดยใช้บทบาทสมมติ คือ เป็นวิธีการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้อื่น เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง และเกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติและพฤติกรรมของตน ช่วยพัฒนาทักษะในการเผชิญสถานการณ์ ตัดสินใจและแก้ปัญหา ช่วยให้การเรียนการสอนมีความใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริง และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมาก ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างสนุกสนาน และการเรียนรู้มีความหมายสำหรับผู้เรียน ส่วนข้อจำกัด คือ เป็นวิธีสอนที่ใช้เวลามากพอสมควรต้องอาศัยการเตรียมการและการจัดการอย่างรัดกุม และ เป็นวิธีสอนที่ต้องอาศัยความไวในการรับรู้ (sensitivity) ของผู้สอนหากผู้สอนขาดคุณสมบัตินี้ ไม่รับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนบางคน และไม่ได้แก้ปัญหาแต่ต้น อาจเกิดเป็นปัญหาต่อเนื่องไปได้

วิธีการสอนแต่ละวิธีย่อมมีขั้นตอนการเตรียมการและกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อบรรลุจุดประสงค์ที่ต่างกัน ผู้สอนจึงควรพิจารณาข้อดีข้อจำกัดของแต่ละวิธีสอนให้เหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการสอนโดยพิจารณาปัจจัยความพร้อมอื่นๆ ประกอบด้วย เช่น เวลา สถานที่ หรืองบประมาณ ทั้งนี้การสอนบางครั้งอาจเลือกใช้หลายวิธีผสมผสานกันเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศให้น่าสนใจ และช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น (ทิตินา แคมมณี, 2554a)

4 สื่อการเรียนรู้

การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน ได้พัฒนาและเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ไปจากเดิม ทั้งบทบาทของครูผู้สอนและวิธีการที่ใช้ในการสอน ซึ่งครูผู้สอนได้เปลี่ยนเป้าหมายการเรียนรู้จากเน้นการเรียนเพื่อให้ได้ความรู้ ให้ข้ามขั้นไปสู่การพัฒนาทักษะที่สำคัญต่อการใช้ชีวิตในยุคใหม่ (วิจารณ์ พานิช, 2555) จึงทำให้กระบวนการเรียนรู้ทุกขั้นตอนมีการประยุกต์นำสื่อและเทคโนโลยี มาช่วยในการเข้าถึงแหล่งความรู้ให้รวดเร็วและกว้างขวางมากขึ้น

4.1 ความหมายของสื่อการเรียนรู้

การจัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ เป็นความจำเป็นอีกประการหนึ่ง เพราะบางครั้งการนำเสนอเนื้อหาด้วยการสอนเพียงอย่างเดียว อาจไม่เพียงพอที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ สื่อการเรียนการสอน (Instructional media) หมายถึง สื่อกลางในระบบการเรียนรู้ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ได้แก่ วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการหรือเทคนิค เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติ ตามจุดประสงค์การเรียนรู้และตามจุดหมายของหลักสูตร (เฉลิม นิติเขตต์ปรีชา, 2545) ตรงกับแนวคิดที่กล่าวว่า สื่อการเรียนรู้ คือ สิ่งต่างๆ ที่เป็นตัวกลางในกระบวนการถ่ายทอดข้อมูล

ข่าวสารระหว่างผู้ส่งกับผู้รับ อาจเป็น ข้อความ รูปภาพ สัญลักษณ์ หรือแม้กระทั่งสีหน้าท่าทาง (สุราษฏร์ พรหมจันทร์, 2553)

ดังนั้นสื่อการเรียนรู้จึงเป็นตัวกลางที่ช่วยทำให้การเรียนรู้ง่ายขึ้น ช่วยถ่ายทอดความคิด ช่วยสร้างความเข้าใจในเรื่องราวที่สอนได้เร็วขึ้น และช่วยให้ผู้เรียนสามารถประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะเนื้อหาวิชา ซึ่งทำให้การเรียนรู้มีความหมายต่อผู้เรียนและจำได้ในระยะยาว

4.2 ประเภทของสื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2520) คือ

1. ประเภทวัสดุ หมายถึง สิ่งช่วยสอนที่มีการผูกพันนำเสนอได้แก่ ซอล์ก สี แผ่นภาพ แผ่นภูมิ ภาพถ่าย แอบบันทึกเสียง แอบบันทึกภาพและเสียง ฯลฯ
2. ประเภทอุปกรณ์ หมายถึง สิ่งช่วยสอนที่เป็นเครื่องมือ ได้แก่ กล้องถ่ายรูป เครื่องฉาย ภาพข้ามศีรษะ เครื่องฉายภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ เครื่องคอมพิวเตอร์ ฯลฯ
3. ประเภทระบบ กระบวนการและวิธีการ ได้แก่ การจัดระบบ การสาธิตทดลองและกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะที่ครูจัดทำขึ้น และที่นักเรียนปฏิบัติ

สำหรับประเภทวัสดุอุปกรณ์ มีผู้จำแนกออกเป็นประเภทย่อยๆ เพื่อประโยชน์ในการจัดหาของโรงเรียนหรือหน่วยงานที่มีสภาพเศรษฐกิจต่างกันคือ

- ก. ประเภทราคาถูก ได้แก่ แผ่นภูมิ แผ่นภาพ ภาพพลิก และสิ่งที่ทำจากวัสดุราคาถูกในท้องถิ่น
- ข. ประเภทราคาปานกลาง ได้แก่ สไลด์ แอบบันทึกเสียง แผ่นใส กล้องถ่ายรูปและวิทยุพร้อมแอบบันทึกเสียงในตัว
- ค. ประเภทราคาแพง ได้แก่ ภาพยนตร์ เครื่องบันทึกภาพและเสียง โทรทัศน์ และคอมพิวเตอร์

ในการประชุมของประเทศสมาชิกของยูเนสโกประจำภูมิภาคพื้นเอเชีย ที่ประชุมได้จำแนกสื่อการเรียนรู้เป็น 4 ประเภท โดยรวมเอาประเภทที่ไม่มีราคาหรือที่ได้เปล่าเข้าไว้ด้วย และได้วางเกณฑ์สำหรับสื่อแต่ละประเภทไว้ตารางต่อไปนี้

การจำแนกประเภทของสื่อการเรียนรู้

ประเภท	เกณฑ์กำหนด	ที่มา	ประโยชน์ใช้สอย
ไม่มีราคา	ได้มาเปล่าๆ	ในท้องถิ่น	อยู่ในวงจำกัด
ราคาถูก	หาได้ง่ายและราคาถูก	ในท้องถิ่น	อยู่ในวงจำกัด
ราคาปานกลาง	หาซื้อได้ง่ายในท้องตลาด	ในท้องถิ่นบางส่วน	ปานกลาง
ราคาแพง	เป็นแบบสื่อมวลชนหรือสื่อทางไกล	ไม่มีในท้องถิ่น	กว้างขวางมาก

หมายเหตุ : สื่อการเรียนการสอนประเภทไม่มีราคา ได้แก่ สิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติ เช่น พืช สัตว์ แร่ธาตุ ฯลฯ และสิ่งที่ถูกทิ้งไม่ใช้แล้ว จากโรงงานและจากชาวบ้าน

4.3 หลักในการเลือกสื่อการเรียนรู้

เนื่องจากสื่อการเรียนรู้มีหลายประเภทและหลายชนิด การนำมาใช้จึงจำเป็นต้องเลือกซึ่งการที่ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีตามจุดประสงค์หรือไม่ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเลือกสื่อการเรียนรู้ได้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์เท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับวิธีการที่นำมาใช้ด้วย การใช้สื่ออาจทำได้หลายโอกาสและด้วยจุดประสงค์ต่างๆ เช่น เพื่อการนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อเสนอเนื้อหา เพื่อขยายความรู้ให้กว้างขวางขึ้น และเพื่อการนำเอาความรู้ไปใช้ ในกรณีดังกล่าวประสิทธิผลของสื่อย่อมแตกต่างกันไป ด้วยเหตุนี้การเลือกใช้จึงต้องอาศัยทักษะและความสามารถของผู้สอนที่จะพิจารณาว่า ควรใช้สื่อใดและในโอกาสอย่างไร (กาญจนา ศิริมุสิกะ, 2543) หลักการใช้สื่อที่พึงยึดถือมีดังต่อไปนี้

- 1) ตรวจสอบและศึกษาอย่างละเอียดว่า สื่อนั้นประกอบด้วยอะไรบ้าง มีคุณสมบัติอย่างไร มีวิธีใช้อย่างไร มีสิ่งใดที่ควรระมัดระวัง หรือต้องเตรียมการก่อนนำมาใช้
- 2) เตรียมสื่อที่ใช้ให้พร้อม รวมทั้งสถานที่และอุปกรณ์ประกอบการใช้
- 3) อธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจเสียก่อนว่า เหตุใดจึงต้องใช้สื่อดังกล่าว โดยเฉพาะให้ผู้เรียนมองเห็นว่าสื่อจะช่วยทำให้เข้าใจเรื่องอะไรหรือตอบปัญหาใด และมีสิ่งใดบ้างที่ผู้เรียนจะต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษเกี่ยวกับการใช้สื่อนี้ สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ต้องกระทำก็คือจะต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในคุณค่าของสื่อเสียก่อน
- 4) การใช้สื่อต้องเลือกใช้ได้เหมาะสมกับเวลา และต้องใช้อย่างคล่องแคล่ว
- 5) หลีกเลี่ยงการใช้สื่อจะต้องมีการทบทวนและสำรวจว่า ผู้เรียนได้รับข้อมูล ความรู้ และเกิดความคิดใหม่ๆ ตามที่คาดไว้หรือไม่ ถ้าปรากฏว่ามีอะไรที่ยังไม่เป็นที่กระจ่างพอก็ควรมีการทบทวนใหม่ หรือนำเอาสื่อใหม่เข้ามาใช้แทน

นิกจากนี้มีการแนะนำหลักเกณฑ์การใช้สื่อเพิ่มเติมจากข้างต้น (เฉลิม นิตเขตต์ปรีชา, 2545) ดังนี้

- 1) สื่อการสอนสอดคล้องกับจุดประสงค์ มีประโยชน์ต่อหน่วยการสอน และมีกิจกรรมในการแก้ปัญหาเฉพาะหรือไม่
- 2) สื่อการสอนช่วยให้ผู้เรียนได้ ตอบสนอง อภิปราย และศึกษาค้นคว้าหรือไม่
- 3) สื่อการสอนช่วยให้การเสนอแนวคิดมีความสัมพันธ์กันหรือไม่
- 4) สื่อการสอนมีความแน่นอนและทันสมัยหรือไม่

การใช้สื่อการเรียนรู้นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ผ่านการเห็นเนื้อหาเป็นรูปธรรมหรือการสัมผัสแล้ว ยังช่วยให้การสอนสะดวก ประหยัดเวลา และมีความน่าสนใจ ทั้งนี้ในการเลือกใช้สื่อจำเป็นต้องเหมาะสมกับเนื้อหา สมจริง และควรคำนึงถึงความคุ้มค่าและความปลอดภัยในการใช้สื่อด้วย

5. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

การจัดการศึกษานอกจากการจัดให้มีความทั่วถึง จำเป็นต้องเน้นการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพด้วย ซึ่งผู้ปกครอง สังคม และรัฐบาล ต่างต้องการเห็นผลของการจัดการศึกษาว่าเป็นไปตามมาตรฐานของหลักสูตรหรือไม่ หลักสูตรแกนกลางการศึกษา พุทธศักราช 2551 จึงได้กำหนดให้มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ใน 4 ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, ไม่ปรากฏปีพิมพ์) การวัดและประเมินผลในระดับโรงเรียนจึงเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนในการตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียน โดยเลือกวิธีการให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและศักยภาพของผู้เรียน เพื่อนำผลมาพัฒนาผู้เรียนต่อไป

5.1 ความหมายและความสำคัญของการวัดและประเมินผล

การวัด (Measurement) ว่าเป็นกระบวนการกำหนดค่าเป็นตัวเลขให้แก่สิ่งต่างๆ อย่างมีกฎเกณฑ์ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556) สอดคล้องกับแนวคิดที่ให้ความหมายว่า เป็นกระบวนการบ่งชี้ผลผลิตหรือคุณลักษณะที่วัดได้จากเครื่องมือวัดผลประเภทใดประเภทหนึ่งอย่างมีระบบ (เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2552)

ส่วนการประเมินผล (Evaluation) เป็นกระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งต่างๆ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐาน อาศัยองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ 1) ผลจากการวัด 2) เกณฑ์ที่ตั้งไว้ และ 3) การตัดสินคุณค่า (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556) สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การประเมินผล

หมายถึง การเอาผลที่ได้จากการวัด โดยการทดสอบหลายๆ ครั้ง ออกมาเป็นตัวเลข ร้อยละ เกรดรวม คุณภาพและความรู้สึกมาประมวลผลในขั้นสรุป (เฉลิม นิติเขตต์ปรีชา, 2545)

จะเห็นได้ว่าความหมายของการวัดและการประเมินผลมีความหมายแตกต่างกัน โดยการประเมินผลเป็นขั้นตอนการตัดสินคุณค่าที่อาศัยข้อมูลจากการวัดผลเป็นสำคัญ

การวัดผลและประเมินผลเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งในกระบวนการจัดการเรียนรู้ (Instructional process) ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดจุดประสงค์ การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผล ทั้ง 3 องค์ประกอบเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และมีความสัมพันธ์กัน การเรียนการสอนเป็นการจัดประสบการณ์เพื่อเปลี่ยนแปลงและพัฒนาพฤติกรรมไปสู่จุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ส่วนจะได้ผลหรือไม่เพียงใดเป็นเรื่องของการวัดและประเมินผล ผู้สอนควรวัดและประเมินผลเป็นระยะตลอดเวลา เพื่อนำผลไปปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ ทั้งตัวผู้เรียนและผู้สอนให้มีสมรรถภาพเหมาะสมยิ่งขึ้น (เฉลิม นิติเขตต์ปรีชา, 2545) ตรงกับแนวคิดที่กล่าวว่า การวัดและการประเมินผลต้องดำเนินควบคู่ไปกับการเรียนการสอน เป็นการประเมินสภาพจริงที่ให้ข้อมูลสารสนเทศที่เที่ยงตรง เชื่อถือได้เกี่ยวกับผู้เรียนและกระบวนการเรียนรู้ (โชติกา ภาชีผล & และคณะ, 2557)

5.2 ลักษณะการวัดและประเมินผล

ลักษณะการวัดและประเมินผล (กาญจนา ศิริมุสิกะ, 2543) มีดังนี้

- 1) ประเมินผลจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น การตั้งคำถาม การตอบคำถาม อภิปราย แสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะ
- 2) ประเมินผลจากผลงาน และการรับผิดชอบในการทำงาน ทั้งงานรายบุคคล งานกลุ่ม ซึ่งผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนทำ เช่น โครงการ จัดนิทรรศการ และทำรายงานค้นคว้า เป็นต้น
- 3) ประเมินผลจากการทดสอบ ซึ่งข้อสอบอาจเป็นปรนัยหรืออัตนัย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้สอนที่จะต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของบทเรียน เนื้อหาเวลา และผู้เรียน

ในขณะที่เฉลิม นิติเขตต์ปรีชา (เฉลิม นิติเขตต์ปรีชา, 2545) แบ่งลักษณะการวัดผลออกเป็น 3 ประเภท คือ

- 1) วัดความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการเชิงปฏิบัติการ
- 2) วัดผลงานที่ได้รับมอบหมายหรือกำหนด (Assignment) ให้ทำ
- 3) วัดจากพัฒนาการด้านต่างๆ ตามความมุ่งหมายของแต่ละวิชา

ส่วน โชติกา ภาชีผล และคณะ (โชติกา ภาชีผล & และคณะ, 2557) นำเสนอรูปแบบการวัดและประเมินผลเป็น 3 รูปแบบตามสาระที่นำมาจำแนก ได้แก่

1) จำแนกตามจุดมุ่งหมายของการวัดและประเมินผล
 2) จำแนกตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน คือ การวัดและประเมินผลก่อนเรียน (Pre – evaluation) การวัดและประเมินผลระหว่างเรียน (Formative – evaluation) และ การวัดและประเมินผลหลังเรียน (Summative – evaluation)

3) จำแนกตามการแปลความหมายของคะแนน คือ การวัดและประเมินผลแบบอิงกลุ่ม (Norm – Referenced) การวัดและประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ (Criterion – Referenced) และการวัดและประเมินผลแบบอิงเกณฑ์และอิงกลุ่ม เป็นแบบผสม

ทั้งนี้พระราชบัญญัติการศึกษา มาตรา 26 กล่าวว่า ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

ดังนั้นการวัดและประเมินผล ครูผู้สอนสามารถประยุกต์ใช้รูปแบบหรือเครื่องมือที่หลากหลาย เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

5.3 วิธีการวัดและประเมินผล

วิธีวัดและประเมินผลแบ่งเป็น 2 ประเภท (เฉลิม นิตเขตต์ปรีชา, 2545) ได้แก่

1) วิธีวัดผลที่ไม่ต้องใช้การทดสอบ (Non – testing procedures) สอดคล้องกับ โชติกา ภาชีผล และคณะ (2558) ในการวัดผลตามสภาพจริง (Authentic assessment) ซึ่งจำแนกเป็น 4 วิธี ได้แก่

- การสังเกต (Observation) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มีผลมาจากการเรียนรู้ของผู้เรียนสามารถสังเกตได้จาก การแสดงออก ทักษะ ทักษะ อารมณ์ ความสนใจ ความสามารถ และอื่นๆ

- การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นวิธีที่ทำให้รายละเอียดและข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง ซึ่งครูควรเตรียมแบบสัมภาษณ์ซึ่งประกอบด้วยประเด็นคำถามที่ต้องการประเมิน

- การประเมินภาคปฏิบัติ (Performance assessment) เป็นการประเมินเพื่อทดสอบทักษะและความสามารถนำไปประยุกต์ใช้ ตลอดจนการแก้ปัญหาผ่านการทำกิจกรรม

- การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน (Portfolio assessment) เป็นการรวบรวมผลงานที่แสดงถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถ เจตคติ ทักษะ ความก้าวหน้า และพัฒนาที่แท้จริงของผู้เรียน โดยเก็บรวบรวมอย่างมีจุดมุ่งหมายและมีระบบ

2) วิธีวัดผลที่ต้องใช้การทดสอบ (Testing procedures)

แบบหาคำตอบ (Supply type)

- แบบความเรียง (Easy extended response) เป็นแบบสอบที่ผู้เรียนจะต้องเรียงเรียงแนวตามคิดและความรู้ที่ได้เรียนมา ตลอดจนเรียงเรียงภาษาและผูกเป็นประโยคให้เป็นข้อความที่ชัดเจน โดยทั่วไปจะไม่จำกัดเสรีภาพของผู้เรียนในการตอบ (เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์, 2552)

- แบบคำถามสั้นๆ (Short answer) เป็นแบบสอบที่มุ่งให้ผู้ตอบเขียนคำตอบขึ้นเองทั้งหมด แต่ให้ใช้ถ้อยคำหรือข้อความที่สั้นและกระชับ ซึ่งตามปกติจะไม่ให้ตอบเกินเนื้อที่หรือช่องว่างที่เว้นไว้ให้

- แบบเติมคำตอบลงในช่องว่าง (completion) เป็นแบบสอบที่มุ่งให้ผู้ตอบเติมคำวลีหรือประโยคที่ถูกต้องต่อจากข้อความที่ได้เขียนค้างไว้ เพื่อให้เป็นข้อความที่ครบถ้วนและตรงตามข้อเท็จจริง

แบบเลือกคำตอบ (Selection type) แบบสอบประเภทนี้ ผู้ตอบไม่ต้องเขียนคำตอบเอง เพียงแต่ให้เลือกคำตอบที่ถูกของคำถามนั้นจากตัวเลือกหรือแนวทางคำตอบที่ได้เสนอไว้แล้ว คำตอบที่เสนอไว้นั้นจะมีตั้งแต่ 2 ตัวเลือกขึ้นไป และในจำนวนตัวเลือกของคำตอบทั้งหมดนั้น จะมีคำตอบที่ถูกหรือดีที่สุดของข้อความเพียงคำตอบเดียว ส่วนคำตอบอื่นๆเป็นคำตอบที่ไม่ถูกต้องหรือไม่สมบูรณ์ ซึ่งถือเป็นตัวลวง (เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2552)

- แบบสอบประเภทถูก-ผิด (true – false) แบบสอบประเภทนี้เหมาะสมที่จะใช้วัดความจำที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง เช่น ชื่อบุคคล สถานที่ ปีที่มีความสำคัญสำหรับเนื้อหานั้นๆ

- แบบสอบประเภทจับคู่ (matching) แบบสอบจับคู่ มักจะใช้วัดในระดับการเรียนรู้ขั้นต้น เช่น วัดในเรื่องความจำเกี่ยวกับบุคคล สถานที่ หรือเหตุการณ์ต่างๆ นอกจากนั้นก็เหมาะที่จะใช้วัดความรู้เกี่ยวกับความหมายของคำจำกัดความ ความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริงต่างๆและความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ การสร้างแบบสอบประเภทจับคู่ให้มีมาตรฐานจะทำให้โอกาสที่ตอบได้ถูกจากการเดา มีน้อยกว่าแบบสอบประเภทถูก – ผิด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้ตอบต้องใช้ความแม่นยำในเนื้อหาสาระเพิ่มขึ้นเพื่อพิจารณาตัดสินหาตัวเลือกที่ถูก เนื่องจากมีรายการตัวเลือกมากกว่าแบบสอบประเภทถูก-ผิด

แบบสอบประเภทหลายตัวเลือก (multiple – choice) แบบสอบประเภทหลายตัวเลือกเป็นแบบสอบที่นิยมใช้กันมากในปัจจุบัน เพราะเป็นแบบสอบที่สามารถจำแนกระดับความรู้ต่างๆ ได้ดีกว่าแบบสอบประเภท ถูก-ผิด หรือแบบสอบประเภทอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าสร้างให้มีมาตรฐานแบบสอบประเภทหลายตัวเลือกจะสามารถวัดระดับการเรียนรู้ในขั้นสูง

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รัตติยา หงษ์สกุล (2546) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความรู้และความตระหนักในประวัติศาสตร์ไทย สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การสอนแบบเล่าเรื่อง ซึ่งงานวิจัยเรื่องนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความรู้และความตระหนักในประวัติศาสตร์ไทย สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การสอนแบบเล่าเรื่องกับกลุ่มตัวอย่าง 16 คน ผลการทดลองใช้โปรแกรม พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้และความตระหนักในประวัติศาสตร์ไทยของนักเรียนหลังร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมและสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งนักเรียนเห็นว่าโปรแกรมมีความเหมาะสมระดับปานกลางขึ้นไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2552) ได้ทำรายงานวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรายงานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่มกับครูผู้สอนกระจายทุกภูมิภาคของประเทศ สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้สะท้อนให้เห็นถึงสภาพและปัญหาเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนการสอน คือ ผู้เรียนไม่เห็นถึงความสำคัญและไม่ให้ความสนใจต่อการเรียน ได้ ทั้งนี้ผู้เรียนช่วงชั้นที่ 1 ขาดความรู้พร้อมทางภาษา ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่ได้จบเอกสังคมศึกษาโดยตรง ทำให้ขาดความรู้ความชำนาญและความลุ่มลึกในเนื้อหาวิชา ประกอบกับครูต้องสอนหลายวิชาและภาระงานที่มาก ทำให้ครูไม่มีเวลาจัดเตรียมการสอน และกลุ่มสาระสังคมศึกษามีเนื้อหาสาระมาก แต่เวลาที่เรียนต่อสัปดาห์มีเพียง 2 – 3 คาบ การสอนจึงไม่สามารถลงรายละเอียดได้มาก ครูจึงเน้นการบรรยาย และไม่ได้จัดการสอนตามแผนจัดการเรียนรู้ แต่สอนตามความเคยชินและประสบการณ์เดิม โดยในโรงเรียนขนาดเล็กขาดแคลนงบประมาณเพื่อจัดหาสื่อและอุปกรณ์ และ นโยบายการวัดและประเมินผลการเรียนที่ไม่ให้ผู้เรียนติด 0 ติด ร และการซ้ำชั้น ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอนและคุณภาพผู้เรียนในระยะยาว

สิริวรรณ ศรีพหล (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา เรื่อง การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา โดยงานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา เรื่อง การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการฝึกอบรมก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา เรื่อง การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา และ

3) ศึกษาผลการนำชุดฝึกอบรมทางไกลที่ผู้ฝึกอบรมนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ยังมีบางหน่วยของชุดฝึกอบรมที่ไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และผลสัมฤทธิ์หลังการฝึกอบรมสูงขึ้น สำหรับผลการนำไปใช้ได้เสนอให้จัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การสอนประวัติศาสตร์มีชีวิตชีวามากขึ้น และควรเพิ่มประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้มากขึ้น

สุภัทรา อักกะมานัง (2554) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกในการอนุรักษ์ท้องถิ่น โดยงานวิจัยเรื่องนี้จึงได้ทำขึ้นเพื่อศึกษาสภาพความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกในการอนุรักษ์ท้องถิ่น โรงเรียนเทศบาลวัดราชบูรณะอุทิศ สังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ในเรื่องของการวิจัยที่ส่งเสริมต่อการเรียนรู้และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น นำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยการศึกษาวิจัยเรื่อง การทดลองใช้ และการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกในการอนุรักษ์ท้องถิ่น ซึ่งได้ผลการวิจัย พบว่าปัจจัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ คือปัจจัยด้านบุคคลากร โดยผู้บริหารเป็นบุคคลากรหลักสำคัญ หากมีสมรรถนะ ความสามารถ คุณธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพที่ดี จะนำไปสู่กระบวนการบริหารสถานศึกษาที่ดี ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรค คือ ปัจจัยด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ สำหรับการพัฒนารูปแบบ ได้ทำการสร้างรูปแบบ ให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้และค้นพบความรู้ด้วยตนเอง แบ่งเป็น 5 ชั้น คือ ชั้นจุดประกายความสนใจ ชั้นวางแผนการเรียนรู้ ชั้นลงมือเรียนรู้ตามแผน ชั้นนำเสนอข้อมูลสรุปความรู้ และชั้นจัดทำชิ้นงาน เมื่อมีการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด โดยมีความเห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง มีประโยชน์ มีความครอบคลุม และสามารถนำไปใช้ได้จริง

Harnett (2000) ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของการเรียนและความเข้าใจประวัติศาสตร์ในวัยประถมศึกษาของครูที่มีผลต่อเทคนิคที่นำมาใช้สอนผู้เรียนระดับประถมศึกษา จากการเก็บข้อมูลได้ผลสรุปว่า การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในวัยเด็กของครูเป็นการเรียนรู้ผ่านเรื่องเล่าของผู้ปกครอง ซึ่งทำให้สามารถจำได้ในระยะยาวและเกิดความสนใจในการเรียนประวัติศาสตร์ โดยมองว่าการให้จดบันทึกมากเกินไปทำให้ไม่สามารถจำข้อมูลได้ สำหรับการสอนของครูควรให้ความสำคัญกับการสร้างความสนใจและแรงบันดาลใจในการเรียนให้กับผู้เรียน ครูอาจเริ่มการเรียนโดยวิธีการเล่าเรื่อง ทั้งนี้ครูจำเป็นต้องสอนทักษะในการตรวจสอบหาข้อเท็จจริงข้อมูลจากแหล่งต่างๆ และสอนให้รู้จักเชื่อมโยงระหว่างอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ในส่วนของนโยบายการศึกษาและหลักสูตร ครูมองว่ายังขาดความ

ต่อเนื่อง เป็นการสอนทีละส่วนๆ ซึ่งเป็นการลดทอนแรงกระตุ้นในการเรียน และมีเนื้อหามากเกินไป ทำให้การสอนต้องมุ่งเน้นเนื้อหามากกว่าทักษะ

Formwalt (2002) ได้ศึกษาเรื่อง 7 วิธีการสอนประวัติศาสตร์ โดยกล่าวถึงหลัก 7 ข้อที่ทำให้การสอนประวัติศาสตร์มีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1) กระตือรือร้น เป็นหลักข้อแรกและสำคัญที่สุด 2) ใช้หนังสือเรียนให้น้อยที่สุด 3) ใช้แหล่งหลักฐานหตุยภูมิที่เขียนแสดงข้อเท็จจริงอย่างมีเหตุผล 4) พุดคุยถึงเหตุการณ์หรือประเด็นปัจจุบัน เช่น สภาพภูมิประเทศ การตั้งถิ่นฐาน หรือเพศ 5) ใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นและเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลง 6) ใช้เพลงและภาพยนตร์ประกอบการสอน และ 7) ใช้เทคโนโลยีในการค้นคว้า โดยรู้จักวิเคราะห์ข้อเท็จจริง

Akinoglu (2004) ได้เขียนบทความวิจัยซึ่งกล่าวถึง ปัญหาร่วมสมัยของการสอนวิชาประวัติศาสตร์ คือ แนวความคิดชาตินิยม งานวิชาส่วนมากในวงการศึกษาคิดว่าหลักสูตรและหนังสือควรพูดถึงประวัติศาสตร์ในแง่มุมใหม่ งานวิจัยนี้จึงมีจุดประสงค์เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของครูเกี่ยวกับความคิดและการสอนประวัติศาสตร์เรื่องราวของตนกับคนชาติอื่น ได้ผลสรุปว่าจุดมุ่งหมายในการสอนควรมีการปรับให้สอดคล้องกับลักษณะเอกลักษณ์และวัฒนธรรม ทั้งนี้ควรมีการสอนประวัติศาสตร์โลกร่วมสมัย โดยเหตุการณ์หรือข้อมูลในหนังสือต้องนำเสนออย่างไม่อคติ และครูควรให้โอกาสนักเรียนได้ตรวจสอบพิจารณาเหตุการณ์ในอดีตว่ามีผลต่อปัจจุบันและอนาคตอย่างไร ทั้งนี้ครูควรพัฒนาศักยภาพตนเองเพื่อแก้ปัญหาการสอนด้วยเช่นกัน

Bain and Mirel (2006) เขียนบทความโดยกล่าวถึงวิธีการเตรียมตัวของครูสอนประวัติศาสตร์ ปัญหาที่พบไม่เพียงแต่การรู้เนื้อหาเท่านั้น แต่รวมถึงวิธีการถ่ายทอดเนื้อหาให้กับผู้เรียนที่มีพื้นฐานและความสามารถแตกต่างกัน ซึ่งครูไม่สามารถสอนในสิ่งที่ตนไม่รู้ได้ ความรู้จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นมากในการสอนวิชาที่มีความท้าทายและความซับซ้อน ทั้งนี้การเตรียมตัวเป็นครูสอนประวัติศาสตร์ควรเริ่มจากการมีความลุ่มลึกในเนื้อหาและครูต้องจบการศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ หรือมีประสบการณ์ด้านการสอนมากกว่า 20 ปี อย่างน้อยที่สุดครูควรมีความรู้ด้านการสอนสามารถที่จะออกแบบการสอนได้

Thaler (2013) ได้ศึกษาเรื่อง การสอนทักษะวิธีการทางประวัติศาสตร์แก่เด็กสมัยใหม่ โดยกล่าวถึง ลักษณะของเด็กเจนเนอเรชั่น Y ซึ่งเป็นเด็กในยุคของการติดต่อสื่อสารผ่านเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต เด็กกลุ่มนี้จึงสามารถทำอะไรหลายๆ อย่างได้ในเวลาเดียวกัน ทั้งนี้ความสะดวกสบายในการเข้าถึงข้อมูลผ่านปลายนิ้ว ก็ส่งผลให้เด็กขาดทักษะในการตัดสินใจเลือกข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ และทักษะการเขียนที่ค่อยๆ ถูกลืมนไป รวมถึงการอ่านที่น้อยลงและเป็นการอ่านอย่างรวดเร็ว ผู้วิจัยจึงได้นำการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์มาใช้ในการสอนประวัติศาสตร์เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียน ผลที่พบ

คือผู้เรียนได้ฝึกทำงานที่เป็นขั้นตอน การรวบรวมข้อมูลโดยมีการตรวจสอบแหล่งที่มา มีการถกเถียงอภิปรายแลกเปลี่ยนประเด็นต่างๆ ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดและการเขียน รวมถึงได้ทราบจุดแข็ง – จุดอ่อน ของตนเอง

Voet and Wever (2016) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ 1) สิ่งที่ครูเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของประวัติศาสตร์ 2) เป้าหมายของครูในการสอนประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะการสอนแบบสืบเสาะ และ 3) การนำความเชื่อเกี่ยวกับวิธีการเรียนแบบสืบเสาะมาเชื่อมโยงกับการสอน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า 1) ครูเชื่อว่าประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่ได้มาจากประสบการณ์โดยไม่ต้องอาศัยวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นต่างกันโดยบางส่วนกล่าวว่าประวัติศาสตร์เป็นวิทยาศาสตร์ ในขณะที่บางส่วนมองว่าเป็นศิลปะ ซึ่งขึ้นอยู่กับ การให้ความสำคัญของครูว่าจะเอาสิ่งใดเป็นเกณฑ์ 2) ครูให้ความสำคัญกับการตระหนักรู้วิวัฒนาการของประวัติศาสตร์ โดยส่วนมากปฏิเสธการสอนโดยเน้นการให้ข้อมูลแทนที่ การทำความเข้าใจ และ 3) ครูส่วนมากให้ความสำคัญกับการประเมินและตรวจสอบหาความจริงของข้อมูล ซึ่งระยะเวลาในการสอนเป็นปัญหาใหญ่ เนื่องจากการทำงานของผู้เรียนต้องใช้เวลา

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5: กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบการศึกษาพหุพื้นที่ (Multisite Studies) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการศึกษาแบบกรณีศึกษาที่ศึกษาข้อมูลในเชิงลึก คำนึงถึงสถานที่หรือแหล่ง (Site) ของสิ่งที่ต้องการศึกษาเป็นหลัก และเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายฝ่ายหรือใช้แหล่งที่จะศึกษาจำนวนมาก เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (ยาใจ พงษ์บริบูรณ์, 2553) โดยการลงภาคสนามเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทย ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาในสนามวิจัย ได้แก่ โรงเรียน ก โรงเรียน ข และโรงเรียน ค เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ รวมถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และสังเกต ใช้เวลาในการวิจัย 2 ช่วง คือ ช่วงแรกผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษานำร่องและสร้างความคุ้นเคย ในช่วงเดือนตุลาคม และช่วงที่สองเก็บข้อมูลจริง ระหว่างเดือนพฤศจิกายน – เดือนมกราคม รวม 4 เดือน

วิธีดำเนินการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว มีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 การศึกษาและรวบรวมข้อมูลก่อนลงภาคสนาม

การศึกษาก่อนลงภาคสนามเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญและมีผลต่อการศึกษาในขั้นตอนต่อไปในการวิจัยเชิงคุณภาพ เนื่องจากทำให้ผู้วิจัยทราบข้อมูลพื้นฐานจึงมองเห็นประเด็นการศึกษาได้ชัดเจน และได้สร้างปฏิสัมพันธ์ความคุ้นเคยกับกลุ่มตัวอย่าง อันทำให้กลุ่มตัวอย่างให้ความไว้วางใจ และให้ข้อมูลตามความเป็นจริง

รายละเอียดในการศึกษามีขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Document Research)

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล จากหนังสือ เอกสาร วารสาร ข่าวการศึกษา งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ในหัวข้อต่อไปนี้

- 1) ความหมาย ความสำคัญ และปรัชญาเกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์
- 2) หลักสูตรแกนกลาง พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระกลางเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์
- 3) ความหมาย องค์ประกอบ และวิธีการจัดการเรียนรู้
- 4) ความหมาย ประเภท และหลักการใช้สื่อการเรียนรู้
- 5) ความหมาย ลักษณะ และวิธีการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้
- 6) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ผู้วิจัยนำมาสร้างแนวคำถามในการสัมภาษณ์และกำหนดกรอบในการสังเกตต่อไป

2. การเลือกพื้นที่ในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาพหุพื้นที่ (Multisite studies) ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องทำการคัดเลือกพื้นที่เพื่อเป็นสนามในการศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ คือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นต่อไปนี้

- 1) ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นและตรวจสอบรายชื่อโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เขต1 จากเว็บไซต์ <http://www.aya1.go.th/> ของ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่ามีทั้งสิ้น 181 โรงเรียน

- 2) ติดต่อสอบถามข้อมูลโรงเรียนตัวอย่างในด้านการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ จากศึกษานิเทศก์ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เขต1

- 3) เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลโรงเรียนตัวอย่างในด้านการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยได้พิจารณาเลือกโรงเรียน พร้อมศึกษานำร่องแต่ละโรงเรียน เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของการวิจัยครั้งนี้ และช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเขียนแผนการดำเนินการวิจัยรวมถึงประเด็นที่ต้องการศึกษาได้ครอบคลุมโรงเรียนที่ผู้วิจัยจะใช้เป็นสนามวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียน ก โรงเรียน ข และโรงเรียน ค

เหตุผลในการเลือกจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เนื่องจากเป็นเมืองราชธานีเก่าที่ยาวนานที่สุดถึง 417 ปี เป็นดินแดนที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นทั้งด้านกายภาพ ประวัติศาสตร์ และอารยธรรม มีโบราณสถานที่

ยังเหลืออยู่เป็นเครื่องบ่งชี้ความรุ่งเรืองในอดีต ทำให้ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมจากองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ซึ่งถือเป็นจุดแข็งของทางจังหวัด อีกทั้งทางจังหวัดได้รับการคัดเลือกเป็นตัวแทนของประเทศไทย เพื่อเป็นเจ้าภาพในการจัดงาน World Expo 2020 อันจะทำให้เกิดการขยายตัวและพัฒนาเมืองอย่างก้าวกระโดด ทางจังหวัดจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดตามแผนพัฒนาจังหวัด 4 ปี (พุทธศักราช 2557 – 2560) โดยมีวิสัยทัศน์ คือ “อุทยานนครประวัติศาสตร์ น่าเที่ยว น่าอยู่ ก้าวสู่สากล” และมีเป้าประสงค์รวม คือ 1) เป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่น่าท่องเที่ยวระดับสากล 2) ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี 3) ภาคการผลิต การค้าและบริการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อีกทั้งมีการขับเคลื่อนนโยบายเร่งด่วนของผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ปี 2559 – 2560) คือ “อยุธยา เมืองสะอาด น่าอยู่ เชิดชูมรดก” ในส่วนของการเชิดชูมรดกโลกนั้นจะขับเคลื่อนงานตามแผนแม่บทเชิดชูมรดกโลก อันได้แก่ กำหนดผังเมืองมรดกโลก บูรณาการแผนงาน/โครงการอนุรักษ์/เชิดชูมรดกโลกของทุกภาคส่วน และประชาสัมพันธ์สร้างจิตสำนึกทุกภาคส่วนในการมีส่วนร่วมและอนุรักษ์มรดกโลก ทั้งนี้การดำเนินการขับเคลื่อนทางด้านประวัติศาสตร์ยังคงมีอย่างต่อเนื่อง ทำให้วิสัยทัศน์ปี 2561 – 2564 (ร่าง) กำหนดว่า “อยุธยาเมืองมรดกโลก เป็นแหล่งเรียนรู้ น่าเที่ยว น่าอยู่ น่าลงทุน” (สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ไม่ปรากฏปีพิมพ์)

ดังนั้นทางผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทย ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพราะเห็นว่าทางจังหวัดมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในด้านประวัติศาสตร์ของประเทศทั้งโบราณสถานที่มีอายุนานนับร้อยปี อย่างเช่น พระราชวังโบราณ วัดพระศรีสรรเพชญ์ หรือจะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสร้างขึ้นใหม่ที่บริหารโดยเอกชน อย่าง ปางช้างแลเพนียด พิพิธภัณฑ์ล้านของเล่น ทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมาเยี่ยมชมตลอดปี รวมถึงเป็นหนึ่งในจังหวัดที่โรงเรียนหรือหน่วยงานนิยมนำมาเยี่ยมชมทัศนศึกษา นำมาสู่รายได้ให้กับประชาชนและจังหวัดเป็นพันล้านบาทต่อปี อีกทั้งทางจังหวัดให้ความสำคัญกับการให้ความรู้และสนับสนุนทางด้านประวัติศาสตร์เป็นอย่างดี เพื่อการจัดการเรียนรู้ให้ ผู้เรียนในจังหวัดจะได้มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับความเป็นมาของจังหวัดตน และความสัมพันธ์ระหว่างจังหวัดของตนกับดินแดนอื่น อันจะนำไปสู่ความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของจังหวัดนี้ ส่งผลให้สามารถพัฒนาส่งเสริม และประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ให้ได้มาตรฐานสากล สอดคล้องกับยุทธศาสตร์จังหวัด ด้วยเหตุปัจจัยต่างๆ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจึงเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับศึกษาวิจัย โดยผู้วิจัยเลือกศึกษาโรงเรียนเรียนที่มีการปฏิบัติที่ดีเพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่าง

ในการรวบรวมข้อมูลสภาพการจัดการเรียนรู้ นำไปสู่การเสนอแนวทางให้กับการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทยต่อไป

เกณฑ์ในการเลือกโรงเรียน ก โรงเรียน ข และโรงเรียน ค

เนื่องจากโรงเรียน ก โรงเรียน ข และโรงเรียน ค เป็นโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้เข้าร่วมโครงการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของทางจังหวัดจากทั้งหมด 53 โรงเรียน และได้รับการยกย่องว่าเป็นโรงเรียนแกนนำที่สามารถเป็นต้นแบบในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของจังหวัด ซึ่งทางจังหวัดได้พิจารณาผ่านการนำเสนอผลงานการจัดการเรียนรู้และผลงานของผู้เรียน อีกทั้งเป็นโรงเรียนที่ทางศึกษานิเทศก์จังหวัดให้ข้อมูลว่าเป็นตัวอย่างที่ดีในการจัดการเรียนรู้ ทั้ง 3 โรงเรียนดังกล่าวจึงมีความเป็นตัวแทนในการเก็บข้อมูล เพื่อทราบสภาพการจัดการเรียนรู้ อันจะเป็นต้นแบบสำหรับโรงเรียนอื่นๆ ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ต่อไป

ข้อมูลของโรงเรียนกรณีศึกษา

1) โรงเรียน ก

โรงเรียน ก เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล ถึงมัธยมศึกษาตอนต้น แบ่งออกเป็น 22 ห้องเรียน โดยมีครูผู้สอนทั้งหมด 42 และผู้เรียนทั้งหมด 736 คน บริเวณที่ตั้งของโรงเรียนมีระยะทางห่างจากตัวอำเภอพระนครศรีอยุธยา 5 กิโลเมตร โดยติดวัดสำคัญที่สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนต้น และในระยะห่างรัศมี 5 กิโลเมตรของโรงเรียนแวดล้อมไปด้วยศาสนสถานสำคัญของจังหวัด ได้แก่ วัดมเหยงค์ วัดพนัญเชิงวรวิหาร วัดมหาธาตุ และวัดหน้าพระเมรุ

2) โรงเรียน ข

โรงเรียน ข เป็นโรงเรียนขนาดกลาง เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนต้น แบ่งออกเป็น 15 ห้องเรียน โดยมีครูผู้สอนทั้งหมด 20 คนและมีผู้เรียน 521 คน บริเวณที่ตั้งของโรงเรียนมีระยะทางห่างจากตัวอำเภอพระนครศรีอยุธยา 4 กิโลเมตร และในระยะห่างรัศมี 5 ของโรงเรียนแวดล้อมไปด้วยศาสนสถานสำคัญของจังหวัด ได้แก่ วัดมเหยงค์ วัดพนัญเชิงวรวิหาร วัดมหาธาตุ และวัดหน้าพระเมรุ

3) โรงเรียน ค

โรงเรียน ค เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6 แบ่งออกเป็น 16 ห้องเรียน โดยมีครูผู้สอนทั้งหมด 31 คนและมีผู้เรียน 606 คน บริเวณที่ตั้งของโรงเรียนมีระยะทางห่างจากตัวอำเภอชะแมบ 5 กิโลเมตร ทั้งนี้ที่ตั้งของโรงเรียนห่างจากเกาะอยุธยาเป็นระยะทางประมาณ 30 กิโลเมตร จึงค่อนข้างไกลจากสถานที่สำคัญของจังหวัด

3.2 การเริ่มต้นเข้าสู่สนาม (Approach/Pre-field)

ก่อนการเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยในภาคสนาม ผู้วิจัยมีขั้นตอนการเริ่มต้นเข้าสู่สนาม คือ ขั้นตอนการติดต่อ การแนะนำตัว การเดินทาง และการเดินเอกสาร ตามลำดับขั้นตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการติดต่อ

ผู้วิจัยติดต่อไปยังโรงเรียนทั้งสาม โดยผ่านผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการติดต่อพูดคุยทางโทรศัพท์ เพื่อแนะนำตัวและนัดหมายการพบ เพื่ออธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับการทำวิจัย

2. ขั้นตอนการเดินเอกสาร

ผู้วิจัยดำเนินการขอความร่วมมือในการทำวิจัยอย่างเป็นทางการ โดยการทำหนังสือจากภาคหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 3 โรงเรียน แล้วนำหนังสือไปส่งยังผู้บริหารสถานศึกษา

3. ขั้นตอนการเดินทาง

เมื่อได้นัดหมายวัน เวลา และสถานที่กับผู้บริหารสถานศึกษาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจเส้นทางเพื่อเดินทางไปยังสถานที่นัดหมาย ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาเส้นทางเข้าสู่สนามโดยการเปิดแผนที่ผ่านแอปพลิเคชัน google map ทำให้ทราบเส้นทางและระยะเวลาในการเดินทาง ทั้งนี้ในวันนัดหมายผู้วิจัยได้เดินทางไปถึงก่อนเวลานัดจริง เพื่อป้องกันการผิดพลาด

4. ขั้นตอนการแนะนำตัว

ผู้วิจัยได้เข้าไปพบผู้บริหารสถานศึกษาพร้อมจดหมายแนะนำตัว และขอความร่วมมือในการทำวิจัย โดยชี้แจงรายละเอียดในการทำวิจัยอย่างละเอียดตามความเป็นจริง กล่าวถึงวัตถุประสงค์ ลักษณะการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิธีรายงานผลการวิจัยให้ผู้วิจัยทราบว่าไม่มีการระบุชื่อของผู้ให้ข้อมูลเป็นรายบุคคล และข้อมูลที่ได้จะไม่มีการนำมาเปรียบเทียบกับโรงเรียนอื่น จากนั้นจึงขอความร่วมมือให้ผู้บริหารสถานศึกษาพาไปแนะนำตัวกับครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

3.3 การเตรียมตัวสู่ภาคสนาม

เมื่อได้รับอนุญาตจากผู้บริหารสถานศึกษาแล้ว ผู้วิจัยได้มีการเตรียมตัวเพื่อปฏิบัติงานในภาคสนาม ตามลำดับขั้นดังนี้

1. กำหนดขอบเขตของข้อมูลที่ต้องการเก็บ

ข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องทำการเก็บรวบรวม ได้แก่

1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน แบ่งเป็น

- ข้อมูลทางด้านกายภาพ เช่น ที่ตั้ง สังคมบริบท จำนวนอาคารเรียน จำนวนห้องเรียน

- ข้อมูลด้านนโยบายการสอนและการส่งเสริมการสอน

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล แบ่งเป็น

- ข้อมูลเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษา

- ข้อมูลเกี่ยวกับครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ระดับประถมศึกษาปีที่ 5

- ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน ระดับประถมศึกษาปีที่ 5

- ข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียน

1.3 ข้อมูลการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

- ด้านการใช้หลักสูตรเพื่อการจัดการเรียนรู้

- ด้านการจัดกิจกรรมและการใช้สื่อจัดการเรียนรู้

- ด้านความพร้อมของครูผู้สอน

- ด้านการวัดและประเมินผลการจัดเรียนรู้

- ด้านผู้เรียน

2. กำหนดกลุ่มตัวอย่างศึกษา

สำหรับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 3 คน จาก 3 โรงเรียน

2.2 ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ระดับประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 3 คนจาก 3 โรงเรียน

2.3 ผู้เรียน ระดับประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 9 คนจาก 3 โรงเรียน

2.4 หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียน จำนวน 2 คนจาก 2 หน่วยงาน

รวมทั้งสิ้นจำนวน 17 คน

3. กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การบันทึกภาคสนาม (Field Note) ใช้บันทึกรายละเอียดด้านกายภาพของโรงเรียน สิ่งที่น่าสนใจ ขณะที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ และการสังเกตการจัดการเรียนรู้

2) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) ใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาทุกกลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ระดับประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้

3) การสังเกต ใช้กับห้องเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนละ 1 ห้องเรียนจากการเลือกอย่างเจาะจง (purposive sampling)

4. กำหนดเครื่องมือ สร้างเครื่องมือ และเตรียมอุปกรณ์สำหรับการวิจัย

1) เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสังเกต

- แบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 4 ชุดด้วยกัน ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอน แบบสัมภาษณ์ผู้เรียน และแบบสัมภาษณ์หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งจะประกอบไปด้วยรายละเอียด เช่น ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ทักษะหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์ไทย การจัดการเรียนรู้

- แบบบันทึกการสังเกต ประกอบไปด้วยเรื่องที่จัดการเรียนรู้ ช่วงเวลาที่จัดการเรียนรู้ จำนวนผู้เรียน กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ พฤติกรรมของผู้เรียน ปัญหาที่พบในห้องเรียน แนวทางการแก้ปัญหา

2) การสร้างเครื่องมือวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับตามหลักการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อนำมาเป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต

2.2) สร้างเครื่องมือตามรูปแบบและวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยระบุสิ่งที่ต้องการศึกษาจัดเรียงเป็นหมวดหมู่ตามความเหมาะสม

2.3) นำเครื่องมือที่สร้างให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้

2.4) นำเครื่องมือมาปรับปรุงให้ถูกต้องตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

2.5) นำเครื่องมือที่ได้ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาไปทดลองสัมภาษณ์กับเพื่อนนิสิตจำนวน 3 คน และผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 3 คน เพื่อดูความเข้าใจในการใช้ภาษา และเป็นการฝึกซ้อมการสัมภาษณ์ก่อนที่จะลงไปเก็บข้อมูลในสนามจริง

3) อุปกรณ์สำหรับการวิจัย ได้แก่

- แบบบันทึกการสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสังเกต สมุดบันทึก และเครื่องเขียน
- อุปกรณ์อื่นๆ เช่น เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป

5. การศึกษานำร่อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา นำร่อง เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ และปัญหาที่คาดว่าจะพบในการทำวิจัยครั้งนี้ โดยการสืบค้นข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนจากทางเว็บไซต์ ติดต่อประสานไปยังผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อขอความร่วมมือ และสอบถามข้อมูลครูประวัติศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

เมื่อทราบข้อมูลครูประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยได้พูดคุยถึงตารางการปฏิบัติงานของครูผู้สอนและความสะดวกในการขอเข้าเก็บข้อมูล ทำให้ทราบปัญหาว่าครูไม่สามารถจัดการเรียนรู้ได้ตามแผนการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ เนื่องจากมีกิจกรรมของโรงเรียน เมื่อทราบปัญหาผู้วิจัยจึงได้วางแผนเก็บข้อมูลเพื่อให้ทันตามระยะเวลาที่กำหนด

6. การสร้างความคุ้นเคย (Rapport)

เมื่อผู้วิจัยได้นัดหมายกับครูประวัติศาสตร์แล้ว ผู้วิจัยได้เดินทางไปศึกษาเส้นทางเพื่อคำนวณระยะเวลาในการเดินทาง และศึกษาสภาพสิ่งแวดล้อมในบริเวณโรงเรียน รวมถึงศึกษาสภาพลักษณะโดยรวมของผู้เรียน จากนั้นได้ให้ครูประวัติศาสตร์ช่วยคัดเลือกผู้เรียนจำนวน 3 คน เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูล เมื่อทราบกลุ่มตัวอย่างผู้เรียนแล้ว ผู้วิจัยได้พยายามสร้างความคุ้นเคยสร้างความเป็นกันเองกับผู้เรียน

7. การกำหนดบทบาทผู้วิจัย

การเข้าสู่สนามวิจัย ผู้วิจัยเข้าสู่สนามอย่างเปิดเผยว่าเป็นเพียงผู้เข้ามาศึกษา จึงปฏิบัติตามปกติ การสนทนาเป็นการใช้ภาษา กึ่งทางการ สำหรับการสังเกตการเรียนรู้เป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยเข้าร่วมทำกิจกรรมเสมือนเป็นสมาชิกกับกลุ่มครูผู้สอนและผู้เรียนวางตัวในลักษณะเป็นที่ คอยให้คำแนะนำและความช่วยเหลือเท่าที่ทำได้ ทำให้ได้รับประสบการณ์จริง และได้สังเกตกิจกรรมต่างๆ ไปพร้อมๆ กัน

3.4 การศึกษาภาคสนาม

ผู้วิจัยได้วางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนลงภาคสนาม เพื่อให้การเก็บข้อมูลมีช่วงเวลาที่แน่นอนและเป็นระบบ ทั้งนี้ช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลอาจเปลี่ยนแปลงได้หากมีสถานการณ์หรือปัจจัยที่เปลี่ยนแปลง เช่น วันหยุดราชการ การทำกิจกรรมของโรงเรียน เป็นต้น รายละเอียดกำหนดการมีดังนี้

เดือนกันยายน 2559	ส่งจดหมายขอความร่วมมือเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง
เดือนตุลาคม 2559	ติดต่อเพื่อนัดหมายวันแนะนำตัว / สัมภาษณ์หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
เดือนพฤศจิกายน 2559	ลงภาคสนามโรงเรียน ก
เดือนธันวาคม 2559	ลงภาคสนามโรงเรียน ข
เดือนมกราคม 2560	ลงภาคสนามโรงเรียน ค

3.5 การจัดการทำข้อมูล

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดในแต่ละกระบวนการ ดังนี้

1. การตรวจสอบข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ผู้วิจัยได้รับจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการจัดการเรียนรู้ตลอดระยะเวลา 4 เดือนนั้น เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเองซ้ำหลายครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงมากที่สุด นอกจากนี้ผู้วิจัยต้องทำการตรวจสอบข้อมูลที่ได้อีกเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือ และความเที่ยงตรง ด้วยวิธีการตรวจสอบ (Triangulation) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ด้านแหล่งที่มาข้อมูล (Data Triangulation)

1.2 ด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation)

2. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และการสังเกต ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction)

ทำได้โดยการตีความและสร้างข้อสรุปข้อมูลจากสิ่งที่เป็นรูปธรรม หรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น จากการรวบรวมได้มาในสนามวิจัย เมื่อผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ มองหาข้อเท็จจริง ความคล้ายคลึง หรือความแตกต่าง จากข้อมูลย่อยๆ ในส่วนต่างๆ เป็นสมมุติฐานชั่วคราว จากนั้นจึงตรวจสอบและรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้สามารถยืนยันสมมุติฐาน และสร้างข้อสรุปใหญ่ขึ้นได้

2.2 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ผู้วิจัยมีการคัดเลือก จำแนกข้อมูล และจัดระเบียบข้อมูลให้เป็นระบบ โดยพิจารณาประเด็นหลักที่พบในข้อมูลทั้งหมด แล้วจึงนำประเด็นหลักมาแบ่งเป็นประเด็นย่อย เปรียบเทียบและวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งนี้ในระหว่างดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสะท้อน (Reflecting) ในแต่ละขั้นตอนควบคู่ไปกับการดำเนินการวิจัย

3.6 ความน่าเชื่อถือของงานวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กรณีศึกษา: โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีความน่าเชื่อถือของงานวิจัยดังต่อไปนี้

ความเชื่อถือได้ (Credibility)

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการทำวิจัยในสภาพธรรมชาติ (Naturalistic approach) เก็บข้อมูลโดยสังเกตการณ์จากสภาพการจัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจริง ไม่มีการจัดกระทำให้แตกต่างจากการปฏิบัติทั่วไปที่เคยเป็น

2. การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดขององค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ 5 ด้านได้แก่ 1) ด้านการใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้ 2) การจัดกิจกรรมและการใช้สื่อการเรียนรู้ 3) ความพร้อมของครูผู้สอน 4) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 5) ด้านผู้เรียน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในการตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างถูกต้องตรงประเด็น

3. ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลโดยติดตามสังเกตอย่างต่อเนื่อง (Persistent Observation) เป็นระยะเวลาประมาณ 4 เดือน แบ่งเวลาในการวิจัยเป็น 2 ช่วงคือ ช่วงศึกษานำร่องและสร้างความคุ้นเคย และช่วงการเก็บข้อมูลจริง ในระยะเวลาช่วงแรกผู้วิจัยได้มีการสร้างสัมพันธภาพกับกลุ่ม

ตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล ให้เกียรติและความเคารพ ทำให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และยินยอมที่จะให้ข้อมูลหรือประสบการณ์ตามความเป็นจริง สำหรับระยะเวลาการเก็บข้อมูลจริง ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เป็นระยะเวลานานพอทำให้ผู้วิจัยให้ความสำคัญทุกๆ รายละเอียดของสิ่งที่กำลังศึกษา เข้าใจสภาพการจัดการเรียนรู้ของแต่ละโรงเรียน และสามารถสร้างข้อสรุปเกี่ยวกับข้อมูลได้ตรงกับสภาพจริง

4. การตรวจสอบข้อมูล (Triangulation)

4.1 ด้านแหล่งที่มาข้อมูล (Data Triangulation)

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้มาจากบุคคลทั้งหมด 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลในกรณีที่ว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป จะได้ข้อมูลที่ตรงกันหรือไม่ ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

4.2 ด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation)

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ สังเกต และศึกษางานเอกสาร ทำให้ได้ข้อมูลจากหลายวิธีการ และสามารถตรวจสอบความเหมือนหรือแตกต่างของข้อมูลในประเด็นที่มีความใกล้เคียงกันได้ หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงนำไปสร้างข้อสรุป

การถ่ายโอนผลการวิจัย (Transferability)

ผู้วิจัยได้มีการอธิบายการเลือกพื้นที่วิจัย การเลือกกลุ่มอย่าง วิธีดำเนินการวิจัย และเครื่องมือที่ใช้อย่างละเอียด เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจขั้นตอนการดำเนินการอย่างชัดเจน รวมถึงการนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยได้พรรณนาถึงสภาพทั่วไปของสิ่งที่ศึกษา และตัดบทสนทนาที่ได้จากการสัมภาษณ์ ประกอบการเขียนพรรณนา ซึ่งทำให้ผู้ที่สนใจสามารถทราบแนวทางอันอาจทำให้เกิดการถ่ายโอนผลวิจัยไปสู่บริบทอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกันได้

3.7 การนำเสนอข้อมูล (Presentation)

การศึกษาการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5: กรณีศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามจุดประสงค์วิจัยที่ตั้งไว้ ด้วยวิธีการพรรณนา และภาพประกอบที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 4

ผลวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 : กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็น การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทย ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการใช้หลักสูตรเพื่อการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านการจัดกิจกรรมและการใช้ สื่อจัดการเรียนรู้ 3) ด้านความพร้อมของครูผู้สอน 4) ด้านการวัดและประเมินผลการจัดเรียนรู้ และ 5) ด้านผู้เรียน เพื่อนำเสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชา ประวัติศาสตร์ไทยระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสังเกตการ สอน และการสัมภาษณ์ สำหรับผลการวิเคราะห์ข้อมูลถูกนำเสนอ ออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทย

ตอนที่ 2 แนวทางการปรับปรุงแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชา ประวัติศาสตร์ไทยระดับประถมศึกษา

ตอนที่ 1 สภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทย

จากการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทย โดยการสังเกตการ สอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และการสัมภาษณ์ข้อมูลจากบุคคลที่มีความ เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย และผู้เรียน จากโรงเรียน ก โรงเรียน ข และโรงเรียน ค หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 5 ด้าน ดังมีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านการใช้หลักสูตรเพื่อการเรียนรู้

การจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนทั่วประเทศได้พัฒนาศักยภาพบรรลุลักษณะตามที่หวังคาดหวัง ของสังคม และมีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกันนั้น จำเป็นต้องมีหลักสูตรเป็นมาตรฐานทางการศึกษา และ

เป็นแนวทางให้การจัดการศึกษาดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครูประวัติศาสตร์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า

1.1 สภาพการใช้หลักสูตรเพื่อการเรียนรู้

1.1.1 โรงเรียน ก

จากการสัมภาษณ์และสัมภาษณ์ พบว่า ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและการออกแบบแผนการเรียนรู้นั้น โรงเรียนได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษายึดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำหนด ซึ่งได้มีการระบุสาระ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ แบ่งตามระดับชั้นตั้งแต่ประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษา อย่างไรก็ตามแม้ว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จะยังไม่มีฉบับแก้ไขเพิ่มเติมหลังการประกาศใช้หลักสูตรฉบับนี้มาเกือบ 10 ปี แต่ทางโรงเรียนได้มีการปรับหลักสูตรสถานศึกษาของตนทุกปี เพื่อให้ได้หลักสูตรที่ทันสมัย และเหมาะสมกับสังคมบริบทที่เปลี่ยนแปลง

สำหรับจุดเน้นของทางโรงเรียนในช่วงระยะที่ผ่านมา เป็นเรื่องของ “Innovation School” กล่าวคือ โรงเรียน ก ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความพร้อมในปัจจุบันหลายด้าน ทั้งครูผู้สอน สื่อการเรียนรู้ และทุนสนับสนุน ต้องการพัฒนาโรงเรียนของตนให้เป็นต้นแบบในด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ จึงได้ปรับปรุงหลักสูตรโดยเพิ่มเรื่องของนวัตกรรมที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีเข้าไปในแต่ละสาระการเรียนรู้ ซึ่งการกำหนดเนื้อหาและการออกแบบภาระงานของผู้เรียนจะมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน

“หลักสูตรเราปรับทุกปีนะ ปรับให้ตามบริบทสังคม อย่างตอนนี้เราจะทำเป็น Innovation School เราก็ต้องมีการปรับใหม่ และนำเทคโนโลยีเหล่านี้ลงไปใช้ในวิชาต่างๆ”

(ผู้บริหารสถานศึกษา ก, โรงเรียน ก)

นอกจากการเรื่องเทคโนโลยีที่เป็นจุดเน้นของทางโรงเรียนแล้ว อีกสิ่งสำคัญในการกำหนดหลักสูตรของทางโรงเรียน คือเรื่องของ “Theme” ซึ่งทางผู้บริหารสถานศึกษาได้เล็งเห็นว่าการเรียนรู้ของผู้เรียนควรมีหัวข้อใหญ่เป็นหลัก จากนั้นในแต่ละสาระการเรียนรู้ ควรจัดการเรียนรู้ให้มีความสัมพันธ์กับหัวข้อหลัก เพื่อให้การเรียนรู้ไปในทิศทางเดียวกัน และเป็นการเน้นย้ำความรู้ของผู้เรียนในหัวข้อหลักให้มีความกว้างและลึก ยกตัวอย่าง การจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะนำศาสนสถาน คือ “วัด” มาเป็นหัวข้อหลัก (Theme) โดยออกแบบให้แต่ละวิชามีความเชื่อมโยงกับเรื่องราวของวัดหมด กล่าวคือ ในชั่วโมงประวัติศาสตร์จะพาผู้เรียนไปยังสถานที่จริง และให้ความรู้เรื่องราวความเป็นมา ในชั่วโมงคณิตศาสตร์ ครูจะให้ผู้เรียนดูรูปทรงการสร้างวัด การคาดคะเนสัดส่วน มุมในการสร้าง หรือใน

ชั่วโมงภาษาไทย จะเป็นการแต่งกลอนสุภาพเกี่ยวกับประวัติของวัด ทั้งนี้ การที่ผู้เรียนจะแต่งกลอนได้นั้น นอกจากความรู้เรื่องฉันทลักษณ์แล้ว ยังต้องมีความรู้เกี่ยวกับวัดอีกด้วย ซึ่งการจัดการเรียนรู้ในลักษณะบูรณาการเช่นนี้ นอกจากผู้เรียนได้เรียนรู้แบบเชื่อมโยงรอบด้านแล้ว ตัวผู้สอนเองก็จะได้เรียนรู้ไปพร้อมกัน ดังบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ การสอนเป็น theme นอกจากเด็กจะรู้ในเรื่องนั้นอย่างลงลึก เด็กยังได้เริ่มต้นเรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัว และเมื่อรู้เรื่องนั้นดีแล้ว มันต่อยอดได้ ค่อยๆ เพิ่มรายละเอียดเพิ่มเรื่องราวขยายออกไป เช่น การต่อยอดทำเป็นโครงการหนังสือ ซึ่งครูเองก็จะได้พัฒนาตนเอง จากการไปหาความรู้เพิ่มเติมมาสอนเด็ก ”

(ผู้บริหารสถานศึกษา ก, โรงเรียน ก)

“ ยกตัวอย่างหัวข้อเรื่อง “วัด” เพราะอันนี้ใกล้ตัวและเห็นได้ชัดที่สุด โรงเรียนเราติดกับวัด ถ้าจะให้มาสอนโดยบอกหรือเล่า เด็กไม่อินกับเราหรอก เราต้องค่อยๆ ซึมซับผ่านกิจกรรมวิชาต่างๆ ... อย่างวิชาประวัติศาสตร์อันนี้มันได้อยู่แล้ว แทรกประวัติวัดเข้าไป แต่วิชาอื่นล่ะ.. สมมุติชั่วโมงภาษาไทยเรียนแต่งกลอน 8 แทนที่จะให้เด็กแต่งเรื่องความสวยงาม ก็ให้เด็กแต่งเกี่ยวกับวัดสิ เด็กก็ได้ความรู้เรื่องการแต่งกลอน รู้จักหาคำมาแต่งให้มันสัมผัส ซึ่งการที่จะแต่งได้นั้นแปลว่าเด็กก็ต้องมีความรู้เรื่องราวเกี่ยวกับวัด แบบนี้ลืตี่ ไม่เหนียวกับเด็กด้วย เรียนเรื่องวัดมาก็แต่งเกี่ยวกับวัด ”

(ครู ก, โรงเรียน ก)

ในส่วนของการเป็นท้องถิ่น โรงเรียนได้เพิ่มเรื่องของ “ความเป็นอยุธยา” ซึ่งเป็นข้อกำหนดจากสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้ทุกโรงเรียนเพิ่มเนื้อหาความเป็นอยุธยาเข้าไปในหลักสูตรด้วย เนื่องจากต้องการให้เยาวชนในจังหวัดได้รู้จักเรื่องราวของตนเอง อันจะนำมาซึ่งความภูมิใจ และความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียว บวกกับทางโรงเรียน ก มีพื้นที่ติดกับวัดเก่าแก่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของจังหวัด จึงส่งผลให้ทางโรงเรียน ก ให้มีความสำคัญกับเรื่องนี้เป็นอย่างมาก โดยนำความเป็นอยุธยาเพิ่มในวิสัยทัศน์ของโรงเรียน เพื่อเป็นการเน้นและกระตุ้นให้บุคลากรทุกคนเห็นความสำคัญ และนำไปสู่การปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ ดังเห็นได้จากการศึกษาเอกสารของโรงเรียนที่พบว่าวิสัยทัศน์ของโรงเรียนคือ “มุ่งจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีคุณภาพตามมาตรฐานสากล ผู้เรียนมีความสามารถด้านดนตรี กีฬา ภาษาและอาชีพ เพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียนบนพื้นฐานประชาธิปไตย มีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีจิตสำนึกในความเป็นไทยภาคภูมิใจในความเป็นอยุธยา” และจากข้อความด้านล่างนี้

“ทุกโรงเรียนต้องอิงตามหลักสูตรแกนกลางอยู่แล้ว ส่วนเรื่องความเป็นอยู่ช
 ยา โรงเรียนเราเอามาใส่ไว้ในวิสัยทัศน์โรงเรียนด้วยเลย มันจะได้เห็นชัด แล้วเราก็จะ
 กระจายเป็นนโยบายต่างๆ ให้มันเล็กกลงๆ ที่นี้มันก็จะนำไปปฏิบัติได้ง่าย”

(ผู้บริหารสถานศึกษา ก, โรงเรียน ก)

1.1.2 โรงเรียน ข

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ทางโรงเรียนได้ใช้หลักสูตรตามที่กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำหนด
 คือ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มาเป็นหลักในการกำหนดหลักสูตร
 สถานศึกษาเพื่อออกแบบแผนการเรียนรู้ จากนั้นจะเป็นหน้าที่ของครูประจำวิชาสังคมศึกษาในการ
 ออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ทั้งนี้จะต้องดำเนินการให้เรียบร้อยก่อนเปิดภาคการศึกษา
 และมีการนำมาพิจารณาในการประชุมกลุ่มสาระสังคมศึกษาของโรงเรียน เพื่อให้ครูท่านอื่นร่วมกัน
 วิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ในการจัดการเรียนรู้ รวมถึงการเพิ่มเติมหรือลดทอนในบางส่วน ให้ได้ซึ่ง
 แผนการเรียนรู้ที่สอดคล้อง และครอบคลุม ดังบทสัมภาษณ์ด้านล่าง

“ระหว่างปิดภาคเรียน ครูต้องกลับไปทำการบ้าน ไปดูว่าการจัดการเรียนรู้
 ที่ผ่านมามีหรือยัง แล้วจะปรับปรุงอย่างไรในเทอมหน้า ซึ่งมันต้องสอดคล้องกับ
 หลักสูตรแกนกลาง เราจึงต้องให้ครูทำให้เสร็จก่อนเปิดเทอม จะได้มีเวลามานั่งคุยกัน
 มาช่วยกันดู ช่วยกันคิด”

(ผู้บริหารสถานศึกษา ข, โรงเรียน ข)

ซึ่งทั้งทางผู้บริหารสถานศึกษาและครูประวัติศาสตร์ต่างเห็นด้วยกับหลักสูตรแกนกลาง
 การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยให้ความเห็นว่า หลักสูตรมีการกำหนดโครงสร้างเวลา
 เรียนขั้นต่ำ และมีตัวชี้วัดที่ชัดเจน ทำให้ง่ายต่อการวัดผล อีกทั้งโครงสร้างหลักสูตรมีความเหมาะสม
 กับการเรียนรู้ของวัยผู้เรียน

“โดยส่วนตัวมองว่าหลักสูตรตอนนี้ดีนะ มีความครบถ้วน เนื้อหามันจะปูพื้น
 ให้มัธยม อย่างเรื่องที่เรียน ป.4 กับ ม.1 จะมีความคล้ายกัน ต่างกันแค่ความเข้มข้น
 ความลึกของเนื้อหา เด็กได้เริ่มเรียนรู้จากเรื่องที่ยากก่อนแล้วค่อยเรียนยากขึ้น พอ
 ระดับมัธยมเด็กจะพอมีพื้นฐานความรู้อยู่บ้าง ทำให้การสอนของครูไปได้เร็ว ไม่ลำบากที่
 ต้องสอนใหม่ทั้งหมด อีกอย่างตัวชี้วัดในหลักสูตรมีไม่มาก บางเรื่องเราสามารถสอน
 ได้หลายตัวชี้วัด ทำให้เราจัดสรรเวลาสอนได้ง่าย ทำให้แม้ชั่วโมงเรียนหายไปก็
 สามารถสอนได้ครบทันตามเวลา ไม่เป็นภาระเด็กที่ต้องกลับไปอ่านเอง”

(ครู ข, โรงเรียน ข)

การสอดแทรกความเป็นท้องถิ่น หรือ “ความเป็นอยุธยา” โรงเรียน ข ได้บูรณาการ สอดแทรกรวมเข้าในหลักสูตรแกนกลาง ไม่ได้จัดทำแยกขึ้นมาเป็นอีกหนึ่งหลักสูตร เนื่องจากเห็นว่า เรื่องราวความเป็นอยุธยาสามารถสอนเพิ่มเติมเป็นเกร็ดความรู้ในสาระการเรียนรู้ต่างๆ ได้ ซึ่งหาก จัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเพิ่มขึ้นมา จะมีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาเรียน

“การสอนแต่ละเรื่องมันบูรณาการได้อยู่แล้ว ตอนครูสอนเรื่องการก่อตั้ง กรุงศรีอยุธยา ก็ไม่ได้เล่าแต่ประวัติศาสตร์ความเป็นมาอย่างเดียว ครูจะแทรก เนื้อหาวิชาภูมิศาสตร์เข้าไปด้วยว่าพื้นที่ตรงบริเวณนี้มีลักษณะเป็นอย่างไร หรือ ศิลปะการสร้างวัด สร้างพระพุทธรูปได้รับอิทธิพลมาจากชาติใด ครูก็เพิ่มให้เด็กไป บางเรื่องมันเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิม เป็นเกร็ดที่หนังสือเรียนไม่มี เช่น การสร้างวัด สมัยก่อน เขาไม่ได้ใช้ปูนและเขาใช้อะไรแทน ถึงทำให้วัดมีอายุอยู่เป็นร้อยปีได้ถึง ทุกวันนี้ ความรู้พวกนี้ครูได้มาจากการไปอบรมกับกรมศิลป บางเรื่องก็เป็นเรื่อง ใหม่สำหรับครู ครูจะเอามาเล่าในห้องเรียน ซึ่งมันทำให้เด็กสนใจอยากเรียนรู้ด้วย”

(ครู ข, โรงเรียน ข)

1.1.3 โรงเรียน ค

สำหรับโรงเรียน ค นั้นได้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็น หลักในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เหมือนเช่นกับ โรงเรียน ก และ โรงเรียน ข แต่มีความแตกต่าง บางประการในการนำไปใช้ กล่าวคือ ครูประวัติศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีหน้าที่สอนวิชา ประวัติศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยเช่นกัน ครูจึงสามารถเลือกปรับการนำหลักสูตรไปใช้จัดการ เรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนได้ จากการสัมภาษณ์พบว่า ครูผู้สอนเลือกสอนเนื้อหาทั่วไป เพื่อปู ความรู้พื้นฐานทางประวัติศาสตร์ โดยสอนสาระการเรียนรู้ที่ตัวชีวิตเป็นเนื้อหาที่มีจุดมุ่งหมายเน้นการ อธิบายก่อน ซึ่งในกรณีที่ผู้เรียนบางรุ่นที่มีพื้นฐานไม่แม่นยำพอ ครูอาจสอนเนื้อหาตั้งแต่เริ่มต้นใหม่ ทั้งหมดอีกครั้ง ทั้งนี้แม้เป็นการเสียเวลาแต่จะส่งผลดีต่อผู้เรียนในระยะยาว โดยการปูความรู้พื้นฐาน ทางประวัติศาสตร์นั้น มีจุดประสงค์หลักเพื่อต้องการให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อวิชาประวัติศาสตร์ ดังนั้นในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เนื้อหาที่สอนนั้นจึงไม่เน้นรายละเอียดมากนัก แต่เน้นสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานและความเป็นกันเองในการเรียนแทน จากนั้นเมื่อ ผู้เรียนขึ้นระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จึงสอนเนื้อหาทั้งหมด เน้นการคิดขั้นสูง การวิเคราะห์ และ การนำไปใช้มากขึ้น อย่างไรก็ตามผู้เรียนยังคงได้เรียนเนื้อหาครบตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551กำหนดไว้ ดังบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ ครูจะสอนแบบ timeline สลับเอาตัวชี้วัดง่ายๆ มาสอนก่อน โดยในระดับ ประถมศึกษาปีที่ 5 ครูจะสอนภาพรวม อยากให้เด็กชอบ สนใจที่จะอยากเรียนรู้ เห็น ว่าประวัติศาสตร์มันเป็นเรื่องใกล้ตัวและมีความสำคัญกับเขา ถ้าเขาชอบแล้ว เราสอน อะไรเขาก็จะให้ความร่วมมือ จะตั้งใจ และพอเลื่อนขึ้นประถมศึกษาปีที่ 6 ค่อยย่ำรวม ทุกเรื่อง ซึ่งมันทำให้เรียนรู้ได้เร็ว ดีกว่าเลื่อนระดับขึ้นมาก็สอนๆ ไปเลย เขาก็จะได้แค่ ฟังไปเรื่อยๆ เพลินๆ ไม่เกิดประโยชน์ ”

(ครู ค, โรงเรียน ค)

ในส่วนขอเนื้อหาความเป็นอยู่ย่านั้น จากการสัมภาษณ์ พบว่า ทางโรงเรียนได้สอนรวมเข้ากับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยเนื้อหาของความเป็นอยู่ยथाที่กล่าวถึงความเป็นมา วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของจังหวัด ซึ่งแต่ละโรงเรียนจะมีความแตกต่างกันตามพื้นที่ของโรงเรียน ในกรณีโรงเรียน ค ซึ่งตั้งอยู่ต่างอำเภอค่อนข้างไกลจากตัวเมือง สภาพแวดล้อม และบริเวณใกล้เคียงของโรงเรียนไม่ได้เป็นที่ตั้งของสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์หรือศาสนสถาน โรงเรียน ค จึงบูรณาการกับเรื่องราวโดยรวมของจังหวัด ดังบทสัมภาษณ์ว่า

“โรงเรียนเราอยู่ต่างอำเภอ และท้องถิ่นเราไม่ค่อยมีอะไร ครูจึงเอาความเป็นอยู่ยथाมาสอนแทน เป็นเรื่องราวทั่วไปของจังหวัดนั้นแหละ อย่าไปคิดว่าเด็กอยู่ยथाต้องรู้เรื่องพวกนี้ เด็กเขาไม่รู้ เพราะส่วนมากเด็กโรงเรียนนี้เขาย้ายมาจากจังหวัดอื่น ตามพ่อแม่ที่เข้ามาทำงาน จากอีสานบ้าง จากใต้บ้าง และพวกเขาก็ไม่ค่อยได้ไปดูสถานที่จริงหรอก บางทีคนต่างจังหวัดยังรู้ดีกว่าเด็กพวกนี้อีก”

(ผู้บริหารสถานศึกษา ค, โรงเรียน ค)

1.1.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ได้เป็นผู้นำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มาปฏิบัติโดยตรง เป็นเพียงผู้ตรวจสอบหรือผู้ที่มองจากภายนอกเท่านั้น จึงให้ข้อมูลโดยผ่านการสัมภาษณ์ในส่วนขอภาพรวมว่า โรงเรียนทุกโรงเรียนจำเป็นต้องยึดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักเพื่อให้เกิดความเป็นมาตรฐานเดียวกัน และมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนไม่ว่าจะเลือกเรียนโรงเรียนใดก็ตาม อีกทั้งยังสะดวกในการวัดประเมินผลจากส่วนกลางที่จะยึดหลักสูตรเป็นเกณฑ์ในการออกข้อสอบวัดประเมินผล ดังบทสัมภาษณ์ที่ว่า

“ครูทำงานตรงนี้ ไม่ค่อยรู้เรื่องการนำไปใช้นะ แต่ทุกโรงเรียนก็ยึดหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มันจำเป็นต้องมีมาตรฐานแบบ
แผนเดียวกัน ไม่อย่างนั้นการศึกษามันไปคนละทิศคนละทาง”

(หน่วยงาน ข)

อีกหนึ่งเรื่องซึ่งทุกโรงเรียนจำเป็นต้องเพิ่มเติมเข้ากับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551 คือ “ความเป็นอยุธยา” ทั้งนี้สืบเนื่องจากทางจังหวัดมีความโดดเด่นในฐานะที่เป็น
ราชธานีเก่าที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานของประเทศไทย และได้รับยกย่องเป็นเมืองมรดกโลก อัน
เต็มไปด้วยโบราณสถานและโบราณวัตถุ ทำให้ทางจังหวัดเล็งเห็นความสำคัญที่เยาวชนของจังหวัด
ควรรู้จักเรื่องราวความเป็นมาของจังหวัดตน เพื่อนำไปสู่การสืบทอดเล่าต่อ ความภาคภูมิใจ และการ
นำความรู้ไปต่อยอดในเกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจศาสตร์การสร้างรายได้ต่อไป รวมถึงนโยบายของรัฐบาล
ปัจจุบันที่ได้มุ่งเน้นการปลูกฝังประวัติศาสตร์แก่เยาวชน ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ส่งผลให้โรงเรียนเกิดการ
ตื่นตัวยิ่งขึ้นจากเดิม ในการนำความเป็นอยุธยาและความเป็นท้องถิ่นมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้
ให้ผู้เรียน ซึ่งทางจังหวัดได้เล็งเห็นถึงข้อจำกัดทางด้านเวลา สถานที่ จึงไม่ได้มีการบังคับให้จัดทำเป็น
หลักสูตรท้องถิ่นแยกออกมาโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตามทางโรงเรียนจำเป็นต้องทำรายงานนำเสนอต่อ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อให้ทำการตรวจสอบร่องรอยการปฏิบัติจริง ดังบทสัมภาษณ์ด้านล่าง

“ทางจังหวัดเราเน้นมากในเรื่องความเป็นอยุธยา เราดำเนินการมาได้ระยะ
หนึ่งแล้ว และพอมีนโยบายรัฐที่ส่งเสริมประวัติศาสตร์ ยิ่งทำให้ทุกฝ่ายตื่นตัว และลง
มือทำเป็นรูปร่างชัดเจนมากขึ้น เป็นเรื่องที่ดี เพราะจังหวัดเรามีอะไรน่าสนใจเยอะ
เป็นเมืองมรดกโลก เด็กควรรู้จักตัวตนของเขา เขาจะได้ภูมิใจและนำไปเผยแพร่ต่อ
ซึ่งทางหน่วยงานเราก็จะมีการลงพื้นที่ไปดู และตรวจสอบการปฏิบัติด้วย”

(หน่วยงาน ก)

1.2 ปัญหาการใช้หลักสูตรเพื่อการเรียนรู้

1.2.1 โรงเรียน ก

จากการสัมภาษณ์ พบว่า สิ่งที่เป็นปัญหาสำหรับโรงเรียน ก นั้นคือ นโยบายของรัฐบาลที่มี
การเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้งตามผู้มีอำนาจในแต่ละสมัยรัฐบาล ซึ่งอาจเกิดจากการต้องการสร้างผลงาน
ในสมัยรัฐบาลของตน ให้มีความโดดเด่น จึงเลือกสร้างนโยบายใหม่ แทนการสานต่อหรือปรับปรุง
นโยบายเก่าให้มีความต่อเนื่องและเห็นผลในระยะยาว ทำให้นโยบายที่ทางโรงเรียนเพิ่งทำความเข้าใจ
นำสิ่งที่เป็นนามธรรมไปสู่การปฏิบัติได้ไม่นาน ต้องถูกยกเลิก และต้องเริ่มต้นนับหนึ่งใหม่อีกครั้ง
ดังบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ นโยบายรัฐนี้มีผลอย่างมากเลย ยิ่งรัฐเปลี่ยนแปลงบ่อย โรงเรียนก็
ต้องเปลี่ยนแปลงตาม มองว่ารัฐมาถูกทางแล้วที่เน้นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์มากขึ้น แต่
การนำไปสู่การปฏิบัติอาจยังไม่ถูกทางเท่าไร”

(ผู้บริหารสถานศึกษา ก, โรงเรียน ก)

นอกจากนี้เนื้อหาที่บรรจุลงในหลักสูตรก็เป็นอีกปัญหาที่สร้างความหนักใจให้กับผู้สอน
เนื่องจากมีเนื้อหาที่มากเกินไปจนจำเป็น และอาจยากเกินไปสำหรับวัยของผู้เรียน ส่งผลให้เรื่องที่
เรียนกลายเป็นเรื่องไกลตัว ยากที่จะเข้าใจหรือเชื่อมโยงได้ ครูผู้สอนจึงมักต้องใช้การจัดการเรียนรู้ด้วย
การบรรยาย หรือเล่าเรื่องเป็นส่วนใหญ่ เพื่อให้สามารถสอนเนื้อหาได้ครบตามที่กำหนด ซึ่งวิธีการ
จัดการเรียนรู้โดยวิธีที่มีการสื่อสารทางเดียว กล่าวคือครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้เพียงผู้เดียว หรือเป็น
หลักในการดำเนินการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายได้ หากครูผู้สอนขาดเทคนิคการ
สอนที่น่าสนใจก็ยิ่งจะทำให้วิชาประวัติศาสตร์กลายเป็นเรื่องที่น่าเบื่อ เรียนแล้วเกิดความเครียดมาก
ยิ่งขึ้น นอกจากนี้เนื้อหาที่บรรจุล้วนเป็นเนื้อหาที่เน้นการท่องจำ เพื่อนำไปใช้ในการสอบมากกว่าการ
ใช้ในชีวิตจริง ผู้เรียนในปัจจุบันจึงมักขาดทักษะในการคิดวิเคราะห์ ซึ่งขัดกับหลักการของ
ประวัติศาสตร์ที่ต้องการให้มีการวิเคราะห์ ตรวจสอบ และใช้วิจารณ์ญาณก่อนการตัดสินใจ กล่าวได้
ว่า ปัญหาเรื่องเนื้อหาในหลักสูตรเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดปัญหาแบบลูกโซ่ตามมา ดังบทสัมภาษณ์ที่ว่า

“ เนื้อหาที่เด็กต้องเรียนเยอะมาก เหมือนรัฐอยากให้เราเรียนอะไร เขาก็ใส่มา
แล้วด้วยความที่เป็นวิชาสังคม เราต้องสอนเสริมเรื่องรอบตัว เหตุการณ์ปัจจุบัน
ให้เด็กเขารู้จักเปรียบเทียบรู้เท่าทัน มันจึงเยอะไปหมด ไหนจะกิจกรรมอื่นๆ ถ้าสอน
ไม่ทันก็ต้องเน้นบรรยาย เอาให้เนื้อหาครบ ที่นี้เด็กก็เบื่อ ไม่อยากเรียน”

(ครู ก, โรงเรียน ก)

1.2.2 โรงเรียน ข

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ทางด้านโรงเรียน ข ซึ่งมีความเห็นไปในทิศทางค่อนข้างเห็นด้วยกับ
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พบปัญหาของหลักสูตรเพียงประเด็นเดียว
คือ ต้องการให้กำหนดขอบเขตความลึกของสาระการเรียนรู้ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ยกตัวอย่างเช่น สาระ
การเรียนรู้ที่ระบุให้ผู้เรียนสามารถอธิบาย “ภูมิปัญญาไทยสมัยอยุธยาโดยสังเขป เช่น ศิลปกรรม
การค้า วรรณกรรม” คำว่า “โดยสังเขป” ควรมีความลึกเพียงใดจึงเพียงพอกับผู้เรียน และศิลปกรรม
การค้า วรรณกรรม ผู้เรียนควรเรียนเนื้อหาที่มีขอบข่ายเท่าใด เพราะบางครั้งการตีความของครูแต่ละ
คนต่างกัน ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ที่ต่างกัน ดังบทสัมภาษณ์ว่า

“ ส่วนตัวเห็นด้วยกับหลักสูตร ดีแล้ว มีความเหมาะสม ติดอยู่ที่อยากให้เพิ่มความชัดเจนในความลึกของเนื้อหาอีกสักนิด จะได้ว่าเราควรสอนเด็กแค่ไหน เดียวสอนไปลึกไม่พอกับที่ต้องการ เด็กทำข้อสอบไม่ได้ อีก ถ้าสอนลึกเกินก็สงสารเด็กต้องรับอะไรเข้าไปมากๆ เดียวจะกลายเป็นจำอะไรไม่ได้เลย”

(ครู ข, โรงเรียน ข)

1.2.3 โรงเรียน ค

จากการสัมภาษณ์ พบว่า เสียงสะท้อนจากครูโรงเรียน ค ได้บอกถึงมุมมองทางด้านหลักสูตรว่า ต้องการให้หลักสูตรหรือนโยบายทางการศึกษามีความแน่นอน ไม่ควรปรับเปลี่ยนบ่อยครั้งในระยะเวลาอันสั้น ดังที่เป็นอยู่ในขณะนี้ เพราะทำให้เกิดความลำบากในการทำงาน เพราะในการเปลี่ยนแปลงแต่ละครั้งจากเบื้องบน ครูในฐานะผู้สอนก็ต้องนำเอาคำสั่งเหล่านั้นมาสู่การปฏิบัติ นั่นหมายถึงการที่ครูจะต้องศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรหรือนโยบายที่กำหนดขึ้นใหม่ นำไปสู่การปรับการจัดการเรียนรู้ สื่อการสอน และการวัดผลประเมินผล และในการปรับแต่ละครั้ง ผลลัพธ์ที่ได้ออกมาเมื่อนำมาสอนจริงก็อาจไม่เหมาะสมกับผู้เรียนในรุ่นนั้นๆ ทำให้ต้องมีการปรับใหม่หลายครั้ง เพื่อให้ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ภาระงานของครูจึงเพิ่มขึ้น และดูเหมือนจะเป็นภาระที่ไม่จบสิ้น ดังบทสัมภาษณ์ที่ว่า

“คนกำหนดเขาไม่รู้ข้อมูลที่แท้จริง เขาอยากใส่อะไร อยากเปลี่ยนอะไรเขาก็เปลี่ยน มันวุ่นวาย เขาไม่รู้หรือว่าสิ่งที่เขาเขียนมา มันทำได้จริงไหม เพราะเขาไม่เคยลงมาดูเด็ก ไม่เคยลงมาสอน เขาไม่รู้หรือว่าปัญหาที่แท้จริงคืออะไร”

(ครู ค, โรงเรียน ค)

นอกจากปัญหาการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรบ่อยครั้งแล้ว อีกหนึ่งปัญหาที่พบคือ การวัดประเมินผลจากส่วนกลางที่ใช้ข้อสอบยากเกินกว่าเนื้อหาที่ผู้เรียนได้เรียน ทำให้การจัดการรู้ตามสาระการเรียนที่ระบุในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพียงอย่างเดียว ไม่เพียงพอในการทำข้อสอบ การจัดการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องเสริมเนื้อหาเพิ่มเติมเข้าไป รวมถึงทักษะการคิดวิเคราะห์ ซึ่งจากโครงสร้างเวลาเรียนที่กำหนดให้เรียนวิชาประวัติศาสตร์เพียงสัปดาห์ละหนึ่งชั่วโมงจึงไม่เพียงพอ ส่งผลให้บางครั้งผลการประเมินจึงไม่เป็นที่น่าพอใจนัก ดังที่ครู ค โรงเรียน ค กล่าวไว้ว่า “เอาตามตรงนะ เด็กไม่โง่ แต่เป็นที่ระบบไม่ดี”

1.2.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากการสัมภาษณ์ พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องระบุปัญหาการใช้หลักสูตรเพื่อการเรียนรู้ว่า ๘ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ระบบการศึกษาพบปัญหา ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากนโยบายที่เปลี่ยนแปลงอยู่

ตลอดเวลา รวมถึงครูขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ ไม่สามารถจับประเด็นและวิเคราะห์สิ่งที่หลักสูตรระบุไว้ได้ ทำให้การนำไปใช้ไม่ตรงตามสิ่งที่หลักสูตรระบุไว้ เปรียบเหมือนการนำไปสู่การปฏิบัติที่ผิดพลาดตั้งแต่ขั้นตอนแรก ทำให้ขั้นตอนต่อไปไม่ถูกต้องไปด้วย

ทั้งนี้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงนโยบายได้ส่งผลกระทบต่อการทำงานของครู ทำให้ครูไม่ได้ทำงานอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากบ่อยครั้งมีการยกเลิกหลังจากที่ครูลงมือปฏิบัติไปได้ระยะหนึ่งก็ ทำให้กิจกรรมที่ดำเนินอยู่หยุดชะงัก การทำงานตามนโยบายครั้งต่อไป ครูจึงไม่กล้าทำโครงการใหญ่ๆ หรือทำอย่างจริงจัง ทั้งนี้รัฐบาลควรมีนโยบายที่แน่นอนเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจให้กับครู เพื่อให้เดินหน้าต่อไปอย่างไม่ติดขัด ดังบทสัมภาษณ์ที่ว่า

“ ปัญหาอยู่เริ่มต้นแต่ครูวิเคราะห์ไม่ได้ ขาดทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมาก แต่จะโทษครูหมดก็ไม่ได้ มันเป็นผลมาจากนโยบายตามอารมณ์ ใครจะไปตามทัน ตอนนี้สิ่งที่ต้องการน่าจะเป็นนโยบายที่แน่นอน ที่จะสร้างความมั่นใจให้ก้าวเดินต่อไป ไม่ใช่เดินๆ หยุดๆ ถอยหลังบ้าง เราควรจริงจังได้แล้ว”

(หน่วยงาน ก)

2. ด้านการจัดกิจกรรมและการใช้สื่อจัดการเรียนรู้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่นำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ ทั้งนี้การออกแบบการจัดการเรียนรู้ และการเลือกใช้สื่อสำหรับจัดการเรียนรู้นั้น ผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาอันยึดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้เข้าใจถึงมาตรฐาน ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จากนั้นจึงพิจารณาเลือกรูปแบบการจัดการเรียนรู้และสื่อ การสอนให้มีความเหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลผ่านการสังเกตการจัดการเรียนรู้ และการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีส่วนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกชั้นเรียน พบว่า

2.1 สภาพด้านการจัดกิจกรรมและการใช้สื่อจัดการเรียนรู้

2.1.1 โรงเรียน ก

เนื่องจากโรงเรียน ก เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ เปิดรับนักเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษา จากการสังเกตพบว่าสภาพแวดล้อมของโรงเรียนอยู่ท่ามกลางแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ รวมถึงโรงเรียนมีความพร้อมในหลายปัจจัย ทำให้โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่โดดเด่น ทันสมัย และหลากหลาย สอดคล้องกับอัตลักษณ์ที่กำหนดไว้ในเอกสารของโรงเรียนว่า “มีบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ตอบสนองในการเรียนการสอน มีการจัดตกแต่งภูมิทัศน์

ให้สวยงาม มีความสะอาดเพื่อให้นักเรียน มีความสุขสดชื่นมีสุขภาพจิตดี อารมณ์แจ่มใส เมื่อเข้ามาสู่ ภายในบริเวณโรงเรียน”

สิ่งที่ถือเป็นจุดเด่นของทางโรงเรียน ได้แก่ Innovation School โดยทางโรงเรียนเล็งเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบันที่เน้นการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้การติดต่อสื่อสารใช้งานได้สะดวก และกระจายถึงคนหมู่มากอย่างรวดเร็ว จึงนำประโยชน์ของเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษา เป็นการลงทุนที่เกิดผลระยะยาว ทำให้เกิดความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ และผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ อีกทั้งผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจากการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งผู้เรียนจะได้เรียนผสมผสาน ทั้งการเรียนรู้ รูปแบบเดิมในห้องเรียนประจำชั้นและบางชั่วโมงเรียนจะได้ย้ายมาเรียนห้องเรียนเทคโนโลยี จากการสังเกตพบว่าห้องเรียนใหม่ที่ได้รับการออกแบบให้ตอบสนองในด้านเทคโนโลยีนั้น เป็นห้องที่ต้องหมุนเวียนมาใช้บริการ หากวิชาใดต้องการใช้บริการในการจัดการเรียนรู้จึงต้องมีการจัดตารางและทำการจองล่วงหน้า ภายในห้องนั้นถูกออกแบบให้มีความโปร่ง มีแสงสว่างอย่างทั่วถึง อากาศถ่ายเทได้ดี จัดเป็นโต๊ะกลมพร้อมด้วยเก้าอี้ที่ปรับหมุนได้ แบ่งเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน เพื่อรองรับผู้เรียนประมาณ 30 คนต่อห้อง พร้อมด้วยโทรทัศน์ขนาดใหญ่ติดตั้งบริเวณหน้าห้องเรียน และกระดานดำ ทั้งนี้ห้องเรียนมีพื้นที่กว้างพอที่จะให้ผู้เรียนเคลื่อนย้ายเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ได้ ดังบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“โรงเรียนเรากำลังดำเนินงานเพื่อเป็น Innovation School ซึ่งทำมาได้ระยะหนึ่งแล้ว ยังมีบางส่วนที่ยังไม่เรียบร้อยก็ต้องค่อยๆ แก้ไป แต่น่าจะเรียบร้อยในอีก 1 – 2 ปีข้างหน้า”

(ผู้บริหารสถานศึกษา ก, โรงเรียน ก)

จากการสังเกตการสอนชั่วโมงประวัติศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้บุคคลสำคัญในสมัยกรุงศรีอยุธยา เรื่องชาวบ้านบางระจัน ซึ่งเป็นชั่วโมงที่มีการใช้ห้องเรียนเทคโนโลยี สังเกตเห็นได้ว่า ผู้เรียนตื่นตัวและมีความพร้อมในการเรียนอย่างมาก โดยผู้เรียนได้เดินแถวมาจากห้องประจำชั้นของตน ตั้งแถวอย่างเป็นระเบียบ เดินไปยังห้องเรียนเทคโนโลยีและนั่งประจำกลุ่มของตนเอง จากนั้นครูได้แจกไอแพดให้ผู้เรียน ปกติแล้วผู้เรียนจะได้ใช้ 2 คนต่อ 1 เครื่อง แต่ด้วยเหตุขัดข้องบางประการ ทำให้ชั่วโมงเรียนนี้ได้รับกลุ่มละ 1 เครื่อง ครูได้เริ่มต้นจัดการเรียนรู้โดยชี้แจงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และภาระงาน ซึ่งครูได้บรรจุลงในไอแพดทุกเครื่องไว้ล่วงหน้าเรียบร้อยแล้ว ต่อมาผู้เรียนจะเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูเป็นผู้กำกับและควบคุมการเข้าถึงเนื้อหาต่างๆ จากไอแพดของครู เริ่มจากการฟังเพลงและวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเพลงผ่านการตอบคำถาม ไปสู่การสรุปเนื้อหา เป็นแผนผังความคิดโดยใช้แอปพลิเคชัน “popplet tite” และก่อนจบชั่วโมงเรียนครูได้ให้

ผู้เรียนดูตัวอย่างภาระงานประจำหน่วยการเรียนรู้คือ ทำการ์ตูนแอนิเมชัน ซึ่งสามารถบันทึกเสียงพูดลงไปได้โดยการใช้แอปพลิเคชัน “toontatic” จะเห็นได้ว่ากระบวนการเรียนรู้และการทำงานทั้งหมดได้ทำผ่านไอแพดทั้งสิ้น

ไม่เพียงแต่การส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีแล้ว ทางโรงเรียนยังได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะทางด้านเทคโนโลยี ในเรื่องของการตัดต่อ จัดทำภาพยนตร์สั้น ผ่านการเข้าร่วมและประกวดในโครงการต่างๆ ของหน่วยงานเอกชน จนนำมาซึ่งชื่อเสียงและความเป็นผู้นำทางด้านเทคโนโลยีการศึกษา ดังที่ได้สัมภาษณ์ ความเป็นมาว่า

“อุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้ ส่วนใหญ่เราได้มาจากการเข้าร่วมโครงการ
ทั้งนั้น ครูก็จะติดตามข่าวประชาสัมพันธ์หน่วยงานไหนมีโครงการอะไรน่าสนใจ และ
ผลักดันให้ครูส่งเสริมส่งเด็กไปร่วม ซึ่งเราส่งเสริมกันอย่างจริงจัง เราอยากให้เด็กเรา
ได้รางวัล อาจจะต้องเหนื่อยกันหน่อย”

(ผู้บริหารสถานศึกษา ก, โรงเรียน ก)

อย่างไรก็ตามการดำเนินงานในโครงการ Innovation School อยู่ในช่วงดำเนินการ ยังไม่เรียบร้อยสมบูรณ์แบบ ทำให้พบปัญหาบางประการในการจัดการเรียนรู้ที่ทางโรงเรียนจะทำการปรับปรุงและพัฒนาต่อไป นอกจากนั้นทางโรงเรียนได้มีการจัดการเรียนรู้ผ่านการกำหนดหัวข้อหลัก (Theme) ในการเรียน นำไปสู่การกระจายไปยังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ย่อย ให้สอดคล้องกับเนื้อหาในสาระการเรียนรู้วิชาต่างๆ แล้วจึงต่อยอดไปสู่การสร้างโครงงานหรือภาพยนตร์สั้น

จากการสังเกตการสอน พบว่า ในช่วงโมเมนต์ที่เรียนในห้องประจำชั้น ส่วนมากครูจัดการเรียนรู้ด้วยการบรรยาย ประกอบกับการชมคลิปวิดีโอ การใช้รูปภาพ และการถามคำถาม เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว สามารถถ่ายทอดเนื้อหาได้ครบตามตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ที่กำหนด การเรียนรู้ในชั้นเรียนนั้นผู้เรียนจะไม่มีบทบาทมากนัก ต่างจากการจัดการเรียนรู้หรือกิจกรรมนอกชั้นเรียนที่ผู้เรียนจะมีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมมากกว่า เช่น การเข้าร่วม workshop กับสถาบันอยุธยาศึกษา ที่มีหัวข้อให้เข้าร่วมหลากหลายหมุนเวียนกันไป ซึ่งโรงเรียน ก ได้เข้าร่วมกิจกรรมบ่อยครั้งจนสามารถเป็นโรงเรียนต้นแบบ และนำไปจัดการเรียนรู้ให้กับโรงเรียนขนาดเล็กได้ ดังที่ได้สัมภาษณ์ครูประวัติศาสตร์ ก ความเป็นมาว่า

“ถ้านอกเหนือจากช่วงโมเมนต์ที่ใช้ห้องเรียนเทคโนโลยี การจัดการเรียนรู้ต้อง
ไปเร็วชนิดหนึ่ง เพราะกิจกรรมเราเยอะมาก ไม่งั้นมันไม่ทัน ครูอาจเน้นบรรยายโดย
ใช้ภาพประกอบ การถามคำถาม เข้ากลุ่มในภาระงานสั้นๆ”

“บางครั้งเราก็ตัดต่อไปยังหน่วยงาน ข ให้เขามาจัดโครงการให้กับเรา..
เข้าร่วมบ่อยนะ จนเขาต้องบอกให้เราพอก่อน ให้โรงเรียนอื่นบ้าง (หัวเราะ)”

(ครู ก, โรงเรียน ก)

สำหรับการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ผู้เรียนได้ไปเรียนรู้ตามแหล่งการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดบ่อยครั้ง เนื่องจากตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นเรื่องราวของอาณาจักรอยุธยา ทำให้สอดคล้องกับเรื่องราวหรือสถานที่ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทำให้มีทั้งการไปทัศนศึกษาและการเข้าร่วมประกอบพิธีปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ที่ทางวัดและทางโรงเรียนจัดขึ้น โดยทั่วไปครูจะเลือกพาผู้เรียนไปวัดในบริเวณในใกล้เคียงที่สามารถเดินไปได้ เพื่อความสะดวกและประหยัดเวลา

“โรงเรียนเรากับวัด ดั่งนั้นพอวันสำคัญหรือวัดมีงานอะไร เราไปร่วมหมดแทบทุกกิจกรรม อาจใช้เวลาสักครึ่งวันเช้า.. เข้าแถวทำอะไรเสร็จเรียบร้อย ครูก็จะพาเด็กเดินแถวไป วัดนี้เราไปบ่อย เพราะสะดวกติดกับโรงเรียนเลย ไม่ต้องเดินทาง ทำให้ควบคุมเด็กง่าย และวัดนี้มีประวัติความมาให้เรียนรู้เยอะ.. วัดอื่นเราก็ไปนะ สลับกัน บางปีไปวัดนี้แล้ว ปีหน้าเปลี่ยนวัด แต่บางครั้งเราจะเลือกพิจารณาพาเด็กไปยังวัดที่เขาให้การสนับสนุนทุนกับโรงเรียนเป็นอันดับแรก เพราะทางวัดช่วยเหลือสนับสนุนกิจกรรมของทางโรงเรียน เราก็ควรต้องให้ความร่วมมือกับกิจกรรมของทางวัดบ้าง”

(ครู ก, โรงเรียน ก)

ทางด้านหนังสือเรียนประวัติศาสตร์ที่เลือกใช้ขึ้นนั้น จากการสัมภาษณ์ครูประวัติศาสตร์ พบว่าครูเป็นผู้คัดเลือกหนังสือด้วยตนเอง พิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา เล่มที่ใช้ปัจจุบันคือหนังสือของสำนักพิมพ์ อตท. โดยครู ก ให้เหตุผลว่า หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหาที่พอดี ไม่มากจนเกินไป และเนื้อหาค่อนข้างตรงกับข้อสอบการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน

“หนังสือนี้ครูเลือกเอง พิจารณาแล้วว่ามีเหมาะสม โดยดูจากข้อสอบ O – NET เป็นเกณฑ์ และเนื้อหาไม่เยอะเกินไป.. เปลี่ยนได้นะ ตามความเหมาะสม พยายามศึกษาดูทุกปีว่าจะเลือกใช้เล่มไหนดี แต่ก็ยังไม่เจอเล่มไหนถูกใจเท่าเล่มนี้”

(ครู ก, โรงเรียน ก)

ทั้งนี้ปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนอย่างมากในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ของโรงเรียน ก นั้นคือทุนสนับสนุน จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูประวัติศาสตร์ทำให้ทราบข้อมูลว่า

โรงเรียนได้รับการสนับสนุนในด้านเงินทุน สื่อการเรียนรู้จากวัดและหน่วยงานเอกชน สำหรับการสนับสนุนจากวัดนั้น เป็นผลมาจากโรงเรียนตั้งอยู่บริเวณใกล้เคียงกับวัด มีความสัมพันธ์อันดีและให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ มาโดยตลอด ตัวอย่างเช่น งานวันวิสาขบูชา งานเข้าพรรษา หรืองานเฉลิมฉลองของทางวัด เป็นต้น ซึ่งทางเจ้าอาวาสวัด ได้สนับสนุนเงินทุนในการจัดซื้อสิ่งของ อุปกรณ์การเรียนรู้ต่างๆ ให้กับทางโรงเรียน โดยเฉพาะในโครงการ Innovation School ถือได้ว่าวัดเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้โครงการนี้เป็นรูปธรรมขึ้นมาจากการจัดหาไอแพดให้กับห้องเรียนเทคโนโลยี ทั้งยังสนับสนุนทุนการศึกษาแก่ผู้เรียนทุกคนในแต่ละปีการศึกษาอีกด้วย ในส่วนของหน่วยงานเอกชนนั้น โรงเรียนได้รับการสนับสนุนผ่านการสมัครเข้าร่วมโครงการ ซึ่งต้องผ่านคัดเลือก แข่งขัน จนได้รับรางวัลเป็นสิ่งของ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงการจัดอบรมการใช้งานอุปกรณ์เหล่านั้นเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา กระบวนการต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งทุนสนับสนุน ส่งผลให้บุคลากรทุกฝ่ายของโรงเรียนมีความกระตือรือร้นสำหรับการแข่งขัน ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ทุนในการจัดการเรียนรู้หรือซื้ออุปกรณ์ต่างๆ ส่วนใหญ่มาจากหน่วยงานเอกชนและวัด สำหรับหน่วยงานเอกชน เราไปเข้าร่วมประกวดโครงการและชนะได้รางวัลเป็นของบ้าง หรือเป็นการจัดอบรมบ้าง ส่วนวัดนี้สนับสนุนเราเป็นอย่างดี โครงการ Innovation School เกิดขึ้นได้ส่วนหนึ่งเพราะวัด โดยทางวัดช่วยจัดหาไอแพดมาให้ ทำให้เด็กได้เรียนสื่อที่ทันสมัย.. นอกจากนี้ทางวัดยังให้ทุนการศึกษากับเด็กของเราทุกปีการศึกษา 100% เด็กได้รับทุนหมด ยิ่งในสมัยก่อนครูจะได้ทุนสนับสนุนการสอนด้วย”

(ครู ก, โรงเรียน ก)

กล่าวถึง “การแข่งขัน” นั้น จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ก ได้กล่าวว่า เป็นความท้าทายและเป็นโอกาสที่โรงเรียนจะได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ชัยชนะที่มีรางวัลเป็นเดิมพันและเพื่อรักษามาตรฐานในฐานะผู้ชนะเลิศ รวมถึงการเป็นโรงเรียนต้นแบบแก่โรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัด ทักษะของผู้บริหารการศึกษาที่ชื่นชอบการแข่งขัน ทำให้ครูและผู้เรียนต่างต้องขวนขวายเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดเวลาให้มีผลงานที่ดียิ่งขึ้น กรณีที่ครูท่านใดมีผลงานที่น่าสนใจ ครูท่านนั้นจะยังได้รับการสนับสนุนและได้รับความไว้วางใจให้เป็นผู้รับผิดชอบโครงการอื่นๆ มากขึ้น

“ครูเป็นคนชอบการแข่งขัน สมัยนี้เราต้องรู้จักหาโอกาสให้ตัวเอง ไม่อย่างนั้นเราตามคนอื่นเขาไม่ทัน ครูถึงส่งเด็กเข้าประกวดเข้าโครงการ เด็กจะได้เปิดโลกกว้างได้พัฒนาตนเอง มันทำให้ครูต้อง active พัฒนาการตัวเองไปด้วย”

(ผู้บริหารสถานศึกษา ก, โรงเรียน ก)

2.1.2 โรงเรียน ข

จากการสังเกต การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสัมภาษณ์ครูโรงเรียน ข พบว่า โดยส่วนใหญ่ครูจัดการเรียนรู้ด้วยการวิธีการบรรยาย การนิรนัย การอภิปรายกลุ่มย่อย และการใช้กรณีตัวอย่าง ตลอดจนการสอนครูได้นำเทคนิคการสอนต่างๆ เข้ามาใช้ เช่น การเทคนิคการสอนโดยการตั้งคำถามหรือการตั้งข้อสังเกตเพื่อจุดประเด็นให้ผู้เรียนคิดตาม โดยครูได้พยายามเพิ่มเติมเกร็ดความรู้ของจังหวัด อย่างไรก็ตามแม้ว่าผู้เรียนเป็นคนในพื้นที่ แต่ส่วนมากผู้เรียนไม่สามารถตอบคำถามได้ถูกต้อง ครูจึงพยายามเน้นย้ำให้ผู้เรียนเห็นถึงความสำคัญที่คนในท้องถิ่น ควรรู้จักความเป็นมาและตัวตนของจังหวัดตนเอง นอกจากนี้ครูได้ใช้เทคนิคการจัดกลุ่มที่แตกต่างกันไปให้แต่ละครั้ง เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสร่วมกลุ่มกับเพื่อนร่วมห้องอย่างทั่วถึง ในบางวันอาจจับกลุ่มโดยใช้เลขที่ บางวันใช้วันเกิดในการแบ่งกลุ่ม รวมถึงให้ความสนใจกับรายละเอียดเล็กน้อยอย่างการชื่นชมผู้เรียน ทำให้ชั้นเรียนมีบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก ทั้งนี้ครูเน้นการใช้สื่อในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งส่วนมากครู ข ได้รับสื่อเหล่านี้มาจากการเข้าร่วมอบรมกับหน่วยงานต่างๆ อาจเป็นรูปภาพ แผนที่ หรือเพลง สื่อที่นิยมใช้ส่วนมาก ได้แก่ รูปภาพ แผนที่ และเพลง หรือกรณีที่สามารถหาของจริงได้ ครูจะนำของจริงมาสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสสิ่งที่เป็นรูปธรรม

“ครูพยายามทำทุกอย่างให้เด็กจับต้องได้มากที่สุด อย่างน้อยที่สุดให้เด็กได้เห็นภาพก็ยังดี จะได้เห็นผ่านตา จินตนาการได้ มันยังดีกว่าการเล่าไปเฉยๆ ครูเชื่อว่าเด็กจะเรียนรู้ได้ดีกว่า”

(ครู ข, โรงเรียน ข)

ยกตัวอย่าง ชั่วโมงการสอนเรื่องการก่อตั้งอาณาจักรอยุธยา เป็นชั่วโมงแรกของภาคการศึกษาปลาย จากการสังเกต พบว่า ครูนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการกล่าวถึงการไปทัศนศึกษาที่จัดขึ้นช่วงปลายภาคการศึกษาต้น ทบทวนความรู้จากการไปเยี่ยมชมโบราณสถานครั้งก่อน โดยชี้แจงผู้เรียนให้ทราบว่าความรู้ที่ได้รับนั้น สามารถเชื่อมโยงกับเนื้อหาที่กำลังจะได้เรียน เริ่มจากเปิดเพลงเก่าเล่าตำนานให้ผู้เรียนฟังและจินตนาการถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แล้วร่วมกันวิเคราะห์เนื้อหาของเพลงระหว่างนั้นครูได้ถามเกร็ดความรู้เพิ่มเติม เช่น อนุสาวรีย์พระเจ้าอู่ทองอยู่ที่ไหน และอนุสาวรีย์หันหน้าไปทางทิศใด ต่อมาครูเข้าสู่ขั้นตอนการสอนโดยแสดงแผนที่จังหวัด แนะนำสถานที่สำคัญ แล้วจึงแบ่งกลุ่มผู้เรียนตามวันเกิดให้แต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาใบงานและตอบคำถาม หลังจากนั้นจึงออกมาสรุปให้เพื่อนกลุ่มอื่นฟังหน้าชั้นเรียน ในขั้นตอนการสรุปบทเรียนครูได้เฉลยใบงาน พร้อมทั้งกล่าวชื่นชมผู้ที่สามารถทำคะแนนได้ดีและให้กำลังใจสำหรับผู้ที่ทำคะแนนไม่ผ่านเกณฑ์ แล้วจึงสรุปเนื้อหาโดยเชื่อมโยงกับคำขวัญจังหวัด ซึ่งมีติดอยู่ที่ผนังห้องเรียน นอกจากนี้ยังได้แสดงตัวอย่างหนังสือและ

แนะนำหนังสือใหม่ในหมวดวิชาสังคมศึกษาให้ผู้เรียนที่สนใจสามารถมาขอยืมอ่านเพิ่มเติมได้จากครูผู้สอน

สิ่งหนึ่งที่ผู้วิจัยพบในการสังเกตการจัดการเรียนรู้ คือ ไม่มีการใช้หนังสือเรียนในระหว่างการจัดการเรียนรู้ หรือหากจะใช้หนังสือเรียนจะใช้เพียงแค่ออนท้ายของชั่วโมงในการสรุปสาระสำคัญเท่านั้น โดยส่วนใหญ่ผู้เรียนจะเรียนรู้ผ่านกิจกรรม หรือใบงาน และกลับไปทบทวนเนื้อหาในหนังสืออีกครั้งด้วยตนเอง

สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานที่อย่างการทัศนศึกษา จากการสัมภาษณ์พบว่า โรงเรียนได้จัดขึ้นในทุกปีการศึกษา โดยพิจารณาคัดเลือกสถานที่ที่มีเกี่ยวข้องกับเนื้อหาของผู้เรียน โดยปกติการจัดทัศนศึกษาแต่ละครั้งมักพาผู้เรียนไปทั้งหมด 3 วัดด้วยกัน ได้แก่ วัดพุทธโสธรวรย์ วัดใหญ่ชัยมงคล และวัดหน้าพระเมรุ ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงสถานที่ได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ครูได้ประสานงานเจ้าหน้าที่กรมศิลปากรของทางจังหวัดลพบุรี ทำให้ได้รับความร่วมมือในการอำนวยความสะดวกและการบรรยายให้ความรู้ในแต่ละฐานกิจกรรมที่ครูจัดขึ้นที่วัด ดังบทสัมภาษณ์ด้านล่าง

“ครูรู้ว่าพาไปทัศนศึกษาเนี่ย เด็กจำไม่ได้หรอก พออีกเทอมกลับมาถามว่าไปมาได้อะไรบ้าง เขาลืมหมดแล้ว แต่เราอยากให้เห็นของจริง.. เด็กเขาพอมีความรู้เกี่ยวกับดินที่อยู่ ถามอะไรอยู่ตรงไหนเขารู้ แต่บางทีเขาไม่ค่อยได้ไป ยิ่งถ้าไกลจากบริเวณที่เขาอยู่นะ บางทีเขาก็แทบไม่รู้ แม้ว่าเป็นคนอยุธยาที่เถอะ.. ครูพาไปมากที่สุด 3 วัดพอแล้ว ไปเยอะใช้ว่าจะได้ความรู้เยอะนะ เดียวขึ้นเดี๋ยวลงรถกับแดดร้อนๆ เด็กจะเหนื่อย ครูก็เหนื่อยคุมแถวเด็ก แถวไปแล้วได้ดูที่ละนิดละหน่อย สุดท้ายสับสนจำสลับกันตีกันไปหมด ครูเลยตัดสินใจเอาน้อยหน่อยดีกว่า เน้นว่าแต่ละที่ครูไปจัดฐานกิจกรรมให้เขาทำแทน อย่างไปวัดพุทธโสธรวรย์ ฐานกิจกรรมก็เป็นเรื่องของสถาปัตยกรรมศิลปะการสร้างวัด ครูจะพยายามดึงสิ่งที่เด่นของแต่ละวัดมา.. และโชคดีมาก ครูมีคนรู้จักตั้งแต่สมัยไปอบรมเขาทำงานที่กรมศิลป์ เขาให้ความช่วยเหลือดีมาก เวลาครูพาเด็กไปจะโทรศัพท์ไปบอกเขาล่วงหน้า เขาจะเตรียมวิทยากรมาบรรยายให้ สิ่งที่เขาบรรยายนี่ละเอียดมาก เพราะเขาทำงานกรมศิลป์ เขารู้เรื่องต่างๆ ดี รู้สึก บางอย่างที่ไม่เคยรู้จากการอ่านหนังสือ ครูก็ได้ความรู้ไปกับเด็กด้วย บางทีครูเห็นโรงเรียนอื่นพาเด็กมาดูเฉยๆ เหมือนมาเที่ยวเองมาใช้ให้หมดๆ ไปยังเสียตายนะ เด็กควรได้อะไรมากกว่านี้ แต่พวกเขาไม่ทำกัน”

(ครู ข, โรงเรียน ข)

2.1.3 โรงเรียน ค

การจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน ค นั้น จากการสังเกตการสอน พบว่า ส่วนมากจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการบรรยายแบบเล่าเรื่อง ด้วยเหตุผลที่ว่าต้องการสอนให้ได้เนื้อหามากในเวลาจำกัด แต่ทว่าบรรยากาศการเรียนรู้นั้นเต็มไปด้วยความสนุกสนาน ผู้เรียนให้ความสนใจบทเรียน กระตือรือร้นและกล้าตอบคำถาม แสดงความคิดเห็นของตนอย่างเต็มที่ ทั้งนี้เป็นผลมาจากครูประวัติศาสตร์เป็นครูที่รักและเห็นคุณค่าวิชาประวัติศาสตร์ มีการศึกษาค้นคว้าความรู้ทั่วไปจากสื่อต่างๆเพิ่มเติมจากหนังสือเรียน การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้นี้ให้เต็มไปด้วยความอบอุ่น เป็นกันเองและเข้าอกเข้าใจ

ในช่วงโมงเรียนครูเริ่มต้นการจัดการเรียนรู้ด้วยการถามคำถาม ทบทวนความรู้เดิมที่ได้เรียนจากช่วงโมงก่อนหน้า ต่อมาจึงพูดถึงหัวข้อที่ผู้เรียนจะได้เรียนในวันนี้ โดยยังไม่กล่าวถึงรายละเอียดหรือเปิดหนังสือ จากนั้นครูยกตัวอย่างหรือเล่าเรื่องราวสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวให้ผู้เรียนเห็นภาพ แล้วจึงกล่าวถึงรายละเอียดในหนังสือเรียน สรุปสาระสำคัญให้ผู้เรียนบันทึกลงสมุด และตอบคำถามส่งท้ายช่วงโมง ยกตัวอย่างช่วงโมงการสอนเรื่อง “อิทธิพลของอารยธรรมอินเดียและจีนที่มีผลต่อไทยสมัยอยุธยา” ครูผู้สอนให้ผู้เรียนยกตัวอย่างสิ่งที่ดีที่มาจากต่างชาติ และสังเกตสิ่งที่อยู่รอบโรงเรียนว่าพบเห็นสิ่งใดหรือไม่ ซึ่งผู้เรียนไม่สามารถตอบได้ ครูจึงให้ผู้เรียนสังเกตออกไปนอกหน้าต่างซึ่งจะพบศาลเจ้าอยู่ โดยแนะนำให้ผู้สังเกตสนใจสิ่งที่อยู่รอบตัว เนื่องจากทุกอย่างมีที่มาที่ไป และมีผลต่อการดำเนินชีวิตของเรา หลังจากนั้นให้ยกตัวอย่างสิ่งที่เป็นวัฒนธรรมมาจากชนชาติจีน สำหรับคำถามท้ายช่วงโมงนั้น เป็นคำถามเพียง 4 ข้อ เพื่อเป็นการวัดความจำ ความเข้าใจและการคิดวิเคราะห์

สำหรับห้องเรียนโรงเรียน ค เป็นห้องลักษณะสี่เหลี่ยมผืนผ้าในแนวลึก ประกอบด้วยโต๊ะเรียนประมาณ 7 แถวแนวนอนทำให้ที่นั่งของผู้เรียนค่อนข้างติดกัน ด้วยพื้นที่ที่ค่อนข้างจำกัดเมื่อเทียบกับจำนวนผู้เรียนนับ 50 คน ผู้เรียนจึงนั่งกันอย่างแออัด ไม่สามารถเคลื่อนย้ายเพื่อทำกิจกรรมได้ หรือแม้แต่การที่ครูต้องการเดินไปยังโต๊ะผู้เรียนยังเป็นไปด้วยความลำบาก ผู้เรียนที่นั่งด้านหน้าห้องจึงนั่งระยะประชิดกระดาน ในขณะที่ผู้ที่นั่งหลังห้องนั่งระยะไกลจากกระดานมากเช่นกัน ภายในห้องเรียนประกอบด้วยพัดลมเพดานตามมุมต่างๆ จำนวน 4 ตัว อากาศจึงถ่ายเทไม่สะดวก อย่างไรก็ตามห้องเรียนได้มีเครื่องฉายภาพ 3 มิติ ทำให้สามารถแสดงภาพหรือเนื้อหาที่กำลังเรียนไปยังจอภาพได้มีขนาดใหญ่ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นอย่างทั่วถึง

สิ่งที่ต่างจากโรงเรียนอื่นอย่างเห็นได้ชัด คือ ผู้เรียนโรงเรียน ค ไม่มีหนังสือเรียนวิชาประวัติศาสตร์ มีเพียงหนังสือของครูเล่มเดียว เนื่องจากหนังสือที่ครูประวัติศาสตร์พิจารณาว่ามีความเหมาะสมนั้น ไม่สามารถหาซื้อได้ตามจำนวนผู้เรียน จึงจำเป็นต้องแก้ปัญหาด้วยการให้ผู้เรียน เรียนจากการจดบันทึกเนื้อหาที่สำคัญและตอบคำถามลงสมุด อย่างไรก็ตามผู้เรียนสามารถค้นคว้า

หาความรู้เพิ่มเติมได้ด้วยตนเองที่ห้องสมุด ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาได้จัดสรรหนังสือเล่มใหม่เพิ่มเข้ามาทุกภาคการศึกษา

ในส่วนของการจัดการเรียนรู้นอกสถานที่ โรงเรียน ค ได้พาผู้เรียนไปยังแหล่งการเรียนรู้ในจังหวัด เช่นเดียวกับโรงเรียน ก และโรงเรียน ข ในบางครั้งได้พาผู้เรียนไปยังแหล่งเรียนรู้จังหวัดใกล้เคียง เช่น พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจังหวัดปทุมธานี ทั้งนี้ได้พิจารณาถึงความสอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียน รวมถึงเรื่องความสะดวกในการเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ เป็นหลัก

“ครูชอบพาเด็กไปพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มันมีการจัดแสดงอะไรให้พวกเขาได้เห็นเยอะดี และเรื่องพวกนี้เป็นความรู้เฉพาะเรื่องที่เขาอ่านยาก แต่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเราเกือบทุกที่มันไม่ค่อยน่าพาไป เพราะเจียบมาก ไม่มีการปรับปรุงหรือทำอะไรบางอย่างให้ดึงดูด บางทีพาไปอุทยานประวัติศาสตร์พอไปถึงไม่มีคนบรรยาย ครูเลยพาไปพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติใกล้ๆ แทน พอดีครูมีครูรู้จักทำงานที่นั่น เขาจึงช่วยอำนวยความสะดวกให้เป็นอย่างดี”

(ครู ค, โรงเรียน ค)

2.1.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนการรู้วิชาประวัติศาสตร์ เป็นสิ่งที่ทางจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก แสดงให้เห็นจากวิสัยทัศน์ของทางจังหวัดที่ได้กำหนดว่า “อุทยานประวัติศาสตร์ นำเที่ยว นำอยู่ ก้าวสู่สากล” และหนึ่งในเป้าประสงค์รวมของจังหวัดได้แสดงจุดเน้นด้านประวัติศาสตร์เช่นกัน คือ “เป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่น่าท่องเที่ยวระดับสากล” ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำโครงการต่างๆ เพื่อให้ความรู้แก่บุคลากรทางการศึกษาและผู้เรียน ดังนี้

1) หน่วยงาน ก

หน่วยงาน ก เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับช่องสถานศึกษาโดยตรง จึงเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการดำเนินการจัดการเรียนรู้เป็นอย่างมาก จากการสัมภาษณ์พบว่า ทางหน่วยงาน ก ได้กำหนดให้สถาบันการศึกษาทุกสถาบันเห็นความสำคัญของความเป็นท้องถิ่น ผ่านการสอดแทรก “ความเป็นอยุธยา” ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ ซึ่งเนื้อหาความเป็นอยุธยาเกี่ยวข้องกับความเป็นมา วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของจังหวัด กล่าวได้ว่าเป็นภารกิจประจำจังหวัดที่มีการดำเนินการอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมชัดเจน เริ่มจากมีการดำเนินการในระดับโรงเรียนที่ต้องมีการจัดทำเป็นรายงาน หรือโครงการประจำปี เสนอต่อสำนักเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษา ซึ่งในบางครั้งศึกษานิเทศก์มีการลงพื้นที่ไปตรวจสอบร่องรอยการปฏิบัติจริงที่โรงเรียน อีกด้วย ดังข้อความต่อไปนี้

“ทุกโรงเรียนต้องทำหรือถ้าโรงเรียนไหนอยากทำเป็นหลักสูตรแยกก็ได้ แต่ต้องมีความเป็นอยุธยา จังหวัดเราขึ้นชื่อในฐานะเมืองประวัติศาสตร์ ดังนั้นเด็ก ต้องรู้จักประวัติและภูมิใจในจังหวัดตัวเอง.. ยิ่งตอนนี้รัฐฯ ส่งเสริมด้านประวัติศาสตร์ เรายิ่งต้องดำเนินการเข้มข้นขึ้น ชัดเจนขึ้น”

(หน่วยงาน ก)

อีกหนึ่งโครงการ คือ โครงการ Best Practice ซึ่งทางหน่วยงานจัดขึ้นปีละหนึ่งครั้ง โดยกำหนดให้แต่ละโรงเรียนจัดทำโครงการในรายวิชาประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง และค่านิยม 12 ประการอย่างละ 1 โครงการ เพื่อส่งเข้าประกวดชิงรางวัล พิจารณาจากรูปเล่มการนำเสนอ โครงการ อีกทั้งมีการลงพื้นที่เพื่อไปตรวจสอบการปฏิบัติจริง สำหรับโครงการนี้ทางหน่วยงานได้ริเริ่ม ภาระยะหนึ่ง และปัจจุบันได้มีการรื้อฟื้น ปรับปรุงโครงการขึ้นอีกครั้ง เพื่อตอบสนองต่อนโยบายของ รัฐบาลปัจจุบัน

“โครงการนี้เราทำทุกปี โรงเรียนจะได้บูรณาการวิชาเหล่านี้กับสิ่งที่เขามีใน ชุมชน บางโรงเรียนทำดีมากน่าสนใจ เช่นทำเรื่องตามรอยพระเจ้าตากเขาให้เด็กไป ชุมชนไปดูพื้นที่ ซึ่งเรื่องพวกนี้ไม่มีในหนังสือเรียน หน่วยงานเราตามลงไปดูด้วย ”

(หน่วยงาน ก)

2) หน่วยงาน ข

หน่วยงาน ข ซึ่งมีหน้าที่ในการศึกษา อนุรักษ์ และเผยแพร่เรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับวัฒนธรรม อยุธยา ได้มีการจัดทำค่าย ฐานกิจกรรม นิทรรศการ และการอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับโรงเรียน บุคลากรทางการศึกษาและบุคคลทั่วไป กิจกรรมต่างๆที่หน่วยงาน ข จัดขึ้น มีทั้งจัดในพื้นที่ของ หน่วยงานเอง หรือในบางครั้งก็เป็นการจัดโดยลงไปยังโรงเรียนที่สนใจเข้าโครงการ

จากการสัมภาษณ์ พบว่า หน่วยงาน ข ได้จัดทำโครงการเพื่อให้ความรู้แก่สถานศึกษา และ ประชาชนในจังหวัดหลายโครงการ หนึ่งในโครงการที่น่าสนใจ คือ “โครงการอยุธยาศึกษาสัญจร” ซึ่งเป็นโครงการที่มุ่งเน้นผลลัพธ์เชิงลึก โครงการนี้เปิดโอกาสให้โรงเรียนที่สนใจ สมัครเข้าร่วมโครงการ จากนั้นโรงเรียนที่ผ่านการคัดเลือกทางสถาบันจะส่งเจ้าหน้าที่ไปจัดกิจกรรมให้ความรู้ที่โรงเรียน เริ่ม จากการบรรยายเป็นเวลา 3 ชั่วโมง แล้วจึงเป็นการจัดนิทรรศการหรือกิจกรรมที่มีการลงมือปฏิบัติ โดยทางสถาบันเลือกพิจารณาไปจัดโครงการในโรงเรียนที่มีความพร้อมก่อนเป็นอันดับแรก เนื่องจากมีความคาดหวังว่าโรงเรียนเหล่านี้ มีศักยภาพเพียงพอที่เป็นโรงเรียนแกนนำ สามารถนำความรู้ที่ได้ไป

เผยแพร่ในโรงเรียนอื่นต่อไป เพราะลำพังด้วยเจ้าหน้าที่ของสถาบันไม่เพียงพอต่อความต้องการของทางโรงเรียนที่สนใจเข้าร่วมโครงการ โครงการนี้ถือเป็นโครงการที่ให้ผลลัพธ์ทั้งสองทาง ทั้งในส่วน of โรงเรียนที่รับความรู้จากหน่วยงาน ข ในทางกลับกันหน่วยงาน ข ได้ข้อมูลที่โรงเรียนสะท้อนกลับเช่นกัน ทำให้หน่วยงานได้ทราบข้อมูลหรือปัญหาที่เกิดขึ้น อันนำไปเป็นประเด็นในการศึกษาวิจัย ซึ่งโรงเรียนเหล่านี้เป็นเครือข่ายการให้ข้อมูลเบื้องต้นในการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นต่อไป ดังบทสัมภาษณ์ด้านล่างนี้

“โครงการที่หน่วยงานเราเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ได้ผลเชิงลึก เราไม่ทำธรรมดาทั่วไป ความรู้แบบนั้นไปอ่านจากหนังสือได้ เราต้องการให้พิเศษกว่านั้น จึงมีทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ โรงเรียนที่สนใจสามารถยื่นความจำนงขอเข้าโครงการได้เลย ทางเราพิจารณาและลงไปจัดให้ถึงที่ เริ่มจากบรรยายก่อน ถึงค่อยจัดนิทรรศการ กิจกรรมอื่นๆ .. สิ่งที่เราทำให้ตรงนี้เราไม่คิดค่าบริการ ถามว่าแล้วหน่วยงานเราได้อะไรกลับมา เราได้นะ เวลาเราทำวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โรงเรียนเหล่านี้แหละจะเป็นเครือข่ายที่ดีให้กับเรา เราสามารถขอความร่วมมือเขาได้และเขาพร้อมร่วมมือกับเราอย่างเต็มที่”

(หน่วยงาน ข)

อีกหนึ่งโครงการที่ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี คือ โครงการประกวดสิ่งที่น่าสนใจในชุมชน โครงการนี้จัดทำขึ้นเพื่อให้โรงเรียนต่างๆ คิดทำโครงการโดยนำสิ่งที่น่าสนใจในท้องถิ่นของตนขึ้นมาพัฒนาหรือบอกเล่าผ่านกิจกรรมที่ทางโรงเรียนสร้างสรรค์ขึ้น ซึ่งเป็นโครงการที่สามารถเข้าร่วมได้ตามความสมัครใจ อีกทั้งมีการตั้งรางวัลสำหรับการเข้าร่วมโครงการไว้ค่อนข้างสูง เพื่อเป็นแรงจูงใจให้โรงเรียนต่างๆ สนใจเข้าร่วมและสร้างสรรค์งานที่มีคุณภาพด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ ทั้งนี้เป้าประสงค์หลักของโครงการคือ ต้องการให้โครงการจากโรงเรียนที่เข้าร่วม เป็นฐานข้อมูลในการทำการวิจัยศึกษาเรื่องราวของจังหวัด ทำให้ทางหน่วยงานไม่สูญเสียเวลาในการตั้งต้นทำวิจัยโดยปราศจากข้อมูล นอกจากนี้ยังถือเป็นโอกาสในการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่เอกลักษณ์ ของดีหรือสิ่งที่น่าสนใจในแต่ละท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักแก่บุคคลทั่วไป ก่อให้เกิดประโยชน์ในแง่ของการอนุรักษ์ สืบสานสิ่งที่ดีในชุมชนนั้นต่อไป โครงการนี้จะทำให้รวมถึงครูและนักเรียนได้เรียนรู้ท้องถิ่นของตน อีกทั้งยังได้พัฒนาศักยภาพของตนไปพร้อมๆ กัน

“โครงการนี้ครูชอบมากเลย มันเป็นโครงการที่ดีและควรทำต่อไปอีกหลายๆ รุ่น เราเอารางวัลมาเป็นตัวตั้งโดยของบสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นๆ บางทีก็เอกชนบ้าง ทำให้โรงเรียนต่างๆ อยากเข้าร่วมประกวดโครงการ .. เราก็เริ่มไปหาว่า ชุมชน

ของฉันทมีอะไรดี อะไรเด่น ซึ่งเขาต้องหาข้อมูลเชิงลึกเพื่อนำข้อมูลมาสร้างสรรค์โครงการแล้วนำเสนอเรา.. โรงเรียนที่ตั้งใจทุ่มเทจนเกิดผลงานที่ดี จะได้รางวัลไปพัฒนาโรงเรียนพัฒนาชุมชน ส่วนหน่วยงานเราได้รับข้อมูลที่ไม่เคยรู้มาก่อน บางเรื่องที่เราเห็นว่าประเด็นน่าสนใจหรือเป็นประเด็นปัญหา เราจะนำโครงการที่โรงเรียนเหล่านี้ทำเสนอเรา เป็นฐานข้อมูลในการทำการวิจัยต่อไป เพราะคนในพื้นที่ย่อมรู้พื้นที่ของตนดีที่สุด จะให้เราไปนั่งหาก็คงนาน เสียเวลา เปล่อยๆ ไม่ได้ข้อมูลอีกด้วย”

(หน่วยงาน ข)

สำหรับโครงการที่กำลังอยู่ในช่วงการวางแผนการดำเนินการ และอาจเกิดขึ้นนั้น คือโครงการลานวัฒนธรรม โครงการที่ทางหน่วยงานประสานความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในจังหวัด รวมถึงแหล่งเรียนรู้ชุมชน จัดการแสดงขายสินค้าและอาหารประจำท้องถิ่น รวมถึงการจัดการแสดงชุดต่างๆ ให้บุคคลทั่วไปได้ร่วมชมสินค้า ทานอาหาร และชมการแสดง บางอย่างอาจไม่เคยพบเห็นมาก่อน ทั้งนี้โครงการดังกล่าวมีความแตกต่างจากการจัดแสดงขายสินค้าและอาหารโดยทั่วไปตรงที่สินค้าทุกอย่างก่อนนำมาแสดงในงาน จำต้องผ่านการศึกษาและทำการวิจัยมาก่อน เพื่อให้สิ่งที่นำมาจัดแสดงทุกอย่างมีข้อเท็จจริงยืนยัน อันเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มาร่วมงาน ซึ่งจะได้แต่ข้อมูลที่แท้จริง กลับไปอย่างไม่รู้สึกรู้สีกตัว และไม่ได้รู้สึกถึงการโดนบังคับให้ต้องรับรู้ ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“โครงการนี้กำลังคิดออกแบบอยู่ ส่วนตัวคิดว่าน่าจะดีนะ.. ส่วนหนึ่งคนเราก็ชอบออกมาช้อปปิ้ง เลือกซื้อสินค้าอยู่แล้ว พอมีมีโน่นนี่แปลกๆ ให้ได้ชิม ได้ชม มันดูน่าสนใจและน่าดึงดูดให้คนมาร่วมงานได้ไม่น้อย.. แต่มันไม่ใช่เรื่องง่ายเหมือนงานขายสินค้าทั่วไปที่ใครนึกอยากจะทำก็มาขายได้ เราทำงานในเชิงลึก ทุกอย่างต้องมีการทำวิจัยศึกษาที่มาที่ไปเสียก่อน จะได้มีความจริงไปให้ข้อมูลกับคนที่มางาน ไม่ใช่มาเดินๆ กินๆ แล้วก็จบ.. เราตั้งใจให้โครงการลานวัฒนธรรมนี้ สร้างบรรยากาศเพลิดเพลินให้กับคนที่มาร่วมงาน และได้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม เข้าไปด้วยแบบไม่รู้สึกรู้สีกตัว”

(หน่วยงาน ข)

จากการสังเกตในส่วนพื้นที่ของหน่วยงาน ข นั้น เป็นหนึ่งแหล่งการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในจังหวัดที่สำคัญ ซึ่งเน้นประวัติศาสตร์เชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นและภูมิปัญญา โดยมีห้องรวบรวมจัดแสดงข้อมูลเหล่านี้ทั้งหมด 3 ห้องด้วยกัน สำหรับเนื้อหาที่จัดแสดงนั้นจะหมุนเวียนกันไป เช่น จัดแสดงหัวโขน จัดแสดงการทำอาหารไทย เป็นต้น บางครั้งเป็นการจัดอบรมหรืออบรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายในการจัดอบรมแต่ละครั้งจะต่างกันไป ทั้งนี้ได้มีการติดป้ายประกาศประชาสัมพันธ์

หน้าหน่วยงาน รวมถึงแจ้งประสานไปยังโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนที่สนใจติดต่อนัดหมายเข้าร่วมโครงการได้ นอกจากนี้หน่วยงาน ข ยังมีห้องสมุดที่รวบรวมหนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของจังหวัด เปิดให้บริการแก่บุคคลทั่วไปสามารถมาสืบค้นและใช้บริการได้ในเวลาราชการ

บริการทั้งหมดของหน่วย ข อันได้แก่ ห้องสมุด การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การจัดโครงการ และนิทรรศการ ทั้งการจัดในบริเวณพื้นที่ของหน่วยงาน และการจัดให้บริการยังโรงเรียน ทางหน่วยงาน ข จัดให้บริการโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ล้วนเป็นการทำงานที่มาจากใจของเจ้าหน้าที่ผู้มีใจรักในงานด้านประวัติศาสตร์เพียงไม่กี่ท่านของหน่วยงาน ร่วมมือกันค้นคว้า จัดทำ และเผยแพร่โครงการต่างๆ เพื่อให้วัฒนธรรมของท้องถิ่นได้สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นให้คงอยู่สืบไป

2.2 ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมและการใช้สื่อจัดการเรียนรู้

2.2.1 โรงเรียน ก

จากการสัมภาษณ์ผู้สอน พบว่า ปัญหาหลักของการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ คือ ไม่สามารถจัดการเรียนรู้ได้ทันตามเวลาที่กำหนด ครูประวัติศาสตร์ระบุว่า ชั่วโมงการเรียนวิชาประวัติศาสตร์มีเพียงหนึ่งชั่วโมงต่อสัปดาห์ ซึ่งหากดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการสอนระยะยาวที่ได้ออกแบบไว้ ก็จะสามารถจัดการเรียนรู้ได้ครบตามตัวชี้วัดที่กำหนด แต่ทั้งนี้ก็มีเหตุปัจจัยต่างๆ ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตามแผนการสอนระยะยาวได้ ไม่ว่าจะเป็น วันหยุดนักขัตฤกษ์ กิจกรรมของทางโรงเรียน หรือการเข้าร่วมกิจกรรมภายนอก ทำให้การจัดการเรียนรู้บางครั้งต้องรวมหลายตัวชี้วัดเข้าด้วยกัน ส่งผลให้การเลือกวิธีการจัดการเรียนรู้ของครูถูกจำกัด ไม่สามารถจัดการเรียนรู้ที่ต้องอาศัยเวลา อย่างการทำกิจกรรมกลุ่ม หรือการแสดงบทบาทสมมติได้ ในกรณีนี้ผู้เรียนจึงได้รับการเรียนรู้ด้วยวิธีบรรยายเป็นส่วนใหญ่ การมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึงจึงเป็นเรื่องที่ปฏิบัติได้ยาก อันก่อให้เกิดปัญหาตามมา คือ ผู้เรียนขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ และทักษะการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ดังข้อความต่อไปนี้

“กิจกรรมเราเยอะมาก โดยเฉพาะกิจกรรมภายนอก .. เด็กเรา่วมกิจกรรมทุกอย่าง ซึ่งบางกิจกรรมเราก็ต้องใช้เวลาในการเตรียมเด็ก ดังนั้นเวลาที่เด็กจะได้อยู่ในห้องเรียนก็ยิ่งน้อยลง.. สำหรับชั่วโมงห้องเรียนเทคโนโลยี มันเป็นการเรียนรู้ที่ทันสมัย แต่ถ้ามองอีกมุมสิ่งที่เด็กได้รับ คือ ทักษะการใช้เทคโนโลยีมากกว่า เนื้อหาวิชา ยกตัวอย่าง การสร้างแผนภาพในไอแพด หรือ สร้างการ์ตูน กว่าที่เขาจะดำเนินการในแต่ละขั้นตอนต้องใช้เวลาามากทีเดียว ทำให้ชั่วโมงปกติเราต้องเร่งเนื้อหา”

(ครู ก, โรงเรียน ก)

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่า การดำเนินการเพื่อเป็น Innovation School ที่ได้เคยกล่าวไว้ข้างต้นว่ากำลังอยู่ในขั้นตอนดำเนินการ ยังไม่เรียบร้อยสมบูรณ์นั้น ก่อเกิดปัญหาใน 2 ส่วนด้วยกัน คือ ส่วนของผู้ใช้เทคโนโลยี และส่วนความพร้อมของเทคโนโลยี ประการแรกปัญหาจากผู้ใช้เทคโนโลยี มาจากการที่ครูประวัติศาสตร์บางท่าน ยังขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยี ทำให้ต้องจัดอบรมการเรียนรู้การใช้งานเพื่อเตรียมความพร้อมให้ครูจนเกิดความเข้าใจในระดับเบื้องต้น ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาพอสมควร ทั้งนี้ยังไม่สามารถรับรองได้ว่า ครูที่ผ่านการอบรมการใช้เทคโนโลยีแล้วนั้น จะสามารถใช้งานเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ บางห้องเรียนผู้เรียนมีความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยีมากกว่าครูผู้สอน ส่งผลให้ยากต่อการควบคุมผู้เรียนในการให้ปฏิบัติตามแผนการจัดการเรียนรู้ อาจทำให้ครูสูญเสียความมั่นใจหลีกเลี่ยงการจัดการเรียนรู้ที่ต้องใช้เทคโนโลยี และหันกลับมาใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีดั้งเดิมตามความเคยชิน เช่น การบรรยาย อภิปราย เป็นต้น อีกประการคือ ความพร้อมของเทคโนโลยี ในช่วงของการใช้ไอแพดในการจัดการเรียนรู้ จะเห็นได้ว่าการสอนครู ต้องมีการเตรียมการล่วงหน้าอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการจัดเตรียมเนื้อหา ภาระงาน เลือกลงและศึกษาการใช้แอปพลิเคชันต่างๆ รวมถึงการเตรียมอุปกรณ์ โดยการตรวจสอบแบตเตอรี่ให้พร้อมใช้งาน ทั้งนี้แม้ว่าครูจะมีการเตรียมตัวและตรวจสอบอุปกรณ์มาอย่างดี แต่อาจพบปัญหาการเชื่อมต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ขาดเสถียรภาพ ทำให้การจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องฟังเพลงหรือดูคลิปวิดีโอเกิดความติดขัด ครูจึงต้องแก้ปัญหาโดยการเปิดจากคอมพิวเตอร์ของครูให้ผู้เรียนฟังพร้อมกัน ปัญหาดังกล่าวจึงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งและยากที่ควบคุมได้ นอกจากการปรับปรุงระบบสัญญาณอินเทอร์เน็ตใหม่ ซึ่งเป็นปัญหาที่ทางโรงเรียนรับทราบและจะดำเนินการในเร็ววัน

“ครูยังไม่ค่อยพร้อมสำหรับเรื่องนี้ เพราะครูบางคนอาจไม่ค่อยรู้เรื่องเทคโนโลยีมากนัก และเป็นเรื่องที่ทางโรงเรียนเพิ่งนำมาใช้ พอไปสอนเข้าจริง ปรากฏเด็กเก่งกว่าครูอีก ถึงตรงนี้ครูต้องเปิดใจและเรียนรู้มัน”

(ผู้บริหารสถานศึกษา ก, โรงเรียน ก)

“ห้องเรียนเรายังมีปัญหาสัญญาณ wifi อยู่ มันติดๆ ดับๆ ทำให้บางช่วงเด็กเชื่อมต่อสัญญาณดูคลิปไม่ได้ อาจต้องมีการทำห้องและปรับปรุงสัญญาณใหม่ ส่วนไอแพดตอนนี้ให้แบ่งกันดูไปก่อน เพราะทางเรายังไม่มีงบจัดซื้อให้เพียงพอ คงต้องรองบสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น”

(ครู ก, โรงเรียน ก)

สำหรับมุมมองผู้บริหารสถานศึกษาได้สังเกตเห็นถึงปัญหาในเรื่องการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้นอกชั้นเรียน จากการสัมภาษณ์ได้กล่าวว่า ทางคณะผู้บริหารได้พยายามคิดสร้างสรรค์หรือหาโครงการที่

แปลกใหม่ให้ผู้เรียนเข้าร่วมอยู่เสมอ เพื่อต้องการให้ผู้เรียนได้ร่วมกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งกลับส่งผลทำให้ครูต้องทำงานหนักในการเตรียมกิจกรรมต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยทางคณะกรรมการไม่ได้คำนึงกลุ่มผู้ร่วมกิจกรรม กล่าวคือผู้เรียนได้เลื่อนชั้นเปลี่ยนระดับการศึกษาทุกปี ผู้ปฏิบัติจึงไม่ใช่ผู้เรียนกลุ่มเดิม ในขณะที่ครูผู้ดำเนินกิจกรรมยังคงเป็นกลุ่มเดิม ดังนั้นการจัดกิจกรรมซ้ำ โดยการปรับปรุงเพียงในบางส่วนน่าจะเป็นวิธีที่ดีกว่าการเริ่มต้นใหม่ทั้งหมด ทั้งนี้จะช่วยประหยัดเวลาในการทำงาน สร้างความชำนาญ และความรู้อย่างลึกซึ้งในเรื่องที่ทำให้กับครูมากขึ้นด้วย

“พอเรามาคุยๆ กัน ครูก็คิดขึ้นได้ว่าเราจะเปลี่ยนโครงการใหม่ทำไมทุกปี ครูมัวแต่คิดว่าทำกิจกรรมซ้ำเด็กเบื่อ ไม่หลากหลาย.. สิมคิดไปเลยว่าเด็กที่ทำกิจกรรมมันเปลี่ยนกลุ่ม ปีนี้อยู่ ป.5 ปีหน้าก็เลื่อนขึ้น ป.6 เด็ก ป.4 ก็เลื่อนขึ้นมาแทน เราน่าจะใช้กิจกรรมเดิมได้ไหม.. ครูจะได้ไม่เหนื่อย มาคิดใหม่ทำใหม่ แอมทำบ่อยๆ จะได้ลึกซึ้งในเรื่องนั้น”

(ผู้บริหารสถานศึกษา ก, โรงเรียน ก)

2.2.2 โรงเรียน ข

จากการสัมภาษณ์ครูโรงเรียน ข ระบุว่า ปัญหาจากการเรียนรู้ที่พบส่วนใหญ่เป็นปัญหาทั่วไปที่สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกวิชาเรียนและทุกโรงเรียน แต่ด้วยประสบการณ์ทำงานของครูที่มากกว่า 30 ปี ทำให้ครูสามารถรับมือกับปัญหาเหล่านี้ได้ เช่น ผู้เรียนไม่สนใจ ไม่มีสมาธิในการเรียน หรือพูดคุยในเวลาเรียน เป็นต้น

“ปัญหามันมีแน่นอนอยู่แล้ว ในทุกชั่วโมงมีปัญหาทั้งนั้น แต่มันไม่ใช่ปัญหาใหญ่ ครูก็แก้เฉพาะหน้ากันไป อย่างถ้าเด็กเสียงดัง ครูพูดคำเดียว เขาก็เงียบแล้ว เพราะครูเสียงดังกว่า เขาจะกลัว (หัวเราะ)”

(ครู ข, โรงเรียน ข)

สำหรับการจัดเวลาในการจัดการเรียนรู้นั้น ได้มีวันหยุดหรือกิจกรรมอื่นเข้ามาแทรก ดังนั้นครูจึงไม่สามารถดำเนินการตามแผนการสอนระยะยาวที่วางไว้ได้ เช่น การสอบธรรมะ การเข้าค่ายต่างๆ เป็นต้น ทำให้ต้องมีการบูรณาหลายเนื้อหาเข้าด้วยกันในชั่วโมงเดียว ส่วนมากครูจึงจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีบรรยาย

“บางห้องนี่วิชาประวัติศาสตร์หายไปเลย 2 สัปดาห์ติด .. โรงเรียนปิดบ้าง เด็กไปค่ายบ้าง ดีที่ตัวชีวิตมันไม่เยอะมาก ครูจะรวมๆ เชื่อมโยงกัน เน้นแต่ที่สำคัญ ทำให้ครูสอนทัน ไม่มีเนื้อหาที่ไม่ได้สอนให้เด็กต้องไปอ่านเอง”

(ครู ข, โรงเรียน ข)

สิ่งที่ครู ข ระบุว่าปัญหาที่แท้จริงนั้น คือ หนังสือเรียน เนื่องจากครูผู้สอนไม่มีสิทธิในการเลือกหนังสือ จำเป็นต้องใช้หนังสือตามที่กระทรวงบังคับ ซึ่งเนื้อหาสาระในหนังสือนั้นมีลักษณะการเขียนในเชิงเรื่องเล่า ขาดความต่อเนื่องและเชื่อมโยงทำให้ยากต่อการเข้าใจ รวมถึงเนื้อหาไม่ตรงกับแบบสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน หนังสือเรียนเล่มนี้จึงเหมาะสมที่จะเป็นหนังสืออ่านเสริมมากกว่าหนังสือเรียนเล่มหลัก อีกทั้งเนื้อหาบางอย่างที่ควรมี กลับถูกลดทอนออกไป เช่น บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่สำคัญในสมัยกรุงศรีอยุธยา ครู ข แสดงความคิดเห็นว่าเนื้อหาส่วนนี้เป็นสิ่งที่สำคัญมาก เนื่องจากจะเป็นตัวอย่างให้ผู้เรียนได้เห็นถึงความรักชาติ ความกล้าหาญ เสียสละต่อสถาบันและแผ่นดินที่ทุกคนควรเอาเป็นแบบอย่าง ควรนำมาให้ผู้เรียนศึกษาอย่างมาก การที่เนื้อหาส่วนนี้ถูกลดทอนจึงเป็นเรื่องที่น่าเสียดาย ครูผู้สอนจึงได้แก้ปัญหานี้โดยการหาหนังสืออื่นมาเพิ่มเติม หรือจัดทำใบความรู้เสริม เพื่อให้ได้เนื้อหาเหมาะสมกับผู้เรียนตามที่ครูผู้สอนต้องการ ดังบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ครูแทบไม่ใช้หนังสือเรียนเลย อาจให้อ่านตอนท้ายชั่วโมงหรือให้กลับไปอ่านเองที่บ้าน จะไม่เน้นเลย ส่วนใหญ่ครูทำใบความรู้ ใบงานมาให้เด็กเรียนมากกว่า เพราะหนังสือมันไม่ค่อยดี เนื้อหามันเหมือนเรื่องเล่า เนื้อหาที่ควรมีก็ไปตัดออกอีก แล้วยังไม่ตรงกับข้อสอบ O – NET ด้วย แต่เขาสั่งมาก็ต้องให้เด็กซื้อเล่มนี้ ”

“ความเป็นชาตินิยมของเรากำลังจะหายไป หนังสือเรียนไม่ค่อยมีเรื่องพวกนี้ มีน้อยมาก สมัยก่อนยังมีตัวอย่างชาวบ้านบางระจัน คุณหญิงมุก – คุณหญิงจัน เล่าเหตุการณ์ให้ฟัง เด็กได้เห็นถึงความเฉลียวฉลาด ความเสียสละ ความกล้าหาญ และความรักชาติ แต่เดี๋ยวนี้เด็กรู้จักแค่ชื่อ เล่าไม่ได้ว่าบุคคลเหล่านี้สร้างคุณความดีอะไรให้กับชาติเราบ้าง”

(ครู ข, โรงเรียน ข)

นอกจากนี้ครู ข ได้ฝากถึงปัญหาการจัดการเรียนรู้โดยการทัศนศึกษาของโรงเรียนอื่น ซึ่งพบว่า เป็นการทัศนศึกษาเหมือนการไปเที่ยวมากกว่าการเรียนรู้ เป็นเพียงการทัศนศึกษาเพื่อให้ได้ใช้งบประมาณแต่ขาดการวางแผนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ทั้งที่จริงแล้วในกรณีที่ครูผู้รับผิดชอบพาผู้เรียนมาทัศนศึกษาไม่มั่นใจหรือขาดประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องราวสถานที่นั้นๆ สามารถขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มาเป็นวิทยากรได้ โดยไม่มีค่าใช้จ่าย ดังเช่นโรงเรียน ข

“วันนั้นครูพาถูกไปเที่ยววัดและเห็นโรงเรียนอื่นพาเด็กมาทัศนศึกษากัน เรา ก็เข้าไปคุยไปถามเขาว่ามาทำอะไร และเดี๋ยวจะไปไหนบ้าง เด็กเขาก็บอกๆ

ชื่อสถานที่มา เชื่อไหมเขาให้เด็กเดินดูเฉยๆ ต่างคนต่างไป นัดเวลาขึ้นรถและไปต่อด้วยความเป็นครูเห็นแล้วอดไม่ได้ เราก็เข้าไปบอกเขาว่าเรารู้จักเจ้าหน้าที่กรมศิลป์ติดต่อให้เขามาบรรยายเดี๋ยวนี้เลยเอาไหม เราจะโทรให้เลย ไม่เสียค่าใช้จ่ายด้วยรู้ไหมเขาตอบครูว่าอะไร..ไม่เป็นไรหรอกค่ะ เดี่ยวจะรีบพาเด็กไปตลาดน้ำและแวะเล่นน้ำตกต่อ ครูนี้วิ่งไปเลย ตกลงเขาจัดทัศนศึกษาหรือมาเที่ยวเล่นกันแน่”

(ครู ข, โรงเรียน ข)

2.2.3 โรงเรียน ค

จากการสัมภาษณ์ครูประวัติศาสตร์และการสังเกตพบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งในการจัดการเรียนรู้ คือ ครูไม่สามารถสอนได้ทันตามเวลา โดยมักเกิดจากสาเหตุ 2 ประการ คือ กิจกรรมภายนอกของผู้เรียน และงานเอกสารของครู ทำให้บางชั่วโมงครูหรือผู้เรียนไม่สามารถอยู่ในชั้นเรียนได้เต็มเวลาการจัดการเรียนรู้ อันทำให้เกิดผลเสียต่อผู้เรียน ประการแรก กิจกรรมภายนอกของผู้เรียน เนื่องจากวิชาประวัติศาสตร์ถูกจัดในอยู่ในตารางเรียนช่วงบ่ายหลังการรับประทานอาหาร ซึ่งหลังรับประทานอาหารแล้วผู้เรียนมีกิจกรรมต้องเข้าแถวแปร่งฟัน และฟังครูเวรประจำวันอบรมก่อนแยกย้ายเข้าชั้นเรียน หากระดับชั้นใดมีเรื่องต้องแจ้งให้ทราบเป็นพิเศษยิ่งทำให้เข้าชั้นเรียนช้ามากขึ้น กิจกรรมดังกล่าวอาจทำให้เสียเวลาชั่วโมงเรียนประมาณ 5 – 10 นาที หรือบางครั้งทางโรงเรียนได้ขอความช่วยเหลือจากผู้เรียนบางกลุ่ม ไปทำกิจกรรมส่วนกลางของโรงเรียน ผู้เรียนบางคนจึงได้เรียนเนื้อหาไม่ทันผู้เรียนร่วมชั้นคนอื่นๆ ในกรณีนี้หากผู้เรียนที่ต้องไปช่วยเหลือกิจกรรมของทางโรงเรียนมีจำนวนมากกว่า 10 คนขึ้นไป ครูจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเนื้อหาที่ต้องการจัดการเรียนรู้ในวันนั้นใหม่เป็นการสอนเพียงภาพรวมไม่ลงรายละเอียด หรือสอนเรื่องความรู้ทั่วไปและให้ผู้เรียนตอบคำถามลงสมุดแทน แล้วจึงสอนตามแผนจัดการเรียนรู้เดิมในชั่วโมงถัดไป เพื่อไม่ให้ผู้เรียนที่เสียสละไปช่วยกิจกรรมโรงเรียนเสียเปรียบที่จะเรียนรู้ และประการที่สอง งานเอกสารของครู ไม่เพียงแต่ผู้เรียนเท่านั้นที่ทางโรงเรียนขอความร่วมมืออื่นให้ร่วมกิจกรรม ทางกลับกันบางชั่วโมงผู้เรียนต้องศึกษาด้วยตนเองหรือนั่งทำงานอยู่ในห้องโดยปราศจากครู เนื่องจากครูต้องไปช่วยงานโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นการประชุมด่วน หรือการจัดทำเอกสารด่วน ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นเอกสาร ดังบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“จากเดิมวิชาประวัติศาสตร์ได้เรียนสัปดาห์ละหนึ่งชั่วโมง มาเจอกิจกรรมเข้าไปก็เหลือไม่ถึง บางสัปดาห์หายไปทั้งชั่วโมงเลย .. อย่างวันนี้เรียกเด็กไปช่วยยกโต๊ะ หายไปแล้ว 10 คน ครูก็ต้องสอนต่อไป แต่ถ้าหายสักครึ่งห้อง ครูจะเปลี่ยนเป็นให้เขานั่งทำงานกันแทน สอนเลยก็สงสารเด็กที่ไม่อยู่ เขาต้องพลาดโอกาสที่จะได้เรียนรู้.. บางวันไม่ใช่เด็กหาย เป็นครูหายแทน (หัวเราะ) สอนๆ อยู่มีประชุมด่วน

บางที่เรียกไปเคลียร์เอกสาร ครูก็ต้องไปให้เขา เด็กก็นั่งทำงานไป ยังดีที่ได้กม
ความรับผิดชอบ.. ซึ่งความเป็นจริงมันไม่ควรจะมีเรื่องแบบนี้”

(ครู ค, โรงเรียน ค)

ปัจจัยด้านการจัดสภาพห้องเรียน นับเป็นอีกหนึ่งปัญหาที่ผู้วิจัยสังเกตได้ชัดเจน ด้วยจำนวน
ผู้เรียนที่มากถึง 50 คน ทำให้การจัดโต๊ะเรียนนั้นถูกจำกัด ครูได้กำหนดการนั่งของผู้เรียนออกเป็น
3 แถวตอนลึก มีลักษณะเป็น 3 – 3 – 2 ผู้เรียนแถวหน้าต้องนั่งในระยะประชิดกระดาน เช่นเดียวกับ
ผู้เรียนท้ายหลังที่เกือบชิดผนัง ซึ่งนั่นได้รวมถึงช่องว่างระหว่างและแถวและพื้นที่ของผู้เรียนนั้น
ถูกจำกัดไปด้วย การที่จำนวนผู้เรียนต่อหนึ่งห้องเรียนมีจำนวนมาก ก่อให้เกิดปัญหา 2 ประการ คือ
ประการแรก วิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มหรือกิจกรรมที่ต้องเคลื่อนไหวนั้นมีโอกาส
เกิดขึ้นได้น้อยมาก เนื่องจากพื้นที่ไม่เอื้ออำนวย ซึ่งหากจำเป็นต้องจัดกิจกรรมในลักษณะดังกล่าวนี้
จะทำให้เกิดความวุ่นวายในการเคลื่อนไหวและสูญเสียเวลาได้ นอกจากนี้ยังทำให้ครูดูแลผู้เรียนได้ไม่
ทั่วถึง เพราะโอกาสที่ครูเข้าถึงตัวผู้เรียนได้นั้นมีน้อยมากเช่นกัน อันก่อให้เกิดปัญหาประการที่สอง
ตามมา นั่นคือ บางครั้งผู้เรียนอาจแอบทำกิจกรรมอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับบทเรียน เช่น ทำการบ้านวิชา
อื่น วาดภาพการ์ตูน หรือเขียนจดหมายรัก เป็นต้น ในกรณีนี้หากครูทราบว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมที่ไม่
เหมาะสมจะตักเตือน ในลักษณะการหยอกล้อที่เป็นกันเองมากกว่าการตักเตือนด้วยคำพูดเชิงลบหรือ
ลงโทษด้วยการใช้อารมณ์ อย่างไรก็ตามครูไม่สามารถใช้เวลากับการดูแลควบคุมพฤติกรรมผู้เรียน
ได้มากนัก เพราะมิฉะนั้นจะทำให้ผู้เรียนส่วนมากที่ตั้งใจเรียนสูญเสียเวลาแห่งการเรียนรู้

นอกจากนี้การที่ผู้เรียนไม่มีหนังสือเรียน และเรียนรู้ผ่านการบันทึกสิ่งสำคัญจากหนังสือของ
ครู และการตอบคำถามลงสมุดนั้น เป็นเสมือนเหรียญสองด้าน เมื่อสังเกตจะพบด้านดีว่าผู้เรียนตั้งใจ
ทำกิจกรรมและเรียนรู้ในชั้นเรียนเพื่อให้ตนได้รับความรู้มากที่สุด ซึ่งการเรียนรู้ด้วยความเข้าใจนั้นเป็น
สิ่งที่ดี ทำให้เกิดความจำในระยะยาว และสามารถนำไปใช้ได้จริง อีกทั้งเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจ
ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง แต่ในทางกลับกันสำหรับผู้เรียนที่ขาดเรียน ผู้ที่ต้องการทบทวน
ก่อนสอบ ผู้ที่มีลักษณะการเรียนรู้โดยชอบอ่านเอง หรือแม้แต่ผู้ที่ไม่ตั้งใจเรียนรู้ในชั้นเรียน ก็จะไม่
มีหนังสือสำหรับกลับไปทบทวนที่บ้าน ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถเข้าถึงวิชาประวัติศาสตร์ได้

“หนังสือเรียนมีอยู่เล่มเดียวคือของครู (หัวเราะ) ก็มันหาซื้อไม่ได้ คู่มันไป
ด้วยกันเนี่ยแหละ คือเรามีเล่มนี้เป็นหลัก และครูจะพยายามหาหนังสือภาพมาเสริม
เอาเรื่องมาแล้ว ดีไปอีกแบบ คือเขาได้สนใจสิ่งที่เราเล่าเต็มที่ แต่อีกแง่ถ้าใครจดไม่
ครบ ทำงานไม่เรียบร้อย เขาก็จะไม่มีอ่านทวนตอนสอบ”

(ครู ค, โรงเรียน ค)

อีกประเด็นที่ทางโรงเรียน ค ได้ทิ้งท้ายไว้จากการให้สัมภาษณ์ คือ เรื่องแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในจังหวัด ในส่วนของพิพิธภัณฑ์ที่ไม่ได้รับความสนใจในการไปใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ สำหรับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นั้นมีพิพิธภัณฑ์จำนวนมาก ซึ่งแต่ละพิพิธภัณฑ์ต่างมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวดึงดูดให้ไปเยี่ยมชม เช่น จัดแสดงเครื่องทรง จัดแสดงถ้วยชามในสมัยก่อน เป็นต้น และที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์ล้วนต่างอยู่ในตัวเมืองในบริเวณไม่ไกลกันนัก ทั้งนี้หากมีการปรับปรุงให้มีความน่าสนใจหรือมีกิจกรรมให้ร่วมปฏิบัติ อาจทำให้เกิดการใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่ามากขึ้น

“เรามีของดีเยอะ พิพิธภัณฑ์เราก็มีเยอะมาก แต่ไม่มีความน่าสนใจ ทำให้ไม่มีคนไป เยี่ยมชมมาก คนไปดูได้แค่ไปดูจริงๆ เพราะไปแล้วไม่มีค้อยมีคนบรรยายให้ความรู้ ต้องไปยืนอ่านคำบรรยายเอา ซึ่งตัวหนังสือก็ตัวเล็กเรียงชิดกัน อ่านยาก”

(ครู ค, โรงเรียน ค)

2.2.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) หน่วยงาน ก

จากการสัมภาษณ์ พบว่า คำตอบประเด็นปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ของหน่วยงาน ก ยังคงให้คำตอบเช่นเดียวกับกับด้านการใช้หลักสูตรเพื่อการจัดการเรียนรู้ นั่นคือ ปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้เกิดจากระบบการเรียนรู้ ทำให้ครูไม่มีเวลาจัดการเรียนรู้เต็มที่ รวมถึงครูขาดการคิดวิเคราะห์ ทำให้นำหลักสูตร นโยบาย หรือแนวทางต่างๆ ที่ทางรัฐบาลหรือหน่วยงานกำหนดให้ไปสู่การปฏิบัติที่ผิด ยิ่งไปกว่านั้นหน่วยงาน ก สะท้อนให้เห็นว่าหากผู้สอนเองยังขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ แล้วจะสามารถสอนให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ได้อย่างไร การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์จึงเป็นลักษณะท่องจำมาเป็นเวลานาน ทำให้เกิดภาพลักษณ์ของวิชาว่าเป็นวิชาที่เนื้อหายเยอะ ต้องท่องจำ และเป็นวิชาที่น่าเบื่อ แทนที่ผู้เรียนจะได้รู้จักเปรียบเทียบ วิเคราะห์ และแยกแยะอย่างมีเหตุผล ดังบทสัมภาษณ์ด้านล่าง

“การสอนของเรายังคงเน้นท่องจำ เด็กก็ท่องๆ ไป ไม่ค่อยได้เน้นการคิดวิเคราะห์ เด็กสมัยนี้มันถึงคิดไม่เป็น จับประเด็นไม่ได้.. เพราะเราไม่ให้เวลาครูกับการสอนเต็มที่ และก็มาจากครูด้วยที่ยังขาดทักษะในเรื่องนี้ ครูเป็นไงเด็กก็เป็นงั้น.. บางทีให้นโยบายมา ครูจับประเด็นไปตีความผิดก็เอาไปจัดการสอนแบบผิดๆ”

(หน่วยงาน ก)

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ โครงการ Best Practice ที่ทางหน่วยงานกำหนดให้แต่ละโรงเรียนจัดทำโครงการในรายวิชาประวัติศาสตร์ เข้าร่วมเพื่อพิจารณาหาโรงเรียนที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด ในแต่ละโรงเรียนได้จัดทำโครงการที่หลากหลายเพื่อแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาศักยภาพ

ผู้เรียน ซึ่งจุดประสงค์ที่แท้จริงของโครงการนี้ คือ ต้องการดูศักยภาพครู โดยทางหน่วยงานคาดหวังที่จะเห็นศักยภาพ ทักษะ และความสามารถของครูในการถ่ายทอดไปสู่ผู้เรียน เนื่องด้วยหากครูมีความรู้และมีศักยภาพที่ดีแล้ว ความเป็นไปได้ที่ครูจะสามารถถ่ายทอดไปสู่ผู้เรียนได้ดั่งนั้นมีโอกาสน้อยค่อนข้างสูง และทำให้เกิดความยั่งยืน ต่างจากการมุ่งพัฒนาผู้เรียนเพื่อทำโครงการ ทางหน่วยงานมองว่า ผู้เรียนจะได้พัฒนาเฉพาะกลุ่มเท่านั้น และจะมีความรู้เฉพาะเรื่องที่ทำ ซึ่งไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในระยะยาว เมื่อได้ศึกษาตัวอย่างเอกสารของโครงการที่โรงเรียนส่งเข้าร่วมโครงการ พบว่า ผลงานเป็นไปตามที่หน่วยงาน ก ให้สัมภาษณ์ ผลงานส่วนใหญ่เป็นการกำหนดหัวข้อโครงการให้ผู้เรียนปฏิบัติ มีเพียงบางเล่มเท่านั้นที่เป็นผลงานที่นำเสนอผลการสอนด้วยวิธีต่างๆ ของครู (จากรูปในภาคผนวก หน้า 175)

“ วัตถุประสงค์ของโครงการนี้คือเราอยากเห็นศักยภาพของครู อยากพัฒนาครู เพราะถ้าครูมีศักยภาพ เขาก็จะมีความพร้อมที่จะถ่ายทอดไปให้เด็ก เด็กเปลี่ยนมากี่รุ่น พวกเขาก็จะได้รับความรู้ ทักษะที่ดีจากครู .. แต่นี่กลายเป็นตีความผิดไปเน้นที่เด็ก ให้เด็กสร้างผลงาน ทำโครงการ แบบนี้มีประโยชน์แค่เด็กที่ทำลิ ไหนจะเวลาที่ครูเอามาทุ่มให้กับเด็กกลุ่มนี้ แล้วเด็กที่ไม่ได้ทำล่ะ เขาได้อะไร.. รุ่นไหนเด็กดีก็ทำได้ทั้งห้องก็ดีไป และถ้าเด็กรุ่นไหนไม่พร้อมล่ะ จะเป็นอย่างไร”

(หน่วยงาน ก)

นอกจากนี้ ทางหน่วยงาน ก ได้กล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับหนังสือเรียนว่า หนังสือเรียนสำหรับประเทศไทยมีการปลูกฝังแนวคิดชาตินิยมค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดจิตสำนึก ไม่เห็นความสำคัญ ความรัก และการเสียสละของบรรพบุรุษที่ทำเพื่อชาติ ทำให้ขาดความรู้สึกรถึงการเป็นปึกแผ่นพวกเดียวกันและไม่รู้รักสามัคคีกัน จึงนำไปสู่การแตกแยกได้ง่ายเมื่อเกิดเหตุการณ์ต่างๆ ทั้งนี้หน่วยงาน ก ได้กล่าวอีกว่า ยังขาดกระบวนการคัดสรรหนังสือที่ดี ทำให้ผู้เรียนได้เรียนเนื้อหาที่น้อยหรือมากเกินไป

“เรื่องชาตินิยมน้อยไป มันเป็นเรื่องที่ควรปลูกฝังอย่างมาก โดยเฉพาะวัยประถม แต่กลับใส่มานิดเดียว ควรใส่เพิ่มอีก เด็กจะได้มีความตระหนักรู้มากกว่านี้ เพราะถ้าเด็กไม่ตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องพวกนี้ เด็กก็ไม่เกิดความภาคภูมิใจในชาติ ประเทศจึงแตกแยกได้ง่าย .. ทั้งนี้เพราะเราขาดกระบวนการเลือกสรรหนังสือใครมีผลประโยชน์กับสำนักพิมพ์ไหน ก็เลือกสำนักพิมพ์นั้น ง่ายๆ แบบนี้”

(หน่วยงาน ก)

ประเด็นอื่นที่หน่วยงาน ก ได้กล่าวถึงในการให้สัมภาษณ์ คือ งบประมาณ รัฐบาลควรมีการจัดสรรงบประมาณอย่างทั่วถึง และเมื่อโรงเรียนได้รับงบประมาณแล้ว ควรบริหารงบประมาณให้ทั่วถึงเช่นกัน โดยเฉพาะการใช้งบประมาณเพื่อจัดซื้อสื่อการสอน ซึ่งส่วนมากทางโรงเรียนมักจัดสรรตามความพึงพอใจมากกว่าสิ่งที่ควรจะเป็น เนื่องจากขาดการวางแผนและการตรวจสอบการใช้งบประมาณ ดังข้อความต่อไปนี้

“งบที่ให้กับโรงเรียนจริงๆ คงไม่พอกับรายจ่าย มันมีรายละเอียดที่ต้องใช้เงินเยอะ ดังนั้นโรงเรียนต้องจัดสรรบริหารเงินกันดีๆ แต่สิ่งที่เป็นอยู่ คือ จัดอย่างเคย ไม่จัดอย่างควร เขาเคยทำมาอย่างไรก็ทำต่อไปอย่างนั้น ไม่ได้พิจารณาดูความต้องการ ความจำเป็น เอาตามใจที่เขาชอบเป็นที่ตั้ง”

(หน่วยงาน ก)

2) หน่วยงาน ข

จากที่ได้กล่าวข้างต้นไว้ว่ากิจกรรม โครงการ หรือบริการต่างๆ ที่ทางหน่วยงาน ข จัดขึ้นนั้น ไม่มีการเก็บค่าใช้จ่าย และแต่ละกิจกรรมนั้นเป็นกิจกรรมที่จัดทำขึ้นโดยมีการทำวิจัยเพื่อรับรองผล ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นความจริง จากการสัมภาษณ์ พบว่า เหตุผลดังกล่าวส่งผลให้มีโรงเรียนต่างๆ สนใจเข้าร่วมโครงการเป็นจำนวนมาก ทางหน่วยงานจึงไม่สามารถลงพื้นที่ไปจัดกิจกรรมตามโรงเรียนได้ครบตามที่เสนอชื่อมา เนื่องด้วยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานมีจำนวนจำกัด จึงต้องการให้โรงเรียนที่เคยเข้าร่วมโครงการแล้วเว้นระยะให้โอกาสโรงเรียนอื่นได้เข้าร่วมกิจกรรมบ้าง จะได้เป็นการกระจายโอกาสอย่างทั่วถึง

“ บางโรงเรียนส่งชื่อมาบ่อยมาก ส่งมาทุกโครงการทุกรอบ แม้เราจะเลือกโรงเรียนที่มีความพร้อมก่อน เพราะเราอยากให้โรงเรียนเหล่านี้เอาความรู้ไปเผยแพร่ต่อ แต่เราจะให้เข้าร่วมทุกรอบเลยคงไม่ได้ ต้องหมุนเวียนกันบ้าง โอกาสจะได้กระจายไปยังโรงเรียนอื่นบ้าง”

(หน่วยงาน ข)

นอกจากปัจจัยด้านบุคลากรที่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานมีจำกัด ไม่สอดคล้องกับภาระงานที่หลากหลายทั้งการศึกษาวิจัย จัดอบรมและเผยแพร่ความรู้ ปัจจัยด้านพื้นที่ก็มีผลต่อการทำงานเช่นกัน กล่าวคือ พื้นที่ของหน่วยงานมีบริเวณจำกัดทำให้การจัดกิจกรรมในพื้นที่ของหน่วยงานรองรับจำนวนผู้มาเยี่ยมชมได้ไม่มากนัก หากโรงเรียนต้องการนำผู้เรียนมาจัดการเรียนรู้ที่สถานศึกษาของหน่วยงานจำเป็นต้องมีการนัดหมายล่วงหน้า เพื่อทางหน่วยงานจะได้เตรียมอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมกับจำนวนผู้มาใช้บริการ ดังข้อความต่อไปนี้

“เจ้าหน้าที่เรามีแค่ไม่กี่คนเอง ในขณะที่เราต้องทำงานหลายอย่างมาก เจ้าหน้าที่แทบไม่ได้พัก บางทีสงสารเขานะ แต่เขาเป็นคนรุ่นใหม่มีไฟที่จะทำงาน ที่สำคัญใจรัก”

“พื้นที่ของเราค่อนข้างคับแคบ ถ้าเด็กมาพร้อมกันหลายที่คงไม่ไหว คนของเรามันไม่พอที่จะดูแลทั่วถึง ต้องมีการนัดล่วงหน้า ได้จัดสรรเวลากัน ขึ้นมาพร้อมกันก็เห็นแต่คนเต็มไปหมด ไม่เห็นงานกันพอดี”

(หน่วยงาน ข)

ในการสัมภาษณ์หน่วยงาน ข ยังได้กล่าวถึงปัญหาการจัดการเรียนรู้ว่า บางครั้งโครงการที่ดี หากไม่มีข้อกำหนดหรือข้อบังคับที่ชัดเจนก็จะสูญหายไป เช่น ในกรณีโครงการมัคคุเทศก์น้อย ที่พบน้อยมากหรือแทบไม่พบเลย ทั้งที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมาเยี่ยมชมโดยตลอด การมีมัคคุเทศก์น้อยจึงเป็นโครงการที่สามารถปฏิบัติได้จริง อันทำให้ผู้เรียนใช้ความรู้ ได้ฝึกทักษะที่หลากหลาย ฝึกอาชีพเบื้องต้นและยังเป็นรายพิเศษสำหรับผู้เรียน ซึ่งทางหน่วยงานได้มีการจัดอบรมการเป็นมัคคุเทศก์น้อยขึ้น แต่ทว่าไม่มีการนำไปปฏิบัติจริง สาเหตุส่วนหนึ่งอาจมาจากการที่ประเทศไทยไม่มีการบังคับให้มีมัคคุเทศก์น้อยพาเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวดังเช่นประเทศอื่น ดังข้อความด้านล่างนี้

“ เป็นเรื่องน่าเสียดายที่โครงการดีๆ หายไป ... เราไม่นำไปปฏิบัติจริงกัน ทั้งๆ จังหวัดเรามีปัจจัยเอื้ออำนวย สถานที่ท่องเที่ยวอยุธยาเยอะมาก เด็กสามารถลงไปได้หลายกลุ่ม และมันเป็นประโยชน์กับเด็ก เขาได้หลายอย่างเลยนะ ได้ใช้ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของสถานที่นั้นที่แทรกไปด้วยเกร็ดความรู้ เรื่องเล่า หรือจะเป็นทักษะการกล้าแสดงออก บางทีนักท่องเที่ยวเป็นชาวต่างชาติก็ได้ฝึกใช้ภาษาอังกฤษ ได้บ้างไม่ได้บ้างก็ยังมี ถือว่าใช้ได้ และเขาได้ฝึกเป็นไกด์ ซึ่งถ้าเขาชอบ เขาจะได้ค้นพบตัวเองว่าเรียนจบเขาควรทำอาชีพอะไร และอาจได้ค่าขนมเล็กน้อยๆ ด้วย น่าเสียดายจริงๆ .. ครูว่าส่วนหนึ่งอาจมาจากประเทศเราไม่ได้มีการบังคับว่าเวลาไปเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวต้องให้ไกด์เด็กๆ เดินตาม เหมือนเวลาครูไปต่างประเทศ บางประเทศเขาให้เด็กมาเดินตามคอยถ่ายภาพบ้าง คอยให้ข้อมูลบ้าง.. แต่เราไม่มี ”

(หน่วยงาน ข)

ขณะที่กิจกรรมหรือกิจกรรมของหน่วยงานมีผู้ให้ความสนใจเข้าร่วมอย่างมาก แต่ในส่วนของห้องสมุดนั้นกลับไม่มีผู้มาใช้บริการ ทั้งที่ห้องสมุดของหน่วยงานได้รวบรวมหนังสือและงานวิจัยของ

ทางจังหวัดไว้เป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ต้องการค้นหาข้อมูลเชิงลึกของจังหวัด อีกทั้งพื้นที่ให้บริการยังเต็มไปด้วยความสะดวกสบาย ภายในพื้นที่ได้จัดเตรียมโต๊ะเก้าอี้สำหรับอ่านหนังสือ พร้อมเครื่องปรับอากาศและอินเทอร์เน็ต เปิดบริการให้แก่บุคคลทั่วไปสามารถมาสืบค้นหรือนำงานมานั่งทำได้ ทั้งนี้หน่วยงาน ข ได้แสดงความคิดเห็นว่าส่วนหนึ่งอาจเกิดจากขาดการประชาสัมพันธ์ ทำให้ไม่ทราบว่าทางหน่วยงานมีห้องสมุดให้บริการโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ดังข้อความต่อไปนี้

“เวลาหนูมาอยุธยา เอางานมาทำที่ห้องสมุดของเราได้เลยนะ เพื่อสืบค้นอะไร อินเทอร์เน็ตก็มี คนส่วนใหญ่เขาไม่ค่อยรู้กันเลยไม่ค่อยมีคนมา หรือบางคนรู้เขาก็ไม่มา เพราะเดี๋ยวนี้สืบค้นอะไรแค่มือถือก็ทำได้แล้ว”

(หน่วยงาน ข)

อีกหนึ่งปัญหาก็คือ งบประมาณ ซึ่งงบประมาณที่ทางรัฐบาลจัดสรรให้ นั้นไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการ เนื่องจากในแต่ละโครงการต้องใช้งบประมาณในการจัดกิจกรรม รวมถึงจัดประชาสัมพันธ์จำนวนมาก ทำให้ทางหน่วยงานต้องจัดหางบประมาณจากหน่วยงานภายนอกมาสนับสนุนค่าใช้จ่าย

“งบที่ได้มาเหรอ น้อยมาก.. คือ โครงการเรามีทั้งจัดที่หน่วยงาน และออกไปจัดตามโรงเรียน มันใช้งบมาก และทางเราก็จัดให้ให้โรงเรียนฟรี เราเลยต้องหางบเพิ่มจากหน่วยงานอื่นๆ”

(หน่วยงาน ข)

3. ด้านความพร้อมของครูผู้สอน

ครูเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์และพัฒนาบุคคลให้มีเติบโตขึ้นมาเป็นประชากรที่มีคุณภาพ ทั้งด้านความรู้ ทักษะ ความรู้สึนึกคิด และจิตใจผ่านกระบวนการศึกษา ซึ่งบุคลิกภาพ ท่าทางการแสดงออก คำพูด และทัศนคติของครูย่อมส่งผลต่อลักษณะของผู้เรียน ดังนั้นบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นครูนั้น จำเป็นต้องมีความพร้อมทั้งความรู้ความสามารถ ศักยภาพด้านต่างๆ รวมถึงจิตวิญญาณความเป็นครู ในการดำเนินการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครูประวัติศาสตร์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสังเกตการณ์จัดการเรียนรู้ พบว่า

3.1 สภาพความพร้อมของครูผู้สอน

3.1.1 โรงเรียน ก

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาถึงหลักการสรรหาคัดเลือกครูประวัติศาสตร์ให้ผู้เรียนพบว่า ครูประวัติศาสตร์ทั้งหมดของโรงเรียน ก เป็นครูที่สำเร็จการศึกษาสาขาสังคมศึกษาโดยตรง

หรือสาขาประถมศึกษา ซึ่งทางโรงเรียนไม่มีการจัดสรรให้ครูที่สำเร็จการศึกษาสาขาอื่นมาดำเนินการสอนแทน ทำให้ครูมีความรู้ลึกในหลักสูตรและเนื้อหา ดังเช่นครูประวัติศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อย่างไรก็ตามทัศนคติของผู้บริหารสถานศึกษามองว่าวิชาเอกของครูไม่สำคัญเท่ากับความมุ่งมั่น เนื่องจากหากครูมีใจที่มุ่งมั่นขวนขวายที่จะหาความรู้อยู่ตลอดเวลา สามารถพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพเทียบเท่าหรือมากกว่าครูที่สอนตรงตามวิชาเอกได้

“ครูประวัติศาสตร์ที่นี้จบตรงเอกทุกคน พอครูวิชาไหนขาดเราจะรับสมัครครูสาขานั้น แต่มันไม่สำคัญเท่าความมุ่งมั่นหรือ ถึงตรงเอกแต่ไม่มุ่งมั่นก็เท่านั้น คนที่เขามีความมุ่งมั่นเขาจะสามารถพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพเท่าคนจบตรงเองได้ เผลอๆ อาจมากกว่าด้วยซ้ำ”

(ผู้บริหารสถานศึกษา ก, โรงเรียน ก)

ในส่วนของครูประวัติศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นครูที่เพิ่งสำเร็จการศึกษา สาขา สังคมศึกษา จากมหาวิทยาลัยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และได้รับการบรรจุเข้ารับตำแหน่งมาได้ไม่นานนัก แต่ทว่ามีการความตั้งใจในการจัดการเรียนรู้และมีผลงานในการดูแลผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมในระดับดี เป็นที่ชื่นชมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษามองว่าครูประวัติศาสตร์ท่านนี้เป็นครูรุ่นใหม่ที่มีกำลัง มีทักษะทางเทคโนโลยี และมีความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการเรียนรู้ พร้อมทั้งจะเรียนรู้สิ่งใหม่และพัฒนาการสอนของตนอยู่เสมอ ทำให้ได้รับความไว้วางใจให้รับผิดชอบโครงการสำคัญหลายโครงการ ดังเช่น การเป็นผู้แทนเข้าฝึกอบรม การดูแลผู้เรียนร่วมกิจกรรมภาพยนตร์สั้น เป็นต้น จากการพูดคุยแบบกึ่งทางการกับครูประวัติศาสตร์ได้ข้อมูลว่า การที่ครูมีความตั้งใจและกระตือรือร้นในการจัดการเรียนรู้นั้นเป็นผลจากความชอบส่วนบุคคลที่มีความสนใจและชื่นชอบในวิชาประวัติศาสตร์มาเป็นทุนเดิม ตั้งแต่สมัยเด็กๆ โดยมองว่าวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่มีคุณค่า ช่วยให้ทราบความเป็นมาของสิ่งต่างๆ ปัจจุบันผู้เรียนรวมถึงผู้คนที่ทั่วไปสามารถเข้าถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้ง่ายมากขึ้น จากการสืบค้นผ่านเทคโนโลยีที่แสดงข้อมูลออกมาให้รูปแบบของข้อความ ภาพและเสียง ที่มีทั้งภาพจริงหรือภาพกราฟิกทำขึ้นใหม่เพื่อสร้างความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังมีแหล่งการเรียนรู้ในจังหวัดที่ได้รวบรวมข้อมูลหลักฐานต่างๆ มาจัดแสดงผลตเปลี่ยนให้ความรู้ ประวัติศาสตร์จึงไม่ใช่เรื่องไกลตัวอีกต่อไป ดังบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ส่วนครู ป.5 คนนี้ ครูว่าเขาเป็นครูรุ่นใหม่ไฟแรงนะ เขาพร้อมที่จะเรียนรู้ มีทักษะทางด้านเทคโนโลยีระดับดีเลย และรับผิดชอบงานได้ดีด้วย มาไม่นานก็ทำหลายโครงการอยู่นะ”

(ผู้บริหารสถานศึกษา ก, โรงเรียน ก)

“ครูชื่นชอบเป็นการส่วนตัวมาตั้งแต่เด็กๆ แล้ว ชอบฟังเวลาครูเล่าเรื่อง เหมือนได้เปิดโลกกว้าง รู้ความคิดความอ่านของคนสมัยก่อนทั้งชาติตัวเอง และชาติอื่น โดยเฉพาะชาติที่พัฒนาแล้วครูจะสนใจเป็นพิเศษว่าพวกเขา มีความคิด วิธีการพัฒนาคนในชาติอย่างไรและกลับมามองตัวเองว่าเราจะพัฒนาเองอย่างไร.. ที่สำคัญตอนนี้ประวัติศาสตร์สามารถเข้าถึงง่ายกว่าสมัยก่อน อยากรู้อะไร แค่อัด ค้นหาในเว็บไซต์มันก็จะแสดงข้อมูลออกมาทั้งข้อความ ภาพ และเสียง หรือถ้าเรา อยากเห็นของจริง ก็สามารถไปดูได้ตามที่หน่วยงานจัดแสดง มันง่ายมากอยู่ที่ว่าเรา ให้ความสนใจมากน้อยเพียงใด”

(ครู ก, โรงเรียน ก)

ในการสังเกตการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้เห็นถึงความตั้งใจของครูประวัติศาสตร์ตั้งแต่การ มาถึงห้องเรียนก่อนเวลาเพื่อเตรียมอุปกรณ์การจัดการเรียนรู้และรอต้อนรับผู้เรียนหน้าชั้น ควบคุมให้ ผู้เรียนตั้งแถวและเข้าประจำโต๊ะที่นั่งอย่างเป็นระเบียบ ครูดำเนินการสอนด้วยน้ำเสียงที่อาจจะ ราบเรียบไปบ้าง แต่มีสุขุมและความเป็นกันเองกับผู้เรียน ผู้เรียนจึงเรียนรู้ด้วยบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เมื่อเรียนด้วยห้องเรียนเทคโนโลยี มักพบปัญหาเรื่องการใช้งานอุปกรณ์การเรียนบ่อยครั้ง ซึ่งครูได้ พยายามแก้ไขปัญหานั้นเฉพาะหน้าได้ดีทีเดียว ทำให้การจัดการเรียนรู้ดำเนินต่อไปได้ เมื่อถึงขั้นที่ผู้เรียน ได้ทำงานกลุ่ม ครูได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกอย่างอิสระ พยายามชื่นชมในข้อดีของผู้เรียนทุก กลุ่ม รวมถึงให้คำแนะนำในการพัฒนาการทำงานครั้งต่อไป

ด้วยเวลาที่โรงเรียนกำลังพัฒนาเพื่อเป็น Innovation School ร่วมกับลักษณะของผู้บริหาร ของโรงเรียน ก ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความคล่องแคล่วรวดเร็วและทำงานอย่างเป็นระบบ และชื่น ชอบการแข่งขัน ส่งผลให้ครูในโรงเรียนมีความกระตือรือร้นพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการ ค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมในเนื้อหาที่สอนให้มีความรู้ละเอียดลึกซึ้งมากกว่าหนังสือเรียน โดยเฉพาะ เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับจังหวัด หรือการพัฒนาทักษะในวิวัฒนาการความรู้สมัยใหม่ เพื่อให้ผู้สอนเองมี ศักยภาพเพียงพอสำหรับผู้เรียนยุคปัจจุบันที่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและรอบด้าน ศักยภาพของครูผู้สอนนี้จะเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษานำมาประกอบการ พิจารณานุมัติการเลือกครูผู้รับผิดชอบโครงการต่างๆ ของโรงเรียน ซึ่งการได้รับความไว้วางใจให้ เป็นผู้รับผิดชอบโครงการนั้น ทำให้ครูมีโอกาสได้รับสื่อการจัดการเรียนรู้หรือสิ่งอำนวยความสะดวก ต่างๆ มากกว่าครูท่านอื่น

สำหรับเรื่องที่ครูประวัติศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และครูท่านอื่นในโรงเรียนกำลัง ศึกษาและพัฒนาตนเองเพิ่มเติมนั้นคือ เรื่องการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการนำอุปกรณ์และ

เครื่องมือที่ทันสมัยต่างๆ เข้ามามีส่วนในการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากเป็นความรู้ใหม่ทำให้ครูบางท่านยังไม่ทราบการใช้งานหรือไม่สามารถได้ประโยชน์สูงสุด จากคำกล่าวของครูประวัติศาสตร์ทำให้ทราบว่าในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์หรือช่วงปิดภาคเรียน ครูแต่ละท่านจะหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนมาเข้ารับการอบรมวิธีการใช้งานเครื่องมือรวมถึงแอปพลิเคชันต่างๆ ที่จัดโดยหน่วยงานเอกชนมาบริการให้กับทางโรงเรียน ซึ่งบริการที่ได้รับนั้นไม่มีค่าใช้จ่ายเป็นผลมาจากการที่โรงเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศในการเข้าร่วมแข่งขันโครงการ

ภาระงานของครูที่ดูเหมือนจะมากกว่างานในชั้นเรียน ได้แก่ การเข้ารับการอบรม การรับผิดชอบโครงการของโรงเรียนทั้งกิจกรรมที่จัดภายในโรงเรียน กิจกรรมที่ร่วมแข่งขันกับหน่วยงานภายนอก และการเป็นวิทยากรให้แก่โรงเรียนเรียนขนาดเล็ก ทำให้บางครั้งครูไม่ค่อยได้อยู่กับห้องเรียน เมื่อรวมกับกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นและวันหยุดต่างๆ ส่งผลให้เวลาที่ครูสามารถจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนนั้นน้อยลง ทางผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความคิดเห็นว่าครูสอนประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษาหรือวิชาอื่นๆ สำหรับผู้เรียนประถมศึกษาควรเป็นครูประถมศึกษา เนื่องจากเป็นผู้เข้าใจจิตวิทยาและพัฒนาการของผู้เรียนวัยประถมศึกษา และเพื่อให้เกิดการสอนแบบบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงและเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น

“สิ่งที่ทางโรงเรียนเร่งพัฒนาครู เป็นเรื่องการใช้เทคโนโลยี เพราะมันค่อนข้างเร่งด่วน มันเป็นเป้าหมายหลักของโรงเรียนตอนนี้ ครูทุกคนก็ต้องช่วยกัน สละเวลาพักผ่อนของตนมาเรียนรู้อบรมในวันหยุด เวลาที่จะทำอย่างอื่นหรือเตรียมการสอนก็ลดลง”

(ครู ก, โรงเรียน ก)

“ครูเข้าใจถึงสภาพตอนนี้ว่าครูค่อนข้างยุ่งกับการใช้เทคโนโลยี และมันทำให้ไม่มีเวลา ครูเลยคิดว่าถ้าครูประวัติศาสตร์ไม่ใช่เอกสังคัมศึกษาแต่เป็นประถมศึกษาที่ดีเหมือนกัน คือเขาสอนได้ทุกวิชาและเขามีจิตวิทยาในการเข้าถึงเด็กวัยประถม ในการสอนครูเขาอาจมีวิธีการบูรณาสอดแทรกเนื้อหาไปตรงนั้นตรงนี้ พอรวมๆ แล้วมันจะสมบูรณ์มากขึ้น”

(ผู้บริหารสถานศึกษา ก, โรงเรียน ก)

3.1.2 โรงเรียน ข

จากการสัมภาษณ์ครูประวัติศาสตร์โรงเรียน ข ได้ข้อมูลว่า ครู ข มีประสบการณ์ทางด้านการสอนวิชาสังคัมศึกษามากกว่า 30 ปี โดยประกอบอาชีพครูตั้งแต่สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญา ซึ่งตอนนั้นวิชาเอกของครู ข คือ วิชาคหกรรม จากนั้นจึงศึกษาต่อจนสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี

วิชาเอกสังคมศึกษา ทั้งนี้ครู ข ให้สัมภาษณ์ว่าเมื่อสมัยเป็นเด็กนั้น ประวัติศาสตร์เป็นหนึ่งในวิชาที่ตนไม่ชอบ มีความอคติ ไม่อยากเรียนวิชานี้ เพราะรู้สึกว่าเป็นวิชาที่น่าเบื่อ มีเนื้อหาต้องท่องจำมาก จนกระทั่งเมื่อตนได้มาสอนวิชาสังคมศึกษาและได้สอนสาระประวัติศาสตร์ ทศนคิดต่อวิชานี้ก็ได้เปลี่ยนไปในทางที่ดี ยิ่งตนได้อ่านได้ศึกษาเพื่อนำความรู้ไปถ่ายทอดให้ผู้เรียนก็ยิ่งสัมผัสได้ถึงความน่าสนใจ เป็นเรื่องราวที่ทุกคนควรเรียนรู้ เพื่อจะได้ทราบว่าอดีตเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นบ้าง และข้อคิดของอดีตนั้นเองจะสะท้อนออกมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตปัจจุบันเราให้เราปฏิบัติตนอย่างไร รอบคอบ และระมัดระวังไม่ให้เกิดความผิดพลาดดังเช่นในอดีต รวมถึงประวัติศาสตร์ยังเป็นเรื่องราวที่สร้างความภาคภูมิใจร่วมกันของคนในจังหวัด โดยเฉพาะจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน ในฐานะราชธานีเก่าของประเทศไทย ทำให้คนในจังหวัดเกิดความภาคภูมิใจและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจากการที่มีภูมิลำเนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ตอนเด็กไม่ชอบเลย น่าเบื่อมาก ครูของครูให้ท่องจำแต่ พ.ศ. พอครูจำไม่ได้ก็ยังเอ่อวิชานี้เข้าไปใหญ่ คือครูไม่เข้าใจและไม่เห็นความสำคัญ จนพอได้มาสอนเอง ด้วยหน้าที่ความจำเป็นทำให้ครูต้องไปค้นคว้าเพื่อเตรียมตัวในการสอนเด็ก ตรงนี้แหละที่เป็นจุดเปลี่ยน ยิ่งอ่านยิ่งสนุก แล้วครูก็นึกในใจ ทำไมครูของครูไม่เอาเรื่องสนุกๆ มาสอน ไม่อย่างนั้นครูคงชอบประวัติศาสตร์ตั้งแต่ตอนนั้น”

“จริงๆ แล้ววิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่ดีมาก ทุกคนควรเรียนรู้เพื่อรู้ว่าปัจจุบันเราควรปฏิบัติตัวกันอย่างไร อะไรที่มันไม่ดี เราก็อย่าไปทำมัน จะได้ไม่เกิดเรื่องไม่ดีขึ้นอีก เหมือนที่คนเขาพูดกันว่าอย่าให้ประวัติศาสตร์ซ้ำรอย”

“เวลาไปอบรมแล้วถามกันว่าจากจังหวัดไหน พอเจอคนอยุธยาเหมือนกัน มันรู้สึกดีอย่างบอกไม่ถูก เหมือนเรามองหน้ากันก็เข้าใจว่าจังหวัดเรามันน่าภูมิใจแค่ไหน พอมีกิจกรรมเราจะร่วมมือกันทำ ความสามัคคีการช่วยเหลือกันมันมาเองโดยอัตโนมัติ”

(ครู ข, โรงเรียน ข)

จากการที่ครูเห็นคุณค่าและความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ ครูจึงมีความกระตือรือร้นที่จะหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอไม่ว่าจะเข้าร่วมอบรม เข้าห้องสมุด และหาหนังสือหรือสื่อมาประกอบการสอน ครู ข กล่าวว่า ตนชอบเข้าร่วมอบรมมาก ไม่ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สถาบันอยุธยาศึกษา พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา กรมศิลปากร หรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยส่วนมากจะเข้าร่วมมหาวิทยาลัยราชภัฏ เนื่องจากหน่วยงานที่จัดอบรมบ่อยที่สุด จากการที่เป็นผู้สนใจและเข้าร่วมรับการอบรมเป็นประจำ ทำให้ครู ข มีความชำนาญ

และในภายหลังได้เป็นหนึ่งในวิทยากรในการจัดอบรม ครู ข ยังได้กล่าวอีกว่า แต่ละโรงเรียนจะมีการส่งครูเข้าอบรมตามจำนวนที่หน่วยงานแจ้งไป ซึ่งจะเป็นการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกัน อย่างไรก็ตามหากโรงเรียนส่งครูท่านอื่นเข้าอบรม ครู ข มักไปด้วยตนเองในฐานะผู้ช่วยวิทยากรแทน เพราะการเข้าอบรมทำให้ได้รับความรู้ ได้แลกเปลี่ยนข้อเท็จจริงและทัศนคติกับเพื่อนร่วมอาชีพ และยังได้แนวทางการผลิตสื่อการจัดการเรียนรู้อีกด้วย

“โรงเรียนไม่ได้ส่งครูไปทุกรอบ ต้องผลัดกันให้ครูท่านอื่นได้ไปบ้าง แต่ถึงโรงเรียนไม่ส่งครูไป ครู就送ตัวเองไปอยู่แล้ว (หัวเราะ) ครูไปในฐานะผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ที่เขาจัดอบรม เพราะช่วงแรกครูไปอบรมบ่อย ใครจัดครูไปหมด คือด้วยการที่ครูไม่ค่อยมีความรู้ทางนี้ ครูจึงสนใจ จนหลังๆ ครูได้เป็นหนึ่งในทีมบางที่ครูไปเป็นวิทยากรไปช่วยเขาจัดอบรม มันทำให้ครูได้หลายอย่าง รู้จักคนกว้างขึ้น พอไปเจอครูประวัติศาสตร์เหมือนกัน จะได้แลกเปลี่ยนมุมมอง เทคนิควิธีสอน วิธีไหนดีเราก็บอกต่อกัน และสื่อการสอนส่วนมากครูได้แนวคิดมาจากการอบรมทั้งนั้น”

(ครู ข, โรงเรียน ข)

ข้อมูลจากการสังเกตการสอน พบว่า ครู ข พยายามเน้นให้มีสื่อการเรียนรู้ทุกครั้ง อย่างน้อยที่สุดเป็นรูปภาพให้ผู้เรียนได้เห็นสิ่งที่เป็นรูปธรรม เพราะเชื่อว่าจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจได้ง่ายกว่าการบรรยายโดยไม่เห็นภาพ และในขณะที่จัดการเรียนรู้ครู ข ได้ให้ความสนใจกับปฏิกิริยาของผู้เรียน สนใจกับรายละเอียดเล็กน้อย หากพบพฤติกรรมที่พึงประสงค์จะมีการชื่นชมทันที เช่นเดียวกับพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ จะมีการตักเตือนทันทีเช่นกัน ด้วยประสบการณ์ทางการสอนที่มีนานรวมกับน้ำเสียงที่ดังชัดเจน ทำให้ครู ข มีบุคลิกภาพที่น่าเกรงขาม ผู้เรียนจึงให้ความเคารพและตั้งใจเรียนมากกว่าปกติ

หลังจากที่ได้สังเกตการสอนและพบว่าครูสามารถจัดการชั้นเรียนได้เป็นอย่างดี ผู้เรียนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือกับกิจกรรม มีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบตลอดชั่วโมงเรียน จึงได้สัมภาษณ์ถึงการเตรียมจัดการเรียนรู้ พบว่า โดยปกติแล้วครูจัดการเรียนรู้ตามประสบการณ์ เนื่องจากครูมีประสบการณ์ทางการสอนมานาน และสอนวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 มาโดยตลอด จึงมีความชำนาญด้านเนื้อหา สามารถสอนได้ทันทีแม้ไม่มีหนังสือเรียน ในส่วนของสื่อจัดการเรียนรู้ ส่วนใหญ่เป็นสื่อที่ได้จากการอบรม หรือเป็นผลงานการวิจัยประวัติศาสตร์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งครูได้พิจารณาผลงานที่ดีที่สุดเก็บไว้เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 ดังนั้นการเตรียมการจัดการเรียนรู้ส่วนมากจึง

เป็นการอัปเดตข่าวสาร เหตุการณ์ปัจจุบัน หรือหาเกร็ดความรอบตัว เพื่อมาเป็นความรู้เสริมเพิ่มเติมให้กับผู้เรียนเสียมากกว่าการเตรียมสื่อการเรียนรู้ ทั้งนี้ครู ข กล่าวไว้ว่า “เราถ่ายทอดสิ่งที่เรารัก ด้วยใจรักจริงๆ ครูเชื่อว่าเด็กสัมผัสได้ และทุกอย่างมันจะออกมาดี”

3.1.3 โรงเรียน ค

ข้อมูลทั่วไปของครูประวัติศาสตร์ ค ที่ได้จากการสัมภาษณ์ พบว่า ครู ค สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตทางด้านคอมพิวเตอร์ จำนวน 2 ใบ และเมื่อสำเร็จการศึกษาได้เข้ารับราชการครูรับผิดชอบการสอนวิชาสังคมศึกษาและคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โดยมีประสบการณ์ทำงานด้านการสอนมากกว่า 16 ปี แม้ว่าสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาจะไม่ตรงกับวิชาที่สอนและภูมิลำเนาของครูผู้สอนเป็นคนจังหวัดสุพรรณบุรี แต่ไม่ได้ก่อให้เกิดปัญหาในการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากครูผู้สอนทัศนคติที่ดีกับวิชาประวัติศาสตร์ มีความสนใจในเนื้อหาวิชาตั้งแต่สมัยยังเป็นผู้เรียน ด้วยเห็นว่าการศึกษาร່วาวในอดีตเป็นเรื่องสนุก ได้เห็นมุมมองทัศนคติ วัฒนธรรม การใช้ชีวิตของสังคมในอดีตที่ค่อยๆ มีการเปลี่ยนแปลงจนมาถึงปัจจุบัน และการที่ได้อ่านมากขึ้นก็ทำให้ได้ค้นพบเรื่องราวในอดีตในหลากหลายแง่มุม กรณีพบเรื่องราวที่มีความขัดแย้งจึงเป็นโอกาสที่ดีที่จะได้ใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ และวิจารณ์ญาณในการตัดสินใจ ครูผู้สอนจึงได้ค้นคว้าศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเองมาโดยตลอด ทำให้เมื่อได้รับหน้าที่สอนวิชาประวัติศาสตร์ ครูจึงมีแหล่งสำหรับสืบค้นข้อมูลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ รวมถึงมีหนังสือเพิ่มเติม เช่น หนังสืออัตชีวประวัติบุคคลสำคัญ หนังสือภาพเหตุการณ์ต่างๆ เป็นต้น

“บอกก่อนนะว่าครูไม่ได้จบทางด้านประวัติศาสตร์หรือสังคม ครูจบทางคอมพิวเตอร์ทั้ง 2 ใบ อยู่ที่นี่ครูได้สอนชั้น ป.5 – ป.6 วิชาประวัติศาสตร์กับเลข แต่ส่วนตัวครูชอบวิชาประวัติศาสตร์มาก ครูว่ามันเป็นวิชาที่สนุก มีเรื่องราวให้ค้นหา ทำให้เรารู้เรื่องราวให้หลากหลายแง่มุมมากขึ้น บางทีเรื่องเดียวกันแต่เล่มก็ถ่ายทอดเรื่องราวไม่เหมือนกัน ครูจึงรู้สึกสนุกที่ได้ค้นหาคำตอบ เราก็ต้องอ่านมากขึ้นและต้องวิเคราะห์ด้วยก่อนที่จะตัดสินใจเชื่ออะไรก็ตาม และบางครั้งเราก็ต้องเปิดใจยอมรับเรื่องราวที่มันไม่ตรงกับทัศนคติมุมมองของเรา.. ดังนั้นครูจึงมีหนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เยอะ เล่มไหนชอบจะซื้อเก็บ อย่างเล่มนี้ซื้อไว้เป็น 10 ปีแล้ว ครูก็ยังนำมาใช้ในการสอนอยู่ เอามาเปิดให้เด็กได้เห็นภาพสวยๆ เขาจะได้เข้าใจมากขึ้น ดีกว่าเปิดหนังสือเรียนตัวหนังสือเยอะๆ ให้พวกเขาดู”

(ครู ค, โรงเรียน ค)

สำหรับการเตรียมความพร้อมก่อนจัดการเรียนรู้ของครูนั้น จากการสังเกตและสัมภาษณ์พบว่า ในช่วงระหว่างรอชั่วโมงของตน ครูใช้เวลาส่วนใหญ่ค้นคว้าหนังสืออยู่ในห้องสมุดของโรงเรียน ครูได้ให้สัมภาษณ์ว่าการมาใช้เวลาอยู่ในห้องสมุดในช่วงเวลาว่าง สาเหตุหนึ่งมาจากห้องสมุดของโรงเรียนมีหนังสือใหม่ที่ทางโรงเรียนได้จัดหาเพิ่มเติมทุกภาคการศึกษา เหมาะกับการศึกษาเพื่อเป็นความรู้และบางเล่มยังสามารถนำไปประกอบการจัดการเรียนรู้ และอีกสาเหตุหนึ่งคือทำให้ได้พบปะกับผู้เรียนบางกลุ่มที่มาใช้บริการเช่นกัน จึงมีโอกาสพูดคุยทำความรู้จักกับผู้เรียนมากขึ้นและได้แนะนำหนังสือที่น่าสนใจแก่ผู้เรียน ดังบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“เวลาส่วนใหญ่ครูชอบมาอยู่ที่ห้องสมุด อาจไม่ได้ใหญ่โตหรือสวยงามนัก แต่ที่นี่มีหนังสือดีๆ หนังสือใหม่ๆ เยอะ เพราะโรงเรียนมีหนังสือมาเพิ่มทุกเทอม อ่านเจอหนังสือเรื่องน่าสนใจหรือภาพสวย ครูก็อยากให้เด็กเขาได้เห็น เมื่อจะทำให้เขาอยากเรียนเพิ่มมากขึ้น ครูก็จะนำหนังสือพวกนี้มาใช้ประกอบตอนสอน อีกอย่างมาที่นี้ตอนกลางวันได้เจอเด็กมาอ่านหนังสือบ้าง หรือมาดูโทรทัศน์บ้าง ครูก็ได้ทำความรู้จักพวกเขามากขึ้น บางครั้งเจอเด็กบางคนที่ชอบประวัติศาสตร์ เจอบ่อยๆ มาเกือบทุกวัน ครูก็จะแนะนำหนังสือให้เขาอ่าน”

(ครู ค, โรงเรียน ค)

นอกเหนือจากภาระงานทางด้านการจัดการเรียนรู้ จากการสัมภาษณ์ครู ค กล่าวว่า โดยปกติจะเป็นการประชุมและงานทางด้านเอกสาร ยกตัวอย่างเช่น การเขียนโครงการ หรือการเขียนรายงานประชุมทั้งเพื่อส่งโรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษา แม้ว่าครูผู้สอนได้แบ่งเวลาระหว่างงานด้านการจัดการเรียนรู้และงานอื่นๆ เป็นอย่างดี แต่บ่อยครั้งภาระงานเอกสารยังคงส่งกระทบเวลาจัดการเรียนรู้ กล่าวคือ ในกรณีที่ทางโรงเรียนต้องการเอกสารเร่งด่วน ครูจำเป็นต้องรีบดำเนินการเอกสารนั้นในเสร็จเรียบร้อย แม้ว่าจะกำลังจัดการเรียนรู้ก็ทำตาม ทำให้การจัดการเรียนรู้ต้องหยุดไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ ทั้งนี้ครูอาจมอบหมายแบบฝึกหัดให้ผู้เรียนปฏิบัติต่อในเวลาที่เหลืออยู่

“ครูจึงไม่ค่อยได้ใช้เวลาอยู่กับห้องเรียนเต็มที พอมีงานอื่นมาแทรกครูก็ต้องปล่อยให้เด็กทำแบบฝึกหัดไป ค่อยมาเฉลยอธิบายครึ่งหน้า และยิ่งวิชาประวัติศาสตร์มีแค่สัปดาห์ละชั่วโมงเดียวจะไปสอนทันได้อย่างไร”

(ครู ค, โรงเรียน ค)

3.1.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากการสัมภาษณ์ในมุมมองของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์สำเร็จการศึกษาจากหลากหลายสาขาวิชา จนเกิดเป็น “ครูสังคัมเทียม” และครูแต่ละท่านมี

ทัศนคติเป็นของตนเองต่างกันตามพื้นฐานการเรียนรู้ ซึ่งทั้งนี้ทำให้การจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ มีการปรุงแต่ง เสริมเพิ่มเติมเรื่องราว และบิดเบือนข้อเท็จจริง ส่งผลให้เกิดประเด็นเรื่องความอคติต่อประเทศเพื่อนบ้านของครูที่อาจส่งผลต่อทัศนคติของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความหวาดระแวง ความเกลียดชัง และทัศนคติทางลบกับประเทศเพื่อนบ้าน มองประเทศเพื่อนบ้านเป็นศัตรูนั้น ทางหน่วยงาน ก ได้ทำการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการจัดการประชุมอบรมครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ เพื่อเสริมความรู้และปรับทัศนคติมุมมองต่อประเทศเพื่อนบ้านให้ครูมองประวัติศาสตร์ ด้วยเหตุผล ไม่ยึดติดกับชาตินิยมจนเกินไป ครูจึงได้รับความรู้เกี่ยวกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม การอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความแตกต่าง และการปรับตัวท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งทางหน่วยงานมีความมั่นใจว่าภายหลังทำการอบรมครูประวัติศาสตร์แล้วนั้น ครูจึงมีทัศนคติทางบวกกับประเทศเพื่อนบ้าน อันไปสู่การจัดการเรียนรู้ถ่ายทอดให้ผู้เรียนอย่างสร้างสรรค์ ผลจากการจัดอบรมครูข้างต้นการจัดทำให้ครูทุกโรงเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์เป็นอย่างดี และดำเนินการจัดการเรียนรู้ไปในทิศทางเดียวกัน ดังการให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ ครูประวัติศาสตร์ที่สอนๆ กันอยู่พวกเขาจบมาจากหลากหลายสาขา ไม่ได้จบสังคมมาโดยตรงก็มาเยอะ จนเกิดเป็นครูสังคมเต็มเต็มไปหมด ใครๆ ก็มาสอบสังคม อาจจะเห็นว่ามันง่ายอ่านๆ มากี่สอนได้ มันทำให้เกิดปัญหาตามมา เพราะครูขาดทักษะ ขาดเทคนิคเฉพาะ ครูส่วนมากที่มาล้วนมีทัศนคติเป็นของตัวเอง ทั้งหมดทั้งมวลมีการปรุงแต่ง ครูคนนี้สอนอย่างหนึ่ง คนนั้นสอนอีกแบบ และนำเอาความคิดของตัวเองไปปรุงแต่งความคิดของเด็กต่อ ก็ยิ่งปรุงแต่งไปกันใหญ่เลยทีนี้.. ช่วงนี้ที่วิชาประวัติศาสตร์กำลังได้รับความสนใจ ก็จะมีปัญหาเรื่องทัศนคติทางลบกับประเทศเพื่อนบ้านใช้ใหม่ มาจากการสอนของครูนั้นแหละ รวมกับสื่อ อย่างพวกละคร การ์ตูนล้อเลียน หรือบางครั้งมันเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันโดยที่เราไม่รู้ตัว ทำให้เด็กไปเหยียดถากถางประเทศเพื่อนบ้าน มองว่าล้าหลังบ้าง ชี้อ้างบ้าง เป็นศัตรูบ้าง แล้วเราจะไปรวมอาเซียนกับเขาได้อย่างไร.. ทางหน่วยงานจึงจัดอบรมครูขึ้นมา จริงๆ เหมือนเรียกครูมาปรับทัศนคติให้ครูรู้จักปรับตัวและเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน.. พอเราลงไปดูครูเขาสอนกัน ก็ใช้ได้เลยนะ ทุกโรงเรียนสอนไปในทิศทางเดียวกัน น่าจะหมดปัญหานี้ 100% ”

(หน่วยงาน ก)

3.2 ปัญหาความพร้อมของครูผู้สอน

3.2.1 โรงเรียน ก

จากการสัมภาษณ์ครูประวัติศาสตร์ทำให้ทราบว่าปัญหาหลักของครู คือความไม่พร้อมในการใช้งานเทคโนโลยี เนื่องจากครูบางท่านยังยึดติดกับการสอนรูปแบบเดิม ในขณะที่บางท่านยังขาดทักษะ ทำให้ต้องเริ่มเรียนรู้ตั้งแต่ขั้นพื้นฐานการใช้งานอุปกรณ์ และในส่วนของแอปพลิเคชันที่สามารถนำมาใช้งานในการศึกษานั้นมีจำนวนมาก ซึ่งในแต่ละแอปพลิเคชันมีรายละเอียดย่อยในการใช้งานที่ซับซ้อนลงไป ยกตัวอย่างเช่น แอปพลิเคชัน toontatic แอปพลิเคชันสำหรับการทำการ์ตูนอะนิเมชันที่ผู้ใช้สามารถออกแบบฉาก ตัวละคร และการเคลื่อนไหว อีกทั้งยังสามารถบันทึกเสียงพูดของตัวละครได้ จึงเป็นแอปพลิเคชันที่ต้องใช้ความชำนาญในระดับหนึ่ง ด้วยความซับซ้อนและเป็นสิ่งใหม่ครูบางท่านที่ยังไม่ชำนาญจึงไม่กล้าที่จะนำมาใช้ในการสอนเท่าใดนัก

“คิดว่าครูยังขาดทักษะทางเทคโนโลยีอีกค่อนข้างมาก คือบางท่านไม่เคยใช้อะไรพวกนี้เลยต้องเรียนรู้ตั้งแต่การเปิด - ปิดเครื่อง พอเข้าเครื่องได้มาเจอแอปเต็มไปหมด กว่าจะจำได้ว่าแอปไหนทำอะไร แอปไหนมีลูกเล่นยังงบบ้าง มันก็ใช้เวลาไม่น้อย เช่น แอป toontatic ที่ใช้สอนเด็กวันนี้ เป็นแอปที่ทำให้หลายอย่างมากและการที่ครูจะสั่งให้เด็กทำงานผ่านแอปนี้ ครูก็ต้องรู้รายละเอียดดีพอที่จะสอนให้เด็กเข้าใจได้ แล้วยังต้องทำตัวอย่างให้เด็กดูอีก ครูที่ชอบทางด้านนี้ก็สบายไป แต่ครูที่ไม่ชอบนี่สิ.. มันเลยทำให้ครูบางคนเลือกที่ใช้วิธีการสอนแบบเดิมๆ ไปก่อน เพราะมันมีความมั่นใจมากกว่า”

(ครู ก, โรงเรียน ก)

อีกหนึ่งปัญหาในมุมมองของครู ก คือ การจัดกิจกรรมของโรงเรียนที่มากเกินไปทั้งกิจกรรมภายในและภายนอก รวมถึงการเข้ารับการอบรม ทำให้ครูมีภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบหลายอย่าง จึงต้องแบ่งเวลาในการเตรียมจัดการเรียนรู้ให้กับภาระงานอื่น จึงผลกระทบดังนี้ 1) เวลาเตรียมจัดการเรียนรู้ของครูลดลง บางชั่วโมงจึงจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีบรรยาย ซึ่งเป็นวิธีที่ไม่ต้องใช้สื่อการเรียนรู้มากนักและทำให้ได้เนื้อหาจำนวนมากในเวลาจำกัด 2) เวลาทำความรู้จักผู้เรียนลดลง บางครั้งครูจึงรู้จักผู้เรียนรายบุคคลไม่ทั่วถึงและไม่ทราบปัญหาของผู้เรียน ครูจะได้ใกล้ชิดกับผู้เรียนเฉพาะแค่ผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมเท่านั้น และ 3) ทำให้ครูไม่ค่อยมีเวลาพักผ่อนหรือเวลาส่วนตัว นอกจากนี้การอยู่ในสังคมโรงเรียนที่มุ่งเน้นการแข่งขันเพื่อสร้างโอกาสให้กับตนเอง ก่อให้เกิดผลทั้งข้อดีและข้อเสีย กล่าวคือ ในส่วนของข้อดี ครูจะเกิดความกระตือรือร้นพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ และทำงานด้วยความตั้งใจเต็มที่ ในขณะที่ข้อเสีย ครูอาจเกิดภาวะความเครียดได้จากการกดดัน เพราะหากได้รับ

ความไว้วางใจแล้วจะมีโอกาสได้รับผิดชอบโครงการต่างๆ ต่อไป ซึ่งหมายความว่าผู้สอนคนนั้นมีสิทธิ์ได้รับสื่อการสอนมากกว่าครูท่านอื่นไปด้วย ดังบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ ภาระครูนอกเหนือจากการสอนเยอะมาก... กิจกรรมทั้งในโรงเรียนนอกโรงเรียนก็กันไปหมด เสาร์อาทิตย์แทบไม่ได้หยุดต้องมาอบรมต่างๆ อยากรจะเตรียมการสอนให้เต็มที่ มันก็เต็มที่ไม่ได้เพราะครูไม่มีเวลา สุดท้ายการสอนเลยไปจบที่การบรรยาย”

“จริงๆ ครูอยากรู้จักเด็กในหลายๆ มิตินะ มันเหมือนเป็นหน้าที่หนึ่งของครูที่ต้องรู้จักเด็ก เพื่อพวกเขามีปัญหาจะได้ช่วยชี้แนะได้ แต่แทบไม่มีเวลา”

“เหนื่อยนะ เพราะทุกคนต้องตื่นตัวมาก ต้องแข่งขันตลอดเวลา คือครูทำดี มันก็ส่งผลดีกับตัวเอง ครูจะได้โอกาสรับผิดชอบโครงการ ทำให้ครูได้แสดงศักยภาพได้ชื่อเสียงเป็นหน้าเป็นตา พอครั้งต่อไปมีโครงการอะไรเข้ามาก็จะมีโอกาสได้รับผิดชอบโครงการอีก เนื่องจากครูได้แสดงให้เห็นศักยภาพแล้วว่าทำได้ ดังนั้นขออะไรไปก็มักจะได้ ขอสื่อการสอน ของบประมาณได้หมด แต่มันก็ค่อนข้างกดดันเครียดเหมือนกัน ครูต้องพัฒนาตัวเองให้มันดียิ่งขึ้น อย่างน้อยที่สุดไม่ให้ลดลงจากเดิม เวลาพักผ่อนหรือปิดเทอมจึงแทบไม่มี”

(ครู ก, โรงเรียน ก)

สำหรับปัญหาความพร้อมของครูในมุมมองผู้บริหารสถานศึกษา ก จากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลว่า ครูบางส่วนไม่จัดทำแผนการเรียนรู้ บางครั้งใช้แผนการเรียนรู้ของปีการศึกษาปีก่อนหน้า หรือบางครั้งใช้วิธีการคัดลอกแผนการเรียนรู้จากแบบฟอร์มของครูท่านอื่น เพียงเพื่อให้ตนมีแผนการสอนในการจัดส่งทางโรงเรียน แผนการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นจึงไม่ใช่แผนการเรียนรู้ที่ตรงกับการจัดการเรียนรู้จริง แต่ภายหลังการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ทำให้ครูมีต้องออกแบบแผนการเรียนรู้ขึ้นใหม่และมีการจัดเตรียมล่วงหน้า เนื่องจากต้องนำรายละเอียดวิชาเรียนทั้งวัตถุประสงค์ เนื้อหา และชิ้นงาน บรรจุลงในไอแพดล่วงหน้า

“ครูมาอ่านจะรู้สึกกว่าแผนการเรียนรู้อันนี้คุ้นๆ นะ บางคนเอาของคนอื่นเขามา ครูบางคนก็ใช้แผนเดิม ใช้มาหลายปี พอมาโรงเรียนมานั้นเทคโนโลยี ดีขึ้นหน่อย เพราะแผนมันต้องปรับหมด มันต้องเพิ่มเทคโนโลยีลงไปด้วย”

(ผู้บริหารสถานศึกษา ก, โรงเรียน ก)

ทางผู้บริหารสถานศึกษาจึงได้มีแนวคิดการจัดทำแผนการเรียนรู้หน้าเดียวขึ้น เพื่อประหยัดเวลาในการจัดทำ และความสะดวกในการใช้งาน

“ครูมาคิดดูแล้ว ทำแผนการเรียนรู้อะไรหลายๆ หน้าไป ใช้จริงบ้างไม่จริงบ้าง เสียเวลาทำ ทำมันหน้าเดียวไปเลย ให้ทุกอย่างอยู่ในหน้าเดียวเนี่ยๆ มองแล้วรู้ทันที มันจะได้ง่ายด้วย”

(ผู้บริหารสถานศึกษา ก, โรงเรียน ก)

นอกจากนี้พบปัญหาของครูในการทำกิจกรรมของโรงเรียน กล่าวคือ กิจกรรมใดที่ทางโรงเรียนจัดทำบ่อยครั้งครูมักเกิดความเบื่อหน่าย ส่งผลให้กิจกรรมครั้งต่อๆ มา ครูไม่เต็มที่ในการปฏิบัติ ไม่มีการสร้างสรรค์ต่อยอดกิจกรรมให้พัฒนายิ่งขึ้น ดังข้อความด้านล่างต่อไปนี้

“ครูสั่งเกณฑ์หลายครั้งแล้ว กิจกรรมไหนเอากลับมาทำซ้ำนี้ไม่โอเคและ มันจะเนือๆ เหมือนเดิมเลย ไม่มีการไปคิดต่อยอดให้มันดีขึ้น ทำให้รู้สึกสนุกน่าสนใจมากขึ้น เพราะครูเขาเบื่อๆ จริงๆ ครูคิดว่าการทำบ่อยๆ มันน่าจะสร้างความชำนาญนะ ยิ่งทำบ่อยเราก็น่าจะรู้ว่าจะไรดีแล้วอะไรควรปรับปรุง”

(ผู้บริหารสถานศึกษา ก, โรงเรียน ก)

สำหรับประเด็นสุดท้ายจากการสัมภาษณ์ คือ ขาดการนิเทศภายใน ทำให้ขาดการตรวจสอบสภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ครูจึงจัดการเรียนรู้ดังเช่นที่ปฏิบัติมาโดยตลอด ดังนั้นเพื่อต้องการประเมินการจัดการเรียนรู้ของครู และส่งเสริมศักยภาพของครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้มีประสิทธิภาพโดยยึดผู้เรียนเป็นหลัก ผู้บริหารสถานศึกษา ก จึงมีต้องการให้เกิดการนิเทศภายในอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

“ช่วงนี้ทางโรงเรียนอาจขาดการนิเทศภายใน เดี่ยวครูต้องหาคนที่เชื่อมั่นได้มาช่วยนิเทศกันสักหน่อย ครูจะได้รู้ศักยภาพของตัวเองและได้รับคำแนะนำไปปรับปรุงการสอน การให้คนมาสะท้อนให้เห็นตัวเองน่าจะเป็นเรื่องที่ดี เกิดประโยชน์ต่อตัวครูและผู้เรียน”

(ผู้บริหารสถานศึกษา ก, โรงเรียน ก)

3.2.2 โรงเรียน ข

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ทางโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญของครูประวัติศาสตร์ เพราะวิชาประวัติศาสตร์มีการจัดการเรียนรู้เพียงหนึ่งชั่วโมงต่อสัปดาห์ ทำให้ในกรณีที่ตำแหน่งครูประวัติศาสตร์มีอัตราว่างจึงมีการจัดสรรให้ครูที่สำเร็จการศึกษาสาขาอื่นมาสอนแทน ทำให้ผู้เรียนไม่ได้รับความรู้จากครูที่มีความเชี่ยวชาญโดยตรง อย่างไรก็ตามครู ข มีความคิดเห็นว่า หากครูประวัติศาสตร์ไม่ได้สำเร็จการศึกษาสาขาสังคมศึกษาโดยตรงควรเป็นครูผู้มีใจรักทางประวัติศาสตร์และมีความพยายาม ขวนขวายตลอดเวลา

“โรงเรียนไม่เห็นความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์หรอก ใครสอนก็ได้ ดั่งนั้นพอไม่มีคนสอน ใครว่างก็ไปสอนแทน.. ส่วนตัวครูมองว่าถ้าครูผู้สอนไม่ตรง เอกก็ต้องมีใจรัก ไม่ใช่รักอย่างเดียวนะ บวกความขวนขวายเข้าไปด้วย ครูเชื่อว่า ความรู้มันเปลี่ยนกันได้ ถ้าอ่านมากๆ มันก็สามารถพัฒนาให้ครูคนนั้นเป็นครูที่มีความเชี่ยวชาญขึ้นมาได้ แม้กระทั่งครูเอกสังคมเองก็ต้องไม่หยุดขวนขวาย เพราะความรู้เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา”

(ครู ข, โรงเรียน ข)

อีกหนึ่งประเด็นปัญหาคือ “อาชีพรับจ้างอบรม” กล่าวคือ ในกรณีที่ทางหน่วยงานต่างๆ ได้จัดกิจกรรมทางประวัติศาสตร์และจัดทำจดหมายมายังโรงเรียน เพื่อเสนอชื่อครูเข้าร่วมกิจกรรม หลายครั้งที่ทางโรงเรียนไม่เห็นถึงความสำคัญและจัดสรรครูไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของโครงการ เข้าร่วมกิจกรรมแทน ทำให้ความตั้งใจในการจัดอบรมหรือกิจกรรมต่างๆ ไม่ได้นำไปสู่การใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ การจัดการเรียนจึงไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควรจะเป็น

“เป็นเรื่องที่น่าเสียดายที่โรงเรียนไม่เห็นถึงความสำคัญของการอบรมหรือกิจกรรมต่างๆ ทำให้เกิดอาชีพรับจ้างอบรมขึ้น.. อบรมประวัติศาสตร์แต่ส่งครูภาษาไทยไปแทน ครูคนนี้ไม่ว่างก็หาคนอื่น ใครก็ได้ขอให้ไป ส่งชื่อไปคนหนึ่งแต่คนเข้าร่วมอีกคนหนึ่ง บางที่เป็นเจ้าหน้าที่ธุรการไปอบรมก็มี ถามว่าไปอบรมมาแล้วเขาได้ใช้ประโยชน์อะไร เสียหายความตั้งใจของคนทำโครงการ ถ้าได้คนที่ได้ใช้ประโยชน์จริงๆ ก็คงจะดี”

(ครู ข, โรงเรียน ข)

3.2.3 โรงเรียน ค

ในการสัมภาษณ์ครู ค พบว่า ปัญหาด้านความพร้อมในด้านการสอนของครูมีเพียงประเด็นเดียว คือ ภาระงานทางด้านเอกสาร เนื่องจากบ่อยครั้งครูต้องใช้เวลาส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ออกไปกับการทำงานเอกสารเร่งด่วนตามที่ได้รับคำสั่ง ทำให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ ครู ค ได้แสดงความคิดเห็นว่าทุกฝ่ายควรให้ครูมีเวลาเตรียมตัวก่อนจัดการเรียนรู้และใช้เวลาจัดการเรียนรู้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ควรพิจารณาผลงานโดยคำนึงถึงคุณภาพมากกว่าปริมาณ

“ครูเบื่อมากรายงานเท็จ ชอบให้แก้ตัวเลข คือบางทีครูส่งไปแล้ว และตัวเลขมันไม่สวยหรูแบบที่เขาต้องการ เขาจะส่งคืนมาให้ทำใหม่ สอนๆ อยู่มาตามตัวให้ไปแก้เอกสาร เพราะเป็นเรื่องเร่งด่วนจะเอาเดี๋ยวนั้นเลย นอกจากเอกสารก็

การประชุม ให้ครูเข้าไปร่วมฟังรับทราบหรือบางครั้งก็เป็นผู้รับผิดชอบโครงการนั้น ครูจึงไม่ค่อยได้ใช้เวลาอยู่กับห้องเรียนเต็มที่”

(ครู ค, โรงเรียน ค)

3.2.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากการสัมภาษณ์หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัญหาด้านความพร้อมของครูประวัติศาสตร์มีหลายประการ ประการแรกคือขาดครูทางประวัติศาสตร์โดยเฉพาะ สืบเนื่องจากหลักสูตรการสอนปริญญาบัณฑิตในระดับมหาวิทยาลัยของคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์มีเพียงสาขาสังคมศึกษา สำหรับการเปิดสอนสาขาประวัติศาสตร์โดยตรงมักเป็นคณะอื่น ทำให้ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ขาดความรู้ในเชิงลึก แม้ว่าสำเร็จการศึกษาสาขาสังคมศึกษาก็ตาม

ประการที่สอง คือ ครูสังคมศึกษา กล่าวคือ ผู้สอนวิชาสังคม หรือ วิชาประวัติศาสตร์ไม่ใช่ครูที่สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา เนื่องจากในสมัยก่อนคนส่วนมากเลือกสอบวิชาสังคมศึกษา ด้วยเห็นว่าเป็นวิชาที่ง่ายและทำให้มีโอกาสได้รับบรรจุเป็นข้าราชการมากกว่าสาขาวิชาอื่น ครูจึงขาดทักษะและเทคนิคในการจัดการเรียนรู้ รวมถึงความแม่นยำในเนื้อหา ซึ่งในปัจจุบันการสอบบรรจุเพื่อรับเข้าเป็นราชการครูกำหนดให้มีการสอบตามวิชาเอกของปริญญาบัณฑิต ครูรุ่นใหม่จึงสอนตรงกับวิชาเอกที่ได้สำเร็จการศึกษามา

ประการที่สาม คือ ครูขาดทักษะการวิเคราะห์ ครูส่วนมากถ่ายทอดข้อมูลตามที่ได้รับมาทันที ครูเป็นจำนวนน้อยที่มีการตรวจสอบ วิเคราะห์หาข้อเท็จจริง ก่อนที่จะตัดสินใจสรุปผล ดังนั้นจึงเกิดความผิดพลาดตั้งแต่กระบวนการวิเคราะห์หลักสูตร ส่งผลให้การนำไปปฏิบัติของครูอาจไม่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย และเมื่อนำไปจัดการเรียนรู้จึงไม่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ผู้เรียนโดยมากจึงเรียนรู้ผ่านการจำและนำไปใช้ทันที โดยไม่ผ่านการวิเคราะห์เช่นกัน

ประการสุดท้าย คือ ภาระงานของครูนั้นมากเกินไป สาเหตุมาจากความสถานศึกษา จังหวัดหรือกระทรวงศึกษาธิการต้องการงานทางด้านเอกสาร อาทิเช่น การทำวิจัย การเขียนตำรา การเขียนโครงการ เป็นต้น เพื่อใช้ในการพิจารณาประเด็นต่างๆ ประกอบกับค่านิยมของสังคมและทัศนคติของครูที่เล็งเห็นว่าการทำงานทางด้านเอกสารจะทำให้ได้รับการยกย่องและเป็นการสร้างชื่อเสียงของตนให้ผู้คนรู้จักมากขึ้น จึงให้ความสำคัญกับงานเอกสารมากกว่านำเวลาไปเตรียมจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ดังข้อความด้านล่างนี้

“ครูว่าปัญหาของครูนี้เยอะเลย เริ่มตั้งแต่เราไม่มีครูประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะ ทางคณะที่เปิดสอนครูจะเปิดสอนแค่สังคมศึกษา เวลาเรียนมันก็เรียนครบทั้ง 5 สาระ ครูจึงสอนได้ทุกอย่างแต่รายละเอียดไม่แน่น ถ้าเขาไม่ศึกษาค้นคว้า

เพิ่มเติม และครูที่เราอยู่ตอนนี้มีแต่ครูสังคมเต็ม ใครๆ ก็ชอบมาสอบสังคมกัน เขาอาจเห็นว่าสังคมมันง่าย มีโอกาสสูงกว่าไปสอบเอกเลข เอกวิทย์ เลยแห่กันมาสอบสังคม พอไม่ตรงเอกก็สอนกันไปตามหนังสือ ถ้าได้คนที่ชอบจริงๆ อาจจะมีคั่นคว่าเพิ่มเติม ครูสังคมแท้ๆ จะเป็นครูสังคมรุ่นใหม่หลังจากที่เขาให้สอบบรรจุตรงตามวิชาเอก.. อีกปัญหาคือครูขาดทักษะคิดวิเคราะห์ คิดผิดหลงประเด็น แล้วนำไปปฏิบัติกันผิดๆ ขนาดหลักสูตรแกนกลางหรือนโยบายรัฐบาลครูบางคนยังไม่เข้าใจเลย.. สำหรับประเด็นที่คนคิดต่อประเด็นเพื่อนบ้านไม่นับเป็นปัญหา เพราะเรามีทั้งอบรม ทั้งประชุมปรับทัศนคติ น่าจะหมดปัญหานี้แล้ว”

“ครูว่าตอนนี้เราเน้นครูทำเอกสารวิชาการมากเกินไป มากแต่ไม่มีคุณภาพ เหมือนมีแต่น้ำ เนื้อไม่มี ทำให้เรามีขยะวิชาการเยอะมาก”

(หน่วยงาน ก)

4. ด้านการวัดและประเมินผลการจัดเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดจุดประสงค์ การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผล ทั้ง 3 องค์ประกอบเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และมีความสัมพันธ์ เพื่อทราบระดับความรู้ความสามารถ ค้นหาจุดเด่น – จุดด้อยของผู้เรียน อันนำไปสู่การหาวิธีการช่วยเหลือผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และปรับการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน ซึ่งจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์และการสังเกตการจัดการเรียนรู้ พบว่า

4.1 สภาพการวัดและประเมินผลการจัดเรียนรู้

4.1.1 โรงเรียน ก

จากการสังเกตการจัดการเรียนรู้ พบว่า เมื่อเริ่มเข้าสู่หน่วยการเรียนรู้ใหม่ ครูผู้สอนได้ทำการทดสอบก่อนเรียน ชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาที่จะได้เรียน และภาระงาน ตั้งแต่ตอนต้นชั่วโมง ทำให้ผู้เรียนล่วงหน้า ว่าเนื้อหาที่ตนจะได้เรียนนั้นเป็นเรื่องราวที่มีความสำคัญอย่างไร เนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องอะไรบ้าง และสิ่งที่ครูคาดหวังจากการเรียนรู้คืออะไร รวมถึงภาระงานที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติทั้งหมดได้แก่อะไรบ้าง คิดเป็นสัดส่วนเท่าใดในการประเมินผลการเรียนรู้ ในกรณีที่จัดการเรียนรู้ด้วยไอแพด ผู้สอนได้นำรายละเอียดทั้งหมดเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ใส่ลงในไอแพดแต่ละเครื่องเป็นที่เรียบร้อย หากผู้เรียนสงสัยหรือต้องการทราบละเอียดจึงสามารถเลือกเข้าไปศึกษาหัวข้อต่างๆ เพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง ซึ่งการชี้แจงรายละเอียดตั้งแต่ต้นนั้นเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน

ในการวางแผนศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและปฏิบัติภาระงานล่วงหน้า ทำให้สามารถปฏิบัติภาระงานได้เสร็จตามเวลาที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อได้สัมภาษณ์ครูประวัติศาสตร์เพิ่มเติม พบว่า ระหว่างการจัดการเรียนรู้ครูใช้เทคนิคถามคำถามเพื่อประเมินความเข้าใจของผู้เรียนตลอดเวลา และในท้ายของแต่ละชั่วโมงผู้สอนมีการประเมินความรู้ของผู้เรียนทุกครั้ง ทั้งนี้รูปแบบการประเมินอาจจะแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับ 3 สาเหตุ ได้แก่ 1) ความเหมาะสมกับเนื้อหาที่กำลังเรียนในขณะนั้น 2) เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางศักยภาพในหลากหลายทักษะ และ 3) เพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย ยกตัวอย่างเช่น การตอบคำถาม การเขียนแผนภาพ หรือการสร้างการ์ตูน

“ครูจะเปลี่ยนวิธีการประเมินไปเรื่อย ไม่อยากให้ซ้ำกัน วันนี้ตอบคำถามแล้ว อาทิตย์หน้าก็ตอบ อาทิตย์ถัดไปก็ตอบ กลายเป็นเจอหน้าครูแล้วนึกถึงแต่การตอบคำถาม เตียวมาเกลียดครู เกลียดวิชาประวัติศาสตร์ไปอีก.. บางครั้งก็ตอบคำถามนั้นแหละ บทบาทสมมุติบ้าง แต่อย่างวันนี้เป็นการทำ mind mapping หรือครั้งต่อไปครูจะให้พวกเขาทำการ์ตูน ก็ต้องดูเนื้อหาก่อนว่ามันทำอะไรได้มากนักน้อยแค่ไหน ครูอยากประเมินเขาหลายทักษะ อยากเห็นศักยภาพของเขา”

(ครู ก, โรงเรียน ก)

ซึ่งในบางครั้งคะแนนที่ได้จากการประเมินผลท้ายชั่วโมงจะไม่นำมาคิดคำนวณในการตัดสินผลการเรียนประจำปีการศึกษา เป็นเพียงประเมินผลเพื่อให้ผู้เรียนทราบระดับความเข้าใจของตน และนำไปพัฒนาตนเองเท่านั้น ในขณะที่บางสัปดาห์อาจเป็นการประเมินผลเพื่อการเก็บคะแนน ทั้งนี้จะเป็นกระตุ้นให้ผู้เรียน เกิดความสนใจในการเรียนตลอดเวลา เนื่องจากไม่ทราบว่าชั่วโมงใดจะมีการเก็บคะแนนตอนท้าย ดังบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“การประเมินท้ายชั่วโมงครูไม่ได้เก็บคะแนนทุกครั้งนะ ครูเป็นครั้งๆ ไป เก็บทุกครั้งเครียดพอดี เอาแต่พองาม วันไหนเก็บคะแนนครูจะบอกเด็กก่อนทำ เขาจะได้ตั้งใจมากขึ้นกว่าเดิม แต่ทั้งนี้เขาต้องสนใจการสอนของครูมาตั้งแต่ต้นด้วยเขาถึงจะทำได้.. เก็บบ้างไม่เก็บบ้างก็เป็นเรื่องที่ดีนะ เด็กเขาคูตั้งใจเรียนดี เพราะเขาไม่รู้ตอนท้ายชั่วโมงเขาต้องเจอกันอะไรบ้าง”

(ครู ก, โรงเรียน ก)

สำหรับในส่วนของการสอบเพื่อการวัดและประเมินผลปลายภาคการเรียน ครูผู้สอนใช้ข้อสอบทั้งอัตนัยและปรนัย ลักษณะข้อสอบจะวัดทั้งความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ และ

การวิเคราะห์ โดยส่วนใหญ่ผู้เรียนทั้งหมดผ่านเกณฑ์การประเมิน ในกรณีที่ผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์ ครูผู้สอนได้ให้ผู้เรียนรับงานกลับไปทำเพิ่มเติมหรือทำการสอบใหม่อีกครั้ง

“เท่าที่สอนมาเด็กผ่านหมดนะ น้อยมากที่ไม่ผ่าน ข้อสอบครูไม่ได้ยากมาก ปกติทั่วไปมีอัตราน้อยๆ ให้เขียนบ้างอย่างน้อยก็เป็นคะแนนช่วย ถ้าคะแนนขาดไม่มากครูก็ให้งานไปทำเพิ่ม แต่ถ้าหายไปหลายคะแนนอาจจะต้องทั้งทำงานเพิ่มและสอบใหม่ ให้สอบมันจนกว่าจะผ่านนั่นแหละ”

(ครู ก, โรงเรียน ก)

4.1.2 โรงเรียน ข

ทางด้านโรงเรียน ข จากการสังเกต พบว่า ในขั้นนำของการจัดการเรียนรู้ครูใช้เทคนิคการถามคำถามเพื่อประเมินความรู้เดิมของผู้เรียน และเชื่อมโยงเนื้อหาเข้ากับเนื้อหาที่ครูต้องการจัดการเรียนรู้ ส่วนมากภายหลังการทำกิจกรรมครูกักให้ผู้เรียนทำใบงานในลักษณะของการจับคู่ ถูกผิด หรือเติมคำ จากนั้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ตรวจสอบคำตอบด้วยตนเอง ซึ่งบางครั้งพบว่าไม่มีผู้เรียนคนใดสามารถทำใบงานได้คะแนนเต็ม และผลคะแนนจากการทำใบงานนั้นมีผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์จำนวนมาก

เมื่อไปสอบถามครูผู้สอนทำให้ทราบว่าการทำงานในชั้นเรียนนั้น ผู้สอนไม่ได้นำผลคะแนนมาคิดรวมกับการวัดและประเมินผลเพื่อประเมินผู้เรียนในปลายภาคการศึกษาเป็นเพียงการวัดความเข้าใจของผู้เรียนในแต่ละบทเรียน เพื่อต้องการให้ผู้เรียนทราบระดับความเข้าใจของตนและกลับไปทบทวนเนื้อหาได้ตรงกับสิ่งที่ผู้เรียนยังไม่เข้าใจ หากใบงานหรือชิ้นงานใดที่มีการเก็บคะแนน ผู้สอนจะทำการแจ้ง ล่วงหน้า เพื่อให้ผู้เรียนมีการเตรียมตัวก่อนทุกครั้ง ซึ่งในระดับประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้เรียนจะได้ทำเพียงใบงานหรือแบบฝึกหัด ยังไม่ได้รับมอบหมายภาระงานใหญ่อย่างเช่นโครงการ เนื่องจากเห็นว่าผู้เรียนยังไม่มีความพร้อมมากพอ จึงมีเพียงการสอนวิธีการทำโครงการพร้อมแสดงตัวอย่างก่อนเท่านั้น และผู้สอนจะให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเมื่อผู้เรียนอยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ดังบทสัมภาษณ์ด้านล่างนี้

“ครูให้เด็กตรวจกันเองเลย เขาซื้อสัตย์ได้เท่าไรก็เท่านั้น ใบงานจะได้ 4 คะแนน 5 คะแนน ไม่เป็นไร ให้เด็กเขาได้ไป เขาจะรู้ตัวว่าเขายังไม่แม่นในเรื่องนี้ ต้องกลับไปทบทวนเพิ่มอีก ไม่เช่นนั้นสอบปลายภาคเขานั่นแหละจะแย่ เพราะใบงานนี้ครูไม่ได้เอาคะแนน แต่ถ้าใบงานไหนจะเก็บคะแนนครูจะบอกล่วงหน้า เด็กจะได้เตรียมตัว”

“งานที่ครูในเด็กทำก็ไม่ยากหรอก ส่วนมากเป็นใบงานกับแบบฝึกหัด อยากให้ทำโครงการเหมือนกัน แต่เด็กยังไม่พร้อม ปีนี้เลยได้แค่ให้ความรู้ วิธีการทำ

กับเด็กไปก่อน เอาตัวอย่างของรุ่นพี่มาให้เขาดูเป็นแนวทาง แล้วเดี๋ยวป.6 ถึงได้ทำจริงๆ”

(ครู ข, โรงเรียน ข)

ในส่วนของการสอบปลายภาคนั้น ครูประวัติศาสตร์ ข ได้มีแนวทางเดียวกับครูประวัติศาสตร์ ก กล่าวคือ มีการใช้ข้อสอบทั้งอัตนัยและปรนัย ลักษณะข้อสอบจะเน้นความคิดขั้นพื้นฐาน ซึ่งโดยปกติแล้วผู้เรียนผ่านเกณฑ์การประเมินทั้งหมด สำหรับกรณีที่ผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์ ครูผู้สอนจะให้ผู้เรียนรับงานกลับไปทำเพิ่มเติมหรือทำการสอบใหม่อีกครั้ง

“ครูสอนมาเกือบ 30 ปี ส่วนใหญ่ก็สอบผ่านทั้งหมด นอกจากเด็กที่อ่อนมากจริงๆ หรือเด็กที่มีปัญหาด้านการเรียนรู้ถึงสอบไม่ผ่าน.. ครูจะให้เวลาเด็กกลับไปอ่านและมาสอบใหม่ ซึ่งผลมันต้องดีมากกว่าเดิม เพราะเด็กได้อ่านรอบที่ 2 แล้ว ข้อสอบก็ทำรอบ 2 ถ้ายังไม่ผ่านก็กลับไปอ่านมาสอบใหม่ เอาให้ผ่านให้ได้.. เด็กเขาจะได้บทเรียนด้วยว่าถ้าเขาตั้งใจอ่านตั้งแต่แรก เขาก็จะไม่เสียเวลาแบบนี้ เพราะสุดท้ายเขาก็ต้องอ่านอยู่ดี”

(ครู ข, โรงเรียน ข)

4.1.3 โรงเรียน ค

จากการสังเกตการสอน พบว่า ก่อนทำการจัดการเรียนรู้ครูชี้แจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และประเมินความพร้อมของผู้เรียน โดยการถามคำถามแบบปากเปล่าเกี่ยวกับเนื้อหาในเรื่องที่กำลังจะจัดการเรียนรู้ เพื่อประเมินความรู้พื้นฐานของผู้เรียนในภาพรวม ซึ่งคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน ยกตัวอย่างเช่น “ละครหรือภาพยนตร์เรื่องใดที่ได้รับอิทธิพลมาจากต่างประเทศ เพราะอะไร” “ฉากก๊วยที่ขายอยู่ข้างโรงเรียนน่าจะมาจากประเทศอะไร” อย่างไรก็ตามแม้ว่าผู้เรียนจะให้ความร่วมมือในการตอบคำถามเป็นอย่างดี แต่วิธีการด้วยถามปากเปล่านี้นับเป็นการประเมินผลในภาพรวมเท่านั้น ไม่สามารถระบุได้ว่าผู้เรียนแต่ละคนมีความรู้พื้นฐานในระดับใด

ในระหว่างจัดการเรียนรู้ ผู้สอนจะถามคำถามผู้เรียนเป็นระยะเพื่อประเมินความเข้าใจของผู้เรียน และเมื่อครูสรุปบทเรียนแล้วนั้น ผู้เรียนจะได้ทำแบบฝึกหัดเป็นการประมวลความรู้ที่ได้เรียนมาในหนึ่งชั่วโมง โดยครูได้เน้นการใช้แบบฝึกหัดที่เน้นการคิดวิเคราะห์หรือคำตอบที่ต้องใช้การแสดงความคิดเห็นมากกว่าการจำและเข้าใจ ยกตัวอย่างคำถามจากการศึกษาสมุดของผู้เรียน เช่น “หากเราไม่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมกับชาติอื่นจะเกิดผลอย่างไร”

เมื่อได้สัมภาษณ์ครูประวัติศาสตร์โรงเรียน ค พบว่า ในส่วนของข้อสอบนั้นผู้สอนได้ใช้ข้อสอบอิงตามตัวชี้วัดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษา พุทธศักราช 2551 มีทั้งแบบปรนัย 4 ตัวเลือก และอาจมีข้อสอบอัตนัยบ้างสลับกันในบางหัวข้อเช่นเดียวกับโรงเรียน ก และโรงเรียน ข จะต่างกันตรงที่นอกจากการสอบแบบปรนัยและอัตนัยแล้ว ซึ่งผู้เรียนส่วนมากผ่านเกณฑ์การประเมินที่ครูตั้งไว้ ผู้สอนยังมีวิธีการวัดและประเมินผลโดยการเรียกผู้เรียนมาสัมภาษณ์โดยไม่ให้ผู้เรียนรู้ตัว ซึ่งคำถามในการสัมภาษณ์ผู้เรียนแต่ละคนก็จะแตกต่างกันออกไป ครูได้ให้เหตุผลว่าการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการสัมภาษณ์นี้เป็นการประเมินที่ต้องการช่วยผู้เรียนเนื่องจากผู้เรียนบางคนมีความเข้าใจในเนื้อหาสามารถตอบคำถามได้ แต่ไม่สามารถเขียนหรือถ่ายทอดออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจได้

“ สอบส่วนมาก เด็กผ่านเกณฑ์หมดทุกคน ส่วนหนึ่งน่าจะมาจากการที่เด็กตั้งเรียนในห้อง เพราะครูออกข้อสอบตามที่สอน บวกกับเนื้อหาระดับ ป.5 มันยังไม่ลงรายละเอียดลึกด้วย”

(ครู ค, โรงเรียน ค)

4.2 ปัญหาการวัดและประเมินผลการจัดเรียนรู้

4.2.1 โรงเรียน ก

จากการสัมภาษณ์ครู ก พบว่า ปัญหาด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ส่วนของข้อสอบปรนัย และ 2) ส่วนของข้อสอบอัตนัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนของข้อสอบปรนัย ครูจะพบปัญหาในการสร้างข้อคำถามให้มีความเป็นปรนัย กล่าวคือ การสร้างข้อคำถามที่ทำให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าใจประเด็นที่ผู้สอนต้องการถามได้ตรงกัน เพราะบางครั้งในกรณีที่ครูใช้คำที่ยากเกินไปหรือไม่ชัดเจน จะส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจความต้องการของคำถามผิดประเด็น ดังนั้นครูจึงต้องมีการระมัดระวังไม่ให้ใช้คำที่ยากเกินความเข้าใจของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 นอกจากปัญหาในการสร้างคำถามแล้ว การสร้างตัวเลือกของข้อสอบแบบปรนัยก็เป็นปัญหาเช่นกัน เนื่องจากต้องทำให้ตัวเลือกที่เป็นตัวลวงประสิทธิภาพสอดคล้องกับเนื้อหา ค่าความยากง่ายและอำนาจจำแนกอยู่ในเกณฑ์เหมาะสม ที่มีประสิทธิภาพมีค่าอำนาจจำแนกและเหมาะสมในการจำแนกความสามารถของผู้เรียน การสร้างข้อสอบในแต่ละชุดจึงต้องใช้เวลาพอสมควรและจำเป็นต้องทำการวิเคราะห์ข้อสอบ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของข้อสอบทั้งฉบับ ทั้งนี้หากทางโรงเรียนไม่เข้มงวดอาจทำให้ครูบางท่านละเลยขั้นตอนเหล่านี้

“ ข้อสอบแบบตัวเลือกละเอียดตอนตรวจ แต่ตอนออกข้อสอบไม่ง่ายเลย ตั้งแต่การตั้งคำถาม ครูต้องมาคิดว่าเด็กอ่านแล้วจะเข้าใจไหม พยายามทำให้มันชัดเจนตรงประเด็น พอคิดคำถามได้แล้วตัวเลือกยากกว่าอีก ถ้าจะให้ดีมันต้องมี

หลักในการสร้าง ต้องพิจารณาความยากง่าย สามารถคัดแยกความรู้ของเด็กได้ และมันก็ควรไปในทิศทางเดียวกัน ไม่ใช่ ก ข ค เรื่องหนึ่ง ข้อ ง ฝึกประเด็นไปเลย ข้อสอบก็จะไม่มีคุณภาพ”

(ครู ก, โรงเรียน ก)

ประเด็นที่สอง คือ ความยากในการตรวจข้อสอบอัตนัย ซึ่งตรงกันข้ามกับข้อสอบปรนัย กล่าวคือ ข้อสอบอัตนัยเป็นข้อสอบที่สร้างง่าย อาศัยการสร้างคำถามเพียงอย่างเดียวแล้วให้ผู้เรียนอธิบายหรือบรรยายสิ่งที่ตนรู้รวมถึงแสดงความคิดเห็นออกมา ครูจึงไม่ต้องใช้เวลาในการออกข้อสอบมากนัก แต่คำตอบของผู้เรียนนั้นสามารถตอบได้หลากหลายประเด็นหลายมิติ ทำให้ผู้สอนต้องศึกษารอบการตอบคำถามให้ตรงประเด็นและมีเกณฑ์ในการให้คะแนนที่ชัดเจน เพื่อให้ไม่เกิดความยุติธรรมและโปร่งใสในการให้คะแนน ดังการให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ข้อสอบแบบเขียนก็ตรงข้ามกันเลย.. ออกง่ายตรวจยาก ต้องมีสมาธิในการตรวจมากทีเดียว เพราะเด็กเขาก็จะเขียนๆ มาตามความคิดของเขาเรื่อยๆ แปรตพันแก้ว ตรงบ้างไม่ตรงบ้าง ครูจึงต้องมีเกณฑ์ให้ชัดเจนว่าตอบแบบนี้ๆ ได้คะแนนนะ แบบนี้ไม่ให้คะแนน ไม่ใช่ว่าตรวจตามใจชอบ มันจะไม่มีคามยุติธรรม”

(ครู ก, โรงเรียน ก)

4.2.2 โรงเรียน ข

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับวิชาประวัติศาสตร์โรงเรียน ข จากการสัมภาษณ์ พบว่า ข้อสอบระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นง่ายเกินไป กล่าวคือ เน้นวัดและประเมินผลการเรียนรู้จากความจำเป็นส่วนใหญ่ และตัวเลือกไม่สอดคล้องกับคำถามอย่างชัดเจน ส่งผลให้ผู้เรียนขาดทักษะการคิดวิเคราะห์และเกิดความเคยชินกับข้อสอบที่ง่าย ผู้เรียนบางคนจึงไม่ให้ความสำคัญกับการทบทวนวิชาประวัติศาสตร์สำหรับการออกข้อสอบของครู ข นั้นมีทั้งข้อสอบที่มีความยากง่ายผสมกัน และเริ่มเป็นข้อสอบที่มีการวิเคราะห์มากขึ้น ซึ่งเมื่อมาพิจารณาข้อสอบเป็นรายข้อจะพบว่าข้อสอบที่เป็นการวิเคราะห์ผู้เรียนจะตอบถูกน้อยมาก แต่อย่างไรก็ตามผู้เรียนส่วนใหญ่ยังคงผ่านเกณฑ์การประเมิน

“สิ่งที่ครูมองว่าเป็นปัญหา คือ เด็กคุ้นเคยกับข้อสอบความจำ ถามชื่อคนถามปี พ.ศ. หรือคำถามคำตอบที่มันสั้นๆ ตายตัว พอมาเจอข้อสอบครูที่เริ่มเป็นแนววิเคราะห์เด็กงงทำไม่ได้ ไม่ใช่เด็กเขาสอบตกกันนะ ส่วนใหญ่ก็ผ่านหมด แต่มาวิเคราะห์ข้อสอบรายข้อ ข้อที่เป็นวิเคราะห์เขาทำไม่ค่อยได้กัน มันสร้างความไม่มั่นใจว่าเด็กรู้จริงหรือไม่”

(ครู ข, โรงเรียน ข)

ส่วนของข้อสอบอัตนัยเป็นสิ่งที่ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่ประสงค์จะให้มีการทดสอบ เนื่องจากผู้เรียนส่วนมากไม่ชอบการเขียน หรือผู้เรียนบางคนไม่มีทักษะการเขียน ทำให้ไม่สามารถเขียนบรรยายความรู้หรือแสดงความคิดเห็นออกมาได้อย่างละเอียดชัดเจน ในขณะที่ผู้เรียนบางคนนั้นไม่สามารถวิเคราะห์ได้ว่าสิ่งที่ครูต้องการถามคืออะไร ทำให้ตอบผิดประเด็นและเสียคะแนนในข้อนั้น ดังบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ถ้าเด็กเลือกได้ เด็กคงไม่อยากให้มีข้อสอบอัตนัย ทั้งๆ ที่ครูทำมาเป็นคะแนนช่วยให้เด็ก เขาเขียนมาพอเข้าประเด็นก็ได้คะแนนแล้ว ยิ่งข้อแสดงความคิดเห็นยิ่งง่ายเลย เปิดกว้างมาก เพราะความคิดเห็นไม่มีถูกผิด ถ้าเขามีเหตุผลประกอบเพียงพอ แต่ครูว่าพวกเขายังขาดทักษะการเขียนอีกเยอะ อาจเป็นเพราะเขาไม่เคยผ่านการฝึกเขียนมา เคยชินกับกากบาท ครูว่าครูไม่ได้ถามอะไรยากนะ ตรงตามที่สอน อาจจะทำให้เด็กแสดงความคิดเห็นหรือยกตัวอย่างเพิ่มเติม เด็กก็เขียนมาสั้นห้วน ทำเป็นข้อสอบแบบเติมคำเลย บางคนผิดประเด็นก็มี ถามอย่างหนึ่งตอบอย่างหนึ่ง”

(ครู ข, โรงเรียน ข)

4.2.3 โรงเรียน ค

จากการสัมภาษณ์ครู ค พบว่า ปัญหาหลักคือของการวัดและประเมินการจัดการเรียนรู้ คือ ปัญหาในการตรวจข้อสอบแบบอัตนัย ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับทักษะด้านการเขียนของผู้เรียน ทั้งนี้สามารถจำแนกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1) ผู้เรียนไม่สามารถเขียนบรรยายความรู้หรือความคิดเห็นของตนให้ผู้อื่นเข้าใจได้ กล่าวคือ ภาษาที่ผู้เรียนเขียนมีความกำกวม เขียนวกไปวนมา ครูไม่สามารถจับประเด็นสำคัญที่ผู้เรียนต้องการจะสื่อถึงได้ และผู้เรียนมักตอบไม่ตรงคำถามหรือตอบไม่ครบตามที่คำถามต้องการ กล่าวคือ ผู้เรียนขาดทักษะในการตีความ หรือขาดความรอบคอบในการอ่านข้อความให้ชัดเจน ทำให้คำตอบไม่สอดคล้องกับข้อความ

2) ผู้เรียนไม่กล้าเขียนบรรยายคำตอบนอกกรอบที่เคยได้เรียน ทำให้คำตอบของผู้เรียนอยู่ในเพียงมุมมองที่แคบ ไม่มีการเสนอความคิดสร้างสรรค์หรือสิ่งแปลกใหม่ ทำให้คำตอบที่ได้เป็นคำตอบที่ค่อนข้างสั้น ขาดการขยายความหรือยกตัวอย่างประกอบ

3) ผู้เรียนมีปัญหาด้านการสะกดคำ ไม่ว่าจะเป็นการสะกดคำผิด การเขียนตกหล่นวรรณยุกต์ หรือแม้กระทั่งใช้คำผิดความหมาย อันสะท้อนให้เห็นถึงการขาดทักษะการใช้ภาษาและการขาดความละเอียดรอบคอบในการทำงาน ดังบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“การสอบแบบเลือกตอบไม่พบปัญหาหะ สอนมาอย่างไรก็ออกแบบนั้น ถ้าตั้งใจเรียนก็ทำได้ผ่านเกณฑ์ ปัญหาคือการเขียน เด็กเขียนไม่ค่อยได้ โดยเฉพาะรุ่นหลังๆ มาเนี่ยทักษะการเขียนเด็กแย่งลง อาจเป็นเพราะครูไม่ค่อยได้ฝึกให้เด็กเขียน และในชีวิตประจำวันเด็กก็เขียนน้อยลง ใช้คำพูดสั้นๆ คำแสดงบ้าง ภาษาแชทบ้าง พอต้องมาเขียนทางการเลยเขียนไม่ได้กัน.. ปัญหาด้านการเขียนแบ่งเป็นประเด็นย่อยได้หลายประเด็นมาก ตั้งแต่ไม่สามารถเขียนสิ่งที่คิดเป็นตัวหนังสือถ่ายทอดให้คนอื่นเข้าใจได้ คือถ้าถามปากเปล่าเด็กตอบได้แล้วได้ แต่เด็กไม่สามารถนำความคิดเหล่านั้นมาร้อยเรียงเป็นประโยคสวยๆ ได้ ครูเลยต้องมีการสอบแบบสัมภาษณ์ถามคำถามปากเปล่าบ้างเพื่อช่วยเด็กที่มีปัญหากรณีนี้ ต่อมาคือตอบไม่ตรงคำถามหรือไม่ตรงประเด็น อันนี้เกิดจากเด็กไม่ตีความอ่านคำถามให้รอบคอบ เห็นคำแรกปุ๊บตอบทันที ไม่ได้อ่านทวนให้ดีเสียก่อน คำตอบก็จะขาดๆ เกินๆ และครูคิดว่าคำตอบของเด็กมันยังแคบ เหมือนเด็กไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นนอกกรอบ ไม่กล้าเห็นแตกต่าง เด็กอาจจะกลัวผิดเสียคะแนน ซึ่งจริงๆ มันไม่ผิด แกรมเป็นเรื่องที่ต้องกับเป้าหมายของวิชาประวัติศาสตร์ด้วยซ้ำ แต่เด็กไม่กล้ากัน หรือบางทีเด็กอาจไม่รู้จริงๆ เพราะเขาไม่เคยสนใจสิ่งรอบตัวหรืออ่านเพิ่มเติม คำตอบของทุกคนเลยคล้ายๆ กัน ไปในทิศทางเดียวกันหมด ครูไม่ค่อยเห็นความคิดแปลกๆ หรือมุมมองใหม่ๆ จากพวกเขา”

(ครู ค, โรงเรียน ค)

5. ด้านผู้เรียน

ผู้เรียน เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งบุคลิกภาพ สติปัญญา ความถนัด ความสนใจและความสมบูรณ์ของร่างกาย ผู้เรียนควรมีโอกาสร่วมคิด ร่วมวางแผนในการจัดการเรียนการสอน และมีโอกาสเลือกวิธีเรียนได้อย่างหลากหลาย ตามความเหมาะสมภายใต้การแนะนำของผู้สอน จากการเก็บข้อมูลผ่านการสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์ผู้เรียนพบว่า

5.1 สภาพด้านผู้เรียน

5.1.1 โรงเรียน ก

จากการสังเกตการณ์ พบว่า ในห้องเรียนประกอบด้วยจำนวนผู้เรียนที่มีประมาณ 30 คน สัดส่วนของผู้เรียนเพศหญิงมากกว่าผู้เรียนเพศชายเล็กน้อย ส่งผลให้ลักษณะโดยรวมของผู้เรียนค่อนข้างเรียบร้อย บรรยากาศในชั้นเรียนจึงค่อนข้างเงียบ ไม่พบพฤติกรรมส่งเสียงดังหรือพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความวุ่นวายในชั้นเรียน ระหว่างการจัดการเรียนผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และมีปฏิสัมพันธ์กับครูอย่างทั่วถึง รวมถึงผู้เรียนส่วนใหญ่ในความร่วมมือในการสอนเป็นอย่างดี แสดงออกถึงความพร้อมในการเรียนรู้และความตั้งใจ โดยเฉพาะการเรียนในห้องเรียนเทคโนโลยี ผู้เรียนทั้งหมดจะมีความกระตือรือร้นมากเป็นพิเศษ

เมื่อได้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีผู้เรียนเพียงคนเดียวเท่านั้นที่ชื่นชอบการเรียนวิชาประวัติศาสตร์และสนใจที่จะศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เพิ่มเติมด้วยตนเอง ทั้งนี้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นว่าวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่น่าสนใจ ทำให้รู้ถึงความเป็นมาในอดีตและเหตุการณ์เหล่านั้นส่งผลต่อปัจจุบันอย่างไร โดยเรื่องที่ทำให้ความสนใจมากที่สุดคือประวัติศาสตร์ทางภูมิปัญญา

“ชอบอ่านหนังสือการ์ตูนประวัติศาสตร์ ทั้งสนุกและได้ความรู้ บางเรื่องคล้ายกับบทเรียนทำให้เราเข้าใจบทเรียนเร็วขึ้น รู้สึกว่าเป็นวิชาที่ดีทำให้รู้ว่า เหตุการณ์อะไรที่ส่งผลทำให้ปัจจุบันเป็นแบบนี้ ชอบที่สุดคือแนวคิดภูมิปัญญาของคนสมัยโบราณ เคยเห็นในรายการทีวีเป็นเรื่องที่น่าทึ่งมาก หากไม่มีแนวคิดหรือภูมิปัญญาของคนโบราณที่สร้างสรรค์เราคงไม่สบายจนถึงทุกวันนี้”

(ผู้เรียน ก1, โรงเรียน ก)

ในส่วนของการศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเอง กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อมูลตรงกันว่าผู้เรียนทุกคนได้รับมอบหมายให้จากครูผู้สอนให้กลับไปทบทวนวิชาประวัติศาสตร์ด้วยตนเองอีกครั้ง เนื่องจากบางครั้งด้วยเวลาที่จำกัด ทำให้ครูสอนอย่างรวบรัดเน้นเฉพาะจุดที่สำคัญและไม่ได้ลงรายละเอียดมากนัก แต่ทั้งนี้ก็มีเพียงผู้เรียนบางส่วนเท่านั้นที่กลับไปทบทวนตามที่ได้รับมอบหมาย ดังข้อความด้านล่างนี้

“ชอบอ่านหนังสือ ถึงครูไม่บอกให้อ่าน เมื่อมีเวลาว่างจะอ่านอยู่แล้ว ทั้งอ่านทบทวนและอ่านล่วงหน้า.. เพราะแม่ให้อ่านทุกวันและอ่านทั้งหมดทุกวิชา”

(ผู้เรียน ก1, โรงเรียน ก)

“ครูจะบอกว่าให้กลับไปอ่านหน้าไหนถึงหน้าไหนบ้าง ถ้าเรื่องไหนชอบจะกลับไปอ่าน แต่ถ้าไม่ชอบจะอ่านที่เดียวตอนใกล้สอบ”

(ผู้เรียน ก2, โรงเรียน ก)

“ส่วนมากครูให้กลับไปทบทวนอีกครั้ง เพราะสอนไม่ค่อยทัน มีวันหยุดบ่อย แต่ก็ไม่ค่อยอ่าน เพราะมันน่าเบื่อ”

(ผู้เรียน ก3, โรงเรียน ก)

สำหรับสภาพของผู้เรียนในมุมมองของครูผู้สอนจากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้เรียนในชั้นเรียนมีความหลากหลาย ส่วนใหญ่ค่อนข้างเรียบร้อย ในความร่วมมือกับกิจกรรมการเรียนรู้เป็นอย่างดี มีความพร้อมในการเรียนรู้ และมีทักษะทางด้านเทคโนโลยีซึ่งเป็นทักษะที่โรงเรียนให้ความสำคัญอยู่ในเกณฑ์ดี ดังนั้นไม่ว่าผู้เรียนจะชอบเรียนวิชาประวัติศาสตร์หรือไม่ก็ตาม เมื่อถึงชั่วโมงที่ได้เรียนในห้องเรียนเทคโนโลยีผู้เรียนจะมีความกระตือรือร้นมากกว่าปกติ ดังบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“เด็กมีหลากหลายคณะกัน ห้องนี้เรียบร้อยไม่ค่อยพูด ห้องจะเงียบหน่อย แต่เวลาถามคำถามหรือให้ทำกิจกรรมพวกเขาให้ความร่วมมือดี สิ่งที่น่าสนใจคือเด็กเก่งเทคโนโลยี เพราะสมัยนี้เวลาอยู่บ้านเด็กจะเล่นเกม เล่นมือถือกัน เด็กจึงเรียนรู้ได้เร็ว เล่นอะไรต่างๆ ได้มากกว่าครูเสียอีก ทำให้พอเด็กรู้ว่าวันนี้เขาจะได้เรียนด้วยไอแพดกัน เขาจะตื่นเต้นและตั้งใจมากกว่าเดิม”

(ครู ข, โรงเรียน ข)

5.1.2 โรงเรียน ข

จากการสังเกตการณ์ พบว่า ในห้องเรียนประกอบด้วยผู้เรียนประมาณ 40 คน เป็นผู้เรียนเพศชายมากกว่าผู้เรียนเพศหญิง จัดโต๊ะที่นั่งโดยแบ่งออกเป็นแถวละ 3 คน ทำให้ครูผู้สอนสามารถเข้าถึงโต๊ะที่นั่งของผู้เรียนได้ทุกคน ผู้เรียนส่วนมากมีความตั้งใจและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยเฉพาะเมื่อครูถามคำถาม ซึ่งผู้ตอบมักเป็นผู้เรียนที่นั่งบริเวณหลังห้องเรียน แต่ในขณะที่ผู้สอนให้ผู้เรียนทำกิจกรรมกลุ่มหรือศึกษาใบงานด้วยตนเอง มีผู้เรียนบางส่วนไม่ปฏิบัติตามสิ่งที่ครูมอบหมายหรือทำกิจกรรมอื่น ครูจึงตักเตือนด้วยคำพูด ด้วยน้ำเสียงที่ดังและบุคลิกเกรงขามของครู ทำให้บรรยากาศในชั้นเรียนเงียบไปช่วงขณะ

เมื่อได้สัมภาษณ์ผู้เรียนทำให้ทราบว่า หากเป็นชั่วโมงจัดการเรียนรู้ของครู ข ชั้นเรียนจะเรียบร้อยมากกว่าชั่วโมงจัดการเรียนรู้ของครูฝึกสอน ทั้งนี้เพราะผู้เรียนส่วนใหญ่เกรงกลัว จากน้ำเสียงบุคลิกภาพ และความเข้มงวดของครู ข

“กลัวครู ข มาตั้งแต่ ป.4 เพราะเคยเห็นครูดุพี่ ป.5 เสียงดัง ทุกคนจึง ตั้งใจเรียน ปกติห้องจะไม่เงียบแบบวันนี้”

(ผู้เรียน ข1, โรงเรียน ข)

“แค้ได้ยินเสียงรอกเท้าเดินขึ้นบันไดมา ห้องก็เงียบแล้ว”

(ผู้เรียน ข2, โรงเรียน ข)

ผู้เรียนส่วนน้อยเพียง 1 ใน 3 ของกลุ่มตัวอย่างชื่นชอบการเรียนวิชาประวัติศาสตร์และสนใจ ค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง ทั้งนี้ผู้เรียนให้สัมภาษณ์ว่าเริ่มต้นสนใจวิชาประวัติศาสตร์จากการดู ภาพยนตร์ประวัติศาสตร์แล้วรู้สึกสนุกจึงสนใจที่จะทราบรายละเอียดเพิ่มเติม ต่อมาจึงอ่านการ์ตูนที่เป็นเรื่องราวประวัติศาสตร์ โดยผู้เรียนได้ใช้เวลาว่างส่วนใหญ่ในการเข้าห้องสมุดหรือบางครั้งจะไปพบ ครูผู้สอน เพื่อขอยืมหนังสือใหม่ที่ครูได้แนะนำให้ห้องเรียนกลับไปอ่านเพิ่มเติมที่บ้าน ดังข้อความนี้

“เริ่มชอบจากการดูภาพยนตร์ตำนานสมเด็จพระนเรศวร สนุกมากแต่ดู แล้วลับสนตัวละคร อยากรู้เพิ่มเติมจึงไปหาการ์ตูนมาอ่านก่อนแล้วจึงอ่านหนังสือ เล่มใหญ่ๆ ไม่ได้อ่านละเอียดมาก ชอบดูภาพประกอบมากกว่า มีบางครั้งที่ขยืม หนังสือครู ข เพราะครูจะมีหนังสือใหม่และน่าอ่านกว่าห้องสมุด”

(ผู้เรียน ข2, โรงเรียน ข)

เมื่อได้สัมภาษณ์สภาพผู้เรียนในมุมมองของผู้สอน พบว่า ในห้องเรียนผู้เรียนมีความ หลากหลาย ครูจึงพยายามปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับลักษณะของผู้เรียน ในส่วนของ ระดับความรู้วิชาประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่จากการวัดและประเมินผลการเรียนรู้อยู่ในระดับ เดียวกัน คือ ระดับดี แต่ความรู้ทั่วไปของผู้เรียนยังอยู่ในระดับปานกลาง ผู้เรียนต้อง ขวนขวายศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและเหตุการณ์รอบตัวมากขึ้น ดังข้อความต่อไปนี้

“ในห้องจะมีเด็กบกพร่องทางการเรียนรู้อยู่ เขาสามารถเรียนรู้ไปพร้อมกับ เพื่อนได้บ้างหน่อย ครูต้องเข้าใจเด็กและทำให้เด็กหรือเพื่อนรู้สึกว่าเป็นตัวเด็ก ผิดปกติ การจัดการเรียนรู้จึงมีปรับเปลี่ยนบ้างให้เหมาะสม.. สำหรับเรื่องผลการ เรียนไม่ค่อยห่วง ส่วนใหญ่ผ่านหมดคะแนนค่อนข้างเกาะกลุ่ม แต่ห่วงเรื่องความรู้ รอบตัว”

(ครู ข, โรงเรียน ข)

5.1.3 โรงเรียน ค

สภาพทั่วไปของผู้เรียนจากการสังเกต พบว่า สัดส่วนของผู้เรียนระหว่างเพศชายและเพศหญิง ไม่แตกต่างกันมากนัก ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความกระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็น รวมถึงให้ความร่วมมือใน

การจัดการเรียนรู้และมีปฏิสัมพันธ์กับครูผู้สอนเป็นอย่างดี ระหว่างการจัดการเรียนรู้เมื่อครูถามคำถามผู้เรียนเพศชายที่มีโต๊ะเรียนบริเวณใกล้กันจะจับกลุ่มช่วยกันคิดคำตอบ และมีความกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นของตนออกมา โดยไม่กังวลว่าคำตอบของตนนั้นจะถูกต้อหรือไม่ บางครั้งผู้เรียนมีการตอบคำถามที่ไม่ตรงประเด็นออกมาเป็นการสร้างสีสันให้กับบรรยากาศการเรียนรู้อันซึ่งหากผู้เรียนพยายามออกนอกประเด็นมากเกินไปผู้เรียนคนอื่นๆ จะช่วยตักเตือนให้กลับเข้าสู่บทเรียน สำหรับผู้เรียนเพศหญิงจะมีพฤติกรรมเรียบร้อยและมีความตั้งใจในการทำแบบฝึกหัดมากกว่าผู้เรียนเพศชาย

นอกจากนี้ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า ผู้เรียนที่มีโต๊ะเรียนบริเวณด้านหลังชั้นเรียน มักทำแอบกิจกรรมระหว่างที่ครูกำลังจัดการเรียนรู้ แต่ทั้งนี้พฤติกรรมดังกล่าวไม่เป็นพฤติกรรมที่รบกวนการจัดการเรียนรู้หรือก่อให้เกิดความเดือดร้อนกับเพื่อนร่วมชั้น ยกตัวอย่าง ผู้เรียนทำการบ้านวิชาอื่นเขียนจดหมาย หรือวาดภาพ เป็นต้น

เมื่อผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดชื่นชอบการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นตรงกันว่าปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้ชื่นชอบวิชาประวัติศาสตร์คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะผู้สอนมีความรอบรู้และมีเทคนิคการเล่าเรื่องที่น่าสนใจ ใช้น้ำเสียงในการเล่าที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกตื่นเต้น รวมถึงผู้สอนมีความเป็นกันเองและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกอย่างเต็มที่ ปัจจัยรองมาคือ ผู้เรียนเห็นคุณค่าความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ โดยให้เหตุผลว่าทำให้รู้เหตุการณ์ต่างๆ ในอดีต และปัจจัยสุดท้ายคือผู้เรียนชอบวิธีการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน โดยเฉพาะการได้ชมคลิปวิดีโอ ดังบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“เพิ่งมาชอบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ตอน ป.5 เพราะคุณครูสอนสนุก ใจดี แต่ครูเสียดังเพราะต้องให้เราได้อินทั้งห้อง ครูไม่ได้ใช้ไมโครโฟนเลย.. ครูชอบปล่อยมุกออกมาระหว่างตอนสอน ขำกันทั้งห้อง ดีใจที่ปีหน้าพวกเราก็ยังได้เรียนกับครูอีก”

(ผู้เรียน ค1, โรงเรียน ค)

“ชอบเรียนประวัติศาสตร์กับครูนี้นี้มาก พอถึงชั่วโมงจะรีบไปดักรอที่บันได คอยว่าครูจะมาเมื่อไหร่.. ครูชอบชวนคุยบางทีก่อนเริ่มเรียนก็คุยเรื่องละครเมื่อคืน เพื่อนๆ ก็ตอบกันใหญ่ ห้องครั้นเครงมาก.. ชอบที่สุดคือได้ดูวิดีโอ สนุกด้วยไม่ต้องจดลงสมุดด้วย”

(ผู้เรียน ค2, โรงเรียน ค)

“ชอบประวัติศาสตร์อยู่แล้วพอได้เรียนกับครูนี้นี้ยิ่งชอบ แต่ชอบมากน้อยขึ้นอยู่กับเรื่องที่เรียน บางเรื่องคิดว่าน่าเบื่อแต่ก็เรียนได้ เพราะครูลง ไม่เรื่อง

มาก ไม่ค่อยบ่น รู้สึกเสียใจถ้าชั่วโมงไหนครูโดนเรียกตัวไปทำงานหรือครูไม่อยู่ พวกเราต้องนั่งทำแบบฝึกหัดกันเอง”

(ผู้เรียน ค3, โรงเรียน ค)

สำหรับพฤติกรรมการทบทวนบทเรียนนอกจากชั้นเรียน จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดไม่มีการค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง กล่าวคือ เรียนรู้เนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์เพียงแคการจัดการเรียนรู้ของครูในชั้นเรียนเท่านั้น ผู้เรียนไม่ได้ใช้บริการห้องสมุดหรือแหล่งการเรียนรู้ รวมถึงไม่ได้ทบทวนบทเรียนเพิ่มเติม เนื่องจากเหตุผลต่อไปนี้

- 1) ผู้เรียนเห็นว่าการเรียนในชั้นเรียนเพียงพอสำหรับการสอบวิชาประวัติศาสตร์ เพราะครูวัดและประเมินผลตามที่จัดการเรียนในชั้นเรียน ข้อสอบจึงมีความยากระดับปานกลาง
- 2) ผู้เรียนไม่มีเวลาในการอ่านทบทวน เนื่องจากต้องทำแบบฝึกหัดของวิชาอื่นที่มีจำนวนมาก และผู้เรียนต้องช่วยเหลืองานทางบ้าน
- 3) ผู้เรียนไม่มีหนังสือสำหรับทบทวน เนื่องจากโรงเรียน ค ไม่มีหนังสือเรียนประวัติศาสตร์ ผู้เรียนมีเพียงการบันทึกสาระสำคัญของหนังสือของครูลงสมุดเพื่ออ่านทบทวนเท่านั้น ดังบทสัมภาษณ์ด้านล่างนี้

“กลับบ้านไปต้องทำการบ้านวิชาอื่น พวกวิชาเลข ภาษาไทยการบ้านเยอะกว่าจะทำเสร็จก็ดึกแล้ว วันหยุดต้องช่วยที่บ้านขายของ.. ไม่มีวิชาไหนเรียนพิเศษเรียนแคในห้อง ประวัติศาสตร์สอบไม่เครียด อ่านแค่มินิสมุด เครียดเลขมากกว่า ”

(ผู้เรียน ค1, โรงเรียน ค)

“ไม่มีหนังสืออ่านเลยไม่รู้ว่าอ่านอะไร ค่อยอ่านที่เดียวก่อนสอบ แต่แค่ตั้งใจเรียนในห้องก็ทำข้อสอบได้ ครูออกตามที่สอนเลย ไม่ยากมาก”

(ผู้เรียน ค2, โรงเรียน ค)

“ไม่ชอบเข้าห้องสมุด ถ้ามีเวลาจะไปเล่นกับเพื่อนที่สนามเด็กเล่นสนุกกว่าอ่านหนังสือ แต่ถ้าเป็นหนังสือประวัติศาสตร์เคยดูเรื่องตำนานสมเด็จพระนเรศวรสนุก ชอบดูฉากที่รบกัน.. ถ้าจะสอบจะทบทวนบ้างตามเนื้อหาที่ครูบอก”

(ผู้เรียน ค3, โรงเรียน ค)

นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ พบว่า ผู้เรียนรุ่นก่อนหน้ามีพฤติกรรมที่เรียบร้อยกว่ารุ่นปัจจุบัน ทำให้ครูต้องศึกษาผู้เรียนและสร้างความเป็นกันเองเพื่อให้ผู้เรียนยอมรับ อันจะทำให้ผู้เรียนเชื่อฟังและมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นตามลำดับ

“บังเอิญจริงๆ ที่ได้มาเก็บข้อมูลกับเด็กกลุ่มนี้ แสบมากกว่าเด็กอื่นๆ ก่อนจะเรียกว่าแสบที่สุดตั้งแต่สอนมาเลยก็ได้ พวกเราไม่ได้ทำอะไรให้ใครเดือดร้อนหรอกแค่พูดเยาะ ตีตลกเล่นไปหน่อย ครูพยายามสร้างความเป็นกันเองให้เด็กเปิดใจยอมรับเรา เด็กจะได้เชื่อฟัง และจัดการชั้นเรียนง่ายขึ้น”

(ครู ค, โรงเรียน ค)

5.2 ปัญหาด้านผู้เรียน

5.2.1 โรงเรียน ก

จากการสัมภาษณ์ผู้เรียน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ชื่นชอบวิชาประวัติศาสตร์มีจำนวนน้อยกว่าผู้ไม่ชอบเรียน ผู้เรียนกลุ่มตัวอย่าง 2 ใน 3 คน มีทัศนคติทางลบกับวิชาประวัติศาสตร์ โดยมองว่าเป็นวิชาที่มีเนื้อหาหนัก ต้องท่องจำ ทำให้รู้สึกว่าการเรียนประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่น่าเบื่อ ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการจัดการเรียนรู้ของครูที่เน้นการใช้เป็นบรรยายเป็นหลัก ทำให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้แบบท่องจำมาตั้งแต่เด็ก ประกอบกับบุคลิกภาพของครูผู้สอนที่นิ่งเฉยและใช้น้ำเสียงราบเรียบในการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์จึงดูไม่น่าสนใจทั้งในส่วนของเนื้อหาวิชาและครูผู้สอน ผู้เรียนจึงมีอคติกับวิชาเรียน และอีกหนึ่งสาเหตุคือผู้เรียนไม่เห็นความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์กับการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ดังข้อความต่อไปนี้

“ไม่ชอบวิชาประวัติศาสตร์เพราะไม่ชอบอ่านหนังสือประวัติศาสตร์เนื้อหาเยอะ หนังสือก็ไม่น่าอ่าน โดยเฉพาะเมื่อครูสอนไม่ทัน ครูจะสอนเร็วมากแล้วให้กลับไปอ่านทบทวนเอง บางครั้งก็ลืม บางครั้งก็ไม่อ่าน เพราะครูบอกเฉยๆ ไม่ได้ให้อามาทำกิจกรรม ไม่น่าอ่านก็ไม่มีอะไร”

“ไม่รู้ว่าบางเรื่องจะเรียนไปทำไม ไม่ได้เอาไปใช้อะไรในชีวิต และเรียนแค่หนึ่งชั่วโมงต่อสัปดาห์แต่ต้องจำเนื้อหามากมายไปสอบ วิชาเลขเรียนทุกวันไม่เห็นต้องจำขนาดนี้”

(ผู้เรียน ก2, โรงเรียน ก)

“ไม่ค่อยชอบวิชาประวัติศาสตร์ เรียนมาเจอแต่ครูดุๆ กับครูสอนน่าเบื่อ ถ้าชั่วโมงไหนได้ทำกิจกรรมก็รู้สึกสนุก ถ้าชั่วโมงไหนให้นั่งฟังเฉยๆ ก็รู้สึกง่วง อยากจะหลับ”

(ผู้เรียน ก3, โรงเรียน ก)

นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างผู้เรียนทั้งหมดยังให้ความสำคัญกับการเรียนวิชาอื่นมากกว่าวิชาประวัติศาสตร์ เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ หรือภาษาต่างประเทศ เนื่องจากผู้เรียนเห็นว่าเป็นวิชาหลักสามารถต่อยอดใช้อนาคตได้ ในขณะที่ผู้เรียนบางคนสนใจที่จะเรียนวิชาพลศึกษา เนื่องจากเห็นว่าเป็นวิชาที่ได้ผ่อนคลาย ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวออกกำลังกาย อีกทั้งยังไม่มีแบบฝึกหัดหรือการบ้านเหมือนเช่นวิชาอื่น ผู้เรียนจึงมีความคิดเห็นว่าวิชาประวัติศาสตร์ไม่มีความจำเป็นต้องเรียนรู้ เพราะเนื้อหาประวัติศาสตร์เป็นเรื่องราวของอดีตไม่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“เฉยๆ กับวิชาประวัติศาสตร์ให้เรียนก็เรียนได้ ไม่เกลียดแต่ไม่ได้ชอบมาก ถ้าเลือกได้จะเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ มันน่าตื่นเต้นได้ทดลองอะไรใหม่ๆ ถ้ามีเวลาว่างชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับการทดลองสิ่งประดิษฐ์ ซึ่งที่บ้านก็สนับสนุนซื้อหนังสือให้อ่านอยู่เสมอ”

(ผู้เรียน ก1, โรงเรียน ก)

“เวลาสอบส่วนมากจะอ่านวิชาอื่นมากกว่าวิชาประวัติศาสตร์ เพราะเนื้อหาเยอะเกินไปอ่านหลังๆ เลือกจะเอาวิชาที่สำคัญขึ้นมาทวนก่อน เป็นพวกวิชาเลข วิทยาศาสตร์.. แต่อย่างไรก็ตามวิชาประวัติศาสตร์บ้าง ถ้าไม่อ่านจะทำข้อสอบไม่ได้ สำหรับวิชาที่ชอบคือภาษาอังกฤษ เพราะคิดว่าจำเป็นสำหรับตอนโต”

(ผู้เรียน ก2, โรงเรียน ก)

“ชอบเรียนพละ รู้สึกชั่วโมงหนึ่งผ่านไปเร็วมาก อยากเรียนวิชานี้บ่อยๆ เพราะชอบเล่นกีฬาและชอบที่ได้วิ่งเล่นกับเพื่อน ไม่เครียด ไม่ต้องนั่งนิ่งๆ อยู่ในห้อง ไม่ต้องจดอะไรเยอะแยะ แล้วก็ไม่มีภาระบ้านด้วย

(ผู้เรียน ก3, โรงเรียน ก)

5.2.2 โรงเรียน ข

จากการสัมภาษณ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้เรียน 2 ใน 3 มีทัศนคติทางลบกับวิชาประวัติศาสตร์ เนื่องจากวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่มีเนื้อหารายละเอียดค่อนข้างมาก ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถจดจำรายละเอียดดังกล่าวนั้นได้ครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็นชื่อบุคคล สถานที่ ตัวเลข ปีพุทธศักราช ซึ่งล้วนสร้างความสับสนให้กับผู้เรียน อีกทั้งผู้เรียนไม่เห็นความสำคัญของการจำตัวเลขต่างๆ ว่าสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

“ไม่ชอบเรียนวิชาประวัติศาสตร์เพราะเป็นวิชาที่น่าเบื่อแล้วก็ต้องอ่านหนังสือเยอะ เพราะอยู่โรงเรียนครูไม่ได้ใช้หนังสือตอนสอน จึงต้องกลับไปอ่านเอง

ทั้งหมด ปกติเป็นคนไม่ชอบอ่านหนังสือ พอต้องอ่านเยอะทำให้ไม่ชอบวิชา
ประวัติศาสตร์ไปด้วย โดยเฉพาะตัวเลขงมมาก”

(ผู้เรียน ข1, โรงเรียน ข)

“วิชานี้ไม่ค่อยมีประโยชน์มาก เรียนไปก็ไม่ได้เอาไปใช้ในชีวิตจริง มีแต่
เนื้อหาที่ต้องจำและก็จำไม่ค่อยได้”

(ผู้เรียน ข3, โรงเรียน ข)

ในขณะที่ผู้เรียนกลุ่มตัวอย่าง 1 ใน 3 มีทัศนคติทางบวกกับวิชาประวัติศาสตร์และสนใจ
ค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ แต่ทว่าผู้เรียนกลัวครูผู้สอน โดยได้แสดงความคิดเห็นว่าครูผู้สอนมี
บุคลิกลักษณะน่าเกรงขาม เสียงดัง และหากผู้คนคนใดมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์จะได้รับการลงโทษ
ทำให้ผู้เรียนชอบที่จะเรียนกับครูฝึกสอนมากกว่าครูท่านนี้ ดังข้อความด้านล่างนี้

“รู้สึกว่ายาวนาน นั่งเกร็งตลอดหนึ่งชั่วโมง กลัวครูเรียกถามแล้วตอบ
ไม่ได้ แต่วันนี้ครูเขาอารมณ์ดี เวลาครูโมโหจะน่ากลัวมาก เสียงดังทุกคนนั่งเงิบ
กริบ แทบไม่กล้าขยับตัว และถ้าเพื่อนไม่ฟังครูหรือคุยมาก ครูจะตี อยากรเรียนกับ
ครูฝึกสอนมากกว่าเพราะครูใจดีไม่ดุเลย”

(ผู้เรียน ข2, โรงเรียน ข)

สำหรับปัญหาของผู้เรียนในมุมมองของครูผู้สอนจากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลว่าผู้เรียนยังขาด
ความรู้เกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะประวัติความเป็นมาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทั้งที่ปัจจัยหลายอย่างเอื้อต่อการเรียนรู้ อันได้แก่ การจัดทัศนศึกษาของทางโรงเรียน ตำแหน่งที่ตั้ง
ของโรงเรียนที่บริเวณโดยรอบเป็นที่ตั้งของศาสนสถานและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของ
จังหวัด อีกทั้งมีทางจังหวัดมีแหล่งการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้เข้าโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ซึ่ง
ครู ข ได้แสดงความคิดเห็นว่าปัญหาดังกล่าวน่าจะเกิดจากการไม่เห็นความสำคัญทั้งของผู้ปกครองและ
ของผู้เรียน

“ผู้เรียนรู้เรื่องในจังหวัดน้อยมาก ถามอะไรไปตอบไม่ค่อยได้ มีความรู้
แค่ผิวเผิน ทั้งที่สถานที่สำคัญรอบโรงเรียนเราเต็มไปหมด ส่วนหนึ่งตัวเด็กนั้น
แหละที่ไม่สนใจ อีกส่วนหนึ่งเด็กอาจสนใจแต่พ่อแม่ไม่มีเวลาพาไป”

(ครู ข, โรงเรียน ข)

5.2.3 โรงเรียน ค

จากการสัมภาษณ์ผู้เรียน พบว่า ปัญหาของผู้เรียนในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ คือ การ
ตอบคำถามในข้อสอบแบบปรนัย กล่าวคือ กรณีที่ข้อคำถามยาวเกินไปผู้เรียนจะเกิดความสับสน และ

ในการตอบคำถามผู้เรียนไม่สามารถเขียนถ่ายทอดสิ่งที่ตนต้องการออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรได้ และอีกหนึ่งปัญหาคือผู้เรียนไม่มีหนังสือเรียนวิชาประวัติศาสตร์ จึงไม่สามารถอ่านทบทวนบทเรียน หรืออ่านเพื่อเตรียมตัวล่วงหน้าได้ ดังข้อความด้านล่างนี้

“ ปัญหาที่วิชานี้มีแค่ไม่ชอบข้อสอบที่ให้เขียน บางทีคำถามไม่ยากรู้คำตอบ แต่ไม่รู้จะเขียนอย่างไรให้มันยาวๆ คิดอะไรได้ก็ตอบไปแบบนั้น”

(ผู้เรียน ค1, โรงเรียน ค)

“ไม่มีหนังสืออ่าน ไม่อยากอ่านลายมือตัวเอง ชอบอ่านจากหนังสือเป็นเล่ม ตัวหนังสือมันใหญ่กว่า อ่านง่าย”

(ผู้เรียน ค2, โรงเรียน ค)

“อยากให้ข้อสอบเป็นกากบาททั้งหมด ชี้เกี่ยจเขียน เขียนข้อเดียวใช้เวลา นานกว่าทำกากบาท 10 ข้ออีก ไม่เข้าใจว่าจะให้เขียนทำไม”

(ผู้เรียน ค3, โรงเรียน ค)

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอน พบว่า ปัญหาคือเรื่องพฤติกรรมการเรียน โดยในแต่ละห้องเรียน พบผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ประมาณ 4 – 5 คน กล่าวคือ ผู้เรียนมีพัฒนาการเรียนค่อนข้างช้า ไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้อย่างเต็มที่ และไม่รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งเกิดจากการที่ผู้เรียนชี้เกี่ยจสะสม

“ในห้องมีทั้งเด็กเก่ง เด็กอ่อน เด็กบกพร่องทางการเรียนรู้ก็มี ห้องละ 4 – 5 คน จะช้าหน่อยให้ทำอะไรไม่ค่อยทำเป็นโรคชี้เกี่ยจสะสม ชี้เกี่ยจมาตั้งแต่ ป.1 และไม่มี การปรับตัวมาถึง ป.5 ชี้เกี่ยจหลายปีจึงแก้ยาก”

(ครู ค, โรงเรียน ค)

ตอนที่ 2 แนวทางการปรับปรุงแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทย ระดับประถมศึกษา

การนำเสนอแนวทางการทางการปรับปรุงแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทยระดับประถมศึกษา โดยรวบรวมเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์บุคคลทั้งหมด 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งได้สังเกตการจัดการเรียนรู้จากห้องเรียนของกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลทั้งหมดจากการสัมภาษณ์ สังเกตการณ์ รวมถึงจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัย

ทั้งนี้เมื่อได้พิจารณาสภาพปัญหาทั้งหมด 5 ด้านตามที่ได้กล่าวข้างต้น พบว่าการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทยระดับประถมศึกษาควรมีแนวทางการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน สามารถสรุปแนวทางเป็น 3 ด้านด้วยกัน ด้วยเหตุผลการพัฒนาด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้และด้านผู้เรียนเป็นผลสืบเนื่องจากการพัฒนาด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านความพร้อมของครูผู้สอน ดังมีรายละเอียด ดังนี้

- 1) ด้านการจัดนโยบายรัฐบาลและหลักสูตร ที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศและการเปลี่ยนแปลงของสังคม ประกอบด้วย 3 แนวทาง
- 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 แนวทาง
- 3) ด้านการพัฒนาเสริมสร้างสมรรถภาพครูให้ได้ครูที่มีความรู้ ทักษะ และทัศนคติทางบวกกับวิชาประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย 2 แนวทาง

1. ด้านการจัดนโยบายรัฐบาลและหลักสูตร ที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศและการเปลี่ยนแปลงของสังคม

1.1 การกำหนดนโยบายและหลักสูตรให้มีความต่อเนื่อง

จากการสัมภาษณ์พบว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่มมีความคิดเห็นตรงกันว่าการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้งของนโยบายรัฐบาลและหลักสูตรการศึกษา ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการทำงานและจัดการเรียนรู้ของครู จึงมีความต้องการให้มีการกำหนดนโยบายและหลักสูตรที่มีความมั่นคงต่อเนื่อง เพื่อให้ครูเกิดความมั่นใจ ไม่ต้องสูญเสียเวลาให้การศึกษาทำความเข้าใจ และสามารถวางแผนการปฏิบัติงานได้อย่างต่อราบริ่น ทั้งนี้ผู้กำหนดนโยบายและหลักสูตรควรเป็นผู้ที่อยู่ในแวดวง มีประสบการณ์ทางด้านศึกษา รวมถึงรับฟังความคิดเห็นของครูผู้สอน เพื่อให้นโยบายและหลักสูตรที่กำหนดขึ้นมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง อีกทั้งควรปรับปรุงเนื้อหาไม่ให้นั้นความจำมากจนเกินไป ดังบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ถ้ารัฐบาลมีนโยบายที่นิ่งและต่อเนื่อง โรงเรียนจะทำงานได้ง่ายขึ้น”

(ผู้บริหารสถานศึกษา ก, โรงเรียน ก)

“รัฐควรมีเป้าหมายที่ชัดเจน และการพิจารณาเนื้อหาให้มีความเหมาะสมเฉพาะที่สำคัญ เพราะปัญหาการเรียนประวัติศาสตร์ตอนนี้คือเด็กต้องท่องจำเยอะ และรัฐยังเพิ่มเนื้อหาเข้ามาอีก”

(ครู ก, โรงเรียน ก)

“ถ้าคนรู้จักจริงเป็นคนวางนโยบายหรือหลักสูตร ครูคิดว่าเขาจะเข้าใจปัญหาที่แท้จริงของการศึกษา และรู้ว่าอะไรสามารถเกิดขึ้นได้จริง”

(ครู ค, โรงเรียน ค)

“นโยบายตามอารมณ์ ส่งผลให้ครูทำงานลำบาก ครูเชื่อว่าทุกฝ่ายพร้อมปฏิบัติงานเต็มที่ ขอเพียงมีนโยบายที่ชัดเจนจริงจัง ”

(หน่วยงาน ก)

ในส่วนของการปลูกฝังความคิดชาตินิยมนั้น ทุกฝ่ายมีความคิดเห็นที่ตรงกันว่ามีความสำคัญ และมีความจำเป็นต้องปลูกฝังให้กับผู้เรียนมากขึ้น เพราะเป็นการหล่อหลอมให้ทุกคนเกิดความรักภาคภูมิใจในชาติ อันจะนำไปสู่ความสามัคคีและการปฏิบัติตนเพื่อก่อให้เกิดความเจริญของชาติ ซึ่งความสามัคคีเป็นสิ่งที่ประเทศกำลังต้องการ เนื่องจากปัจจุบันคนในชาติขาดจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันทำให้เกิดความขัดแย้งและความรุนแรงตามมา อย่างไรก็ตามการปลูกฝังชาตินิยมผ่านนโยบายและหลักสูตรควรเป็นการปลูกฝังอย่างมีเหตุผล กล่าวคือ เป็นการให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ทั้งหลายหลายมุมมอง ไม่มุ่งถ่ายทอดเพียงแง่บวกเพียงด้านเดียว หรือให้ความรู้ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน เกินจริง ปิดบังอำพราง รวมมุ่งเน้นการเชิดชูชาติจนไปจนเกิดเป็นความคลั่งชาติอันนำไปซึ่งบาดหมางกับประเทศเพื่อนบ้านและการพัฒนาที่ไม่ตรงจุดของชาติ

“คิดว่าปัจจุบันเด็กไม่ค่อยซาบซึ้งและมีจิตสำนึกในความเป็นชาติ ควรมีการปลูกฝังกันมากขึ้น โดยการปลูกฝังผ่านทางนโยบายหรือหนังสือเรียน”

(ผู้บริหารสถานศึกษา ค, โรงเรียน ค)

“เด็กควรได้รับข้อมูลทั้งด้านดีและไม่ดี เด็กต้องใช้เหตุผลในการวิเคราะห์ แยกแยะว่าอะไรควรเป็นแบบอย่างหรืออะไรที่พึงระวัง นั่นคือประโยชน์อย่างหนึ่งของการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ถ้าเด็กรักชาติจริง เขาจะรู้ว่าควรปฏิบัติอย่างไร เพื่อให้ชาติพัฒนา ดังนั้นเราไม่ควรให้ข้อมูลด้านเดียวและบอกให้เด็กต้องรักชาติ”

(ครู ข, โรงเรียน ข)

“ประเทศเรายังมีการปลูกฝังความรักชาติน้อยกว่าชาติอื่น ควรปลูกฝังมากขึ้นเพื่อให้เด็กเกิดความตระหนัก แต่ทั้งนี้ต้องปลูกฝังอย่างสร้างสรรค์ คือเด็กรักชาติตัวเองแล้วต้องรู้จักเคารพและเข้าใจชาติอื่นด้วย”

(หน่วยงาน ก)

นอกจากนี้ได้มีการเสนอแนวทางพัฒนาหลักสูตรโดยการให้บรรจวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาเพิ่มเติมที่บังคับเรียนในระดับมหาวิทยาลัย กำหนดเป็นวิชาที่ประเมินเพียงผ่านหรือไม่ผ่านเท่านั้น ไม่

มีการประเมินเป็นระดับผลการเรียน ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิชาประวัติศาสตร์อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ไปจนถึงระดับมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เมื่อผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และวุฒิภาวะสูงขึ้น ร่วมกับการที่ได้ศึกษาประวัติศาสตร์ในแง่มุมเชิงลึก จะทำให้ผู้เรียนเล็งเห็นความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างวิชาประวัติศาสตร์กับการดำเนินชีวิตปัจจุบันมากขึ้น จนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ ดังข้อความต่อไปนี้

“ครุคิดว่าระดับมหาวิทยาลัยก็ควรกำหนดให้มีการเรียนประวัติศาสตร์อยู่ เพราะปัจจุบันเด็กได้เรียนแค่ประถมกับมัธยมแล้วประวัติศาสตร์ก็หายไปจากชีวิตเขาเลย เว้นแต่คนที่เลือกเรียนทางสาขานี้ และเด็กจะเห็นถึงความสำคัญได้อย่างไร ขนาดผู้ใหญ่ของประเทศยังไม่เห็นความสำคัญ

ต้องยอมรับว่าบางเรื่องเราต้องใช้เวลา การจะบอกให้เด็กเข้าใจและเห็นความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ตั้งแต่ ป.5 คงเป็นไปได้ยาก เพราะเด็กยังไม่เห็นความเชื่อมโยงเกี่ยวพันระหว่างประวัติศาสตร์กับชีวิตของเขา แต่ถ้าเขาได้เรียนมาเรื่อยๆ บวกกับการที่เด็กโตขึ้นพบเจอเหตุการณ์ต่างๆ มากขึ้น เด็กจะสามารถเข้าใจได้เองว่าประวัติศาสตร์สำคัญกับเขาอย่างไร และเขาปฏิบัติอย่างไรเพื่อไม่ให้เกิดเหตุการณ์ที่ไม่ดีดังเช่นในอดีต ถึงแม้ผลลัพธ์อาจไม่ใช่เด็กทุกคนที่เห็นความสำคัญ แต่อย่างน้อยที่สุดการเรียนประวัติศาสตร์จะทำให้เด็กได้พัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์และมีวิจาร์ญาณก่อนลงความเห็นกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งแน่นอน”

(หน่วยงาน ก)

1.2 คีลครุสู่อังเรียน

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ภาระงานอื่นที่นอกเหนือจากการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมภายนอก การแข่งขันทางวิชาการ การอบรม และโดยเฉพาะงานด้านเอกสารซึ่งถือเป็นอุปสรรคสำคัญในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ส่วนหนึ่งเกิดจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามักประเมินตัดสินคุณภาพโรงเรียนและคุณภาพครูผ่านการตรวจสอบจากเอกสาร ทำให้ครูต้องใช้เวลาส่วนใหญ่หมดไปกับการจัดทำเอกสารเพื่อรองรับการประเมิน เมื่อภาระงานครูจนเพิ่มขึ้น จึงกระทบต่อการจัดการเรียนรู้และผู้เรียน ทั้งนี้จึงได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาโดยผู้กำหนดนโยบาย ควรพิจารณาปรับลดภาระงานครูเพื่อคีนครุสู่อังเรียน เริ่มจากการประเมินที่เน้นคุณภาพและผลลัพธ์ของผู้เรียนมากกว่าเน้นปริมาณของตัวเลขและข้อมูล ควรเป็นการประเมินผ่านการลงภาคสนามเพื่อตรวจสอบผลลัพธ์ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงและลดการจัดทำเอกสารของ

ครู เพราะบ่อยครั้งจะพบว่าการจัดทำเอกสารของครูเป็นการนำเสนอข้อมูลตัวเลขที่เป็นเท็จ โดยมีการแก้ไขตัวเลขให้ตรงกับความพึงพอใจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังการให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ครูอยากเป็นครู เพราะอยากสอนเด็ก แต่ตอนนี้งานหลักคือภาระงานอื่น การสอนกลายเป็นงานรองของครู ภาระงานอื่นควรมีแต่พอดีใช้เวลาครูอยู่ห้องเรียนบ้าง”

(ครู ก, โรงเรียน ก)

“เด็กจะได้รับความรู้เต็มที่ ผู้ใหญ่ก็ควรใช้เวลาครูเต็มที่กับการสอนเช่นกัน ทำไมถึงต้องอยากได้ตัวเลข ลงมาดูเองน่าจะดีกว่า จะได้ว่าปัญหาอะไรบ้าง”

(ครู ค, โรงเรียน ค)

“บางที่ผู้ใหญ่อาจไม่ทันคิดว่าปัญหาการศึกษามาจากระบบ มีแนวคิดสวยหรูเยอะ และให้ครูทำโครงการทำเอกสารส่ง แต่ทำไม่ได้จริง กลายเป็นการดึงเวลาครูจากเด็ก ถ้าสามารถลดงานภาระงานครูได้ ให้ครูได้ทำหน้าที่ของตนเต็มที่ การศึกษาของเด็กน่าจะดีกว่านี้”

(หน่วยงาน ก)

ทางด้านผู้บริหารสถานศึกษา ก ได้เสนอแนวทาง โดยให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้หน้าเดียว เพื่อลดภาระของครูในด้านเอกสาร และเพิ่มประสิทธิภาพในการคิดออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเต็มที่ รวมถึงเพื่อลดปัญหาการไม่จัดทำแผนการเรียนรู้ของครูผู้สอน

“ครูมาคิดดูแล้ว ทำแผนการเรียนรู้หลายๆ หน้าไป ใช้จริงบ้างไม่จริงบ้าง เสียเวลาทำ ทำมันหน้าเดียวไปเลย ให้ทุกอย่างอยู่ในหน้าเดียว มันจะได้ง่ายด้วย”

(ผู้บริหารสถานศึกษา ก, โรงเรียน ก)

1.3 จัดทำหนังสืออ่านนอกเวลาวิชาประวัติศาสตร์

สืบเนื่องจากการปัญหาเรื่องแบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ด้วยบางโรงเรียนเป็นการบังคับแบบผูกขาดกับทางสำนักพิมพ์ ทำให้ครูไม่มีสิทธิในการเลือกหนังสือที่มีความเหมาะสมให้กับผู้เรียน ในขณะที่บางโรงเรียนไม่มีหนังสือในการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้หากแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยกำหนดให้ทางสำนักพิมพ์จัดพิมพ์เนื้อหาไปในทิศทางเดียวกันหรือโรงเรียนทั่วประเทศใช้หนังสือเล่มเดียวกันคงเป็นไปได้ยาก ดังนั้นจึงเสนอแนวทางแก้ปัญหาโดยการจัดทำหนังสืออ่านนอกเวลาวิชาประวัติศาสตร์ อาจกำหนดให้เนื้อหาเป็นประวัติบุคคลสำคัญหรือเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของผู้เรียนแต่ละระดับ ลักษณะของหนังสือควรเป็นเรื่องเล่าที่มีภาพประกอบ เพื่อ

ชวนให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะติดตาม ทั้งนี้จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรอบรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เกิดทักษะในการอ่าน และเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ดังข้อความต่อไปนี้

“ครูไม่มีสิทธิในการเลือกหนังสือ เด็กต้องเรียนตามที่เขากำหนดมา ครูเลยคิดว่าในเมื่อกำหนดให้ใช้แบบเรียนเล่มนี้แล้ว น่าจะจัดทำหนังสืออ่านนอกเวลา ประวัติศาสตร์ขึ้นมาและกำหนดให้ทุกโรงเรียนใช้ให้เหมือนกัน ซึ่งแบบเรียนของแต่ละโรงเรียนอาจจะต่างกัน เราควบคุมได้ยาก แต่ถ้าเป็นหนังสือนอกเวลาน่าจะมีความ น่าจะเป็นให้การเกิดขึ้นมากกว่า แต่ทั้งนี้หนังสือต้องไม่ใช่รูปแบบเหมือนหนังสือเรียน ควรจะเป็นเรื่องเล่า มีภาพประกอบยิ่งดี อาจเป็นประวัติบุคคลสำคัญหรือหยิกยก เหตุการณ์มาแล้ว เด็กจะได้เติมเต็มความรู้บางอย่างที่หนังสือเรียนขาดหายไป ได้พัฒนาทักษะการอ่าน และใช้เวลายามพักกลางวันให้เกิดประโยชน์”

(ครู ข, โรงเรียน ข)

2. ด้านการจัดการเรียนรู้

2.1 เน้นการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาการอ่าน คิด คำนวณ ในระดับประถมศึกษาตอนต้น

จากการศึกษาพบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่มีระดับความรู้เกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์ในระดับดีถึงดีมาก และทั้งหมดผ่านเกณฑ์การประเมินผลที่ทางสถานศึกษากำหนดขึ้น ปัจจัยหนึ่งเกิดจากพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ในการให้ความร่วมมือกับกิจกรรมในชั้นเรียนและมีการเตรียมตัว ทบทวนความรู้ก่อนสอบ อีกหนึ่งปัจจัยคือครูผู้สอนออกข้อสอบอิงตามตัวชี้วัดสาระประวัติศาสตร์ที่ระบุในหลักสูตรแกนกลาง พุทธศักราช 2551 ทั้งนี้เมื่อมาพิจารณาวิเคราะห์ข้อสอบเป็นรายข้อกลับพบว่า ผู้เรียนส่วนน้อยที่ได้คะแนนระดับดีในส่วนของข้อสอบอัตนัย เนื่องจากผู้เรียนไม่สามารถบรรยายถ่ายทอดความรู้หรือความคิดเห็นของตนร้องเรียงเป็นประโยคให้ผู้อื่นเข้าใจได้ และไม่สามารถตีความข้อความคำถามได้ คำตอบของผู้เรียนจึงเป็นคำสั้นหรือประโยคที่ขาดสาระสำคัญ กำกวม และขาดความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้ได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาโดยการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์และการเขียน จากการเริ่มต้นปูพื้นฐานตั้งแต่ระดับประถมศึกษาตอนต้นให้ผู้เรียนทุกคนมีทักษะการอ่าน คำนวณ และทักษะชีวิตในระดับดี ซึ่งเมื่อผู้เรียนขึ้นระดับประถมศึกษาตอนปลายจะสามารถต่อยอดพัฒนาทักษะที่หลากหลายและสูงขึ้นได้อย่างราบรื่นและไม่เป็นปัญหาในการจัดการเรียนรู้ของครู และในส่วนของการออกข้อสอบวัดและประเมินผลก็ควรเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการอ่านและเขียน ซึ่งระดับประถมศึกษาตอนต้นอาจเป็นการเขียนในลักษณะการเติมคำ หรือคำตอบสั้น เพื่อให้ผู้เรียน

คุ้นชินกับการเขียน และเมื่อระดับประถมศึกษาตอนปลายจึงใช้ข้อสอบที่ใช้ทักษะการเขียนมากขึ้น
 อย่างเช่น การบรรยาย การแสดงความคิดเห็น หรือการเขียนเรียงความ ดึงบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“การที่เด็กเขียนไม่ได้แสดงว่าเด็กไม่ได้รับการฝึกฝนทักษะเหล่านี้มาตั้งแต่ต้น
 เหมือนกับว่าเด็กเคยชินกับการกากบาททำให้พอมาเจอข้อเขียน เขาจึงทำไม่ได้..
 ดังนั้นมันก็ต้องแก้ปัญหากันตั้งแต่แรก ประถมต้นอาจเขียนอะไรไม่ได้มาก อาจจะเป็น
 เติมคำ แต่งประโยค แต่งเรื่องจากภาพไปก่อน พอประถมปลายจึงเพิ่มระดับ
 ความยากเป็นการบรรยาย อธิบาย แสดงความคิดเห็น หรือคิดวิเคราะห์ก็ว่าไป
 ครูคิดว่าถ้าเด็กได้พัฒนามาตั้งแต่เริ่มแรก เขาก็จะมีทักษะที่ดีขึ้นตามลำดับแน่นอน”

(ครู ข, โรงเรียน ข)

“ครูคิดว่าแนวทางการสอนแบบดั้งเดิมที่ใช้กันในสมัยก่อนดีที่สุด ไม่ต้อง
 ไปเน้นทักษะอะไรมากมายตั้งแต่ยังเด็กให้เด็กเขาได้พัฒนาไปตามวัย ประถมต้น
 เน้นอ่าน คำนวณ และทักษะชีวิตให้ดีซะก่อน เมื่อเด็กมีทักษะเหล่านี้พอประถม
 ปลายจะพัฒนาทักษะอะไรมันก็ได้ทั้งหมด”

(ครู ค, โรงเรียน ค)

2.2 จัดการเรียนรู้โดยมีหัวข้อหลัก และเชื่อมโยงแต่ละสาระการเรียนรู้เข้าด้วยกัน

หนึ่งในแนวทางจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่าควรจัดการเรียนรู้
 โดยมีการกำหนดหัวข้อหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งเป็นแกนหลัก และจัดการเรียนรู้เชื่อมโยงให้สัมพันธ์กับเรื่อง
 ของวิชาอื่นๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอด สามารถนำเชื่อมโยงนำความรู้ทักษะจากศาสตร์
 ต่างๆ มาแก้ปัญหาในชีวิตจริง นอกจากนี้เป็นการลดภาระงานที่ซ้ำซ้อนของผู้เรียน และเป็นทำให้
 ผู้เรียนเห็นความสำคัญของหัวข้อหลักที่เรียน

“แนวทางจัดการเรียนรู้ที่ควรจะเป็นคือการสอนเป็น theme อย่างที่บอก
 ไปตอนต้นว่าการมี theme ทำให้เราจัดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ไปในทิศทางเดียวกัน
 แต่ละวิชาครูสอนเนื้อหาของตัวเองไปแต่แทรก theme บูรณาการเข้าไปด้วย
 เมื่อเด็กวิชาแรกเจอเรื่องนี้ วิชาต่อมาก็เจอเรื่องเดิม วิชาต่อไปก็เจอเรื่องเดิม เด็กจะเกิด
 ความคิดเชื่อมโยงแล้วว่าเรื่องนี้สามารถนำไปใช้ได้หลากหลายวิชา ไม่ใช่ว่าเรียนแค่
 ในวิชาเดียวเท่านั้น หมดชั่วโมงก็จบแค่นั้น”

(ผู้บริหารสถานศึกษา ก, โรงเรียน ก)

2.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแหล่งการเรียนรู้หรือศาสนสถานในจังหวัดอย่างน้อยภาคการศึกษาละ 1 ครั้ง

ด้วยจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดได้รับการยกย่องเป็นเมืองมรดกโลกและเต็มไปด้วยสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน และแหล่งเรียนรู้ แต่ทั้งนี้ยังมีการใช้ประโยชน์จากสถานที่ต่างๆ ในการจัดการเรียนรู้ไม่มากนัก โดยเฉพาะพิพิธภัณฑ์ ทำให้ผู้เรียนขาดความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จึงได้เสนอแนวทางจัดการเรียนรู้ด้วยการเรียนรู้นอกสถานที่จากเดิมปีการศึกษาละ 1 ครั้งเป็นภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยในแต่ละครั้งอาจเลือกเพียงสถานที่เดียวหรือหลายสถานที่ขึ้นอยู่กับปัจจัยแต่ละโรงเรียน แต่ทั้งนี้การไปเยี่ยมชมแหล่งการเรียนรู้ควรมีการจัดฐานกิจกรรมหรือมอบหมายภาระงานให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ ซึ่งอาจเป็นการบูรณาการกับวิชาอื่นๆ เช่น การแต่งเรื่องหรือแต่งกลอนในวิชาภาษาไทย การวาดภาพในวิชาศิลปะ การทำสมุดภาพคำศัพท์วิชาภาษาอังกฤษ เป็นต้น ผู้เรียนจะได้เรียนรู้เรื่องราวของจังหวัดผ่านประสบการณ์ตรง จากการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในการเรียนรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ดังบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“เด็กขาดความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของจังหวัด เราควรจัดฐานกิจกรรมในการไปทัศนศึกษาเพื่อให้การออกไปเรียนรู้นอกสถานที่ที่มีความหมายมากกว่าการไปเที่ยว”

(ครู ข, โรงเรียน ข)

“ถ้าปัจจัยต่างๆ เอื้ออำนวย อยากพาเด็กไปแหล่งเรียนรู้มากขึ้นเป็น 2 ครั้งก็ยิ่งดี จังหวัดเรามีสถานที่ที่น่าสนใจเยอะ”

(ครู ค, โรงเรียน ค)

“เด็กควรได้เรียนรู้นอกห้องเรียนมากกว่าการนั่งฟังบรรยาย การเรียนรู้โดยตรงน่าจะตอบสนองต่อความสนใจ และพัฒนาการของเด็กวัยประถม อีกทั้งเป็นการปลูกฝังให้ตระหนักถึงความเป็นไทย”

(หน่วยงาน ก)

2.4 พัฒนาสานต่อโครงการทางประวัติศาสตร์

จากการสัมภาษณ์พบว่าทางโรงเรียนและทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของทางจังหวัดได้จัดโครงการและกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนและบุคคลสนใจเข้าร่วมเสริมสร้างความรู้ทางประวัติศาสตร์เป็นจำนวนมาก แต่ทั้งนี้โครงการต่างๆ ส่วนมากได้รับการจัดเพียงครั้งเดียว และมีการคิดโครงการใหม่ๆ ขึ้นมาแทนที่ ดังนั้นจึงควรมีการนำโครงการที่เคยจัดขึ้นมาพัฒนาและสานต่อเพื่อให้เกิดประโยชน์กับกลุ่มคนที่กว้างขวางขึ้น ข้อดีของการนำโครงการเดิมมาสานต่อคือผู้จัดโครงการสามารถ

มั่นใจได้ว่าโครงการย่อมมีผลตอบรับที่ดีและเกิดประโยชน์ต่อผู้เข้าร่วมโครงการ เนื่องจากมีผลการดำเนินงานในการจัดโครงการครั้งก่อนเป็นข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจ ทำให้การจัดโครงการครั้งต่อไปได้รับการปรับปรุงให้มีความน่าสนใจมากขึ้นและมีความผิดพลาดน้อยลง

ตัวอย่างโครงการที่ควรมีการรื้อฟื้น คือ โครงการมัคคุเทศก์น้อย ซึ่งเป็นโครงการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกที่หลากหลาย ทั้งทักษะการสื่อสาร ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะการประกอบอาชีพ ผ่านการให้ความรู้ทางประวัติศาสตร์แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวหรือศาสนสถานในจังหวัด ทั้งนี้ทางโรงเรียนควรมีการกำหนดให้ผู้เรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 ได้เข้าร่วมปฏิบัติโครงการนี้ทุกคน โดยมีการผลัดเปลี่ยนกันตามความสะดวกของผู้เรียน เพื่อเป็นการนำความรู้ทางประวัติศาสตร์รวมถึงความรู้วิชาอื่นๆ ที่ได้จากชั้นเรียนมาสู่การปฏิบัติจริง

“โครงการดีๆ เรามีเยอะ แต่เรามักจัดแค่ครั้งเดียวแล้วคิดใหม่ ซึ่งเป็นการเสียเวลา เราควรพัฒนาโครงการเดิมให้ดีขึ้น น่าสนใจ และจริงจังมากขึ้น แล้วนำโครงการนั้นจัดซ้ำให้ได้ผลลัพธ์ที่ดียิ่งขึ้น”

(ผู้บริหารสถานศึกษา ก, โรงเรียน ก)

“โครงการมัคคุเทศก์น้อยของเรามีจัดอบรมแล้วก็หายไป ไม่มีการปฏิบัติจริง อยากมีการบังคับจริงจังแบบประเทศอื่น อาจบังคับให้เด็กทุกคนต้องผ่านการเป็นมัคคุเทศก์ 1 ครั้งก่อนจบ ป.6 เด็กทุกคนจะได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง พอปีต่อมาเราอาจนำรุ่นพี่มาเล่าประสบการณ์ให้รุ่นน้องฟัง ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน มันดูสนุกนะ เรามีต้นทุนทางด้านสถานที่อยู่แล้วน่าจะใช้ให้เกิดประโยชน์”

(หน่วยงาน ข)

3. ด้านการพัฒนาเสริมสร้างสมรรถภาพครูให้ได้ครูที่มีความรู้ ทักษะ และทัศนคติทางบวกกับวิชาประวัติศาสตร์

จากการศึกษาพบว่าปัญหาด้านการครูผู้สอนเป็นปัญหาซึ่งทั้งผู้บริหารสถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือแม้แต่ครูผู้สอนเอง เห็นพ้องต้องกันว่าเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งจากระบบการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ และสมควรได้รับการแก้ไขและพัฒนา

3.1 การบรรจุครูเข้ารับตำแหน่งให้ตรงวุฒิการศึกษา โดยคัดเลือกครูที่สำเร็จการศึกษาจากสาขาประถมศึกษาหรือสังคมศึกษา

เนื่องจากบางสถานศึกษาไม่เห็นความสำคัญของครูประวัติศาสตร์ ทำให้จัดสรรครูไม่ตรงกับวุฒิที่สำเร็จการศึกษา ครูประวัติศาสตร์จึงขาดทักษะ ความแม่นยำ และความรอบรู้ในเนื้อหา ในขณะที่บางโรงเรียนไม่สามารถหาครูที่จบตรงวุฒิการศึกษาที่สถานศึกษาต้องการได้ทั้งหมด และในส่วนของครูประจำการที่รับผิดชอบอยู่เดิมยังคงรับผิดชอบต่อไป จึงควรมีการคัดเลือกครูเข้ารับบรรจุใหม่ให้ตรงกับวุฒิการศึกษาคือสาขาประถมศึกษาหรือสังคมศึกษา และสนับสนุนผลักดันให้ครูพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ยกตัวอย่างเช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะด้านการสื่อสาร และทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงความเข้าใจทางวัฒนธรรม ผ่านการจัดอบรมโดยอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้ควรมีความเข้มงวดในการคัดกรองครูเข้ารับการอบรม เพื่อป้องกันการให้ครูผู้รับผิดชอบวิชาอื่นหรือเจ้าหน้าที่ในโรงเรียนเข้ารับการอบรมแทนครูประวัติศาสตร์ดังที่เกิดเป็นปัญหารับจ้างอบรม ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการอบรมเกิดประโยชน์ในการนำไปใช้อย่างแท้จริง ดังบทสัมภาษณ์ด้านล่างนี้

“โรงเรียนเราครูสอนประวัติศาสตร์เป็นครูจบตรงสาขาทุกคน แต่ครูคิดว่าคงไม่ใช่ทุกโรงเรียนที่จัดสรรครูตรงตามสาขา ส่วนตัวครูอยากให้ครูสอนเด็กประถมเป็นครูประถม เพราะการสอนระดับประถมมันมากกว่าการสอนเนื้อหา มีทั้งพัฒนาทักษะ อบรมจริยธรรม ดูแลแก้ปัญหาเด็ก เมื่อเป็นครูประถมโดยตรงจะสามารถดูแลเด็กได้ทั่วถึงและสามารถสอดแทรกเนื้อหาลงไปในวิชาอื่นๆ ได้”

(ผู้บริหารสถานศึกษา ก, โรงเรียน ก)

“นอกจากจบตรงสาขาแล้ว สิ่งที่คุณครูควรมีคือทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ถือเป็นทักษะที่จำเป็น เพราะปัจจุบันเราได้นำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการศึกษา ถ้าครูเข้าถึงเทคโนโลยีก็จะเข้าถึงความรู้ที่กว้างและทันสมัยมากขึ้น”

(ครู ก, โรงเรียน ก)

“โรงเรียนไม่เห็นความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์หรอก ใครสอนก็ได้ ทำให้บางเรื่องครูมีความรู้ไม่ลึกพอ เพราะไม่ตรงกับวิชาที่จบมา ดังนั้นการสอนให้เด็กรู้ลึกจริงควรเริ่มจากให้ครูที่จบเอกประถมหรือสังคมมาสอน เพราะครูจะมีความรู้ลึกเป็นต้นทุน และเมื่อครูชวนขยายเพิ่มเติมหรือเข้ารับการอบรมจะยิ่งได้ความรู้ที่ลึกและกว้างยิ่งขึ้น”

(ครู ข, โรงเรียน ข)

“ตอนนี้เกิดเป็นครูสังคมเต็มไปหมด ทำให้เกิดปัญหาตามมาเพราะครูขาดทักษะ ขาดเทคนิค ครูคิดว่าการจัดอบรมน่าจะเป็นแนวทางแก้ปัญหาเหล่านี้ได้”

เพราะสำหรับครูที่รับผิดชอบสอนแต่เดิม การเปลี่ยนแปลงโยกย้ายอาจเป็นไปได้
ยาก การเพิ่มความรู้ให้ครูน่าจะเป็นสิ่งที่ง่ายกว่า”

(หน่วยงาน ก)

3.2 จัดการนิเทศภายใน

นอกจากการจัดอบรมพัฒนาความรู้ความสามารถของครูผู้สอนแล้ว อีกหนึ่งแนวทางในการพัฒนาครูคือการนิเทศภายใน เพื่อเป็นการศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ ทำให้ได้เห็นกระบวนการทำงานของครูอย่างแท้จริง และสะท้อนข้อมูลเหล่านั้นไปยังครูผู้สอนเพื่อให้เกิดการและเปลี่ยนความคิดเรียนรู้ความคิดและประสบการณ์ ความสามัคคีในหมู่คณะ และการพัฒนาครูให้เปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งการนิเทศภายในสามารถติดตามนิเทศได้ต่อเนื่องสม่ำเสมอ และไม่สิ้นเปลืองงบประมาณเท่าใดนัก

“โรงเรียนควรมีการนิเทศภายในสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เพราะถ้าเราขาดการ
นิเทศเหมือนเช่นที่ผ่านมาเราจะไม่ทราบว่าสภาพปัจจุบันเป็นอย่างไร และ
ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทัน”

(ผู้บริหารสถานศึกษา ก, โรงเรียน ก)

ตารางที่ 1 ตารางสรุปสภาพทางการจัดการเรียนรู้

1. ด้านการใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้		ประเด็นที่เหมือนกัน	ประเด็นที่แตกต่าง
สภาพด้านการใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้	กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล	ประเด็นที่เหมือนกัน	ประเด็นที่แตกต่าง
	โรงเรียน ก	- ยึดสาระตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	- <u>บูรณาการ</u> กับเทคโนโลยี ซึ่งเป็นจุดเด่นของโรงเรียน
	โรงเรียน ข	- เพิ่มเติมเนื้อหาความเป็นอยุธยา <u>บูรณาการ</u> ร่วมกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามสภาพ	- สอนเป็น theme เชื่อมโยงทุกสาระการเรียนรู้โดยมีแกนหลัก
	โรงเรียน ค	บริบทท้องถิ่นโรงเรียน	- นำนโยบายรัฐใส่ไว้ในวิสัยทัศน์โรงเรียน เพื่อให้ฝ่ายต่อไปใช้
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	-	-	
ปัญหาการด้านการใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนรู้	โรงเรียน ก	- ความไม่แน่นอนของนโยบายรัฐบาล/หลักสูตร ที่มีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง	- มีการตรวจสอบหลักสูตรโดยเพิ่มเติมเรื่องความเป็นอยุธยา
	โรงเรียน ข		- สอนเป็น timeline โดยเป็นฐานและสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนก่อนลงรายละเอียดเนื้อหา
	โรงเรียน ค		- ความเป็นอยุธยาสอนโดยบูรณาการกับเรื่องราวของจังหวัด
	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง		- มีการตรวจสอบหลักสูตรฐานการสอบโดยเพิ่มเติมเรื่องความเป็นอยุธยา

ตารางที่ 1 ตารางสรุปสภาพการจัดการเรียนรู้ (ต่อ)

2. ด้านการจัดการจัดกิจกรรมและการใช้สื่อการเรียนรู้		
กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล	ประเด็นที่เหมือนกัน	ประเด็นที่แตกต่าง
โรงเรียน ก	- มีการจัดกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถสอนได้ทันตามแผนที่กำหนดไว้	- ความไม่พร้อมของครูและอุปกรณ์สำหรับสำหรับการใช้เทคโนโลยีการศึกษา - งบประมาณไม่เพียงพอ - เปลี่ยนกิจกรรมทุกปี ทำให้เพิ่มภาระงานครู
โรงเรียน ข		- หนังสือเรียนไม่มีความเหมาะสม ขาดความเป็นชานตินิยม - พบการจัดที่ต้นศึกษาเพื่อเที่ยว
โรงเรียน ค		- จำนวนผู้เรียนต่อห้องเรียนมากเกินไป - หนังสือเรียนมีของครูเพียงเล่มเดียว - แหล่งเรียนรู้/พิพิธภัณฑ์ แต่ขาดความน่าสนใจ
หน่วยงาน ก	- งบประมาณไม่เพียงพอ	- ปัญหาเกิดจากระบบการเรียนรู้และครูขาดการวิเคราะห์ - แบบเรียนขาดความเป็นชานตินิยม
หน่วยงาน ข		- บางโรงเรียนเสนอชื่อเข้าร่วมโครงการบ่อยเกินไป ควรให้ออกาส์โรงเรียนอื่นเข้าร่วมกิจกรรมบ้าง - พื้นที่และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานมีจำกัด - โครงการดีๆ บางอย่างไม่ได้รับความสำคัญ เช่น โครงการมีคุณค่าก็น้อย

ตารางที่ 1 ตารางสรุปสภาพการจัดการเรียนรู้ (ต่อ)

3. ด้านความพร้อมของครูผู้สอน			ประเด็นที่แตกต่าง
กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล	ประเด็นที่เหมือนกัน	ประเด็นที่แตกต่าง	
สภาพด้านความพร้อมของครูผู้สอน	โรงเรียน ก	- ครูมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาประวัติศาสตร์ - ครูให้ความสำคัญและชวนช่วยกันค้นคว้าเพิ่มเติม	- ครูสอนตรงตามวิชาเอก - ครูมีทักษะทางเทคโนโลยี
	โรงเรียน ข	- ครูสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียน	- ครูสอนตรงตามวิชาเอก
	โรงเรียน ค	มีใช้เทคนิค และวิธีการเสริมแรง	- ครูเป็นหนึ่งในคณะวิทยากร
	หน่วยงาน ก		- ครูสอนไม่ตรงตามวิชาเอก
ปัญหาด้านความพร้อมของครูผู้สอน	โรงเรียน ก	- ภาระงานนอกเหนือการจัดการเรียนรู้มากเกินไป โดยเฉพาะงานด้านเอกสาร	- มีครูสังคมนิยมเข้าจำนวนมาก - จัดอบรมเพื่อให้ครูปรับทัศนคติเชิงบวกกับวิชาประวัติศาสตร์และประเทศเพื่อนบ้าน
	โรงเรียน ข		- ครูขาดทักษะด้านการใช้งานเทคโนโลยี - ขาดการนิเทศภายใน
	โรงเรียน ค		- โรงเรียนไม่เห็นถึงความสำคัญของครูประวัติศาสตร์ - ภาษีรับจ้างอบรม
	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก		- - ขาดครูทางประวัติศาสตร์โดยเฉพาะ - ครูขาดทักษะการวิเคราะห์

ตารางที่ 1 ตารางสรุปสภาพการจัดการเรียนรู้ (ต่อ)

4. ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้		
กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล	ประเด็นที่เหมือนกัน	ประเด็นที่แตกต่าง
<p>สภาพการวัดและประเมินผล</p> <p>โรงเรียน ก</p> <p>โรงเรียน ข</p> <p>โรงเรียน ค</p>	<p>- มีการประเมินผู้เรียนก่อน ระหว่าง และหลังการจัดการเรียนรู้</p> <p>- ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ก่อนการจัดการเรียนรู้</p> <p>- ข้อเสนอแนะทั้งอัตรัยและปรณัยโดยสร้างข้อสอบขึ้นเองตามหลักสูตรและเนื้อหาที่สอน</p> <p>- ผู้เรียนส่วนมากสอบผ่านเกณฑ์การประเมิน</p> <p>- กรณีที่ผู้เรียนไม่ผ่านการประเมินครูจะให้ผู้เรียนทำงานเพิ่มเติมหรือทำการสอบใหม่</p>	<p>- ครูแจ้งรายละเอียดภาระงานทั้งหมดของหน่วยการเรียนรู้</p> <p>- ครูแจ้งให้ผู้เรียนทราบล่วงหน้าทุกครั้งที่มีการเก็บคะแนนจากการทำงาน</p> <p>- ครูสอบผู้เรียนด้วยการสัมภาษณ์รายบุคคล</p>
<p>ปัญหาด้านการวัดและประเมินผล</p> <p>การจัดการเรียนรู้</p> <p>โรงเรียน ก</p> <p>โรงเรียน ข</p> <p>โรงเรียน ค</p>		<p>- ความยากในการออกข้อสอบปรณัย</p> <p>- ความยากในการตรวจข้อสอบอัตรัย</p> <p>- ระดับความง่ายของข้อสอบปรณัย</p> <p>- ผู้เรียนไม่ชอบการทำข้อสอบอัตรัย</p> <p>- ผู้เรียนขาดทักษะการวิเคราะห์</p> <p>- ปัญหาการตรวจข้อสอบอัตรัย เนื่องจากผู้เรียนมีปัญหาด้านการเขียน</p>

ตารางที่ 1 ตารางสรุปสภาพการจัดการเรียนรู้ (ต่อ)

5. ผู้เรียน		ประเด็นที่เหมือนกัน	ประเด็นที่แตกต่าง
สภาพผู้เรียน	กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล	ประเด็นที่เหมือนกัน	ประเด็นที่แตกต่าง
	โรงเรียน ก	- ห้องเรียนประกอบด้วยผู้เรียนเพศชายและเพศหญิงในสัดส่วนใกล้เคียงกัน	- ผู้เรียนมีทักษะด้านเทคโนโลยี
	โรงเรียน ข	- ผู้เรียนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมและการจัดการเรียนรู้	- ผู้เรียนเกรงกลัวครูผู้สอน
ปัญหาผู้เรียน	โรงเรียน ก		- ผู้เรียนมีทัศนคติทางบวกต่อวิชาประวัติศาสตร์ - ไม่มีการค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง
	โรงเรียน ข		- ผู้เรียนส่วนใหญ่มีทัศนคติทางลบกับวิชาประวัติศาสตร์ - ผู้เรียนให้ความสำคัญกับวิชาอื่นมากกว่าวิชาประวัติศาสตร์
	โรงเรียน ค		- ผู้เรียนส่วนใหญ่มีทัศนคติทางลบกับวิชาประวัติศาสตร์ - ขาดความรู้ทางประวัติศาสตร์
	โรงเรียน ค	- การตอบข้อสอบปรนัยที่ขาดทักษะการเขียน - มีผู้เรียนเป็นโรคซึมเศร้า	

ตารางที่ 2 ตารางแนวทางปรับปรุงแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทยระดับประถมศึกษา

แนวทาง	รายละเอียด
<p>1. ด้านการจัดนโยบายรัฐบาลและหลักสูตร ที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศและการเปลี่ยนแปลงของสังคม</p>	<p>1.1 การกำหนดนโยบายและหลักสูตรให้มีความต่อเนื่อง โดยผู้ที่อยู่ในแวดวงหรือมีประสบการณ์ทางด้านศึกษา รับฟังความคิดเห็นของครูผู้สอน ปรับปรุงเนื้อหาไม่ให้นั้นความจำมากจนเกินไป ปฏิบัติงานอย่างมีเหตุผล</p> <p>1.2 คัดครูผู้สอน คัดสรรพิจารณาปรับลดภาระงานครู ประเมินโดยเน้นผลลัพธ์เชิงคุณภาพ และจัดทำแผนการเรียนรู้เพียงหน้าเดียว</p> <p>1.3 จัดทำหนังสืออ่านนอกเวลาวิชาประวัติศาสตร์ เพื่อเพิ่มความรอบรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์</p>
<p>2. ด้านการจัดการเรียนรู้</p>	<p>2.1 เน้นการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาการอ่าน คิด คำนวณ ในระดับประถมศึกษาตอนต้น</p> <p>2.2 จัดการเรียนรู้โดยมีหัวข้อหลัก และเชื่อมโยงแต่ละสาระการเรียนรู้เข้าด้วยกัน</p> <p>2.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแหล่งการเรียนรู้หรือสถานศึกษาในจังหวัดอย่างน้อยภาคการศึกษาละ 1 ครั้ง ซึ่งทุกครั้งควรมีการจัดฐานกิจกรรมหรือมอบหมายภาระงานให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ</p> <p>2.4 พัฒนาสื่อต่อโครงการทางประวัติศาสตร์</p>
<p>3. ด้านการพัฒนาเสริมสร้างสมรรถภาพครูให้ได้ครูที่มีความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ทางบวกกับวิชาประวัติศาสตร์</p>	<p>3.1 การบรรจุครูเข้ารับตำแหน่งให้ตรงวุฒิการศึกษา โดยคัดเลือกครูที่สำเร็จการศึกษาจากสาขาประถมศึกษาหรือสังคมศึกษา และสนับสนุนผลักดันให้ครูพัฒนาความรู้ และทักษะ ผ่านการจัดอบรมโดยอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่าย</p> <p>3.2 จัดการนิเทศภายใน</p>

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการศึกษาการจัดการเรียนรู้อิวิชันประวัติศาสตร์ไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กรณีศึกษา: โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในด้านการใช้หลักสูตรเพื่อการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมและการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านความพร้อมของครูผู้สอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน และด้านผู้เรียน และ 2) เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยระดับประถมศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบการศึกษาพหุพื้นที่ (Multisite studies) ซึ่งการดำเนินการแบ่งออกเป็น 2 ช่วงคือ ช่วงที่ 1 การศึกษานำร่องและสร้างความคุ้นเคย และช่วงที่ 2 การลงภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลจริง การเลือกกรณีศึกษามีการคัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ เลือกจากโรงเรียนที่ได้เข้าร่วมโครงการพัฒนาการจัดการเรียนรู้อิวิชันประวัติศาสตร์ของทางจังหวัดและได้รับการยกย่องว่าเป็นโรงเรียนแกนนำที่สามารถเป็นต้นแบบในการจัดการเรียนรู้อิวิชันประวัติศาสตร์ของจังหวัด และกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ข้อมูลประกอบไปด้วย 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาประวัติศาสตร์ไทย ผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้อิวิชันรวมทั้งสิ้น 17 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกการสังเกตในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นข้อมูลที่ได้จะใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แบบอุปนัย (Analytic Induction) ในการนำเสนอผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยสามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทย ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในด้านต่างๆ สรุปว่า

1. ด้านการใช้หลักสูตรเพื่อการจัดการเรียนรู้

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและการออกแบบแผนการเรียนรู้นั้น ทุกโรงเรียนได้ยึดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำหนดเป็นหลักเพื่อให้เกิดความเป็นมาตรฐานเดียวกัน และมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งทางโรงเรียนก็ได้มีการปรับหลักสูตรสถานศึกษาของตนเป็นประจำทุกปี เพื่อให้ได้หลักสูตรที่ทันสมัย และเหมาะสมกับสังคมบริบทที่เปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ได้มีการเพิ่มเรื่องของ “ความเป็นอยุธยา” ซึ่งเป็นข้อกำหนดจากสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่กำหนดให้ทุกโรงเรียนเพิ่มเนื้อหาความเป็นอยุธยาโดยบูรณาการสอดแทรกรวมเข้าในหลักสูตร นอกจากนี้หนึ่งในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างซึ่งกำลังพัฒนาเพื่อเป็นต้นแบบโรงเรียนเทคโนโลยีได้ปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาโดยเพิ่มเรื่องของนวัตกรรมที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีเข้าไปในแต่ละสาระการเรียนรู้

ด้านปัญหาการใช้หลักสูตรเพื่อการเรียนรู้ พบว่า นโยบายของรัฐบาลที่มีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้งตามผู้มีอำนาจในแต่ละสมัยรัฐบาล ทำให้เกิดความลำบากในการทำงาน อีกทั้งเนื้อหาที่บรรจุลงในหลักสูตรนั้นมากเกินไปจนเกิดความจำเริญ และอาจยากเกินไปสำหรับวัยของผู้เรียน ส่งผลให้เรื่องที่เรียนกลายเป็นเรื่องไกลตัว ยากที่จะเข้าใจหรือเชื่อมโยงได้ และมีลักษณะเน้นการท่องจำ เพื่อนำไปใช้ในการสอบมากกว่าการใช้ในชีวิต ซึ่งขัดกับหลักการของประวัติศาสตร์ที่ต้องการให้มีการวิเคราะห์ ตรวจสอบ และใช้วิจารณ์ญาณก่อนการตัดสินใจ นอกจากนี้การวัดและประเมินผลการเรียนรู้จากส่วนกลางได้ใช้ข้อสอบยากเกินกว่าเนื้อหาที่ผู้เรียนได้เรียน ทำให้การจัดการเรียนรู้ตามสาระที่ระบุในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอในการผ่านเกณฑ์การประเมิน

2. ด้านการจัดกิจกรรมและการใช้สื่อจัดการเรียนรู้

โดยส่วนมากครูจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการบรรยาย ประกอบกับการชมคลิปวิดีโอ การใช้รูปภาพ และการถามคำถาม เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว สามารถถ่ายทอดเนื้อหาได้ครบตามตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ที่กำหนด ตลอดจนการจัดการเรียนรู้ครูได้นำเทคนิคการสอนต่างๆ เข้ามาใช้ทำให้บรรยากาศชั้นเรียนยังคงมีความสนุกสนาน แม้ว่าการเรียนรู้ในชั้นเรียนนั้นผู้เรียน

จะไม่มีบทบาทมากนักก็ตาม ซึ่งการจัดการเรียนรู้บางโรงเรียนได้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ รวมถึงส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีให้กับผู้เรียน นอกจากการเรียนรู้ในชั้นเรียนแล้ว ผู้เรียนยังได้ไปเรียนรู้ตามแหล่งการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดทุกปีการศึกษา โดยครูจะพิจารณาคัดเลือกสถานที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาบทเรียน ในส่วนของหนังสือเรียน ส่วนใหญ่ครูเป็นผู้พิจารณาคัดเลือกหนังสือด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามจะมีการใช้หนังสือเรียนเพียงแค่ตอนท้ายของชั่วโมงเพื่อสรุปสาระสำคัญเท่านั้น และในส่วนสื่อการเรียนรู้ทางโรงเรียนได้การสนับสนุนเพิ่มเติมจากหน่วยงานภายนอกหรือจากการเข้าร่วมฝึกอบรม ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้อย่างมาก ผ่านการจัดโครงการและกิจกรรมต่างๆ ที่เปิดโอกาสให้โรงเรียนเข้าร่วมโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย

ด้านปัญหาการจัดการกิจกรรมและการใช้สื่อจัดการเรียนรู้ พบว่า ครูไม่สามารถจัดการเรียนรู้ได้ตามแผนที่วางไว้ เพราะกิจกรรมภายในและภายนอกที่มากเกินไป และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในยังคงพบปัญหาเรื่องความพร้อมของเทคโนโลยีและผู้ใช้งาน นอกจากนี้ยังพบว่าการจัดทัศนศึกษาเหมือนการไปเที่ยวมากกว่าการเรียนรู้ ทางด้านหนังสือเรียนที่บังคับใช้มีการเขียนลักษณะเป็นเรื่องเล่าขาดความต่อเนื่องและการเชื่อมโยงทำให้ยากต่อการเข้าใจ อีกทั้งเนื้อหาไม่สอดคล้องกับแบบสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน ทางด้านแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในจังหวัด ยังไม่ได้รับความสนใจและใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ และในด้านงบประมาณนั้นไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการ ทำให้โรงเรียนต้องจัดหางบประมาณจากหน่วยงานภายนอกมาสนับสนุนค่าใช้จ่าย

3. ด้านความพร้อมของครู

ครูผู้สอนประวัติศาสตร์มีทั้งครูที่สำเร็จการศึกษาสาขาสังคมศึกษาหรือสาขาประถมศึกษา และครูที่สำเร็จการศึกษาจากสาขาอื่น ซึ่งหลายฝ่ายเห็นว่าสาขาวิชาเอกของครูไม่สำคัญเท่ากับความมุ่งมั่น โดยครูประวัติศาสตร์ทุกท่านมีทัศนคติทางบวก ต่างชื่นชอบ และเห็นคุณค่าของวิชาประวัติศาสตร์ ทำให้กระตือรือร้นหาความรู้เพิ่มเติม ไม่ว่าจะเป็นการเข้าร่วมอบรม เข้าห้องสมุด และการเลือกหนังสือหรือสื่อมาประกอบการสอน อีกทั้งยังมีทักษะทางเทคโนโลยี มีความคิดสร้างสรรค์พร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของตนอยู่เสมอ ทำให้ได้รับความไว้วางใจให้รับผิดชอบโครงการสำคัญและได้รับเชิญเป็นวิทยากรในการอบรมครูประวัติศาสตร์ ซึ่งในการจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่ครูมีการเตรียมตัวล่วงหน้าอยู่เสมอ และสามารถจัดการชั้นเรียนได้เป็นอย่างดี

ด้านปัญหาความพร้อมของครูผู้สอน พบว่า ปัญหาหลักคือภาระงานของครูที่มากเกินไป ทั้งกิจกรรมและการเข้ารับการอบรม โดยเฉพาะภาระงานด้านเอกสาร ทำให้ครูใช้เวลากับภาระงานมากกว่านำเวลาไปเตรียมจัดการเรียนรู้ นอกจากนั้นเกิดครูสังคมเตรียมจำนวนมาก ครูจึงขาดทักษะและเทคนิคในการจัดการเรียนรู้ รวมถึงขาดความแม่นยำในเนื้อหา อีกทั้งเมื่อจัดอบรมได้พบปัญหา

การจัดสรรครูเข้าร่วมกิจกรรมไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของโครงการ ทำให้ความตั้งใจในการจัดอบรมหรือกิจกรรมต่างๆ ไม่ได้นำไปสู่การใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ครูยังขาดทักษะการใช้งานเทคโนโลยี และทักษะการวิเคราะห์ ซึ่งครูส่วนมากจะถ่ายทอดข้อมูลตามที่ได้รับมาทันที ผู้เรียนจึงเรียนรู้ผ่านการจำและนำไปใช้ทันที โดยไม่ผ่านการวิเคราะห์เช่นกัน

4. ด้านการวัดและประเมินผลการจัดเรียนรู้

เมื่อเริ่มเข้าสู่หน่วยการเรียนรู้ใหม่ ครูผู้สอนให้ผู้เรียนทำการทดสอบก่อนเรียน จากนั้นได้ชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาที่จะได้เรียน และภาระงาน ช่วงระหว่างการจัดการเรียนรู้ครูจะคอยถามคำถามเพื่อประเมินความเข้าใจของผู้เรียนตลอดเวลา และในตอนท้ายของแต่ละชั่วโมงได้ประเมินความรู้ของผู้เรียนทุกครั้ง ซึ่งมักเป็นเพียงประเมินผลเพื่อให้ผู้เรียนทราบระดับความเข้าใจของตน และนำไปพัฒนาเท่านั้น สำหรับการวัดและประเมินผลปลายภาคการเรียนรู้ ครูผู้สอนจะใช้ข้อสอบทั้งอัตนัยและปรนัย และบางโรงเรียนใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยปกติผู้เรียนทั้งหมดผ่านเกณฑ์การประเมิน ในกรณีที่ผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์ ครูผู้สอนจะให้ผู้เรียนรับงานกลับไปทำเพิ่มเติมหรือทำการสอบใหม่อีกครั้ง

สำหรับปัญหาด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ส่วนของข้อสอบปรนัย ครูพบปัญหาในการสร้างข้อคำถามให้มีความเป็นปรนัย และการสร้างตัวเลือกของข้อสอบแบบปรนัยให้มีประสิทธิภาพ อีกทั้งพบว่าข้อสอบมักมีลักษณะเน้นความจำ และ 2) ส่วนของข้อสอบอัตนัยพบปัญหาในการตรวจข้อสอบ นอกจากการนี้พบว่าผู้เรียนขาดทักษะการเขียนตอบข้อสอบอัตนัย อันได้แก่ ทักษะการใช้ภาษา ทักษะการสะกดคำ ความคิดสร้างสรรค์ และการคิดวิเคราะห์

5. ด้านผู้เรียน

ผู้เรียนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือกับกิจกรรมการเรียนรู้เป็นอย่างดี กล้าแสดงความคิดเห็น มีความพร้อมในการเรียนรู้ และมีทักษะทางด้านเทคโนโลยี โดยกระตือรือร้นกับการเรียนที่ได้ใช้เทคโนโลยีหรือสื่อการเรียนรู้มากกว่าการเรียนแบบปกติ และมีผู้เรียนเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ชื่นชอบการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชื่นชอบวิชาประวัติศาสตร์คือ ครูผู้สอนที่มีความรอบรู้และมีเทคนิคการเล่าเรื่องที่น่าสนใจ ปัจจัยรองมาคือ ผู้เรียนเห็นคุณค่าความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ และปัจจัยสุดท้ายคือ ผู้เรียนชอบวิธีการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะการได้ชมคลิปวิดีโอสำหรับการศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเอง ในกรณีที่ครูผู้สอนมอบหมายให้ทบทวน มีเพียงผู้เรียนบางส่วนเท่านั้นที่ปฏิบัติ ผู้เรียนส่วนใหญ่จะไม่มีการค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง หรือใช้บริการห้องสมุดและแหล่งการเรียนรู้

ทางด้านปัญหาของผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนมีทัศนคติทางลบกับวิชาประวัติศาสตร์ ซึ่งสาเหตุมาจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการใช้วิธีบรรยาย บุคลิกภาพของครูผู้สอนที่น่าเกรงขามหรือนิ่งเฉย และผู้เรียนไม่เห็นความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์กับการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน จึงให้ความสำคัญกับการเรียนวิชาอื่นมากกว่าวิชาประวัติศาสตร์ ปัญหาต่อมาคือ การตอบคำถามในข้อสอบแบบปรนัย ในกรณีที่ข้อคำถามยาวเกินไปผู้เรียนจะเกิดความสับสน และในการตอบคำถามผู้เรียนไม่สามารถเขียนถ่ายทอดสิ่งที่ตนต้องการออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรได้ และปัญหาสุดท้าย คือ ผู้เรียนยังขาดความรู้เกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะประวัติความเป็นมาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทยระดับประถมศึกษา

การนำเสนอแนวทางการทางการปรับปรุงแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทยระดับประถมศึกษา โดยรวบรวมเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์บุคคลทั้งหมด 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ สามารถสรุปแนวทางเป็น 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการจัดนโยบายรัฐบาลและหลักสูตร ที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศและการเปลี่ยนแปลงของสังคม

1.1 การกำหนดนโยบายและหลักสูตรให้มีความต่อเนื่อง

ผู้กำหนดนโยบายและหลักสูตรควรเป็นผู้ที่อยู่ในแวดวง มีประสบการณ์ทางด้านศึกษา รวมถึงรับฟังความคิดเห็นของครูผู้สอน เพื่อให้นโยบายและหลักสูตรที่กำหนดขึ้นมามีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง อีกทั้งควรปรับปรุงเนื้อหาไม่ให้ความสำคัญมากเกินไป

ในส่วนของการปลูกฝังความคิดชาตินิยม มีความสำคัญและจำเป็นต้องปลูกฝังให้กับผู้เรียนมากขึ้น แต่ควรเป็นการปลูกฝังอย่างมีเหตุผล ไม่มุ่งถ่ายทอดเพียงแง่บวกเพียงด้านเดียว หรือให้ความรู้ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน เกินจริง รวมถึงไม่ควรมุ่งเน้นการเชิดชูชาติมากจนเกิดเป็นความคลั่งชาติ อันนำไปซึ่งความบาดหมางกับประเทศเพื่อนบ้านและเป็นการพัฒนาที่ไม่ตรงจุดของชาติ

นอกจากนี้ได้มีการเสนอแนวทางพัฒนาหลักสูตร โดยบรรจุวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาเพิ่มเติมที่บังคับเรียนในระดับมหาวิทยาลัย เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิชาประวัติศาสตร์อย่างต่อเนื่อง จนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์

1.2 คัดครูผู้สอน

ผู้กำหนดนโยบายควรพิจารณาปรับลดภาระงานครูเพื่อคืนครูสู่ห้องเรียน เริ่มจากการประเมินที่เน้นคุณภาพและผลลัพธ์ของผู้เรียนมากกว่าเน้นปริมาณตัวเลขและข้อมูล ทั้งนี้ควรประเมินผ่านการลงภาคสนามเพื่อตรวจสอบผลลัพธ์ด้วยตนเอง และในส่วนของผู้บริหารสถานศึกษาได้เสนอแนวทางจัดทำแผนการเรียนรู้หน้าเดียว เพื่อลดภาระของครูในด้านเอกสาร และเพิ่มประสิทธิภาพในการคิดออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเต็มที่

1.3 จัดทำหนังสืออ่านนอกเวลาวิชาประวัติศาสตร์

รัฐบาลหรือกระทรวงศึกษาธิการควรจัดทำหนังสืออ่านนอกเวลาวิชาประวัติศาสตร์ โดยกำหนดให้ทุกโรงเรียนใช้ในการจัดการเรียนรู้เหมือนกันทั่วประเทศ เพื่อเพิ่มความรอบรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ พัฒนาทักษะในการอ่าน และเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ของผู้เรียน

2. ด้านการจัดการเรียนรู้

2.1 เน้นการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาการอ่าน คิด คำนวณ ในระดับประถมศึกษาตอนต้น

การจัดการเรียนรู้ควรเริ่มต้นปูพื้นฐานตั้งแต่ระดับประถมศึกษาตอนต้นให้ผู้เรียนทุกคนมีทักษะการอ่าน คำนวณ และทักษะชีวิตในระดับดี และในส่วนของ การออกข้อสอบวัดและประเมินผล ควรเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการอ่านและเขียน

2.2 จัดการเรียนรู้โดยมีหัวข้อหลัก และเชื่อมโยงแต่ละสาระการเรียนรู้เข้าด้วยกัน

การจัดการเรียนรู้ควรมีการกำหนดหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งเป็นแกนหลัก และจัดการเรียนรู้เชื่อมโยงให้สัมพันธ์กับเรื่องของวิชาอื่นๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอด สามารถเชื่อมโยงนำความรู้ทักษะจากศาสตร์ต่างๆ มาแก้ปัญหาในชีวิตจริง นอกจากนี้เป็นการลดภาระงานที่ซ้ำซ้อนของผู้เรียน และทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของหัวข้อหลักที่เรียน

2.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแหล่งการเรียนรู้หรือศาสนสถานในจังหวัดอย่างน้อยภาคการศึกษาละ 1 ครั้ง

โรงเรียนควรเพิ่มการจัดการเรียนรู้นอกสถานที่ที่เป็นภาคเรียนละ 1 ครั้ง ทั้งนี้ในการไปเยี่ยมชมแหล่งการเรียนรู้ควรมีการจัดฐานกิจกรรมหรือมอบหมายภาระงานให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ ซึ่งอาจเป็นการบูรณาการร่วมกับวิชาอื่นๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของจังหวัดผ่านประสบการณ์ตรง ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

2.4 พัฒนาสานต่อโครงการทางประวัติศาสตร์

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของทางจังหวัดและโรงเรียนควรนำโครงการที่มีผลตอบรับที่ดีและเป็นประโยชน์ นำมาพัฒนาสานต่อเพื่อให้เกิดประโยชน์กับกลุ่มคนกว้างขวางขึ้น ซึ่งจะเป็นการสร้างมั่นใจให้ด้านผลตอบรับของโครงการ เนื่องจากมีผลการดำเนินงานครั้งก่อนเป็นข้อมูลพื้นฐานในการ

ตัดสินใจ ทำให้การจัดโครงการครั้งต่อไปได้รับการปรับปรุงให้มีความน่าสนใจมากขึ้นและมีความผิดพลาดน้อยลง ยกตัวอย่างเช่น โครงการมัคคุเทศก์น้อย ซึ่งเป็นโครงการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะที่หลากหลาย ทั้งทักษะการสื่อสาร ทักษะการแก้ปัญหา และทักษะอาชีพ

3. ด้านการพัฒนาเสริมสร้างสมรรถภาพครูให้ได้ครูที่มีความรู้ ทักษะ และทัศนคติทางบวกกับวิชาประวัติศาสตร์

3.1 การบรรจุครูเข้ารับตำแหน่งให้ตรงวุฒิการศึกษา โดยคัดเลือกครูที่สำเร็จการศึกษาจากสาขาประถมศึกษาหรือสังคมศึกษา

โรงเรียนควรมีการคัดเลือกครูเข้ารับบรรจุใหม่ให้ตรงกับวุฒิการศึกษาคือสาขาประถมศึกษาหรือสังคมศึกษา และสนับสนุนผลักดันให้ครูพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ผ่านการจัดอบรมโดยอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้ควรมีความเข้มงวดในการคัดกรองครูเข้ารับการอบรม เพื่อป้องกันไม่ให้ครูผู้รับผิดชอบวิชาอื่นหรือเจ้าหน้าที่ในโรงเรียนเข้ารับการอบรมแทนครูประวัติศาสตร์ ดังที่เกิดเป็นปัญหารับจ้างอบรม อันทำให้การจัดการอบรมเกิดประโยชน์ในการนำไปใช้อย่างแท้จริง

3.2 จัดการนิเทศภายใน

โรงเรียนควรมีการนิเทศภายใน เพื่อเป็นการศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ ทำให้เห็นกระบวนการทำงานของครูอย่างแท้จริง และสะท้อนข้อมูลเหล่านั้นกลับไปยังครูผู้สอนเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความสามัคคีในหมู่คณะ และทำให้ครูพัฒนาเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

อภิปรายผล

จากสภาพการณ์การจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทยปัจจุบันแสดงให้เห็นความตื่นตัวจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อสนองพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถที่ทรงเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ในโรงเรียน ทั้งการปรับโครงสร้างเวลาเรียนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เริ่มในปี พุทธศักราช 2552 โดยกำหนดวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาเรียนสัปดาห์ละหนึ่งชั่วโมง ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 เรียงลำดับเนื้อหาเหมาะสมกับแต่ละชั้นเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552b) การจัดทำคู่มือการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ และหนังสืออ่านนอกเวลา เพื่อนำไปเพิ่มในส่วนของกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ที่มีวิชาประวัติศาสตร์เป็นฐานการเรียนรู้ในการกำหนดกิจกรรม (ไทยรัฐออนไลน์, 2559) หรือแม้แต่แนบนโยบายข้อ 4.8 ของรายงานผลการดำเนินงานรัฐบาลพลเอก

ประยุทธ์ จันทร์โอชาปีที่ 2 (12 กันยายน 2557 - 12 กันยายน 2558) ที่มีความว่า “อนุรักษ์ฟื้นฟูและเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรม ภาษาไทยและภาษาถิ่น ภูมิปัญญา ท้องถิ่น รวมทั้งความหลากหลายของศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อการเรียนรู้สร้างความภาคภูมิใจ ในประวัติศาสตร์และความเป็นไทย นำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์อันดีในระดับประชาชน ระดับชาติ ระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติตลอดจนเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ” (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2559) รวมถึงการประชุมเสวนา การทำโครงการต่างๆ หรือการวิพากษ์วิจารณ์การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ สำหรับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้วยความตื่นตัวระดับชาติร่วมกับปัจจัยความโดดเด่นทางด้านประวัติศาสตร์ในฐานะเมืองมรดกโลก ทำให้ทางจังหวัดมีนโยบายการขับเคลื่อนทางประวัติศาสตร์ทั้งระดับจังหวัด หน่วยงาน และสถาบัน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรม และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน อันสะท้อนให้เห็นผ่านหลักสูตรความเป็นอยุธยาศึกษา โครงการต่างๆ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู

แม้ว่าประวัติศาสตร์จะเป็นวิชาที่มีคุณค่า มีความสำคัญ และได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์จากการศึกษาวิจัยยังพบปัญหาของกระบวนการจัดการเรียนรู้ในลักษณะเดิมและยังไม่สามารถแก้ไขปัญหานั้นให้หมดไปได้ ทำให้แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไม่เกิดผลลัพธ์กับผู้เรียนอย่างเต็มที่ ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ที่มีอยู่อย่างจำกัดเพียงหนึ่งชั่วโมง ไม่เพียงพอต่อการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และทัศนคติของผู้เรียนให้บรรลุจุดประสงค์ได้ และการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ในประเทศไทยยังคงพบประเด็นทางด้านลบหลายประเด็น ได้แก่ 1) ประวัติศาสตร์ชาติไทยไม่นับเป็นวิชาการอย่างแท้จริง มีการห้ามเผยแพร่ประวัติศาสตร์บางเรื่อง 2) ประวัติศาสตร์มีการสร้างความเป็นปฏิปักษ์และความขัดแย้ง 3) ขาดการนำเสนอประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และ 4) การละเลยบทบาทของสามัญชน (ทองแถม นาถจำนง, 2545) และการที่กระทรวงศึกษาธิการจะปรับการสอนประวัติศาสตร์ใหม่ ให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในสถาบันพระมหากษัตริย์ ปลูกฝังจริยธรรมเพื่อเสริมสร้างความสามัคคีและประชาธิปไตย ไม่ใช่สิ่งผิด และไม่ใช่สิ่งใหม่ มีการดำเนินการมาหลายรัฐบาลแต่ยังขาดเนื้อหาสาระสำคัญ ไม่เป็นประชาธิปไตย ไม่มีประชาชน เป็นแต่คณะราษฎร (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2557) โดยผลการวิจัยได้พบข้อมูลในแนวทางเดียวกันกับแนวคิดของนักวิชาการที่กล่าวว่าปัญหาของระบบการจัดการเรียนรู้เป็นผลของการขาดความมุ่งมั่นและความต่อเนื่องในการยกระดับคุณภาพการศึกษา รวมถึงสาเหตุทางการเมือง การเปลี่ยนรัฐบาลและปรับคณะรัฐมนตรีบ่อยครั้ง ทำให้การบริหารจัดการขาดความต่อเนื่อง ทั้งการบริหารจัดการด้านคน วิธีการบริหาร วัสดุอุปกรณ์ และเงิน ต้องเปลี่ยนไปตามยุคของรัฐบาลนั้นๆ นอกจากนี้การเมืองยังมีอิทธิพลในการโยกย้ายข้าราชการระดับสูงใน

กระทรวง (ดำรง ชลสุข, 2559) ทำให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการต้องเปลี่ยนตาม ส่งผลให้นโยบายด้านการศึกษาขาดความต่อเนื่อง เนื่องจากแต่ละรัฐบาล แต่ละรัฐมนตรี หรือแม้แต่พรรคเดียวกันต่างมีโครงการและแผนงานใหม่ๆ เป็นของตัวเอง (ไทยพับลิก้า, 2557) นโยบายจึงขาดการสานต่อ และขาดการเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลาย ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างได้ (สมพงษ์ จิตระดับ, 2560) ส่วนความพยายามที่จะปฏิรูปการศึกษา หรือปฏิรูปประวัติศาสตร์ เพราะเกิดปัญหาการศึกษาแล้วไม่ทันต่อสถานการณ์ การปฏิรูปยังคงเป็นกลุ่มอำนาจเก่าเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นตัวแทนของความคิดเก่า สำหรับหลักสูตรใหม่ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดขึ้นมา ยิ่งเป็นการตอกย้ำความคิดเดิมของกลุ่มอำนาจเดิมอย่างชัดเจน อาจจะมีเนื้อหาเพิ่มเติมแต่ไม่ใช่เรื่องใหม่ เป็นความคับแคบ มองไม่เห็นสังคมกว้าง มองไม่เห็นโลก ไม่เห็นประวัติศาสตร์ร่วมของภูมิภาคอาเซียน (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2557) นอกจากนี้ระบบราชการไทยเป็นผู้กำหนดหลักสูตร กฎเกณฑ์ระเบียบให้สถานศึกษาต้องทำตามอย่างไม่มีเสรีภาพทางวิชาการเท่ากับในประเทศอื่น ๆ ระบบการบริหารจัดการศึกษาเป็นแบบผูกขาดรวมศูนย์อำนาจที่กระทรวงศึกษาธิการและมีการสั่งงานแบบลดหลั่นกันเป็นชั้นไปที่เขตการศึกษาและผู้อำนวยการสถาบันการศึกษา (วิทยากร เชียงกุล, 2552) ซึ่งในความเป็นจริงนั้นนโยบายที่ดีต้องเป็นนโยบายจากล่างขึ้นบน นั่นคือข้อมูลต้องมาจากผู้ปฏิบัติ นั่นคือครูและนักเรียน เพื่อทำให้เห็นปัญหาและแก้ไขปัญหาได้มากขึ้น (คมชัดลึกออนไลน์, 2559)

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ มีประเด็นที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. ด้านการใช้หลักสูตรเพื่อการจัดการเรียนรู้

การกำหนดนโยบายในระดับภาครัฐและการกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาท่ามกลางสังคมปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูประวัติศาสตร์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เห็นตรงกันว่าแนวคิดชาตินิยมแบบเรียนประวัติศาสตร์มีการตัดทอนเนื้อหาจนน้อยเกินไป ทำให้ผู้เรียนขาดจิตสำนึกรักชาติ จึงควรเพิ่มเติมเนื้อหาที่ปลูกฝังและสร้างความตระหนักถึงความเป็นชาตินิยมให้ผู้เรียนมากขึ้น ทั้งการกำหนดนโยบาย การเพิ่มเนื้อหาในหลักสูตรแกนกลาง และการปรับปรุงหนังสือเรียน เนื่องจากแนวคิดชาตินิยมจะทำให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความภูมิใจในชาติ ตลอดจนเกิดความหวงแหนอันนำไปสู่การรักษาวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชาติ ความสามัคคี และการปฏิบัติตนเพื่อก่อให้เกิดความเจริญของชาติ หากคนในชาติขาดจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกัน คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้ง จะทำให้เกิดความขัดแย้งและความรุนแรงตามมา ดังเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นปัจจุบันหลายครั้งประชาชนลืมนึกถึงผลประโยชน์ของชาติ ใช้ความคิดความรู้สึกของตนเป็นที่ตั้ง อีกทั้งใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา ผลลัพธ์ที่ตามมาจึงก่อให้เกิดภาพลักษณ์ทางลบแก่ประเทศชาติ และการชะงักงันของการ

เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สอดคล้องกับแนวคิดที่กล่าวว่า ชาตินิยมเป็นอุดมการณ์ที่ควรปลูกฝังให้กับคนไทย เพราะเป็นการย้าเตือนและหล่อหลอมให้ทุกคนเกิดความรัก ความภาคภูมิใจและหวงแหนความเป็นชาติ ซึ่งการปลูกฝังค่านิยมของไทยยังคงยึดการปลูกฝังความรักที่มีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ดังเช่นในอดีต เพราะเป็นเหมือนรากเหง้าของสังคมไทย (แพง ชินพงศ์, 2556)

อย่างไรก็ตามพบว่าการศึกษาอิสระของเปรมโรจน์ บางอ้อ (เปรมโรจน์ บางอ้อ, 2556) (ไพบุลย์ รัชโพธิ์, 2551)พบว่า แบบเรียนระดับประถมศึกษาที่มีการปลูกฝังแนวคิดชาตินิยมที่มีแนวคิดสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ แนวคิดเชื่อชาตินิยม ที่มีลักษณะเชิดชูชาติตนและมองประเทศเพื่อนบ้านด้วยอคติ และแนวคิดราชานิยม ที่เน้นความสำคัญของพระมหากษัตริย์ในฐานะศูนย์กลางของชาติ และในฐานะผู้นำพาและสนับสนุนประชาธิปไตย ซึ่งแนวคิดชาตินิยมในแบบเรียนประวัติศาสตร์มีที่มาจากวัตถุประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางที่ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข กระแสความคิดกษัตริย์นิยม กลุ่มปัญญาชนฝ่ายอนุรักษ์นิยม และสถานภาพความรู้เกี่ยวกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาอิสระที่พบว่า แบบเรียนประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 จาก 3 สำนักพิมพ์ให้ความสำคัญกับพระมหากษัตริย์ในฐานะบุคคลที่มีอำนาจสูงสุดในการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ประเทศ และเป็นผู้นำทางด้านจิตใจของคนไทย นอกจากนี้แบบเรียนได้กล่าวถึงพระราชสถานภาพของพระมหากษัตริย์ไทยที่มีความละเอียดอ่อนแฝงด้วยชาตินิยมการปกครองแบบไทยที่ไม่เหมือนชาติอื่น (ไพบุลย์ รัชโพธิ์, 2551) จากการศึกษาอิสระข้างต้นแสดงให้เห็นว่าทั้งหลักสูตรแกนกลางการศึกษา พุทธศักราช 2551 และแบบเรียนประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษา ได้มีการปลูกฝังแนวคิดชาตินิยมอย่างชัดเจน โดยมุ่งเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นหลัก การปลูกฝังชาตินิยมผ่านแบบเรียนประถมศึกษาจึงน่าจะเพียงพอ และไม่มีมีความจำเป็นต้องเพิ่มเนื้อหา เพียงแต่อาจมีการปรับเปลี่ยนวิธีคิดและรูปแบบการนำเสนอ เนื่องจากประวัติศาสตร์ที่สอนอยู่นั้นมีส่วนสร้างความเข้าใจผิดต่อประเทศเพื่อนบ้านจนกลายเป็นอคติระหว่างชนชาติในที่สุด และประวัติศาสตร์สามารถตีความได้หลายมิติ ไม่จำเป็นต้องมีศูนย์กลางอยู่ที่ความเป็นชาติ (เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, 2557) ตรงกับความคิดของชาญวิทย์ เกษตรศิริ (ประชาไทย, 2550) ที่กล่าวว่า แบบเรียนประวัติศาสตร์ของไทย มีความคลาดเคลื่อน และสร้างความไม่เข้าใจให้กับประเทศเพื่อนบ้านหลายกรณีด้วยกัน เริ่มตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และมหาวิทยาลัย ที่มุ่งเสริมอุดมการณ์และอุดมคติแห่งรัฐมากกว่าที่จะเป็นการสอนประวัติศาสตร์ที่แท้จริง และยังรวบรัดเนื้อหาทำให้ผู้เรียนไม่เข้าใจบริบทประวัติศาสตร์ สอดคล้องกับบทความที่กล่าวว่า แม้มีการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์มาเป็นเวลานาน แต่เยาวชนมีความรู้เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างจำกัด และส่วนที่รู้

เกิดขึ้นผ่านกระบวนการสร้างให้เกิดการรับรู้ตามเจตจำนงของผู้นำประเทศแต่ละยุคสมัย ความรู้และความเข้าใจต่อประเทศเพื่อนบ้านจึงไม่เพียงพอที่จะสร้างความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อกันได้ อีกทั้งความรู้ที่มีเป็นการมองประเทศไทยเป็นศูนย์กลางในฐานะที่สูงกว่าประเทศเพื่อนบ้าน (อุดมพร ชีระวิริยะกุล, ไม่ปรากฏปีพิมพ์)

ดังนั้นการนำเสนอแนวคิดชาตินิยมผ่านการกำหนดนโยบายในระดับภาครัฐ หลักสูตรแกนกลางการศึกษา แบบเรียนประวัติศาสตร์ หรือแม้แต่การจัดการเรียนรู้ของครู อาจไม่ใช่ประเด็นของการเน้นปริมาณเนื้อหาแนวคิดชาตินิยม แต่ควรเป็นการปลูกฝังชาติแนวคิดนิยมอย่างเป็นกลาง มีเหตุผล และเสนอแนวคิดแง่มุมใหม่ โดยจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ควรปรับให้สอดคล้องกับลักษณะเอกลักษณ์และวัฒนธรรม (Akinoglu, 2004) ซึ่งหนังสือเรียนควรเพิ่มเติมในแง่ความสำคัญของการรวมตัวของประชาชนที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงชาติ อันแสดงให้เห็นถึงพลังสามัคคีต่อการขับเคลื่อนประเทศ มากกว่าการเสนอแนวคิดที่ให้ความสำคัญเป็นรายบุคคล และการเขียนหนังสือประวัติศาสตร์จำเป็นต้องมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เพื่อไม่ให้ใช้ข้อคิดเห็นจากคนบางส่วนมาเป็นบรรทัดฐาน (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 2558)

2. ด้านการจัดกิจกรรมและการใช้สื่อจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ในระดับประถมศึกษา ผลวิจัยพบว่าครูผู้สอนยังจัดการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์และวิธีเดิม โดยใช้วิธีการบรรยายเป็นหลัก ที่เป็นการจัดการเรียนรู้โดยครูเป็นศูนย์กลาง ประกอบกับการใช้สื่อจัดการเรียนรู้ ประเภทรูปภาพ แผนที่ และคลิปวิดีโอจากอินเทอร์เน็ต ซึ่งไม่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา มาตรา 22 กล่าวว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) และขัดแย้งกับงานวิจัยต่างๆ ที่ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้ และมีผลวิจัยที่บ่งชี้ว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีอื่นส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดีกว่าการเรียนแบบปกติก็ตาม ดังเช่นงานวิจัยซึ่งพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ที่ใช้รูปแบบการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานทำให้ผู้เรียนมีสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และพฤติกรรมทักษะกระบวนการกลุ่มทุกด้าน ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดและมีพัฒนาการสูงขึ้น (ไพเราะ สุตธรรม, 2555) และงานวิจัยของสมบุรณ์ คนขยัน (สมบุรณ์ คนขยัน, 2555) ที่พบว่า ผู้เรียนที่ได้รับการสอนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการบนเว็บที่ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าผู้เรียนที่จัดการเรียนรู้ตามปกติ อีกทั้งผู้เรียนมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ ญาณหลังเรียนสูงขึ้น รวมถึงงานวิจัยของมณีรัตน์ และคณะ (มณีรัตน์ คงพะเนา & และคณะ,

2559) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD ร่วมกับวิธีทางประวัติศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และมีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มที่สูงขึ้นเช่นกัน ทั้งนี้สาเหตุอาจมาจากภาระงานนอกเหนือจากการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ครูมีเวลาเตรียมตัวลดลง ครูจึงปฏิบัติงานตามประสบการณ์และความเคยชิน ซึ่งครูมักเลือกใช้วิธีการบรรยายเพราะง่ายต่อการสอน ไม่ต้องเตรียมสื่อมากนัก มีเพียงการเตรียมเนื้อหาสาระที่จะสอนล่วงหน้าเท่านั้น และยังสามารถดำเนินการสอนได้รวดเร็วในเวลาอันจำกัด (ทีศนา แคมมณี, 2554b) อีกทั้งครูขาดการเรียนรู้เพิ่มเติม และโรงเรียนขาดการนิเทศภายใน ครูจึงไม่ทราบผลสะท้อนการจัดการเรียนรู้ของตน ทำให้ไม่ทราบปัญหาที่แท้จริงและไม่นำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีบรรยายยังคงจำเป็นต่อวิชาประวัติศาสตร์ในช่วงเวลาปัจจุบันที่มีเนื้อหาในแบบเรียนจำนวนมาก แต่เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะรอบด้านตามพัฒนาการของช่วงวัย ควรมีการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีบรรยายสลับกับวิธีอื่นให้มีความหลากหลาย ดังเช่นบางโรงเรียนมีนำเทคโนโลยีมาใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากเห็นว่าทักษะทางด้านเทคโนโลยีการศึกษาเป็นทักษะสำคัญสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีจะทำให้ผู้เรียนกระตือรือร้นสนใจบทเรียนมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญรัตน์ ว่องไว (ขวัญรัตน์ ว่องไว, 2551) พบว่า ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้หลังการเรียนรู้อย่างการเรียนอิเล็กทรอนิกส์สูงขึ้นกว่าก่อนจัดการเรียนรู้ และมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดีขึ้น มีความตั้งใจ และเข้าร่วมอภิปรายสม่ำเสมอ และงานวิจัยของวรารักษ์ แก้วพอง และคณะ (วรารักษ์ แก้วพอง & และคณะ, 2559) ซึ่งผลวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้หลังการใช้งานสื่อทัศนศึกษาอิเล็กทรอนิกส์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

นอกจากการเรียนรู้ในชั้นเรียน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชุมชน และครอบครัว ควรปรึกษาและร่วมมือกันมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้นอกชั้นเรียนมากขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมและขยายโอกาสการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะรอบด้าน อีกทั้งยังได้เรียนรู้เรื่องราวของชุมชน นำมาซึ่งความภูมิใจและการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของปารณทัตต์ แสนวิเศษ (ปารณทัตต์ แสนวิเศษ, 2555) พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนประกอบด้วย 4 ระดับ คือ ระดับร่วมวางแผนตัดสินใจ ระดับปฏิบัติการ ระดับการรับผลประโยชน์ และระดับการประเมินผล ซึ่งส่งต่อผู้เรียนดังนี้ 1) ทำให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาเสมอภาคทั่วถึงและได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพทุกด้าน 2) ผู้เรียนเป็นผู้มีความประพฤติดี มีคุณธรรม และค่านิยมที่ดีงาม 3) ผู้เรียนดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข 4) ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และภาคภูมิใจในชุมชน 5) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และ 6) ผู้เรียนได้รับการเอาใจใส่ใกล้ชิดทั้งในและนอกสถานศึกษา

รวมถึงการจัดการเรียนรู้ควรใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด และงานวิจัยของพะนากร มีภูคำ (พะนากร มีภูคำ, 2553) ที่แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองระดับชั้นอนุบาล 1 – ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในการจัดการศึกษาภาพรวมทุกวิชาอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณารายด้านมีเพียงด้านการช่วยเหลือการบ้านเท่านั้นที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในระดับมาก

สำหรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นพิพิธภัณฑ์ หรือโบราณสถานต่างๆ ยังคงไม่ได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่เท่าที่ควร เนื่องจากตามแหล่งการเรียนรู้มีจำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอในการอำนวยความสะดวกให้ความรู้ รวมถึงผู้ใช้บริการเองอาจไม่ทราบว่าสามารถสอบถามข้อมูลหรือขอรับบริการได้จากหน่วยงานใด ทั้งนี้ทุกหน่วยงานรวมถึงประชาชนคนอยุธยา ควรมีการพูดคุยเพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น สอดคล้องกับโครงการพิทักษ์มรดกสยามที่พบว่าจังหวัดพระนครศรีอยุธยาก็มีนักวิชาการทางประวัติศาสตร์เพียงไม่กี่คน ประชาชนทั่วไปไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับอุทยานประวัติศาสตร์อย่างเพียงพอ ปัญหาอุทยานประวัติศาสตร์อยุธยาเป็นเรื่องของคนทั้งชาติ จำเป็นต้องได้รับการพิจารณาเป็นองค์รวม แล้วสร้างระบบจัดการที่ยั่งยืนในลักษณะการมีความรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งแนวทางหนึ่งคือภูมิทัศน์เมืองประวัติศาสตร์ ที่จะสะท้อนให้เห็นภาพรวมทางประวัติศาสตร์รอบด้าน ครอบคลุมทั้งเรื่องถนน โบราณสถาน พื้นที่สีเขียว ตึกอาคาร สิ่งแวดล้อม สังคม และชาวบ้าน เป็นการบูรณาการทั้งสถาบัน ระบบ วิธีการ และกายภาพ (โครงการพิทักษ์สยาม, 2554)

3. ด้านความพร้อมของครู

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง พบว่า ครูผู้สอนถือเป็นปัจจัยหลักและมีความสำคัญอย่างยิ่งในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะคิด และทักษะวิชาประวัติศาสตร์ โดยการที่จะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจอารยธรรมมนุษย์ เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างของผู้คนในแต่ละพื้นที่ มีเพียงครูประวัติศาสตร์เท่านั้นที่จะสามารถบอกเล่าเรื่องราวอดีตได้อย่างชัดเจน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างครูประจำวิชาประวัติศาสตร์ทั้งหมดสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิต ซึ่งมีทั้งครูที่สำเร็จการศึกษาจากสาขาสังคมศึกษาโดยตรง และบางส่วนเป็นครูที่สำเร็จการศึกษาจากสาขาอื่น โดยโรงเรียนที่บรรจุครูไม่ตรงตามวุฒิเป็นโรงเรียนที่ค่อนข้างไกลจากตัวเมือง ตรงกับรายงานวิจัยที่กล่าวว่า ในประเทศไทยโรงเรียนที่บรรจุครูได้ยากส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกล และโรงเรียนชนบท (ชนิตา รัชพลเมือง & และคณะ, 2547) อย่างไรก็ตามสาขาที่สำเร็จการศึกษาของครูไม่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้ เห็นได้จากการสังเกตและสัมภาษณ์ความพึงพอใจของผู้เรียนที่พบว่า ผู้เรียนที่เรียนกับครูที่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาสาขาสังคมศึกษา ทุกคนชื่นชอบการเรียนวิชาประวัติศาสตร์เพราะวิธีการจัดการเรียนรู้และเทคนิคการสอนของครู อีกทั้งผู้เรียนส่วน

ใหญ่ผ่านเกณฑ์การประเมินผลการเรียนรู้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นผลมาจากครูผู้สอนมีทัศนคติทางบวกต่อวิชาประวัติศาสตร์และสนใจค้นคว้าเพิ่มเติมอยู่เสมอ ในขณะที่ผู้เรียนที่เรียนกับครูที่สำเร็จการศึกษาสาขาสังคมโดยตรงกลับมีทัศนคติทางลบกับวิชาประวัติศาสตร์ จึงสามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่า การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และทัศนคติทางบวกนั้น ขึ้นอยู่กับความมุ่งมั่นตั้งใจ วิธจัดการเรียนรู้ และเทคนิคการจัดการชั้นเรียนของผู้สอน ซึ่งขัดแย้งกับบทความที่กล่าวว่าการเตรียมตัวเป็นครูสอนประวัติศาสตร์ควรเริ่มจากการมีความลุ่มลึกในเนื้อหาและครูต้องจบการศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์หรือมีประสบการณ์ด้านการสอนมากกว่า 20 ปี (Bain & Mirel, 2006)

สำหรับสิ่งที่เป็นปัญหาสำคัญของครูผู้สอนปัญหา กลุ่มตัวอย่างระบุตรงกันว่าเป็นปัญหาภาระงานของครูที่มากเกินไป ครูต้องใช้เวลาไปกับกิจกรรมภายนอกชั้นเรียนที่ไม่ใช่การจัดการเรียนรู้ เฉพาะวันธรรมดาถึง 84 วัน หรือคิดเป็น 42% โดย 3 อันดับแรก คือการประเมินของหน่วยงานภายนอก การแข่งขันวิชาการ และการอบรมจากหน่วยงานภายนอก (ผู้จัดการออนไลน์, 2557) ซึ่งแม้ว่านโยบาย “คืนครูสู่ห้องเรียน” ของกระทรวงศึกษาธิการส่งผลให้ปี 2558 ครูได้เวลาดูแลคืนสู่ห้องเรียนมากขึ้นถึง 19 วัน โดยครูใช้เวลาไปกับกิจกรรมนอกชั้นเรียนที่ไม่ใช่การสอนลดลงเหลือ 65 วัน หรือ 32.5% (คมชัดลึกออนไลน์, 2559) อย่างไรก็ตามยังคงถือเป็นอัตราส่วนที่มากพอที่ส่งผลกระทบต่อครูผู้สอน ทำให้ครูมีเวลาในการเตรียมจัดการเรียนรู้และพักผ่อนส่วนตัวลดลง ส่งผลให้ครูเกิดความกดดันและความเครียดตามมา ดังงานวิจัยที่พบว่า ปัจจัยที่นำความเครียดมาสู่ครูมาจากการทำงานในระบบด้านการบริหารโรงเรียน งานด้านอบรม และงานต่างๆ ที่นอกเหนือจากการจัดการเรียนรู้ จึงมีแรงกดดันในการทำงานที่รีบเร่งและการทำงานหลายๆ ด้านพร้อมกัน ทำให้มีเวลาค่อนข้างน้อยในการจัดการเรียนรู้และไม่สามารถสอนได้ครบชั่วโมงเรียนตามที่กำหนดในแต่ละวิชา นำมาซึ่งผลกระทบต่อผู้เรียน (อุดมลักษณ์ เมฆาวณิชย์, 2556) อย่างไรก็ตามระดับความเครียดของครูประถมศึกษาอยู่ในระดับไม่สูงมากนัก เนื่องจากผู้เรียนอยู่ในช่วงวัยที่มีพัฒนาการอยากเรียนรู้จึงสนใจในสิ่งครูสอน หรืออาจมีตัวตนตามวัยเท่านั้น ดังนั้นเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวและคืนครูสู่ห้องเรียน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรเริ่มต้นจากการไม่สร้างภาระงานที่กระทบต่อการสอน โดยเลือกเฉพาะกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน (ผู้จัดการออนไลน์, 2557) ลดภาระงานด้านเอกสาร และหันมาประเมินจากสภาพความเป็นจริง

4. ด้านการวัดและประเมินผลการจัดเรียนรู้

สภาพด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ผ่านเกณฑ์การประเมินของสถานศึกษา ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการออกข้อสอบของครูที่ตรงกับตัวชี้วัดในหลักสูตรแกนกลาง

และตรงกับการจัดการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนที่มีความตั้งใจระหว่างการจัดการเรียนรู้และได้ทบทวนบทเรียนก่อนการสอบภาคปลาย สามารถทำข้อสอบผ่านเกณฑ์ได้ในระดับดี โดยการวัดผลของครูมีทั้งการออกข้อสอบแบบปรนัย อัตนัย และการสัมภาษณ์ ซึ่งสัดส่วนของข้อสอบจะเน้นไปข้อสอบปรนัยที่มีลักษณะเน้นความจำความเข้าใจ ทำให้การวัดผลวิชาประวัติศาสตร์ดูเหมือนจะขัดกับจุดมุ่งหมายของวิชาประวัติศาสตร์ที่ต้องการให้เน้นการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล มีการตรวจสอบอย่างมีระบบ และคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนการตัดสินใจลงความคิดเห็น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) และการออกข้อสอบที่เน้นข้อสอบปรนัยมาตั้งแต่ระดับประถมต้น ส่งผลให้ผู้เรียนเคยชินกับการข้อสอบที่มีตัวเลือก ผู้เรียนจึงไม่สามารถทำข้อสอบแบบอัตนัยได้ผลที่ดีนัก ดังนั้นเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน อันเป็น 1 ใน 10 ทักษะที่ตลาดแรงงานโลกต้องการในปี 2020 การออกข้อสอบจึงควรเพิ่มเติมส่วนของข้อสอบอัตนัยให้ผู้เรียนได้เริ่มฝึกการใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์และการเขียนมากขึ้น โดยอาจเริ่มจากการเขียนแบบสั้นก่อนในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น และเริ่มการเขียนที่ยาวขึ้นเมื่ออยู่ระดับประถมศึกษาตอนปลาย

5. ด้านผู้เรียน

จากผลการวิจัยพบว่าผู้เรียนมีทัศนคติทางลบต่อวิชาประวัติศาสตร์ในสัดส่วนที่มากกว่าผู้เรียนที่มีทัศนคติทางบวกต่อวิชาประวัติศาสตร์ และมุ่งให้ความสำคัญกับการวิชาอื่นมากกว่า สอดคล้องกับรายงานวิจัยเรื่อง สภาพปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า สภาพและปัญหาเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมคือผู้เรียนไม่เห็นถึงความสำคัญและไม่ให้ความสนใจต่อการเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552a) และแนวคิดของ สมพงษ์ จิตระดับ (ไทยรัฐออนไลน์, 2557) ว่า วิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสังคมศึกษา ซึ่งไม่มีน้ำหนักพอที่จะสอนให้รักชาติ และในการเรียนปัจจุบัน มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับกลุ่มวิชาอื่นมากกว่า จึงสอดคล้องยาก นอกจากนี้วิชาประวัติศาสตร์มักถูกนำไปอยู่ในวิชาเลือก ทำให้ทั้งเด็กและผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่เลือกเรียนวิชานี้ เพราะไม่มีผลต่อการสอบเข้าเรียนต่อ และอีกปัจจัยหนึ่งมาจากการที่ผู้เรียนไม่สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์กับการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้สอดคล้องกับแนวคิดของชาญวิทย์ เกษตรศิริ (จับตาอาเซียน, 2557) ที่กล่าวว่าประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่น่าเบื่อที่สุด แต่มักถูกใช้ประโยชน์จากผู้นำทางการเมือง โดยการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยยังไม่ได้แก่ที่ผู้สอนและผู้เรียน อีกทั้งไม่มีใครจริงจังกับประวัติศาสตร์นักหรืออาจถูกมองว่าเป็นวิชาท้ายแถว ยิ่งย่ำชัดว่า ทรศณะในเชิงลบเกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์ยังมีอยู่มากในสังคมไทย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นวิจัยกรณีศึกษาแบบพหุพื้นที่ ดังนั้นผลการวิจัยจึงเป็นเพียงข้อมูลเฉพาะพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเท่านั้น ซึ่งทั้งนี้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดที่เป็นเมืองมรดกโลกทางประวัติศาสตร์และเต็มไปด้วยสถานที่สำคัญ อาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ทุกฝ่ายให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ทำให้ไม่สามารถอ้างอิงไปยังพื้นที่อื่นได้ เนื่องจากแต่ละพื้นที่มีสภาพบริบทและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยจึงเป็นข้อมูลเบื้องต้นให้ผู้ที่สนใจหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้เหมาะสมกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในบริบทอื่น ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรมีการศึกษาและเก็บข้อมูลในพื้นที่จังหวัดอื่น ทั้งจังหวัดที่มีลักษณะเป็นเมืองประวัติศาสตร์เช่นเดียวกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา หรือจังหวัดที่มีลักษณะจุดเน้นหรือยุทธศาสตร์จังหวัดต่างกัน เพื่อให้เห็นสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ในภาพรวม และทำให้สามารถเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนบริบทสภาพแวดล้อมต่างกันได้

2. การวิจัยครั้งนี้ได้เก็บข้อมูลกับผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูประวัติศาสตร์ ผู้เรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้ทราบสภาพการจัดการเรียนรู้ในบริบทภายในโรงเรียนและจังหวัด ดังนั้นงานวิจัยครั้งต่อไปอาจมีการเก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้ปกครอง เพราะจะทำให้ทราบสภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนนอกเหนือจากการเรียนรู้ตามที่โรงเรียนจัดให้ รวมถึงการสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้ปกครองและการปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมให้แก่ผู้เรียน

ที่ ศธ 0512.6(2791.10)/59-6142

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

กันยายน 2559

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวขวัญทิชา เชื้อหอม นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาการจัดการเรียนรู้ วิชาประวัติศาสตร์ไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5: กรณีศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” โดยมี อาจารย์ ดร. ภาวิณี โสธายะเพ็ชร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และการสังเกตการสอน กับท่านผู้อำนวยการ สถานศึกษา ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย และนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เนาวนิตย์ สงคราม)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2565-97 ต่อ 6732

ที่ ศธ 0512.6(2791.10)/59-6143

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330
กันยายน 2559

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย
เรียน
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวขวัญทิชา เชื้อหอม นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาการจัดการเรียนรู้ วิชาประวัติศาสตร์ไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5: กรณีศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” โดยมี อาจารย์ ดร. ภาวิณี โสธายะเพชร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และการสังเกตการสอน กับท่านผู้อำนวยการ สถานศึกษา ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย และนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เนาวนิตย์ สงคราม)

รองคณบดี

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ
โทร. 0-2218-2565-97 ต่อ 6732

ที่ ศธ 0512.6(2791.10)/59-6144

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

กันยายน 2559

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย
เรียน
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวขวัญทิชา เชื้อหอม นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาการจัดการเรียนรู้ วิชาประวัติศาสตร์ไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5: กรณีศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” โดยมี อาจารย์ ดร. ภาวิณี โสธายะเพ็ชร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และการสังเกตการสอน กับท่านผู้อำนวยการ สถานศึกษา ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย และนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เนาวนิตย์ สงคราม)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2565-97 ต่อ 6732

ที่ ศธ 0512.6(2791.10)/59-6145

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

กันยายน 2559

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย
เรียน
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวขวัญทิชา เชื้อหอม นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาการจัดการเรียนรู้ วิชาประวัติศาสตร์ไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5: กรณีศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” โดยมี อาจารย์ ดร. ภาวิณี โสธายะเพ็ชร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และการสังเกตการสอน กับท่านผู้อำนวยการ สถานศึกษา ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย และนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เนาวนิตย์ สงคราม)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2565-97 ต่อ 6732

ที่ ศธ 0512.6(2791.10)/59-6146

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

กันยายน 2559

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย
เรียน
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวขวัญทิชา เชื้อหอม นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาการจัดการเรียนรู้ วิชาประวัติศาสตร์ไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5: กรณีศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” โดยมี อาจารย์ ดร. ภาวิณี โสธายะเพ็ชร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และการสังเกตการสอน กับท่านผู้อำนวยการ สถานศึกษา ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย และนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เนาวนิตย์ สงคราม)

รองคณบดี

ปฏิบัติการแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายวิชาการ
โทร. 0-2218-2565-97 ต่อ 6732

แบบสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสถานศึกษา

ชื่อ

โครงการวิจัย.....

วัน/เดือน/ปี..... สถานที่

ผู้ให้สัมภาษณ์.....

ข้อสัมภาษณ์

- ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์การทำงาน
- การกำหนดเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทยของทางโรงเรียน อิงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาหรือไม่ อย่างไร
- นอกเหนือจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาแล้วนั้น ทางโรงเรียนได้มีการกำหนดกรอบเนื้อหาเพิ่มเติมตามนโยบายของรัฐ นโยบายของภูมิภาค หรือบริบทของท้องถิ่น หรือไม่ อย่างไร
- ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับคำกล่าวที่ว่า แบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยเป็นสื่อที่รัฐบาลไทยใช้ในการถ่ายทอดอุดมการณ์ชาตินิยม
- ท่านคิดว่าการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทยของครูจะมีส่วนช่วยสร้างประชาคมอาเซียน โดยสร้างทัศนคติอันดี ลดความเกลียดชังต่อประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างไร
- ทางโรงเรียนมีนโยบายการส่งเสริมหรือสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์ไทยอย่างไรบ้าง
- ทางโรงเรียนมีการจัดสรรงบประมาณสำหรับกิจกรรมทางประวัติศาสตร์หรือสื่อการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยเพียงใด ได้แก่กิจกรรมหรือสื่อประเภทใดบ้าง
- ในการจัดสรรครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาหรือวิชาประวัติศาสตร์ ได้จัดสรรตรงตามสาขาที่ครูผู้สอนสำเร็จการศึกษาหรือไม่ อย่างไร
- ทางโรงเรียนมีการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพครู เช่น การฝึกอบรมหรือดูงาน มากน้อยเพียงใด
- ทางโรงเรียนได้รับความช่วยเหลือหรือความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์ไทยหรือไม่ อย่างไรบ้าง
- ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความร่วมมือ หรืออุปสรรคในความร่วมมือกับหน่วยงาน/ชุมชน ในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์ไทย

- ในความคิดของท่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหน่วยงานใด ที่ควรมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์ไทย และท่านต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติมในด้านใด
- ท่านคิดว่าโรงเรียนของท่านมีจุดเด่นในการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยอย่างไร
- ท่านมีทัศนะหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์ไทยอย่างไร
- ท่านคิดว่าการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทยจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้หรือไม่ อย่างไร
- การสอนประวัติศาสตร์ไทยในปัจจุบันมีความเหมาะสมกับสภาพสังคมมากน้อยเพียงใด และควรมีแนวทางในการจัดการเรียนรู้อย่างไร

แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ระดับประถมศึกษาปีที่ 5

ชื่อ

โครงการวิจัย.....

วัน/เดือน/ปี..... สถานที่

ผู้ให้สัมภาษณ์.....

ข้อสัมภาษณ์

- ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด สาขาที่สำเร็จการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน

- ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับเนื้อหาสาระที่กำหนดให้ผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 ต้องเรียน ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษา พ.ศ. 2551 วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ ท่านต้องการให้เพิ่มเติมหรือลดทอนให้ส่วนใดอย่างไร

- ท่านมีการเตรียมความพร้อมก่อนการสอนอย่างไรบ้าง และแต่ละครั้งใช้เวลาในการเตรียมความพร้อมเฉลี่ยครั้งละเท่าใด

- ท่านจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทยด้วยวิธีการสอนอะไรบ้าง และคิดว่าวิธีการสอนใดที่ทำให้ผู้เรียนของท่านเกิดความสนใจมากที่สุด

- ท่านมีการบูรณาการการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยกับวิชาอื่นๆ หรือไม่ อย่างไร

- ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับคำกล่าวที่ว่า แบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยเป็นสื่อที่รัฐบาลไทยใช้ในการถ่ายทอดอุดมการณ์ชาตินิยม

- ท่านคิดว่าการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทยของครูจะมีส่วนช่วยสร้างประชาคมอาเซียน โดยสร้างทัศนคติอันดี ลดความเกลียดชังต่อประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างไร

- หากผู้เรียนถามท่านว่าเราจะเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยไปเพื่ออะไร ท่านจะมีแนวทางการตอบคำถามผู้เรียนอย่างไร

- เนื่องจากวิชาประวัติศาสตร์ไทยเป็นวิชาที่เนื้อหามาก ท่านคิดว่าสื่อการสอนยังมีความจำเป็นมากน้อยเพียงใด

- ในการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้ง ท่านมีการใช้สื่อการสอนอะไรบ้าง ทั้งนี้การเลือกใช้สื่อการสอนมีเกณฑ์การเลือกอย่างไร

- ท่านสามารถดำเนินการสอนได้ตรงตามแผนการสอนระยะยาวที่วางไว้หรือไม่ หากมีปัจจัยมาทำให้การสอนไม่สามารถดำเนินตามแผนได้ ท่านจะมีวิธีการจัดการอย่างไรให้ผู้เรียนได้เรียนเนื้อหาสาระทันตามกำหนด

- ท่านมีการใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร
- ท่านพบปัญหาในการจัดการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด ได้แก่ปัญหาด้านใดบ้าง
- ท่านเลือกใช้วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้อย่างไรบ้าง
- หากพบว่าผู้เรียนของท่านมีผลการประเมินต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ท่านมีวิธีการดำเนินการอย่างไร

- ทางโรงเรียนมีนโยบายการส่งเสริมหรือสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์ไทยอย่างไรบ้าง

- ทางโรงเรียนมีการจัดสรรงบประมาณสำหรับกิจกรรมทางประวัติศาสตร์หรือสื่อการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยเพียงใด ได้แก่กิจกรรมหรือสื่อประเภทใดบ้าง

- ทางโรงเรียนมีการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพครู เช่นการฝึกอบรมหรือดูงาน มากน้อยเพียงใด

- ทางโรงเรียนได้รับความช่วยเหลือหรือความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์ไทยหรือไม่ อย่างไรบ้าง และท่านต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติมในด้านใด

- ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความร่วมมือ หรืออุปสรรคในความร่วมมือกับหน่วยงาน/ชุมชน ในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์ไทย

- ในความคิดของท่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหน่วยงานใด ที่ควรมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์ไทย

- ท่านคิดว่าโรงเรียนของท่านมีจุดเด่นในการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยอย่างไร
- ท่านมีทัศนะหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์ไทยอย่างไร
- ท่านคิดว่าการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทยจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้หรือไม่ อย่างไร

- การสอนประวัติศาสตร์ไทยในปัจจุบันมีความเหมาะสมกับสภาพสังคมมากน้อยเพียงใด และควรมีแนวทางในการจัดการเรียนรู้อย่างไร

แบบสัมภาษณ์ผู้เรียน ระดับประถมศึกษาปีที่ 5

ชื่อ

โครงการวิจัย.....

วัน/เดือน/ปี..... สถานที่

ผู้ให้สัมภาษณ์.....

ข้อสัมภาษณ์

- ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ เพศ อายุ วิชาที่ชื่นชอบหรือถนัด
- ท่านคิดว่าวิชาประวัติศาสตร์มีความสำคัญกับการใช้ชีวิตของท่านมากน้อยเพียงใด
- ครูผู้สอนของท่านใช้วิธีการจัดการเรียนรู้อย่างไรบ้าง และวิธีใดที่ท่านชื่นชอบหรือทำให้ท่านเกิดสนใจเนื้อหาวิชามากที่สุด
- ครูผู้สอนของท่านใช้วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้อย่างไร มีการแจ้งผลการประเมินเป็นระยะหรือไม่
- โรงเรียนของท่านได้จัดกิจกรรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์ไทยหรือไม่ ถ้ามีท่านสนใจเข้าร่วมกิจกรรมมากน้อยเพียงใด
- โรงเรียนของท่านได้จัดพาท่านไปศึกษานอกสถานที่หรือไม่ อย่างไร
- นอกจากการเรียนในห้องเรียน ท่านได้ไปค้นคว้าเพิ่มเติม กลับบ้านไปทบทวนเนื้อหาวิชาหรือเรียนพิเศษเพิ่มเติมในวิชาประวัติศาสตร์ไทยหรือไม่ อย่างไร
- ท่านมีทักษะหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์ไทยอย่างไร
- ท่านคิดว่าจะนำความรู้จากวิชาประวัติศาสตร์ไทยไปมีส่วนช่วยในการพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้หรือไม่ อย่างไร
- การสอนประวัติศาสตร์ไทยในปัจจุบันมีความเหมาะสมกับสภาพสังคมมากน้อยเพียงใด และควรมีแนวทางในการจัดการเรียนรู้อย่างไร

แบบสัมภาษณ์หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้

ชื่อ

โครงการวิจัย.....

วัน/เดือน/ปี..... สถานที่

ผู้ให้สัมภาษณ์.....

ข้อสัมภาษณ์

- ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา ประสบการณ์การทำงาน
- ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับคำกล่าวที่ว่า แบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทยเป็นสื่อที่รัฐบาลไทยใช้ในการถ่ายทอดอุดมการณ์ชาตินิยม
- ท่านคิดว่าการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทยของครูจะมีส่วนช่วยสร้างประชาคมอาเซียน โดยสร้างทัศนคติอันดี ลดความเกลียดชังต่อประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างไร
- หน่วยงานของท่านมีส่วนร่วมหรือการให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทยอย่างไรบ้าง
- ท่านคิดว่าโรงเรียนควรจัดการเรียนรู้หรือกิจกรรมอย่างไรเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงจากห้องเรียนไปยังท้องถิ่น
- ท่านมีทัศนะหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์ไทยอย่างไร
- ท่านคิดว่าการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทยจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้หรือไม่ อย่างไร
- การสอนประวัติศาสตร์ไทยในปัจจุบันมีความเหมาะสมกับสภาพสังคมมากน้อยเพียงใด และควรมีแนวทางในการจัดการเรียนรู้อย่างไร

แบบบันทึกการสังเกตการสอน

ชื่อผู้สอน วันเวลาที่สังเกต
 เรื่องที่สอน จำนวนผู้เรียน คน
 โรงเรียน

การนำเข้าสู่บทเรียน

.....

.....

กระบวนการจัดการเรียนรู้

.....

.....

.....

การสรุปบทเรียน/การวัดประเมินผล

.....

.....

พฤติกรรมผู้เรียน

.....

.....

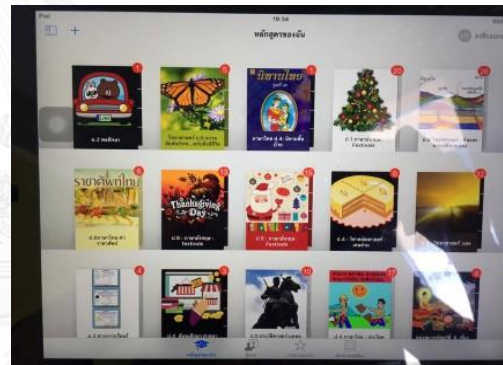
ปัญหาที่พบในชั้นเรียน

.....

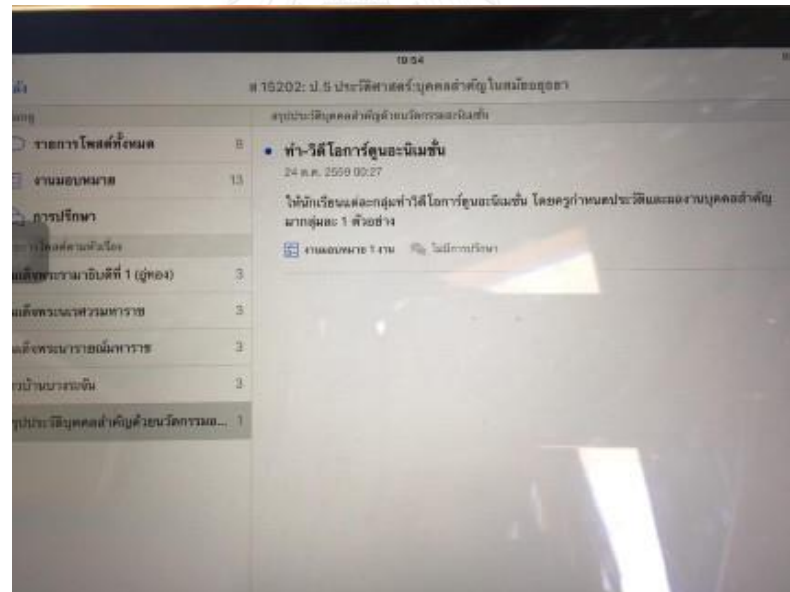
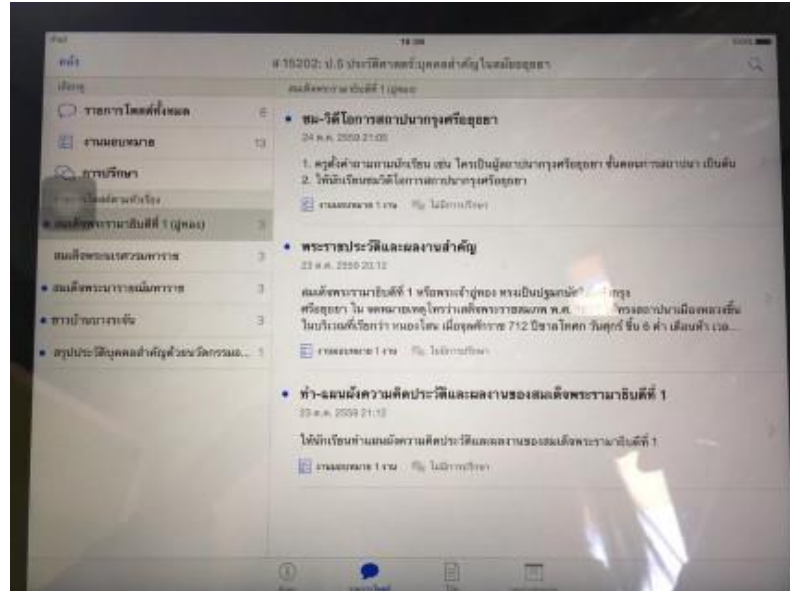
.....

ลงชื่อ ผู้บันทึก

CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายการอ้างอิง

- Akinoglu, O. (2004). History Education and Identity.
- Bain, R., & Mirel, J. (2006). Setting up camp at the great instructional divide, Educating beginning history teachers. *Journal of Teacher Education*, 57(3), 212-219.
- เฉลิม นิติเขตต์ปรีชา. (2545). เทคนิควิธีการสอนประวัติศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2 ed.). กรุงเทพมหานคร: บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- เฉลิม มลิลดา. (2523). เทคนิควิธีการสอนประวัติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- เดลินิวส์ออนไลน์. (2557a). วิชาประวัติศาสตร์กับหน้าที่พลเมือง..เรื่องที่น่าคุยกัน. <http://www.dailynews.co.th/education/249239>
- เดลินิวส์ออนไลน์. (2557b). สพฐ.หาวิธีปรับการสอนประวัติศาสตร์. <http://www.dailynews.co.th/education/246890>
- เทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ, ม. (2552). คู่มือการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ: สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
- เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, ส. (2539). ไทยเที่ยวพม่า (พิมพ์ครั้งที่2 ed.). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนสุดา.
- เปรมโรจน์ บางอ้อ. (2556). แนวคิดชาตินิยม ในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษา ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (ปริญญาานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.
- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2552). การวัดและการสร้างแบบสอบผลสัมฤทธิ์ (พิมพ์ครั้งที่8 ed.). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. (2557). สำรวจแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย เมื่อ ‘ชาติ’ เป็นเครื่องมือทางการเมือง. <http://www.tcijthai.com/news/2014/02/scoop/5154>
- แพง ชินพงศ์. (2556). “ชาตินิยม” อุดมการณ์ที่ควรปลูกฝังให้กับคนไทย. <http://www.manager.co.th/qol/viewnews.aspx?NewsID=9560000142945>
- โครงการพิทักษ์สยาม. (2554). บันทึกการเสวนาทางวิชาการ เรื่อง “อยุธยา: มรดก (โลก) ที่น่าเป็นห่วง”. <http://www.siamese-heritage.org/pdf/AyutthayaHeritageSiteInDanger.pdf>
- โชติกา ภาชีผล, & และคณะ. (2557). การวัดและประเมินผลการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไทยพับลิก้า. (2557). เมื่อกระทรวงศึกษาธิการเปลี่ยนรัฐมนตรีบ่อย 16 ปี 15 คน.

<http://thaipublica.org/2014/01/the-performance-period-of-the-minister-of-education/>

ไทยรัฐออนไลน์. (2557). เรียนรู้นอกตำรา พิมพ์เขียวเรียนวิชาประวัติศาสตร์-หน้าที่พลเมืองแบบยั่งยืน.

http://www.thairath.co.th/content/432136http://rescom.trf.or.th/display/keydefault.aspx?id_colum=2965

ไทยรัฐออนไลน์. (2559). สพฐ รุกสอนประวัติศาสตร์-ภูมิศาสตร์เข้ม.

ไพเราะ สุตธรรม. (2555). การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน วิชาประวัติศาสตร์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านโนนสำนัก อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

ไพฑูรย์ มีกุล, & และทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม. (2546). ประวัติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.

ไพบุลย์ รัชโพธิ์. (2551). การศึกษาอุดมการณ์ชาตินิยมโดยรัฐผ่านแบบเรียนประถมศึกษาไทย (ปริญญาานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

กรมยุทธการทหารบก. (2554). เอกสารประกอบการสอนวิชาประวัติศาสตร์ทหาร. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2539). การสัมมนาโต๊ะกลมเรื่อง ทิศทางการพัฒนาการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทย. กรุงเทพมหานคร.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.

<http://www.moe.go.th/hp-vichai/ex-prb05-4.htm>

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.

กรุงเทพมหานคร.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552a). รายงานวิจัยสภาพปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552b). วิชาประวัติศาสตร์ แทบไม่มีแบบเรียนในหลักสูตรเก่า.

<http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=6895&Key=hotnews>

กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). เพื่อนคู่คิด มิตรคู่ครู แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อัตนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กระทรวงศึกษาธิการ. (ไม่ปรากฏปีพิมพ์). แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้.

<http://www2.feu.ac.th/admin/pr/download/%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%94%E0%B8%9C%E0%B8%A5%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%A1%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B8%9C%E0%B8%A5.pdf>

กาญจนา ศิริมุสิกะ. (2543). สังคมศึกษา: การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. ปัตตานี.

ขวัญรัตน์ ว่องไว. (2551). การศึกษาผลการเรียนรู้ด้วยการเรียนอิเล็กทรอนิกส์ผ่านกระดานสนทนา เรื่องประวัติศาสตร์ชาติไทยสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

คมชัดลึกออนไลน์. (2559). ครูเฮ! คีนครูสู้อะไร 19 วันใน 1 ปีพลิกชีวิตเด็กไทย.

<http://www.komchadluek.net/news/edu-health/220494>

คาร์, อ. เ. (2525). ประวัติศาสตร์คืออะไร. (ชาติชาย พจนานนท์, Trans.). กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.

จับตาอาเซียน. (2557). เสวนาเปิดตัวหนังสือชุด “สมุดเพื่อนบ้านอาเซียนของเรา”.

<http://aseanwatch.org/2014/08/27/%E0%B9%80%E0%B8%AA%E0%B8%A7%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B9%80%E0%B8%9B%E0%B8%B4%E0%B8%94%E0%B8%95%E0%B8%B1%E0%B8%A7%E0%B8%AB%E0%B8%99%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B8%AA%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%8A%E0%B8%B8%E0%B8%94/>

ชนิตา รักษ์พลเมือง, & และคณะ. (2547). รายงานการวิจัยเอกสารสภาวะการขาดแคลนครูในระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐานของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

ชัยพงษ์ สำเนียง. (2556). ประวัติศาสตร์ กับ การสร้างประวัติศาสตร์.

<http://o.mcot.net/site/content?id=5243918e150ba07e76000153>

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2520). ระบบสื่อการสอน. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2540). อารยธรรมไทยพื้นฐานทางประวัติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเลิฟแอนด์ลิฟเพรสจำกัด.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2557). นอกตำรา “ประวัติศาสตร์” ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ข้อเสนอแนะถึง “นักปฏิรูป”.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, & สุชาติ สวัสดิ์ศรี. (2519). ปรัชญาประวัติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ พิมพ์เนศ.

ดำรง ชลสุข. (2559). ขับเคลื่อนการศึกษาไทยอย่างไร จึงถูกใจประชาชน.

http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=45105&Key=news_research

ทองแถม นาถจำนง. (2545). ข้อเสียของวิชาประวัติศาสตร์.

<http://www.thai poet.net/index.php?lay=show&ac=article&id=538791103&Ntype=2>

ทิตนา แคมมณี. (2554a). 14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ (พิมพ์ครั้งที่10 ed.). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิตนา แคมมณี. (2554b). รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย (พิมพ์ครั้งที่7 ed.).

กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประเทศไทย. (2550). ซึ่แบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยเล่าความข้างเดียว-เน้นชาตินิยม แนะ รว.ศึกษา

ฯ กลุ่มอาเซียนแก้ตำราใหม่. . <https://prachatai.com/journal/2007/06/13008>

ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2558). ประวัติศาสตร์ชาติไทย "ใบปลิวทางการเมือง" เอกสารหาเสียง

ล่วงหน้า. http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1447323799

ปารณทัตต์ แสนวิเศษ. (2555). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน

ประถมศึกษา: การสร้างทฤษฎีจากรากฐาน. . วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนคร

รินวิโรฒ, 16, 69-82.

ผู้จัดการออนไลน์. (2551a). “ประวัติศาสตร์ไทย” วิชาที่หายไปจากตารางเรียน.

<http://www.manager.co.th/Ool/ViewNews.aspx?NewsID=9510000115994>

ผู้จัดการออนไลน์. (2551b). สกอ.ตกใจพบนักศึกษาเรียนประวัติศาสตร์ตรี-เอก แค่ 2 พันกว่าคน.

<http://www.manager.co.th/Ool/ViewNews.aspx?NewsID=9510000110509>

ผู้จัดการออนไลน์. (2557). ปฏิรูปการศึกษา (10) ต้องคืนครูสู่ห้องเรียน.

<http://www.manager.co.th/qol/viewnews.aspx?NewsID=9570000141970>

- พรกมล จันทรี. (2554). ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย), กรุงเทพมหานคร, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พะนากร มีภูคำ. (2553). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษาโรงเรียนบ้านดอนราษฎร์ดำรงวิทย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. (สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, กรุงเทพมหานคร.
- มณีนรัตน์ คงพะเนา, & และคณะ. (2559). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้อาณาจักรสุโขทัย และพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค STAD ร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์. . วารสารราชพฤกษ์, 14(3), 111-118.
- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ศ. (2555). ไทยกับการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน (ตอนที่2). <http://www.castu.org/CAS-TU/index.php/th/publications-2/castu-blog-2/222-2014-15>
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์). ความรู้พื้นฐานในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์. <http://oservice.skru.ac.th/ebookft/334/chapter1.pdf>
- มหิตลวิทยานุสรณ์, โ. (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์). เอกสารประกอบการเรียนวิชา ส40105 อารยธรรมโลก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. <http://www.mwit.ac.th/~daramas/HT.pdf>
- ยาใจ พงษ์บริบูรณ์. (2553). การศึกษาแบบกรณีศึกษา : Case Study. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 33(4), 42-50.
- รุ่งศักดิ์ ช้อนทอง. (2554). ทักษะคิดที่มีต่อวิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่2. http://www.kroobannok.com/board_view.php?b_id=65878&bcat_id=16
- วรภรณ์ แก้วม่วง, & และคณะ. (2559). การพัฒนาสื่อทัศนศึกษาอิเล็กทรอนิกส์ เรื่องแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในสุโขทัยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 18(4), 294-307.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีการสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่21. กรุงเทพมหานคร มูลนิธิสดศรี — สฤษดิ์วงศ์.
- วิทยากร เชียงกุล. (2552). การศึกษากับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (รายงานสภาวะฯ ปี 51-52). <https://witayakornclub.wordpress.com/2009/11/18/5-%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%A8%E0%B8%B6%E0%B8%81>

<http://www.komchadluek.net/news/edu-health/258929>
<http://www.komchadluek.net/news/edu-health/258929>
<http://www.komchadluek.net/news/edu-health/258929>

วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2556). สัมภาษณ์พิเศษ: ดร.วินัย พงศ์ศรีเพียร ถอดรหัสสมมุขจากมนุษย์.

วารสารประชาคมวิจัย, 109(19), 29.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2556). ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม *Classical Test Theory* (พิมพ์ครั้งที่ 7 ed.). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมบูรณ์ คนขยัน. (2555). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิด
 วิจารณ์ญาณ เรื่อง ประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ
 วัฒนธรรมของชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการเรียนบนเว็บด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์
 และวิธีเรียนแบบปกติ. . (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,
 มหาสารคาม.

สมพงษ์ จิตระดับ. (2560). นักวิชาการติง ศธ.เปลี่ยนนโยบายบ่อย.

<http://www.komchadluek.net/news/edu-health/258929>

สมศักดิ์ ชูโต. (2527). การสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย. . กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

สายพิน แก้วงามประเสริฐ. (2555). วิชาประวัติศาสตร์ไทยจะนำไทยไปอาเซียน.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2559). นโยบายข้อ ๔ การศึกษาและเรียนรู้ การทะนุบำรุงศาสนา
 ศิลปะและวัฒนธรรม. http://www.soc.go.th/acrobat/payut_report1_07.pdf

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (ไม่ปรากฏปีพิมพ์). ขยายผลการสอนประวัติศาสตร์แบบบูรณา
 การจาก 13 โรงเรียนไปกว่า 100 โรงเรียนทั่วเชียงใหม่.

http://www.trf.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id=4528:13-100&catid=59&Itemid=209

สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (ไม่ปรากฏปีพิมพ์). วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด.

<http://www.ayutthaya.go.th/strategic/DevelopmentPlan4.htm>

สุนทร ชุติตรานนท์. (2558). นักวิชาการวิพากษ์หนังสือ “ประวัติศาสตร์ชาติไทย” ชี้ข้อมูลไม่รอบ
 ด้าน-ขาดแนวทางปรองดองรัฐบาล.

http://www.khaosod.co.th/view_newsonline.php?newsid=1445851594

สุพจน์ หุตายน. (2555). การเตรียมการเพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน.

สุราษฎร์ พรหมจันทร์. (2553). ยุทธวิธีการเรียนการสอนวิชาเทคนิค (พิมพ์ครั้งที่3 ed.).
กรุงเทพมหานคร.

อดิสร ศักดิ์สูง. (2550). วิธีวิทยากับประวัติศาสตร์: พื้นฐานการวิจัย. วารสารมนุษยศาสตร์
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2(2), 96-118.

อัครสังฆมณฑลกรุงเทพมหานคร, ห. (ไม่ปรากฏปีพิมพ์). การศึกษาประวัติศาสตร์กับการพัฒนา
ประเทศ. http://haab.catholic.or.th/churchbkk/history_edu.html

อุดมพร ธีระวิริยะกุล. (ไม่ปรากฏปีพิมพ์). จาก “ประวัติศาสตร์ชาติ” สู่ “ประวัติศาสตร์ประชาคม
อาเซียน”: ศึกษากรณีประวัติศาสตร์ไทย ในมิติที่มีต่อความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน.

<http://www.human.ru.ac.th/grad/images/pdf/25582/>

อุดมลักษณ์ เมฆาวณิชย์. (2556). ความเครียดของข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 (กลุ่มอำเภอพนัสนิคม) (ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตร์
มหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

อุษา คงทอง, แ. (2553). คู่มือการจัดระบบการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
การเรียนรู้. . ไม่ปรากฏที่พิมพ์: เทียนวัฒนา พรินต์ติ้ง.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวขวัญทิชา เชื้อหอม เกิดเมื่อวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2534 สำเร็จการศึกษา

ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2556 ศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2557

